

ORSZÁGOS RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ TESTÜLET

J/8505

BESZÁMOLÓ

az Országos Rádió és Televízió Testület
2003. évi tevékenységéről

2004. február 26.

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ	5
I. A VÉLEMÉNYSZABADSÁG, A TÁJÉKOZTATÁS KIEGYENSÚLYOZOTTSÁGÁNAK HELYZETE	7
1. A VÉLEMÉNYSZABADSÁG ÉS A KIEGYENSÚLYOZOTTSÁG.....	7
1.1. A vélemény szabadság megvalósulása.....	7
1.2. A politikai hír- és magazinműsorok tájékoztatási gyakorlata.....	9
1.3. A Testület által elrendelt vizsgálatok.....	37
1.4. Az MTI hírkínálatának vizsgálata.....	48
Bevezetés.....	48
1.4.1. A hírek tartalmi jellemzői.....	49
1.4.2. A híradások szereplői.....	51
1.4.3. Az MTI-hírek és az elektronikus médiumok hírműsorainak összevetése.....	57
2. A PANASZBIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGÉNEK MÉRLEGE.....	59
2.1. A Panaszbizottság és a nyilvánosság, a személyi adatok védelme és a Panaszbizottság ügyrendjének módosításai.....	59
2.2. A Panaszbizottság eljáró tanácsai által tárgyalt panaszok, és a panaszok ügyében hozott döntések..	60
2.3. A közszolgálati műsorszolgáltatók műsorait érintő panaszok.....	61
2.4. Az országos kereskedelmi műsorszolgáltatókat érintő panaszok.....	62
2.5. A helyi műsorszolgáltatókat érintő panaszok.....	63
2.6. A panaszosok összetétele.....	63
3. KURATÓRIUMI SORSOLÁS 2003-BAN.....	64
II. MÉDIAÜZENETEK	65
1. ERŐSZAK AZ ELEKTRONIKUS MÉDIÁBAN.....	65
1.1. Műsorelőzések erőszaktartalma.....	65
1.2. Erőszak, tragédia, brutalitás bemutatása a hírműsorokban.....	79
1.3. Erőszak és brutalitás a nézőszám-növelés szolgálatában.....	91
2. A MAGYARORSZÁGI ORSZÁGOS TÉVÉCSATORNÁK MŰSORKÍNÁLATA 2003-BAN.....	101
3. A TV2, AZ RTL KLUB ÉS AZ MTV BULVÁR MŰSORAINAK TEMATIKUS TARTALOMELEMZÉSE.....	106
4. AZ ORSZÁGOS TELEVÍZIÓK MŰSORPOLITIKÁJÁNAK VÁLTOZÁSA, A KERESKEDELMI ÉS KÖZSZOLGÁLATI MÉDIUMOK MŰKÖDÉSÉNEK TENDENCIÁI AZ ELMŰLT ÉVEK TAPASZTALATI ALAPJÁN.....	119
4.1. Az „a” közszolgálati kategória.....	119
4.2. Az „e” közszolgálati kategória.....	123
5. A RENDSZERES MŰSORFIGYELÉS TAPASZTALATAI.....	124
5.1. Országos műsorszolgáltatók vizsgálata a vélelmezett törvénysértések tükrében.....	125
5.2. A helyi, körzeti műsorszolgáltatók vizsgálata a vélelmezett törvénysértések tükrében.....	128
6. A MÉDIAPIAC ÉS A MÉDIAFOGYASZTÁSI SZOKÁSOK ALAKULÁSA 2003-BAN.....	129
III. A MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE	138
1. AZ ORSZÁGOS KERESKEDELMI MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE.....	138
2. A FÖLDFELSZÍNI HELYI ÉS KÖRZETI MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI SZERKEZETE.....	140
3. A MŰHOLDAS MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE.....	142
IV. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI SZÜKSÉGLETEK KIELÉGÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ FREKVENCIAGAZDÁLKODÁS HELYZETE	143
1. A MŰSORTERJESZTÉS HELYZETE.....	143
1.1. Földfelszíni műsorszórás.....	143
1.2. Műholdas műsorterjesztés.....	144
1.3. Műsorelosztás.....	145
1.4. Műsorszétosztás.....	145
2. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI RENDSZER 2003. ÉVI VÁLTOZÁSAI.....	146
2.1. Az egyes jogszabályi feltételek változása.....	146
2.2. A médiatörvény jogharmonizációs célú változásainak tapasztalatai.....	146

2.3. Műsorszolgáltatási szerződések módosítása.....	147
2.4. Pályáztatási tevékenységek 2003-ban.....	148
2.4.1. A fennmaradt műsorszolgáltatási lehetőségek pályáztatása.....	148
2.4.2. A talált frekvenciák pályáztatása.....	150
2.4.3. Helyi és körzeti frekvenciák pályáztatása.....	150
2.4.4. Az országos középhullámú frekvencia pályáztatása.....	153
2.4.5. Ideiglenes műsorszolgáltatások.....	153
2.4.6. A kisközösségi rádiófrekvenciák hasznosítása.....	154
2.4.7. Kossuth Rádió.....	155
2.5. Hálózatos műsorszolgáltatás.....	155
2.6. Új műsorszolgáltatások.....	155
2.7. Megszűnt műsorszolgáltatások.....	156
2.8. A nyilvántartások helyzete.....	158
2.9. Kényszerszerződések.....	159
3. AKTUÁLIS FELADATOK.....	160
3.1. A műsorterjesztési technológia-váltás előkészítése.....	160
3.2. A Magyar Rádió Rt. műsorszolgáltatási jogosultságainak meghosszabbítása.....	162
V. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI ALAP.....	166
1. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI ALAP KORÁBBI PÁLYÁZATAI.....	166
2. A 2003. ÉVBEN KIBOCSÁTOTT PÁLYÁZATI FELHÍVÁSOK.....	167
3. EGYEDI TÁMOGATÁSOK.....	178
VI. A MŰSORSZOLGÁLTATÁS GAZDASÁGI HELYZETE, PÉNZÜGYI FELTÉTELEINEK ALAKULÁSA.....	180
1. A RÁDIÓS PIAC ELEMZÉSE.....	180
2. A TELEVÍZIÓS PIAC ELEMZÉSE.....	181
3. SZÁMLÁZÁSI FELADATOK.....	182
4. MŰSORSZOLGÁLTATÁSI ÉS EGYÉB DÍJTARTOZÁSOK.....	183
5. PERES ÜGYEK 2003-BAN.....	184
5.1. A folyamatban lévő ügyek számszerű adatai.....	184
5.2. A perek megoszlása a jogsértések szempontjából.....	185
5.3. A 2003-ban született ítéletek elemzése.....	185
5.3.1. A panasz ügyekből eredő perek.....	185
5.3.2. Az Rttv. 112. §-a szerinti szankciót tartalmazó határozatok felülvizsgálata tárgyában indult perek.....	186
5.4. A műsorszolgáltatási díj behajtásával kapcsolatos peres eljárások.....	186
VII. AZ ORTT MŰKÖDÉSE.....	189
1. AZ ORTT KÜLKAPCSOLATAINAK ALAKULÁSA.....	189
2. AZ ORTT MŰKÖDÉSÉNEK FELTÉTELEI.....	191
2.1. Az ORTT rövid és középtávú finanszírozási anomáliái.....	191
2.2. Az ORTT működésének személyi feltételei.....	192
2.3. Az ORTT működésének tárgyi feltételei.....	193
2.3.1. A számítástechnikai helyzet.....	193
2.3.2. Az irodatechnikai és telekommunikációs infrastruktúra helyzete.....	194
2.3.3. Műszaki ellátottság, épületgépészeti felszereltség.....	195
2.3.4. Elhelyezési körülmények.....	195
2.4. Az ORTT pénzügyi-gazdasági helyzete.....	196
2.4.1. Bevezető általános információk.....	196
2.4.2. Az ORTT 2003. évi költségvetése.....	197
3. AZ ORTT MŰKÖDÉSÉNEK STATISZTIKAI ADATAI.....	199
3.1. Az Országos Rádió és Televízió Testület határozatai 2003-ban.....	199
3.2. Az Országos Rádió és Televízió Testület iratforgalma 2003-ban.....	202
MELLÉKLETEK.....	204

BEVEZETŐ

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (továbbiakban: Rttv.) értelmében az Országos Rádió és Televízió Testület megteremti a műsorszolgáltatási lehetőségeket, segíti a műsorszolgáltatók piacra lépését, vizsgálja – és ezen belül felügyeli és elemzi – a törvényben foglaltak betartását, nyilvántartásokat vezet, támogatást nyújt a Műsorszolgáltatási Alap pályázatain keresztül a műsorszolgáltatók működéséhez, műsorszámok elkészítéséhez, technikai fejlesztésekhez és a kultúra megőrzéséhez.

A következő oldalakon az Országos Rádió és Televízió Testület (továbbiakban: ORTT, Testület) 2003. évi tevékenységéről számolunk be.

Az elmúlt év az ellentmondások éve volt a hazai rádiózásban és televíziózásban. Egyrésztől minden korábbinál sokszínűbbé vált a műsorszolgáltatási paletta, másrésztől azonban a műsorszolgáltatók műsorkínálata egyre inkább uniformizálódott, és a nézettségért vívott küzdelemben a műsorszámok színvonala is egyre csökkent. A televíziós műsorszolgáltatásban még mindig gyakoriak az erőszakot, a durvaságot öncélúan bemutató műsorszámok, a rádiós műsorszolgáltatásban sokszor tapasztalható trágár kifejezések használata és kisebbségben vannak a valóban igényes, kultúrát is közvetítő műsorszámok. Ennek legsajnálatosabb példája a Tilos rádióban 2003. december 24-én elhangzott közfelháborodást kiváltó durva kijelentés volt. A televíziós műsorszolgáltatók szintén számos alkalommal adtak munkát az ORTT Panaszbizottságának és sok esetben nem alaptalanul. Sajnálatos módon a közszolgálati Magyar Televízió sem képez minőségi ellensúlyt a kereskedelmi televíziók kínálatával szemben. A műsorszámokban bemutatott agresszió csökkenését eredményezheti a kiskorúak védelme érdekében bevezetett intézkedés, amellyel Magyarország egy európai folyamathoz csatlakozott. A kiskorúak védelmét célzó korhatár jelölés 2002. októberi bevezetését követő, az új rendszerhez való alkalmazkodást lehetővé tévő átmeneti időszak után, a Testület 2003-tól kezdődően igen következetesen szankcionálta azon műsorszolgáltatókat, akik a műsorszámot nem a jogszabály által előírt időpontban sugározták, vagy a műsorszámokat nem megfelelő módon jelölték. A hatékony szankcióalkalmazást azonban nehezíti – és nem csak a kiskorúak védelme érdekében meghozott döntések esetében – a sokszor évekig elhúzódó bírósági procedúra.

A Testület a televíziós piac részéről illetve egyéb csatornákból hozzá érkező informális és formális jelzések alapján arra a következtetésre jutott, hogy rendkívüli fontosságú lenne egy televíziós piacelemzés elvégzése. Országgyűlési beszámolóinkban összegzést adunk a magyarországi televíziós piac elemzéséről, amely kiterjed egyrészt bizonyos makro adatok vizsgálatára, a reklámpiaci kiadások és azok reklámhordozónkénti megoszlásának alakulására, valamint az ezeket befolyásoló fogyasztói szokásokra, közép és hosszabb távú előrejelzésre.

A rádiós műsorszolgáltatással összefüggő legfontosabb események közül kiemelnénk, hogy a kisközösségi rádiók hasznosítására kiírt pályázaton nyolc győztes pályázat született továbbá, hogy a Testület hozzájárult a Magyar Rádió Rt. 100 MHz-es országos URH frekvenciasávjában való 24 órás sugárzásához. Itt kell megemlíteni azonban, hogy a nemzetiségi műsorok helyzete további javításra szorul a közszolgálati rádióban és a parlamenti közvetítések sem jutnak el a legszélesebb közönséghez. A Magyar Rádió Rt., mint közszolgálati műsorszolgáltató 7 éves műsorszolgáltatási jogosultságának, további 7 évre történő meghosszabbításakor a Testület arra kérte a Magyar Rádiót, hogy a kisebbségi műsorokkal, illetve a parlamenti közvetítéssel kapcsolatos problémákat orvosolja.

A rádiózással kapcsolatban beszámolunk arról, hogy az ORTT döntött egy, a magyarországi kereskedelmi rádiós piac helyzetét elemző tanulmány szükségességéről. A tanulmány célja az volt, hogy a Testület valós képet kapjon a rádiós reklámpiac elmúlt évekbeli részarányának alakulásáról, és annak megfelelően határozott és megalapozott érvrendszer alapján tudjon dönteni az egyes kapcsolódó kérdésekben. A tanulmány legfontosabb megállapításait jelen beszámolómban összegezzük.

A médiatámogatások vonatkozásában nagy jelentőségű volt az elmúlt esztendő, mert a Testület a már hagyományosnak mondható – a helyi rádiók és televíziók műsorszámkészítésére, a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók és a kábelhálózatok fejlesztésére és a műsorszórás korszerűsítésének támogatására kiírt – pályázati eljárásokon túl a korábbiakhoz képest új támogatási célokkal, többek között a „Fogyatékossgal Élők” és az Európai Unióhoz való csatlakozással, nemzetiségi műsorok támogatásával kapcsolatos témakörökben minden eddigénél több, összesen 25 pályázati felhívást bocsátott ki 4,5 milliárd forint keretösszegekben.

2003 szeptemberében az ORTT első ízben írt ki közös pályázatot a Magyar Mozgóképek Közalapítvánnyal televíziófilmek, televíziófilm-sorozatok és tévéjátékok készítésének támogatására. Ennek keretében a bíráló bizottságok 13 produkciót támogattak összesen 398 millió Ft-tal. A Testület 2003 évben jelentős összegű pályázati felhívást bocsátott ki a közszolgálati műsorszolgáltatók nemzeti és etnikai kisebbségek saját nyelven szóló televíziós állandó műsorai készítésének vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formában.

2003 végéig összesen 59 pályázati eljárás során a Testület több mint 6000 támogatási kérelemről döntött és a mintegy 3000 kedvezményezett számára 16 milliárd forintot ítelt meg. A támogatott televíziós és filmes műsorszámok hossza 2003 végére meghaladta az 5000, míg a rádiósoké a 14 ezer órát.

A Testület beindította az „ORTT Stratégiai Kutatások és Elemzések” elnevezésű programot, melynek néhány eredményét a beszámoló is tartalmazza.

A 2003. év nem csak az audiovizuális szektor, hanem egész Magyarország számára kiemelkedő év volt tekintettel az ország küszöbön álló Európai Unió csatlakozására. Az ORTT részt vett az Európai Bizottság által szervezett meghallgatásokon, a Bizottság megkeresésére rendszeres tájékoztatást nyújtott az audiovizuális szektor helyzetéről és az ágazatot szabályozó jogszabályi háttérrel. Itt kell azonban megjegyeznünk, hogy a magyar média törvény – az Európai Bizottság szerint – további módosításra szorul, hogy teljesen megfeleljen az uniós normáknak. Magyarország előtt áll még az a fontos feladat is, hogy benyújtsa az Európai Bizottságnak a „a társadalom számára nagy jelentőségű események” listáját, amely azt biztosítaná, hogy az ilyen események a magyar nézők legszélesebb köréhez jussanak el.

Az ORTT külkapcsolatai azonban nem csupán az Európai Unióra korlátozódnak. Az ORTT munkatársai részt vesznek az Európa Tanács audiovizuális területtel foglalkozó bizottságainak munkájában is, továbbá az audiovizuális ágazatot felügyelő szabályozó hatóságok nemzetközi szervezetének, az EPRA-nak a munkájában is.

Végül szeretnénk megemlíteni, hogy az Országgyűlés 20/2003. (III. 13.) határozatával Hajdu Istvánt nevezte ki az ORTT új elnökévé, a 2002. december 31-i hatállyal lemondott dr. Kőrmendy-Ékes Judit helyett.

I. A VÉLEMÉNYSZABADSÁG, A TÁJÉKOZTATÁS KIEGYENSÚLYOZOTTSÁGÁNAK HELYZETE

1. A véleményszabadság és a kiegyensúlyozottság

1.1. A véleményszabadság megvalósulása

A véleményszabadság megvalósulásának problémája rendkívül sok aspektusból közelíthető meg. Ha a politikai állásfoglalás kialakítása szempontjából fontos programtípusok, a hír- és magazinműsorok felől próbáljuk megragadni a problémát, akkor elsőként ezt kell hangsúlyoznunk, miszerint a nyilvánosság említett fórumaihoz való hozzáférést csak a politikusok számára kell biztosítani. A közösség egészséges, demokratikus működéséhez a civil szféra számára is garantálni kell bizonyos megjelenési minimumot. Jelen pillanatban az említett csoportok, szervezetek elhanyagolható arányban szerepelnek a hír- és politikai magazinműsorokban.

Hasonló helyzettel találkozunk, ha a kisebbségek prezentációját vesszük szemügyre. Az egyes csoportok néhány tizedszázalékos arányokat produkálnak hónapról hónapra. Hazánk átpolitizált nyilvánossága és a televíziók „elbulvárosodott” műsorszerkesztési gyakorlata nem látszik alkalmasnak arra, hogy a politikai botrányok, balesetek, bűncselekmények, sőt, újabban a sztárok viselt dolgai és más azonnali hatást kiváltó összefoglalók mellett a társadalom valós problémáinak súlyuknak megfelelő műsoridőt szenteljen.

A mindent átjáró – így az informálódást is behálózó – bulvárosodás, a médiumok szórakoztató jellegének előtérbe kerülése aláaknázza a műsorszolgáltatók közszolgálati feladatait, szűkíti a nyilvánosságon belül megjelenő témák és vélemények spektrumát. Azok programok, melyek célcsoportjának elsősorban a fiatalok tekinthetőek, hegemon pozíciót vívtak ki maguknak a médiumok programstruktúrájában. A 18 és 49 éves korosztály elérése vált a szerkesztők egyetlen szempontjává. A rétegműsorok a kötelező minimumon kívül eltűntek a programkínálatból. A műsorszerkezet az uralkodó profitorientált szemlélet hatásaként egysíkúvá és szabványosítottá vált. Népszerű és nagy kreativitást igénylő műfajok koptak ki a televíziózásból, helyüket a nemzetközi piacon kipróbált és garantált sikerrel kecsegtető licencek vették át. A fenti folyamatoknak köszönhetően azok a tartalmak, amelyek nem illenek bele a képletbe, egyszerűen megszűntek létezni, a dokumentumfilmek, tévéjátékok a kihalt műfajok listáját gazdagítják. A helyükben lépő programok a közéleti tájékozódás címszava alatt a csoportos szex, a szerelmi háromszögek, a pedofília és a nemi identitás megváltoztatásának rejtelseibe avatják be a nézőket. A műsorok témaorientációja végtelenül sematikus, a műsorszámoknak egyetlen célja az, hogy emocionális reakciót váltsanak ki a befogadókból.

Magyarországon a politikai pártok között nem sikerült konszenzust kialakítani abban a kérdésben, hogy mit is értsünk a hatalmi szereplők kiegyensúlyozott médiahasználata alatt, másképpen, a politikusok milyen prezentációs arányokat tartanak elfogadhatónak. Ennek köszönhetően alakult ki az megoldás a politikai háttérműsorok esetében, hogy az Rttv. által megfogalmazott normának különböző eszmekörök hatása alatt álló programok segítségével próbálnak megfelelni, a teljes műsorfolyamon és nem az egyes műsorszámokon belül. A

szegregáció, a műsor filozófiájától eltérő álláspontok és kompromisszumok hiánya radikalizálja a szerkesztőgárdákat. Az így keletkezett programok rendelkeznek a reprezentatív nyilvánosság minden vonásával. Külön problémát jelent, hogy a műsorszámok életben tartása szintén politikai kérdéssé válik, így a szakmai szempontok háttérbe szorúlnak, a stábot már csak a számukra szimpatikus csoport, ideológia kiszolgálása foglalkoztatja, hiszen a kialakult helyzetben már csak ezzel a módszerrel képesek a felszínen maradni.

A médiapiac hatalmi erőviszonyok szerinti felosztása sajnálatos módon sokkal nagyobb befolyásra tett szert, mint kívánatos lenne, a médiapiac eme szegmensének tagjait maguk a nézők és a hallgatók is a politikai erővonalak mentén kategorizálják. A nyilvánosság szempontjából az előbbieken vázolt folyamat rendkívül káros, hiszen az ilyen kommunikációs formák elterjedése a szféra hitelének megkérdőjelezéséhez vezethet. A politika intervenciója a propaganda, a manipuláció, a pszichológiai hadviselés eszközévé silányíthatja az elektronikus médiát. A pesszimista elképzelések szerint a nyilvánosság gyarmatosítása megkezdődött, a médiumok a hatalmi törekvések kellekeivé kezdenek válni, a nyilvános és privát dichotómiája elvesztheti jelentését, melynek eklatáns példái a reality show-k szereplői, akik önként kínálják fel magukat és személyes szférájukat a televízióknak.

A következőkben röviden bemutatjuk a Testület által 2003-ban hatósági jogkörében eljárva hozott néhány határozat tartalmát és háttérét, amelyek a véleménynyilvánítás szabadságát – törvénytelen módon – kitépítő műsorszolgáltatói magatartást szankcionáltak.

A határozatok egy csoportja a tótújfalui gyilkosság kiskorú gyanúsítottját és az esetet szenzációhajhász, kizsákmányoló, az emberi méltóságot tiszteletben nem tartó módon bemutató műsorszolgáltatói magatartás elítélésére irányult. A Testület amellett, hogy megállapította az Rttv. 3. § (2) bekezdésének sérelmét, azt is leszögezte, hogy az ATV, az M-RTL és az MTM-SBS műsorszolgáltatók nem feleltek meg a gyermekek jogairól szóló New Yorki egyezményben előírtaknak sem. E nagy felháborodást kiváltott ügy, illetve műsorszolgáltatói magatartás apropóján a Testület kiadott egy ajánlást a Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kihirdetett Egyezményben, az 1997. évi, A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló XXXI. törvényben, valamint egyéb jogszabályokban megfogalmazott és biztosított gyermeki jogok érvényesülésének elősegítése érdekében. A Gyermekek Jogaira vonatkozó New Yorki Egyezményben megfogalmazásra kerül, hogy a „*a gyermekeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt.*” E különleges védelem a gyermekeket a médiumokban történő bemutatása, illetve szerepeltetése során is megilleti. Ezért a műsorszolgáltatóknak mind a műsorkészítés, mind a műsorszolgáltatás esetén körültekintően kell eljárnia annak érdekében, hogy a gyermek méltósága és alapvető jogai ne sérüljenek. A gyermek, illetve az ember méltóságának tiszteletben tartása olyan jog, amely a véleménynyilvánítás szabadságát korlátozhatja. (Az Ajánlás szövege az **1. számú mellékletben** olvasható.)

A Testület több alkalommal tapasztalta azt, hogy a műsorszolgáltatók valamilyen kisebbség vagy jól körülhatárolható többség rovására élcelődnek, nem tanúsítva kellő figyelmet mások érzékenységére. Többségében ez a magatartás nem terjeszkedett túl az Rttv. 5. § (1) bekezdésében szabályozott eseteken, vagyis a hallgatók figyelmét felhívták arra, hogy olyan szövegek hangzanak el, amelyek sérthetik némelyek vallásos meggyőződését, vagy egyébként alkalmasak lehetnek a köznyugalom megzavarására. Ilyen eseteket az országos kereskedelmi rádiók műsorszolgáltatásában tapasztalt főként a Testület. Egy alkalommal találta úgy az ORTT, hogy a műsorszolgáltató túlment e határon, és a Danubius rádiót az Rttv. 3. § (3) bekezdésének sérelme miatt elmarasztalta, mert olyan „vicces” jelenetet sugárzott, amely egy katolikus pap egyházának rendjével súlyosan ellentétes és erkölcsileg elítélendő magatartását szemléltette, provokatív, sértő módon.

Ugyancsak a humor volt a törvénysértés elkövetési módja az ORTT ilyen tárgykörben hozott, legsúlyosabb szankciót tartalmazó határozatával marasztalt műsorszolgáltatói magatartásnak. A Testület az Rttv. 3. § (3) bekezdésének megsértésére tekintettel 30 perc időtartamra felfüggesztette az MTM-SBS műsorszolgáltatói jogosultságát a Bazi nagy roma lagzi című műsorszám miatt. Bár a műsorszám műfaja paródia volt, az abban közzétett jelenetek vitathatatlanul sértőek voltak a roma kisebbségre nézve, hiszen a bemutatásnál állandó jellemzőknek számítottak a deviáns viselkedésformák: a prostitúció, a vagyon elleni bűncselekmények elkövetése, a drogfogyasztás, a szexuális túlfűtöttség, a restség és a hedonizmus. A műsor e negatív sztereotípiákra épülő jelenetei alkalmasak voltak arra, hogy elmélyítsék a roma kisebbséggel szemben táplált előítéleteket.

Még 2002-ben rendelte el a Testület a Magyar ATV-n sugárzott Közhang című műsor vizsgálatát, amelynek eredményeképpen 2003-ban elmarasztalta a műsorszolgáltatót az Rttv. 4. § (1) bekezdésében foglalt kiegyensúlyozott tájékoztatás megsértése miatt. A vizsgált adások alapján a Testület megállapította, hogy a műsor vezetője folyamatosan túllépve a hagyományos moderátori szerepkört, maga is aktív vitapartnerként vett részt a diskurzusban, véleményt nyilvánított, cáfolt, a neki nem tetsző oldal képviselőit lejáratta, és megnyilvánulásai mindezekon keresztül minden esetben a baloldal támogatására, az Orbán-kormány tetteinek bírálására irányultak. Noha a műsor formai szempontból kiegyensúlyozott volt, hiszen mindkét politikai oldalt azonos számú meghívott képviselte, a tárgyilagosság követelményének semmiképpen nem felelt meg.

A Magyar Rádió Vasárnapi újság című műsorát is elmarasztalta a Testület az Rttv. 3. § (2) bekezdésében foglalt gyűlöletkeltés tilalma, illetve az Rttv. 23. § (2) bekezdésében előírt, a közszolgálati műsorszolgáltatók számára követelményként állított elfogulatlan tájékoztatás megsértése miatt. A Testület véleménye szerint a Magyar Rádió közszolgálati szerepéből adódóan különös gondossággal kell vigyázni a kisebbség és kisebbség, valamint a kisebbség és többség közötti kényes egyensúlyra, azonban ez a műsor – a roma és a zsidó kisebbséggel szembeni kirekesztő gondolkodásmód folyamatos megjelenítésével – elmélyíteni látszik az egyébként sajnálatos módon már meglévő ellentéteket.

A Testület a panaszbizottsági állásfoglalások jogorvoslati fórumaként öt ügyben hozott olyan döntést, amely a műsorszolgáltatót marasztalta amiatt, hogy nem tett eleget az Rttv. 4. § (1) bekezdésében előírt kiegyensúlyozottság követelményének, nem biztosítva a véleménynyilvánítás szabadságával együtt érvényesülő, A határokat átlépő televíziózásról szóló, Strasbourgban 1989. május 5-én aláírt európai egyezményben is rögzített válaszadás jogát. A fellebbviteli jogkörben született határozatok közül kettő a Magyar Rádió Vasárnapi újság című műsorát, egy a Kék bolygó című műsorát, további egy-egy a Magyar Televízió Napkelte és a TV2 Napló című műsorát érintette.

1.2. A politikai hír- és magazinműsorok tájékoztatási gyakorlata

A hír- és politikai magazinműsorok a műsorfolyamon belül jól elkülöníthető csoportot alkotnak. Alapfunkciójuk, hogy az emberek számára folyamatosan biztosítsák mind a világ, mind a magyarországi társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális élet történéseiben való eligazodáshoz szükséges információkat. Elvárás velük szemben, hogy mutassák be, tegyék megítélhetővé a legfontosabb eseményeket, a társadalom számára lényeges ügyeket, problémákat és az ezekkel kapcsolatos különféle álláspontokat. A hír- és tájékoztató műsorokkal (híradók, hírek, politikai, gazdasági, kulturális magazinműsorok, riportok stb.) szemben támasztott követelmények a műsorfolyam egészében elfoglalt helyhez, a műsor tényközlő jellegéhez, a műsor által megvalósított szelekcióhoz és végül a műsor formai

jegyeihez köthetők.¹ Köztudott, hogy a hír- és magazinműsorok nemcsak egyszerűen megjelenítik a tényeket, hanem előzetesen, különféle szempontok alapján szelektálnak is az információk között. Azaz nem minden eseményből lesz hír, a közszereplők, közügyek nem mindegyike kap lehetőséget a médián keresztüli megjelenésre. E téren követelményként fogalmazható meg, hogy a műsorok ne lényegtelen és érdektelen témákkal foglalkozzanak, hanem olyan történéseket, véleményeket és olyan szereplőket tárjanak a közönség elé, amelyek fontosak, közérdeklődésre tartanak számot. Szintén elvárás, hogy a műsorokban, amennyiben egy konkrét témában, egy bizonyos területen többféle nézet és vélemény létezik, azok súlyuknak megfelelő helyet kaphassanak. A kiegyensúlyozottsággal kapcsolatban az a legfontosabb kérdés, hogy az egymással szemben álló politikai-társadalmi szereplők médiamegjelenésében, melyek a médiabeli előfordulásoknak azok a gyakoriságban, hosszúságban és egyéb mutatókban mért arányai, amelyeket „fair”-nek lehet minősíteni.

Az alábbiakban elsősorban arra keressük a választ, hogy az aktuális műsorokban milyen arányok, milyen médiahasználat jellemezte a hazai politikai életet, mely ügyekre és témákra fókuszáltak a szerkesztők, és mindezek bemutatása milyen módon történt 2003-ban. A fejezet első részében a hírműsorok tájékoztatási gyakorlatát mutatjuk be, a második részben pedig a fontosabb politikai magazinműsorok működéséről adunk képet.

A kiegyensúlyozottság a médiatörvényben, de a nemzetközi szakirodalomban is exponált fogalom. A média ügyeiben döntéseket hozók, de a közönség is azt várja el, hogy az elemzők állapítsák meg a műsorfolyam egészéről, vagy annak egyes elemeiről, hogy azok megfeleltek-e a kiegyensúlyozottság kritériumának. Az e célból végzett elemzések oly módon történnek, hogy a Műsorfigyelő és -elemző Igazgatóság munkatársai operacionalizálják a törvény előírásait, azaz technikai terminusokra és eljárásokra fordítják le azokat a fogalmakat, amelyeket a törvény meghatároz. Ezt követően e terminusokkal és eljárásokkal méréseket végeznek a műsorokon. Ennek szokásos mérési módja az, hogy az elemzők megsámolják a híradókban és az egyéb politikai tájékoztató műsorokban az egyes politikai pártokat képviselő szereplők különféle módon történő megjelenéseinek gyakoriságát (a szereplők verbális – műsorvezetői – említéseinek számát, vizuális megjelenéseinek gyakoriságát és hosszát, saját hangon történő megjelenéseinek gyakoriságát és hosszát, a vizuális megjelenítés mikéntjét stb.), és az esetszámokból nyert statisztikával jellemzik a vizsgált műsorokat. Az ilyen jellegű, tartalomelemzésnek nevezett eljárások objektivitását az biztosítja, hogy a műsorokban olyan elemek gyakoriságát számolják, amelyeknek azonosítása nem szubjektív megítélésen, hanem egyszerű, előzetes definíciók alapján, mintegy automatikusan történik. A műsoroknak a kiegyensúlyozottság szempontjából végzett vizsgálata tehát olyan statisztikát eredményez, amely a műsorok tartalmát mennyiségileg jellemzi. Látni kell azonban, hogy ezek a statisztikák önmagukban még nem sokat mondanak a kiegyensúlyozottság érvényesüléséről. A pártok médiaszerepléseit tekintve, aligha létezik olyan politikai erő, amely ne kevesellné saját, és ne sokallná a konkurens erő médiahasználatát. Fel kell hívni arra is a figyelmet, hogy az Rttv. önmagában nem tudja megoldani a kiegyensúlyozottság érvényesítésének ügyét. Ennek legfőbb oka, hogy a törvény meghatározásai többnyire elvont fogalmakat tartalmaznak, és nem nyújtanak eligazítást azokról a mértékekről, határértékekről, amelyekhez képest a műsorok nyers tényeit a kiegyensúlyozottság szempontjából minősíteni lehetne. Így jelentésünk sem foglal állást a kiegyensúlyozottság meglétéről vagy hiányáról, csupán az elsődleges adatokat foglalja keretbe.

¹ Terestyéni Tamás: A közszolgálatosság követelményeinek értelmezése, különös tekintettel a médiatörvény előírásaira, Jel-kép 1998.

A hírműsorok tájékoztatási gyakorlata

A havonta, panelszerűen ismétlődő kvantitatív tartalomelemzések az elmúlt években az MTV déli és esti, a Duna Televízió, az RTL Klub esti híradóira, a TV2 *Tények és Jó estét, Magyarország!* című műsorára, a Magyar ATV esti híradóira, valamint a Kossuth Rádió Reggeli Krónika c. hírműsorának 6⁰⁰-tól 7⁰⁰-ig terjedő részére, a *Déli és Esti Krónikára*, a Danubius és Sláger Rádió reggeli hírosszefoglalóira, illetve a Hír TV *Híradójára* terjedtek ki. (A vizsgálatok metodikájának alapelemei megegyeznek a nemzetközi gyakorlatban alkalmazott eljárásokkal. Megjegyezzük, hogy kvantitatív tartalomelemzések segítségével a francia CSA folyamatosan, a BBC pedig esetenként vizsgálja az elektronikus hírszolgáltatás kiegyensúlyozottságának teljesülését.)

A Műsorfigyelő és -elemző Igazgatóság 2003-ban 1 451 óranyi híryanagot dolgozott fel, amely több mint 71 ezer műsoregység és több mint 84 ezer hazai szereplő regisztrálását és elemzését jelentette. Vizsgálatunk kizárólag azokat a megjelenéseket vette figyelembe, amikor a műsorok ismertették a szereplők álláspontját, cselekedeteit, illetve amikor élőszóban nyilatkoztak.

Az AGB Hungary Kft. adatai szerint az országos terjesztésű televíziós csatornák főműsoridőben sugárzott hírműsorait havi átlagban a négy évnél idősebb lakosság maximum hatoda nézi (lásd **3. számú melléklet**). Egyedül a *Jó estét, Magyarország!* (5,8% vs. 4%) súlyozott nézettsége (AMR) csökkent, a többi hírműsor indexeiben jelentős változást nem tapasztaltunk (**1. táblázat**).

1. táblázat

A hírműsorok nézettsége 2003-ban

műsor címe	súlyozott nézettség a teljes lakosság körében (AMR)		közönségarány (SHR) százalék	a műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya (ATS) százalék
	százalék	fő		
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	13,5	1 274 726	34,8	73,6
TV2 Tények (18 ³⁰)	14,6	1 370 382	37,6	73,8
M1 Híradó (19 ³⁰)	8,7	817 679	19,4	62,5
M1 Híradó (12 ⁰⁰)	3,5	325 096	27,1	79,3
Duna TV Híradó (19 ⁰⁰)	0,9	87 298	2,7	54,3
Magyar ATV Híradó (19 ⁰⁰)	1,0	98 320	2,1	51,7
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	4,0	379 594	29,5	60,8

A híryanag vizsgálata során a következő fontosabb alapkategóriákat különböztettük meg:

- **hírek:** a tájékoztatási folyamatnak azok a formálisan is elkülönülő elemei, amelyek a téma, a szereplők, illetve a helyszín szempontjából zárt egységet alkotnak;
- **események:** azok a történések, amelyek a világban végbemennek, amelyeket a média hírként prezentál;
- **szereplők:** azok a személyek vagy intézmények, akik/amelyek az események előidézőiként és aktív résztvevőiként tűntek fel a híregységekben;
- **témák:** azok az ügyek, amelyek körül az események forogtak, és amelyekkel kapcsolatban a szereplők véleményüket ismertették.

A hírműsorok feldolgozása során vizsgáltuk, hogy a műsorokban hírként prezentált események milyen színterekhez és társadalmi intézményekhez kötődtek; a különböző típusú eseményekre a híregységek számát és hosszát tekintve milyen mértékű figyelem irányult; mely intézmények, illetve mely intézményeket reprezentáló személyek jelentek meg, mint az

események generálói; milyen mértékű médiafigyelem irányult rájuk, és a megjelenítésükben mutatkoztak-e elfogultságok; milyen témák, milyen publikus ügyek szerepeltek a híradók napirendjén; milyen társadalmi sikerek, konfliktusok artikulálódtak a hírekben.

Hasonlóan az előző évek tendenciájához, 2003-ban is elsősorban hazai vonatkozású történéseket (70%) tártak a nézők és hallgatók elé a televíziós és rádiós hírműsorok, azaz vagy a szereplőjük volt magyar állampolgár, vagy az esemény helyszíne volt hazánk. Tisztán külföldi vonatkozású eseményekről (külföldi helyszín és külföldi szereplő) a hírek közel harmada szólt (29%), míg a határontúli magyarokkal a műsoregységek egy százaléka foglalkozott.

Bár a részletes elemzés csakis azokra a tudósításokra terjedt ki, amelyeknek volt valamilyen magyar vonatkozásuk, a médiumok hírvilágának teljesebb feltérképezése céljából megvizsgáltuk, hogy a hírekben mely országokra, illetve geopolitikai régiókra irányult a figyelem (**2. táblázat**). Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a felhasznált geopolitikai kategóriák sok szempontból erőltetettek és számos különbséget összemossnak, mindazonáltal néhány általános, gyakran egymást erősítő tendencia kiolvasható, amely a külföldi hírekben a figyelem, az érdeklődés fő irányait jellemzi. Így szembetűnő, hogy a hírösszefoglalók kitüntetett figyelemben részesítették a közel-keleti válsággócot, a tavalyi évhez képest előfordulásának aránya több mint 3 százalékkal emelkedett (6% vs. 9,2%). A régió jelentőségét az iraki háborúnak köszönhetette, amelynek utórezgése a mai napig meghatározzák a külpolitikai hírkínálatot. Kiemelt fontosságot biztosított továbbá a hadi eseményeknek a tény, hogy a békefenntartásban hazánk is szerepet vállalt. Az Amerikai Egyesült Államok egyrészt nagyhatalmi szerepe miatt fordult elő a hírműsorokban (4,4%), másrészt előszeretettel sugároztak a médiumok szenzációkról, érdekességekről tudósító híreket e régióból. A szomszédos országok közül Szerbia-Montenegrót, Romániát és Szlovákiát övezte kiemelt érdeklődés, aminek okai a kedvezménytörvény kérdéskörének és a határontúli magyarok helyzetének gyakori szerepeltetésében keresendő. Ezt mutatja az is, hogy a szomszédos országok leggyakrabban a Duna Televízió Híradójában bukkantak fel, amely – a többi adóhoz képest – kiemelten foglalkozott a környező országokban élő magyar kisebbségek helyzetével. A Magyarországon történt események prezentációja az előző évhez képest átlagosan több mint egy százalékkal csökkent (66,8% vs. 65,8%). 2002-ben a külföldi hírek 40 százaléka Európáról szólt, a számarány 36 százalékponton zárt az elmúlt évben, ami 4 százalékos csökkenést jelent, míg az összes többi kontinens együttesen 60 százalékot ért el. Nagy médiafigyelmet kaptak az Izraelhez és az arab országokhoz kapcsolódó események. A külföldi hírek közel ötven százaléka szólt a politika és a gazdaság történéseiről, míg a másik fele külhoni tragédiákról, szenzációkról tudósított. A határontúli magyarok helyzetével főként a közszolgálati adók programjai foglalkoztak, közülük is kiemelkedett a Duna TV *Híradója*, külpolitikai összefoglalók több mint egyötödét szentelték a kérdéskörnek (22%).

Az elmúlt esztendőben három program szerkesztési gyakorlata különbözött leginkább a többi hírműsorétól. A *Déli Krónikában* (57,4%), a *Danubius Rádióban* (58,1%) az átlagnál kevesebb híradást áldoztak a magyarországi történéseknek, míg az *MTV déli Híradójában* hazai kötődésűnek számított az összefoglalók több mint háromnegyede (75,7%). A *Danubius* és a *Kossuth Rádió Krónikái* jóval az átlag felett számoltak be az Izrael és az arab államok eseményeiről (*Danubius*: 15,2%, *Krónikák*: 13,1-14%). Az amerikai történések prezentációja a *Tényekben* kapta a legnagyobb hangsúlyt (7,7%). A Duna TV programja kitüntetett figyelmet biztosított a román belpolitika eseményeinek (6,8%).

2. táblázat
A hírek geopolitikai helyszíne

N = 71 222

	M1 Híradó esti kiadás	M1 Híradó déli kiadás	Duna TV Híradó	Reggeli Krónika	Déli Krónika	Esti Krónika	Tények	RTL Klub Híradó	TV2 Jó estét, Ma- gyarország!	Magyar ATV Híradó	Hír TV Híradó	Danubius Rádió	Sláger Rádió	Átlag
Magyarország	68,8	75,7	65,5	64,6	57,4	65,7	64,8	69,0	68,9	68,4	63,7	58,1	68,6	65,8
Ausztria	0,4	0,7	0,4	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,9	0,3	0,5	0,8	0,5	0,5
Szlovákia	0,4	0,3	2,4	0,8	1,2	1,3	0,6	0,3	0,5	0,1	0,5	0,6	0,5	0,8
Csehország	0,3	0,1	0,2	0,3	0,4	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,5	0,3	0,3
Ukrajna	0,1	0,1	0,4	0,2	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Románia	0,4	0,3	6,8	1,4	1,3	1,6	0,2	0,4	0,3	0,1	1,1	0,7	1,4	1,4
Szerbia	0,6	0,3	2,6	1,0	1,7	1,7	0,4	0,6	0,9	0,4	0,8	1,0	0,7	1,0
Horvátország	0,2	0,3	0,4	0,1	0,2	0,3	0,1	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,1	0,3
Szlovénia	0,0	0,0	0,1	*	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	*	0,0	0,0
Lengyelország	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Bulgária	0,0	*	0,0	*	*	0,1	*	0,0	0,0	*	0,0	*	0,1	0,0
Oroszország	1,4	0,8	1,0	1,1	2,4	1,4	1,2	0,9	1,1	1,4	1,4	2,3	1,4	1,4
Németország	0,8	0,5	0,3	1,0	1,7	1,0	0,3	0,6	0,5	0,6	0,9	1,2	1,0	0,8
Franciaország	1,1	0,5	0,6	0,9	1,7	0,7	1,2	1,0	0,9	0,9	0,7	1,2	0,7	1,0
Nagy-Britannia	1,3	0,4	0,9	0,8	1,2	0,8	2,4	2,1	1,3	1,5	1,7	2,9	2,3	1,5
Olaszország	1,3	0,8	0,9	0,9	1,4	0,9	0,7	1,0	0,6	0,7	0,7	1,2	1,0	0,9
egyéb európai ország	4,9	2,8	2,4	4,6	4,9	3,6	3,1	3,0	2,4	4,3	4,6	4,1	3,5	3,7
Izrael és az arab államok	7,4	6,9	7,8	13,1	13,8	14,0	6,9	7,7	10,0	4,6	5,3	15,2	6,3	9,2
egyéb afrikai ország	0,8	0,6	0,4	0,4	0,5	0,2	0,5	0,3	0,8	1,0	0,9	0,6	0,7	0,6
Kína	0,7	0,8	0,3	0,8	1,5	2,1	1,7	1,1	0,5	1,1	0,4	0,5	0,5	1,0
Japán	0,4	0,4	0,2	0,2	0,3	0,0	0,6	0,3	0,2	0,5	0,2	0,2	0,3	0,3
egyéb ázsiai ország	2,0	1,7	1,4	2,2	2,1	1,5	2,7	1,2	1,8	7,7	9,5	1,5	1,1	2,7
USA	3,7	3,7	2,0	3,8	4,6	1,2	7,7	6,8	4,3	3,6	4,6	5,9	5,2	4,4
egyéb amerikai ország	0,8	1,1	0,3	0,6	0,3	0,1	2,5	0,9	0,7	1,0	0,6	0,5	1,0	0,8
Ausztrália, Óceánia	0,3	0,2	0,5	0,1	0,4	0,2	0,9	0,7	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3
egyéb	0,1	0,0	0,5	0,1	0,1	0,0	0,2	0,4	0,4	0,4	0,2	0,2	0,5	0,2
meghatározhatatlan	1,2	0,8	1,5	0,1	0,8	0,1	0,5	0,2	2,5	0,6	0,7	0,2	1,5	0,7

A továbbiakban csak a magyarországi vonatkozású hírekkel foglalkoztunk (70%). A hazai események földrajzi kötődésének megállapításánál alapelv volt, hogy csak azokat a helyszíneket (egy vagy több helyszínt) regisztráltuk, amelyeket a híradások konkrétan megneveztek, azokat viszont nem, amelyeknél ugyan a helyszín nyilvánvaló volt a kontextusból – például az Országgyűlés esetében Budapest –, de külön nem nevezték meg. Hasonlóképpen nem regisztráltuk a helyszín vonatkozásában azokat a híregységeket, amelyek nem informáltak a színterről, és az nem is volt kikövetkeztethető a szövegből (például több alkalommal is előfordultak olyan híradások nyilatkozatokról, amelyeket elvileg többféle helyszínen is elhangozhattak), illetve a helyszínek nem volt relevanciája (például, mert az ország egésze érintve volt). A tudósítások több mint kétötödében (43%) nem hangzott el tényszerű helymeghatározás, és a hírek 7 százalékában a helyszín Magyarországon kívülre esett.

A vizsgált hírek a történések negyedében explicit módon Budapestet jelölték meg az esemény helyszíneként (26%) (**3. táblázat**). A megyeszékhelyek és a községek azonos arányban szerepeltek (6-6%). A vidéki városok a helyszínek 7 százalékát adták. Az adatok a híryanag erős Budapest-centrikusságát tükrözik, amit azonban aligha lenne indokolt a kommunikátorok rovására írni, hiszen ténykérdés, hogy az ország életében meghatározó szerepet játszó intézmények túlnyomó többségének a főváros ad otthont, és rendszerint itt játszódik a kétségkívül fontosnak minősíthető országos események zöme.

A hírműsorok közül ebben az évben is az MTV híradóit jellemezte a legerőteljesebb Budapest-központúság. A *Déli Krónika* esetében a fővárosi események előfordulása nem érte el a műsoregységek egytizedét. A vidéki Magyarország – városok, községek – életével a Sláger Rádió, az RTL Klub és a TV2 foglalkozott legtöbbször, a leginkább valamely kulturális esemény vagy bűncselekmény, baleset kapcsán.

3. táblázat

A magyar vonatkozású hírek földrajzi kötődése (százalék)

	Budapest	megyeszékhely	egyéb város	község	régió
MTV1 Híradó esti kiadás	67	5	5	4	5
MTV1 Híradó déli kiadás	56	9	7	6	10
Duna TV Híradó	14	4	6	3	3
Reggeli Krónika	33	4	7	3	5
Déli Krónika	8	3	5	1	4
Esti Krónika	16	6	6	4	3
Tények	27	6	8	18	1
RTL Klub	15	10	9	9	6
Danubius Rádió	15	6	8	5	4
Sláger Rádió	17	9	11	8	10
Jó estét, Magyarország!	14	8	8	4	5
ATV Híradó	31	1	4	2	2
Hír TV Híradó	24	4	7	4	5
Átlag	26	6	7	6	5

A következőkben azokat a nagyobb témacsoportokat vesszük szemügyre, amelyek körül a híregységekben prezentált események forogtak, és amelyek a híryanagban való megjelenésükön keresztül, mint fontos közügyek definiálódtak a nyilvánosságban (**4. táblázat**). (Az összegek nem adnak ki 100 százalékot, mivel egy híradás több témát is tárgyalhatott, a híregységek számát a témák gyakoriságához viszonyítottuk). Az adatfelvétel során használt közel száz témát a könnyebb értelmezhetőség kedvéért kilenc nagyobb témacsoportba soroltuk.

2003-ban a belpolitikai kérdéskör visszaszorulása volt megfigyelhető (50% vs. 43%), a 2002-es országgyűlési és önkormányzati választások után más témák kerültek reflektorfénybe. Elsősorban a gazdaság állt a médiumok érdeklődésének homlokterében, a témacsoport aránya jelentős mértékben nőtt (36% vs. 51%). A beszámolók közel negyede katasztrófákról és bűncselekményekről (családi tragédiák, bírósági, ügyészségi szakaszban lévő ügyek) tudósított. Az összefoglalók közel ötöde érintett külpolitikai történéseket (EU-csatlakozás és NATO-tagság, diplomáciai események stb.), 2002-höz képest 5 százalékos emelkedést könyvelhetett el (18% vs. 13%), a gyarapodás főként az uniós népszavazásnak és az iraki békemissziós küldetésünknek köszönhető. Majdnem minden ötödik műsoregység a szociális szféra (egészség- és nyugdíjbiztosítás, szociális támogatás stb.) történéseit taglalta, ami 2002-vel összehasonlítva 5 százalékos emelkedést hozott (18% vs. 13%). A tematikai csoporton belül a leggyakrabban az egészségügy helyzetének kérdésköre fordult elő, az előkelő helyezést a kórház-privatizáció és az egészségügyi reform körül kialakult heves vitával magyarázhatjuk. A kultúra, az oktatás és a vallás témaköre a hírek mintegy tizedében bukkant fel. A belpolitikai botrányok kérdéskörének részesedése 4 százalékkal emelkedett (12% vs. 8%).

Tavaly a Kossuth Rádió *Krónikaiban* szerepelt leggyakrabban az ökonómia kérdésköre, a 2002-es évhez képest mindhárom műsorban jelentős előretörést regisztráltunk. A belpolitikai eseményekkel a leghangsúlyosabban az *Esti Krónika* foglalkozott. Legkevésbé a Sláger Rádió tudósításaiban éreztették hatásukat a hazai politikai szféra történései (14%). A katasztrófák, bűncselekmények prezentálásának 2003-ban is elsősorban a kereskedelmi csatornák tulajdonítottak nagy fontosságot. „Véres események” az RTL Klub híreinek 46, a *Tények* beszámolóinak 41 százalékában fordultak elő. Az azonnali hatást kiváltó bulvár híradások a Duna Televízió Híradójában (5%) kapták a legkisebb publicitást. Belpolitikai botrányok legtöbbször a *Tények* és az RTL Híradó műsorait tarkították, híreik egyötöde e témakörhöz kötődött (TV2: 20%, RTL Klub: 19%). E tematikai csoport megoszlása a közszolgálati médiumok híradásaiban is megemelkedett (2002: 2-4% vs. 2003: 7-13%). Az önkormányzatok tevékenységének prezentációja kis mértékben visszaesett 2002-höz viszonyítva (7% vs. 8%). A külpolitikai kérdéskör aránya mindegyik műsorszolgáltató esetében nőtt, a legnagyobb mértékű változást a *Déli Krónika* műsoraiban regisztráltunk (32% vs. 14%).

4. táblázat*A műsoregységekben tárgyalt főbb témacsoportok (százalék)*

	M1 Híradó esti kiadás	M1 Híradó déli kiadás	Duna TV Híradó	Reggeli Krónika	Déli Krónika	Esti Krónika	Tények	RTL Klub Híradó	Danubius Rádió	Sláger Rádió	Jó estét, Ma- gyarország!	ATV Híradó	Hír TV Híradó	Átlag
külpolitika	18	14	17	32	32	33	12	11	13	8	8	13	15	18
gazdaság	41	47	37	58	89	92	28	67	26	17	50	59	45	51
belpolitika	21	19	40	77	59	92	37	46	36	14	23	32	44	43
belpolitikai botrányok	12	7	8	12	7	13	20	19	10	7	12	9	12	12
szociális szféra	18	17	16	20	24	25	17	24	10	9	17	18	14	18
önkormányzatok	5	6	5	6	10	9	9	10	3	3	5	7	7	7
kultúra, oktatás, egyházak	16	14	14	14	16	17	4	9	7	7	12	10	14	12
katasztrófák, bűncselekmények	22	27	5	13	14	20	41	46	21	28	27	15	14	23
egyéb témakörök	36	34	39	36	34	43	41	45	26	43	49	35	37	39

A továbbiakban a híreket a szereplők médiahasználatának szemszögéből mutatjuk be. Mint korábban jeleztük, 2003-ban 84115 szereplőt analizáltunk. (Szereplőnek azokat a személyeket és intézményeket tekintettük, akiknek/amelyeknek a (verbális vagy nem verbális) aktivitása, tevékenysége az eseményeket generálta).

A hírműsorok (nem intézményi) szereplőinek nemek szerinti összetétele idén is jelentős egyenlőtlenséget mutatott a „gyengébbik” nem kárára: a megjelenő személyek közel kilenczede ugyanis férfi volt, ami 2002-höz képest nem jelentett semmilyen változást (85% vs. 85%) (**5. táblázat**). Az átlagnál némileg kedvezőbb kép rajzolódott ki a *Sláger Rádió* hírműsoraiban (81%), ezzel ellentétben a legerőteljesebb férfi fölényt a Danubius Rádió produkálta (90%).

5. táblázat

A szereplő személyek neme (százalék)

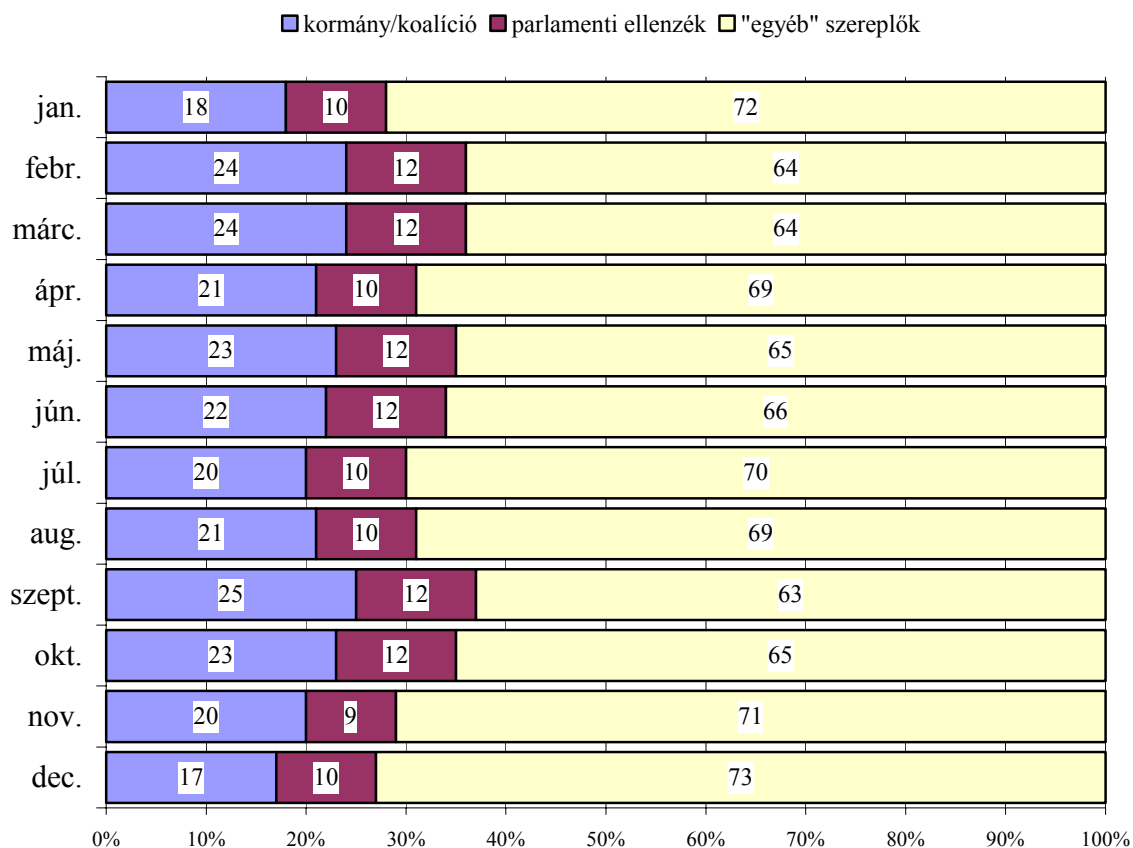
	Férfi	Nő
MTV1 Híradó esti kiadás	84	16
MTV1 Híradó déli kiadás	84	16
Duna TV Híradó	86	14
Reggeli Krónika	88	12
Déli Krónika	87	13
Esti Krónika	88	12
Tények	81	19
RTL Klub	83	17
Danubius Rádió	90	10
Sláger Rádió	80	20
Jó estét, Magyarország!	84	16
ATV Híradó	86	14
Hír TV Híradó	87	13
Átlag	85	15

A következőkben a hírműsorok tájékoztatási gyakorlatát a politikai kiegyensúlyozottság szempontjából elemezzük. Ennek keretében – nemzetközi példákat követve – elsősorban a parlamenti dimenzióban értelmezhető politikusok – azaz a kormánytagok, a koalícióhoz, illetve a parlamenti ellenzékhez tartozók – szerepléseit vizsgáljuk. A feldolgozás során kizárólag azokat a megjelenéseket vettük figyelembe, amikor a műsorok ismertették a szereplők álláspontját, cselekedeteit, illetve amikor előszóban nyilatkoztak (azaz eltekintettünk azoktól a megjelenésektől, amikor a kommunikátorok csak neveket említettek).

A politikusok médiahasználatát elsőként az összes szereplési lehetőség megoszlása alapján közelítjük meg. A szemben álló politikai erők előfordulási gyakoriságában mutatkozó különbségek azt jelzik, hogy az elektronikus médiumok mekkora publicitást biztosítottak az eltérő vélemények kifejtésének. A parlamenti képviselők a híradók aktorainak átlagosan 33 százalékát tették ki, ami két százalékos csökkenést jelent a 2002-es évhez képest (**1. ábra**). Az év háromnegyedében 30 százalék felett szerepeltek a hazai élet prominensei. Részarányuk szeptemberben volt a legmagasabb (37%), a kormányzat előfordulása is ebben a hónapban tetőzött. A jelenség háttérében a költségvetés körül kialakult vita és az új egészségügyi miniszter kinevezése állt. Az ellenzék szerepléseinek aránya egyedül novemberben nem érte el a tíz százalékot.

1. ábra

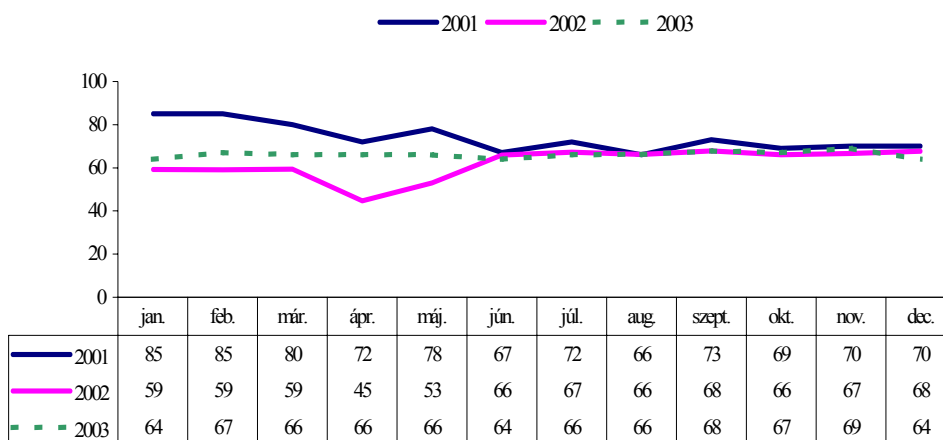
A parlamenti politikusok és az „egyéb” szereplők megjelenésének aránya a hírműsorokban

A kormányzati oldal médiahasználata emelkedett, az országgyűlési választás évében mért 62 százalék tavaly 66 százalékra nőtt. A kétharmados arány nem ingadozott jelentős mértékben az elmúlt év folyamán (**2. ábra**). 2003-as tapasztalataink egyébként megegyeztek a Medgyessy-kormány beiktatását követően mért adatokkal, az eredmények alapján kijelenthető, hogy a felbukkanási arány az adminisztráció médiaprezentációjának egyik fő jellemvonása.

2. ábra

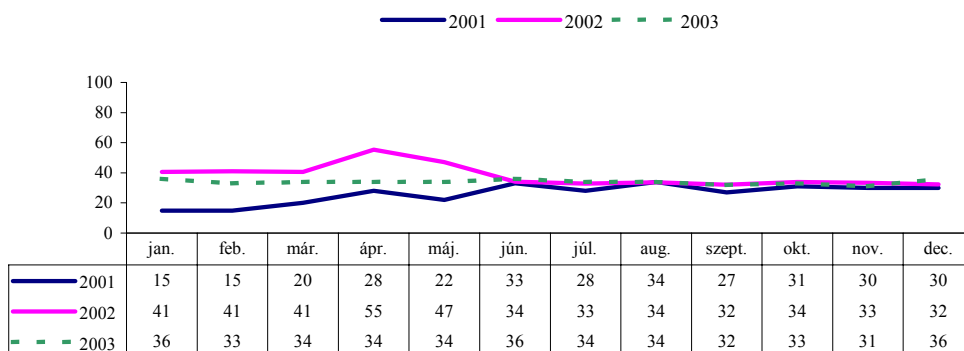
A kormányzati oldal médiahasználata a hírműsorokban 2003-ban, 2002-ben és 2001-ben (a szereplések százalékában)

A parlamenti ellenzék részesedése természetesen a kormányzati oldal szerepléseinek függvényében alakult. A jobboldal számarányainak alakulása ellenzékbe kerülésük óta nem változott említésre méltó módon (**3. ábra**). 2003-ban is csak alig észrevehető eltéréseket regisztráltunk ezen a téren.

3. ábra

A parlamenti ellenzék médiahasználata a hírműsorokban 2003-ban, 2002-ben és 2001-ben (a szereplések százalékában)

Az általunk vizsgált hírműsorok nagy részében a hatalmon lévő kormány/koalíció átlagosan a szereplések közel kétharmadát mondhatta magáénak, az egyes műsorok tekintetében azonban jóval sokszínűbbnek bizonyult a helyzet. A profitorientált csatornákon a kormányzati politikusok aránya 68 százalék körül mozgott, majd decemberben drasztikusan visszaesett (61%). Ezzel szemben a közszolgálati adókon végig kétharmad körül alakult a kormány/koalíció előfordulása. A kormányzat politikusainak megjelenési aránya a Sláger Rádióban volt a legmagasabb (80%), míg az ellenzék a Hír TV-ben kapta a legtöbb lehetőséget (43%). A közszolgálati műsorok közül az MTV esti Híradójában az adminisztráció részesedése 70 százalék fölött alakult (**3. számú melléklet 1. táblázat**).

Széles körben elfogadott az az álláspont, amely a szóbeli nyilatkozatot a narrátor általi megjelenítésnél értékesebb szereplési formának tekinti. Ezért folyamatosan regisztráljuk a

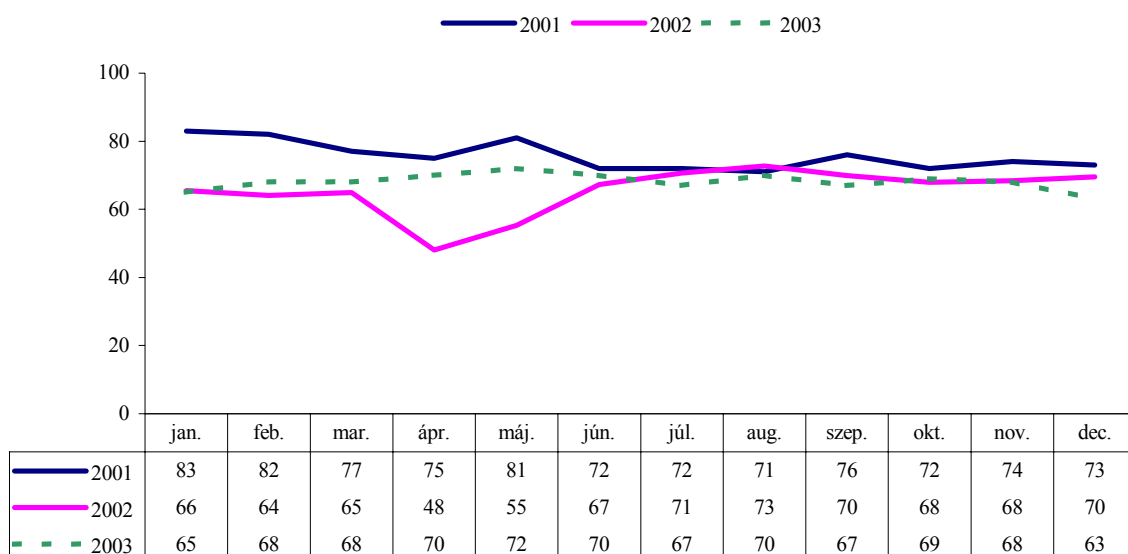
politikusok által adott nyilatkozatokat, egyfelől a megszólalók csoportjának politikai összetétele, másfelől időtartamának megoszlása szempontjából.

A parlamenti szféra nyilatkozatainak jellemzői nem különböztek jelentősen az összes szereplés esetében leírtaktól, a kormány/koalíció megszólalása kétharmad körül alakult – az év elején és a végén a kétharmados szintet alulmúló arányban kaptak lehetőséget az élőszóban történő véleménynyilvánításra, az év többi részében a megoszlás 70 százalék körül mozgott.

A kabinet élő megnyilatkozásainak aránya nem módosult 2002-höz képest (**4. ábra**). A kormányzati politikusok 2003-ban, mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi csatornákon közel azonos arányban kaptak lehetőséget álláspontjuk saját hangon történő kifejtésére (**3. számú melléklet 2. táblázat**). A *Krónikák* arányai rendkívül eltérő képet mutattak az év során, az adminisztráció szinkronjainak megoszlása a nyár végéig meghaladta a 70 százalékot, majd az év utolsó harmadában részesedésük drasztikusan lecsökkent. A kereskedelmi csatornáknál az RTL Klub és az ATV Híradóiban a politikai szereplők saját hangon történő megjelenéseinek majd háromnegyede felett a kormány/koalíció rendelkezett. A Sláger Rádióban pedig szinte csak a kormányon lévő pártok reprezentánsai nyilatkozhattak. A Hír Televízió összefoglalóiban az ellenzék képviselői az év majd felében többször szólalhattak meg, mint kormánypárti társaik. A hírszatórnán a két politikai erő megjelenése 2003-ban csaknem kiegyenlített volt. A Danubius Rádió hírműsoraiban 2003-ban nem szólaltattak meg egyetlen politikust sem.

4. ábra

A kormányzati oldal képviselőinek szóbeli szereplései a hírműsorokban a parlamenti politikusok szóbeli szerepléseinek százalékában

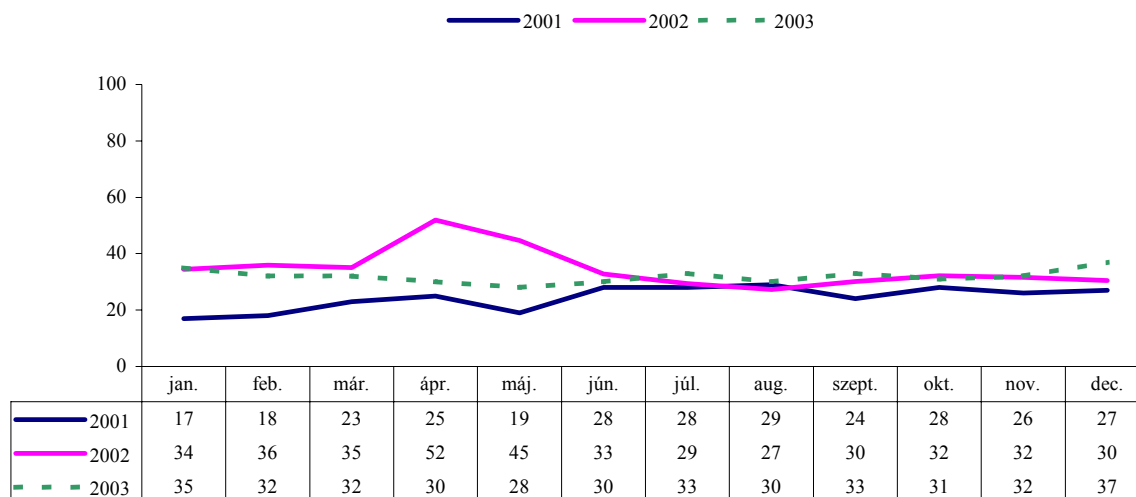

A parlamenti ellenzék élőszóbeli megnyilvánulásai az év során – két hónap kivételével – közel azonos tendenciát mutattak. Januárban és decemberben a jobboldal nyilatkozatainak aránya meghaladta az egyharmadot, az év többi részében 28 és 33 százalék között mozgott. Az opposíció májusban érte el a mélypontot, mivel a kormányátalakítás a hatalmon lévőkre irányította a figyelmet.

Az elmúlt három év átlagát összehasonlítva, megállapítható, hogy 2003-ban a kormány-ellenzék élőszóbeli szereplése kétharmad-egyharmad körül alakult (68% vs. 32%) hasonlóan az országgyűlési választás évéhez (65% vs. 35%), míg 2001-ben ugyanez a megoszlás háromnegyed-egynegyed között mozgott (76%-24%).

5. ábra

A parlamenti ellenzék képviselőinek szóbeli szereplései a hírműsorokban a parlamenti politikusok szóbeli szerepléseinek százalékában

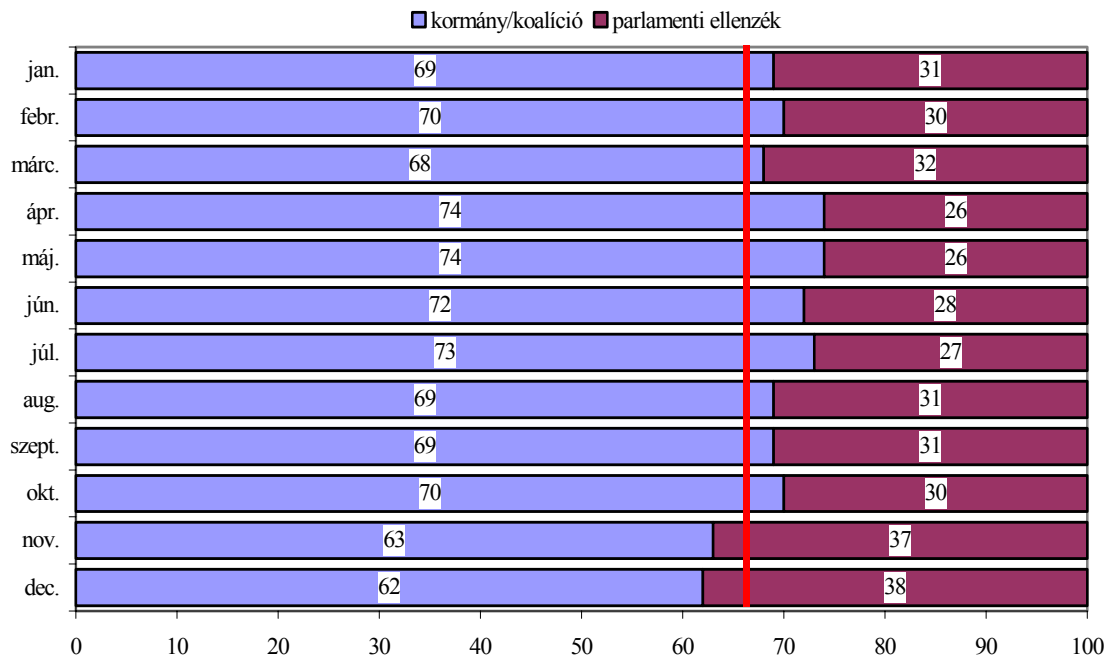

Felméréseinkben – a francia CSA példáját követve – állandóan alkalmazott mutató a politikai erők képviselői által adott nyilatkozatok összes idejének megoszlása. Ez a paraméter azt jelzi, hogy a két szemben álló oldal képviselői milyen arányban részesednek a nyilatkozó politikusok számára biztosított teljes beszédidőből (**6. ábra**). A CSA előírásai szerint a parlamenti politikusok (a köztársasági elnök szereplései nélkül) beszédidejének egyharmada a kormányt, egyharmada a koalíciós pártokat és ugyancsak egyharmada a parlamenti ellenzékét illeti meg.

2003-ban a parlamenti politikusok összes beszédidejének több mint kétharmada (70%) a kormánytagokhoz és a koalíciós pártok prominenseihez kötődött. Részesedésük az év során többször változott. Az év első három hónapjában a kormányzati erők a beszédidő kétharmadát tudhatták magukénak. Az áprilistól júliusig terjedő időszakban részesedésük megemelkedett, és megközelítette a háromnegyedes arányt, majd visszaesést regisztráltunk. Novemberben és decemberben az ellenzék szereplése tovább emelkedett, és megközelítette a negyven százalékot.

6. ábra

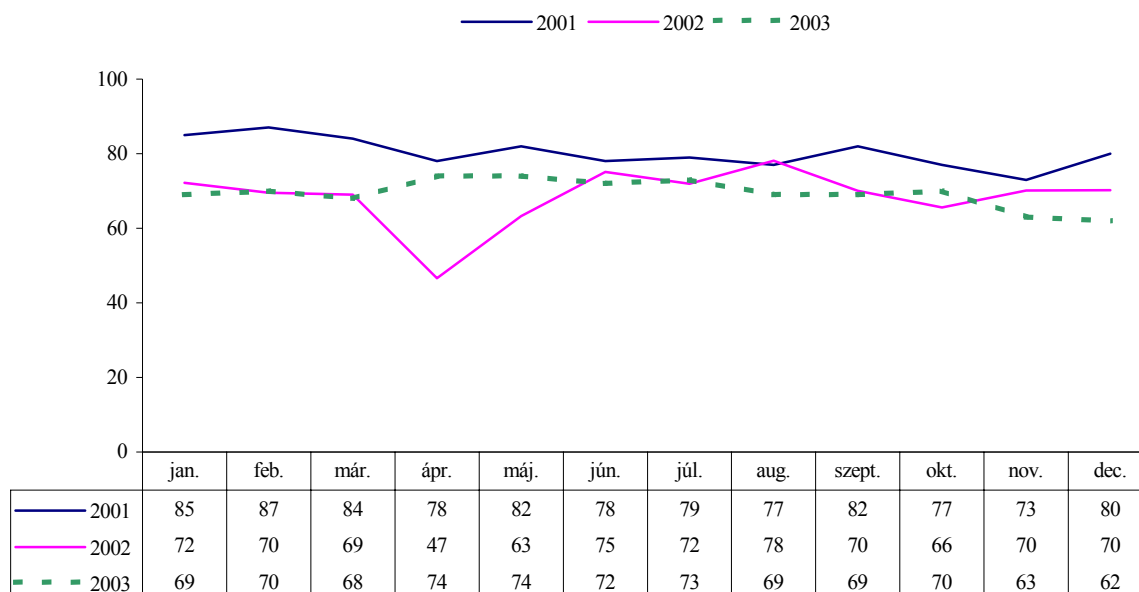
Parlamenti politikusok összes beszédidejének megoszlása a hírműsorokban 2003-ban

Eltérések mutatkoztak a kormányzat 2001. és 2003. közötti élőszóbeli médiahasználatában. A kormány/koalíció részesedése 2001-ben még átlagosan 80 százalék volt, 2002-ben viszont 68 százalékra csökkent, az elmúlt évben az arány enyhén emelkedett (70%) (**7. ábra**). Ha a kormány és az ellenzék megszólalásainak hosszát a közszolgálati, valamint a kereskedelmi csatornák vonatkozásában vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a közfinanszírozású adókon a kormány-ellenzék aránya közel háromnegyed-egynegyed volt (72% vs. 28%), míg a kereskedelmi adókon ez az arány kétharmad-egyharmad körül ingadozott (67% vs. 33%).

7. ábra

Kormányzati politikusok összes beszédidejének alakulása a hírműsorokban (2001-2003)

A politikusok szerepléseit nemcsak az alapvető politikai választóvonalak mentén, hanem az egyes pártok szintjén is megvizsgáltuk. E megközelítés keretében a párton kívüli, de a parlamenti dimenzióban elhelyezhető politikusok – elsősorban kormánytagok – megjelenéseit nem vettük figyelembe (6. táblázat).

2003-ban a legtöbbet megjelenő párt az MSZP volt, az összes felbukkanás felét birtokolta, ami a 2002-es évhez képest 8 százalékos emelkedést jelent, legtöbbször szeptemberben szerepeltek a hírműsorokban (55%). A híradók műsorszerkesztési gyakorlata kétpólusúvá vált, a hazai politikai élet két legnagyobb támogatottsággal rendelkező pártja dominált a programokban. A szereplések közel négyötödét az említett politikai székértáborok uralták. A Fidesz előfordulása 2002-höz képest alig változott (31% vs. 30%). A pártok szereplései egyébként sem módosultak jelentős mértékben. A kisebb támogatottságú parlamenti erők közül az SZDSZ prominensei kaptak több lehetőséget a megjelenésre (11% vs. 9%), amit elsősorban kormányzati szerepüknek köszönhetnek. A közszolgálati és a kereskedelmi adókon a jobb- és baloldal vezető politikai tömörülései közel azonos arányban jelenhettek meg. Az MDF (10% vs. 6%) a közszolgálati, míg az SZDSZ a profitorientált csatornákon szerepelhetett gyakrabban (13% vs. 10%).

6. táblázat

N = 25 157

A pártok képviselőinek médiahasználata (a pártok képviselőinek százalékában)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	Összesen
január	47	14	31	8	100
február	51	13	28	8	100
március	52	10	29	9	100
április	49	12	29	10	100
május	48	12	30	10	100
június	46	11	34	9	100
július	49	9	33	9	100
augusztus	54	9	27	10	100
szeptember	55	10	29	6	100

október	54	9	29	8	100
november	51	12	29	8	100
december	49	10	30	11	100
átlag 2003	50	11	30	9	100
átlag 2002	42	14	31	8	95

2003-ban a legtöbbször az MSZP politikusai oszthatták meg gondolataikat élőben a közönséggel (52%), részesedésük 9 százalékkal gyarapodott (**7. táblázat**). A szinkronok frekvenciája októberben érte el csúcát (57%). A jelenség háttérében a 2004-es költségvetés körül kialakult vita állt. A Fidesz a tavasz hónapjaiban kapta a legkevesebb megszólalási lehetőséget, ami az áprilisi uniós népszavazással és a májusi kormányátalakítással hozható kapcsolatba. Az év második felében a nagyobbik ellenzéki párt már a harmadát birtokolta a megszólalásoknak, részesedésük csak októberben esett vissza. A kisebbik koalíciós partner prominensei kétszer olyan gyakran szólalhattak meg, mint az MDF képviselői. A hírműsorok leggyakoribb szereplőinek listáját a **3. számú melléklet 3. táblázat** tartalmazza.

7. táblázat

N = 9640

A pártok képviselőinek szóbeli szereplései a hírműsorokban (a nyilatkozók százalékában)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz	MDF	Összesen
január	48	15	31	6	100
február	51	14	31	5	100
március	55	11	28	5	100
április	52	14	28	6	100
május	54	13	27	6	100
június	51	12	32	5	100
július	50	9	33	8	100
augusztus	55	10	30	7	100
szeptember	52	12	30	6	100
október	57	9	28	6	100
november	50	12	31	7	100
december	48	10	33	6	100
átlag 2003	52	12	30	6	100
átlag 2002	43	14	33	6	96

A szereplési arányok általános leírása mellett állandó vizsgálati szempont az is, hogy a fontosabb témakörökben a szemben álló politikai erők milyen eséllyel nyilváníthattak véleményt (**8. táblázat**). A vizsgált tematikák közül – éves viszonylatban – az ország belpolitikai helyzete emelkedett ki, amit a gazdasági témakör követett (7630 eset vs. 4011 eset). A belpolitikai témák közül a legtöbbször a kormány tevékenysége bukkant fel a politikusok nyilatkozataiban (2718 eset), amit az Országgyűlés munkájának bemutatása (1393 eset), majd a kormány tevékenységének megítélése követett (1362 eset).

Az említett kérdésköröket főként a kormányzati oldal politikusai érintették. Egyedül a belpolitikai botrányokat taglaló megnyilvánulásokban volt kiegyensúlyozott a jobb- és a baloldal prezentációja. A külpolitika, a gazdaság és a kultúra témakörében a két politikai pólus megoszlása háromnegyed-egynegyed körül alakult. A belügyek esetében a két tábor részesedése stabilan kétharmad-egyharmad körül formálódott, csak az év utolsó hónapjában közelített egymáshoz a megszólalások aránya (56% vs. 44%).

8. táblázat

N=9366

A kormány/koalíció, valamint a parlamenti ellenzék képviselőinek élőszóbeli szereplése a fontosabb témacsoportokban, százalékban

		külpolitika	gazdaság	belpolitika	belpolitikai botrányok	szociális szféra	önkormányzatok	kultúra	katasztrófák, bűncselekmények	egyéb témakörök
január	kormány, koalíció	73	71	63	43	76	54	73	63	61
	ellenzék	27	29	37	57	24	46	27	34	39
február	kormány, koalíció	67	71	65	64	72	62	71	80	73
	ellenzék	33	29	35	36	28	38	29	20	27
március	kormány, koalíció	73	75	63	57	81	45	57	74	68
	ellenzék	27	25	37	43	19	55	43	26	32
április	kormány, koalíció	74	79	65	54	76	63	76	60	68
	ellenzék	26	21	35	46	24	37	24	40	32
május	kormány, koalíció	77	79	68	55	86	61	73	84	71
	ellenzék	23	21	32	45	14	39	27	16	29
június	kormány, koalíció	76	78	64	61	76	68	80	80	78
	ellenzék	24	22	36	39	24	32	20	20	22
július	kormány, koalíció	79	72	62	52	72	63	86	57	73
	ellenzék	21	28	39	48	28	37	14	43	27
augusztus	kormány, koalíció	74	76	65	59	80	72	74	65	74
	ellenzék	26	24	35	41	20	28	26	35	26
szeptember	kormány, koalíció	74	69	64	48	85	64	74	58	75
	ellenzék	29	31	36	52	15	36	26	42	25
október	kormány, koalíció	77	72	63	56	86	69	73	50	69
	ellenzék	23	28	37	44	14	31	27	50	31
november	kormány, koalíció	71	71	61	56	79	76	81	69	71
	ellenzék	29	29	39	44	21	24	16	31	29
december	kormány, koalíció	63	66	56	58	73	59	59	64	66
	ellenzék	37	34	44	42	27	41	41	36	34

A politikai szereplők médiahasználatának mennyiségi szempontjai mellett az elemzések a hírszolgáltatás tartalmi jellemzőire is kiterjednek. A magyar vonatkozású tudósításokkal kapcsolatban elsősorban a „siker-, illetve kudarc-propaganda” jelenlétét próbáljuk mérni az országos jelentőségű eredményekről, illetve fiasokról beszámoló híradások regisztrálásával. A tartalom megítélésében egy további szempont a kritikai élű álláspontok előfordulásának vizsgálata, másképpen annak feltérképezése, hogy a médiumok milyen mértékben adtak lehetőséget a különböző intézmények és ezen belül a kormányzat tevékenységének bírálatára. Ez utóbbi paraméter alakulását 2000 áprilisától figyeljük.

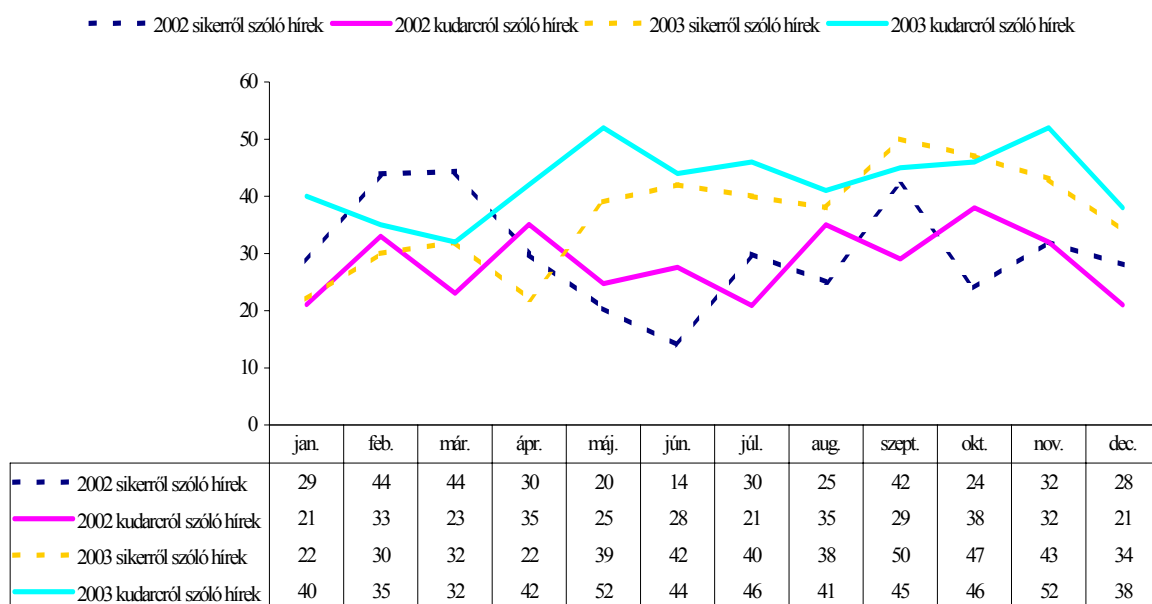
Az év első negyedében a kudarcokat tartalmazó hírek 30-40 százaléka a kormányzathoz kötődött, majd áprilistól jelentős mértékű emelkedést regisztráltunk, az említett tendencia konzerválódott az év végéig, az eredménytelenségek aránya csak az utolsó hónapban mérséklődött (**8. ábra**). Az adatok alapján elmondható, hogy a hírműsorok az év nagyobbik részében többször foglalkoztak a kormányzat kudarcával, mint sikereivel.

Az év első felében a kormány sikereinek kommunikálása alacsony szinten maradt (22-32%), májustól szeptemberig meredek emelkedést (50%), majd az év végén drasztikus visszaesést regisztráltunk.

2002-höz képest jóval kedvezőtlenebbül alakult a kormány és a koalíció tevékenységének prezentációja, a kudarc tartalmú hírek aránya több mint 10 százalékkal nőtt (2002. 23% vs. 2003. 38%).

8. ábra

A kormány/koalíció sikereiről, illetve kudarcairól szóló hírek aránya

Az év során a hírműsorok szereplőinek átlagosan 11-17 százaléka fogalmazott meg valamilyen közéleti kritikát, elismerő szavak mindössze a hírek 1-2 százalékát jellemezték. A kormányzatot ért bírálatok aránya októberben volt a legmagasabb, a „támadások” 56 százaléka a kabinetet célozta (az éves átlag 50 százalék körül ingadozott).

A politikai magazinműsorok tájékoztatási gyakorlata

Az ORTT két éve vizsgálja kvantitatív tartalomelemzéssel a fontosabb közszolgálati funkciót betöltő rádiós és televíziós magazinműsorokat, illetve műsorblokkokat (riportokat, összeállításokat). Magazinműsoroknak tekinthetők azok a közérdeklődésre számot tartó hazai és külföldi eseményekkel kapcsolatos háttérműsorok, melyek az aktuális politikai, társadalmi, gazdasági stb. kérdésekben vitára, beszélgetésre, kommentárra adnak lehetőséget. Míg a hírműsorok az események, történések, problémák rövid, tényszerű bemutatására törekednek, addig a magazinműsorokban több idő jut az eltérő nézetek, vélemények és azok mögöttes tartalmának bemutatására.

A negyedéves rendszerességgel készülő elemzések az alábbi műsorokat ölelték fel: *A Hét* (áprilisban megszűnt), *Este*, *Nap-kele*, *Friderikusz – a szólás szabadsága* (MTV); *16 óra*, *Vasárnapi Újság*, *Háttér* (Kossuth Rádió); *Országház* (RTL Klub), *Jó reggelt, Magyarország* (áprilistól kikerült a mintánkból), *Napló* (TV2); *Más-nap* (Magyar ATV) és *Indul a nap* (Duna Televízió). 2003-ban 1319 órányi műsorszámot, közel 9 ezer műsoregységet vizsgálatunk meg. Az országos sugárzású televíziós csatornák magazinműsorai közül a legkevesebb politikai aktort felvonultató apolitikus *Napló* rendelkezett a legnagyobb nézőszámmal és közönségaránnyal, ugyanúgy, mint 2002-ben. Egyedül *A szólás szabadsága* c. program (MTV1) közelítette meg a TV2 produkcióját (**9. táblázat**).

9. táblázat

A magazinműsorok nézettsége

műsor címe	súlyozott nézettség a teljes lakosság körében (AMR)		közönségarány (SHR)	a műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya (ATS)
	százalék	fő		százalék
MTV A Hét (2003. I-IV.)	5,8	549 603	10,5	36,1
MTV Este (2003. év)	4,0	378 020	12,5	47,4
MTV Nap-kele (2003. év)	2,9	271 694	33,5	27,3
MTV A szólás szabadsága (2003. IV-XII.)	9,1	855 887	21,1	44,5
Duna TV Indul a nap (2003. év)	0,2	19 080	2,9	9,8
RTL Klub Országház (2003. I-VI., IX-XII.)	1,5	136 988	25,1	71,3
TV2 Napló (2003. év)	19,1	1 798 341	39,6	54,8
Magyar ATV Más-nap (2003. I-III., XII.)	0,3	24 143	2,1	10,4

Munkánk során kitértünk arra is, hogy a politikai magazinműsorokban az események milyen színterekhez és társadalmi intézményekhez kötődtek; a különböző eseményekre, szereplőkre, milyen mértékű médiafigyelem irányult; milyen témák jelentek meg a műsorokban, melyek voltak a leginkább sikeres, illetve kudarcteli kérdéskörök. A tanulmányban használt kategóriák, meghatározások megegyeznek a hírműsороkról készült elemzés definícióival, így a két kutatás eredményei összevethetőek egymással.

A televíziós és rádiós politikai háttérműsorok szinte csak hazai vonatkozású történéseket tártak a nézők/hallgatók elé (83%), a számarány négy százalékkal maradt el a 2002-es adatoktól. A külföldi események többségét a *Jó reggelt, Magyarország!* mutatta be. A határontúli magyarok helyzetével szinte csak a Duna Televízió háttérműsorai foglalkoztak, az említett programok adták az összes ilyen jellegű tudósítás 85 százalékát.

Részletes elemzés csak a magyar vonatkozású műsoregységekről készült, ám rögzítésre kerültek a külföldi eseményekkel foglalkozó tudósítások helyszínei is, így képet kaphatunk arról, hogy elsősorban mely országok, illetve régiók kerültek a televíziók és rádiók figyelmének középpontjába (**10. táblázat**).

10. táblázat

A műsoregységek geopolitika szóródása (százalékban)

	átlag
Magyarország	82,9
Izrael, arab országok	4,2
Románia	2,3
USA	1,9
más európai ország	1,4
Ázsia	1,1
meghatározhatatlan	0,9
Szlovákia	0,7
Kis-Jugoszlávia	0,6
más amerikai	0,6
Nagy-Britannia	0,4
Ukrajna	0,4
Oroszország	0,4
Németország	0,3
Ausztria	0,3
Ausztrália, Óceánia	0,3
Kína	0,2
Olaszország	0,2
Afrika	0,2
Csehország	0,1
Franciaország	0,1
Horvátország	0,1
Lengyelország	0,1
Japán	0,1
Szlovénia	0,0
egyéb (Antarktisz, világűr)	0,0
Bulgária	0,0

A háttérműsorok – a hírműsorokhoz hasonlóan – a legtöbbet a világ válsággócaival és a szomszédos országokban történt eseményekkel foglalkoztak. Ennek köszönhetően főként Izraellel és az arab államokkal, az Amerikai Egyesült Államokkal és Romániával kapcsolatos események kerültek reflektorfénybe. A Közel-Kelet és Amerika főként az arab és izraeli ellentétek, az Irak ellen indított amerikai háború és a terrorizmus elleni harc miatt, a szomszédos országok elsősorban kedvezménytörvény kapcsán kerültek a háttérműsorok homlokterébe.

A magazinműsorok 65 százalékában nem jelölték meg a magyarországi vonatkozású események helyszínét. Azokban az esetekben, amikor ismertették a színteret, a legtöbbször szereplő régió Budapest volt (**11. táblázat**). A háttérműsorok közül a TV2 műsorai fordítottak nagyobb figyelmet a rurális területeknek.

11. táblázat*A műsoregységek földrajzi kötődése (százalékban)*

	MTV1	Kossuth Rádió	RTL Klub	Magyar ATV	TV2	Duna TV	átlag
Budapest	10	5	80	6	30	4	12
város	5	4	2	2	6	6	5
megyeszékhely	1	2	1	1	8	2	3
falu, község	1	2	1	*	6	2	2
egyéb	1	1	2	1	6	5	3

A műsoregységekben tárgyalt főbb témacsoportok közül kiemelkedett a belpolitika (63%), amit a gazdaság kérdése követett (**12. táblázat**). (Az összegek nem adják ki a 100 százalékot, mivel egy műsoregység több témát is tárgyalhatott, a híregységek számát a témák gyakoriságához viszonyítottuk.). Az ökonómia kérdéskörével egyedül a *Napló* bánt mostohán, előfordulása meg sem közelítette a többi program arányszámaival. Az RTL Klub szentelte a legtöbb műsoregységet a hazai történéseknek, kimagasló eredményeit főként az Országház c. programjának köszönhetően. A gazdasági kérdéseknek (53%) a Duna biztosította a leghosszabb műsoridőt, ami azzal is magyarázható, hogy magazinműsorában júliusig külön szegmenst adományoztak a mezőgazdasági híreknek. A külpolitika 2003-ban hangsúlyosabban jelent meg, mint egy évvel ezelőtt (22% vs. 9%), amelynek háttérében az uniós csatlakozás és előkészületei álltak. A belpolitikai botrányok aránya 2002-höz képest emelkedett (15% vs. 12%), a témakört leginkább az MTV favorizálta (25%), ehhez hasonló részesedést csak a Magyar ATV műsorában regisztráltunk.

12. táblázat*A műsoregységekben tárgyalt főbb témacsoportok (százalékban)*

téma	átlag
belpolitika	63
gazdaság	53
egyéb témakörök	36
külpolitika	22
szociális szféra	16
kultúra	16
belpolitikai botrányok	15
katasztrófák, bűncselekmények	9
önkormányzatok	7

A belpolitikai témacsoporton belül kiemelt figyelem övezte a kormány, az uniós integráció és az Országgyűlés tevékenységét. A gazdasággal foglalkozó műsoregységekben a vállalkozások, vállalatok és a költségvetés helyzetét bemutató tudósítások domináltak (**13. táblázat**).

13. táblázat*A műsoregységekben tárgyalt főbb témák (százalékban)*

téma	átlag
kormány tevékenysége	6,8
EU-csatlakozás	5,6
országgyűlés tevékenysége	5,3
belső pártügyek, pártok versengése	4,3
vállalatok, vállalkozások helyzete	4,2

kormány-ellenzék viszonya	3,7
a kormány tevékenységének megítélése	3,1
költségvetés helyzete	3,0
mezőgazdaság helyzete	2,8
kultúra, tudomány és intézményei	2,4

Az év során mintegy 28 ezer szereplőt regisztráltunk, a legtöbb szereplő a *Nap-keltében* jelent meg (25,6%). A nemi összetétel tekintetében az egyes műsorok között komoly egyenlőtlenségek mutatkoztak. A *Napló* majd minden negyedik vendége hölgy volt, ezt az arányt csak a *Más-nap* közelítette meg. A *Vasárnapi Újságot* maszkulin műsornak tekinthetjük, mivel a szereplők több mint négyötöde férfi volt. Az *Országgházban*, a *Tizenhat órában*, a *Jó reggelt, Magyarország!*-ban és az *Indul a napban* feltűnően magas volt azon műsoregységek hányada, amelyekben az események generálói intézmények, csoportok voltak (30,0 % és 49,8%). A férfiak majd öt és félszer gyakrabban tűntek fel a műsorokban, mint a „gyengébbik nem” (62,8% vs. 11,2%) (**14. táblázat**).

14. táblázat

A szereplők neme (százalékban)

	Férfi	Nő	Csoport
A hét	72,9	18,1	9,0
Este	71,1	11,8	17,1
Nap-kele	70,0	8,4	21,6
Friderikusz	48,2	15,0	36,8
Háttér	81,9	11,8	6,2
Tizenhat óra	47,4	10,1	42,5
Vasárnapi Újság	79,7	14,5	5,8
Indul a nap	43,6	6,6	49,8
Országgház	61,1	8,9	30,0
Napló	71,0	28,6	0,4
Jó reggelt Magyarország!	53,8	8,1	38,2
Más-nap	78,9	20,7	0,4
Átlag	62,8	11,2	26,0

A háttérműsorokban leggyakrabban megjelenített szereplőtípus a kormány és tagjai voltak (13,6%), a második leggyakoribb kategóriának azok a magyarországi szereplők számítottak, akiknek intézményi kötődésére nem derült fény (mint pl. az utca embere: 9,6%). A magazinműsorokban a harmadik (országgyűlési képviselők: 8,9%) és a negyedik (Fidesz: 6,3%) helyen is a politikusok szerepeltek. A hatalmi szféra képviselőit a sorban a vállalatok, a vállalkozások, a bankok, a biztosítók és alkalmazottaik követték (5,8%), tőlük alig maradtak el a külföldi szereplők (4,9%).

2003-ban a nevesített közszereplők közül a miniszterelnök, Medgyessy Péter szerepelt a leggyakrabban a háttérműsorokban (2,5%), a kormányfőt Orbán Viktor követte (1,6%). A magazinműsorok gyakran hívták meg a pártok vezetőit, ezt mutatja az is, hogy a jelenlegi és a volt kormányfő után a legtöbbet a koalíciós pártok elnökei jelentek meg a programokban.

Az elmúlt évben a háttérműsorokban, a leggyakrabban a Fidesz (1,7%), illetve az MSZP (1%) szerepelt. Az MDF és az SZDSZ azonos arányban jelent meg a programokban (0,6-0,6%).

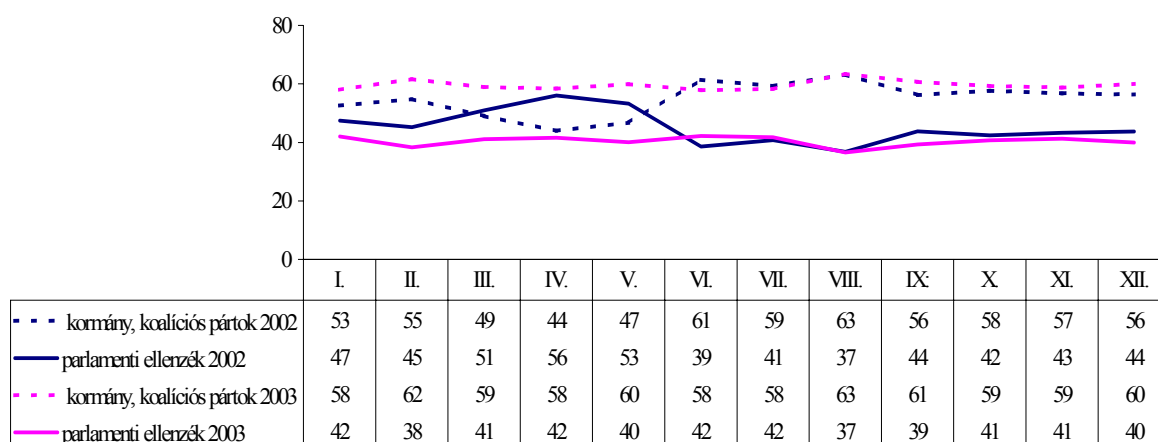
A szereplők médiahasználatának megítélésénél fontos szempont a verbális megjelenítés formája. A szereplők 55 százalékának csak a nevét említették vagy véleményüket narrátor foglalta össze. Közel egynegyedüknek (23%) saját hangon előadott álláspontjából, beszédéből hallhattunk részleteket, a szereplők ötödével készült stúdióbeszélgetés, vita, interjú.

Vizsgáltuk, hogy mennyiben érvényesült a tájékoztatás kiegyensúlyozottságának törvényi követelménye a politikai háttérműsorokban. A pártpolitikusok – a hírműsorokhoz hasonlóan – három különböző csoportját különböztettük meg: kormánytagok, koalíció, illetve ellenzéki politikusok.

A kormányzati oldal (kormány és koalíció) médiahasználata 2002-ben 47-63, míg a parlamenti ellenzéké 53-37 százalék között mozgott. 2003-ban egyenletesnek mutatkozott a két politikai pólus megoszlása, egy hónapban sem regisztráltunk a háromötöd-kétötödös aránynál nagyobb különbséget (**9. ábra**).

9. ábra

Politikai erők médiahasználata a magazinműsorokban (2002-2003) (a kormány és koalíció, illetve a parlamenti ellenzék képviselőinek százalékában)

2003-ban a kormányzat és az ellenzék szereplése mindegyik műsorszolgáltató tekintetében hasonlóan alakult (kb. 54 vs. 45%), mindössze a *Naplóban* mértünk nagyobb különbséget (66% vs. 34%) (**15. táblázat**). A kormányoldal öt százalékkal növelte részesedését (59% vs. 41%) 2002-höz képest.

15. táblázat

A kormány/koalíció és a parlamenti ellenzék médiahasználata (százalékban)

	MTV	Duna TV	Kossuth	RTL Klub	TV2	ATV	Átlag 2003	Átlag 2002
kormány, koalíció	60	58	60	58	66	57	59	54
ellenzék	40	42	40	42	34	43	41	46

A két legnagyobb parlamenti párt megoszlása a műsorok felénél megegyezett az éves átlaggal (**16. táblázat**). A *Tizenhat órában* a kormány megoszlása jelentősen eltért a számtani átlagtól (70%), a *Vasárnapi Újságban* ugyanez a tendencia volt megfigyelhető, ebben az esetben azonban az ellenzék számított a kedvezményezettnek. Friderikusz Sándor új háttérműsorában elsősorban a kormányoldal prominensei kaptak lehetőséget a megjelenésre.

16. táblázat

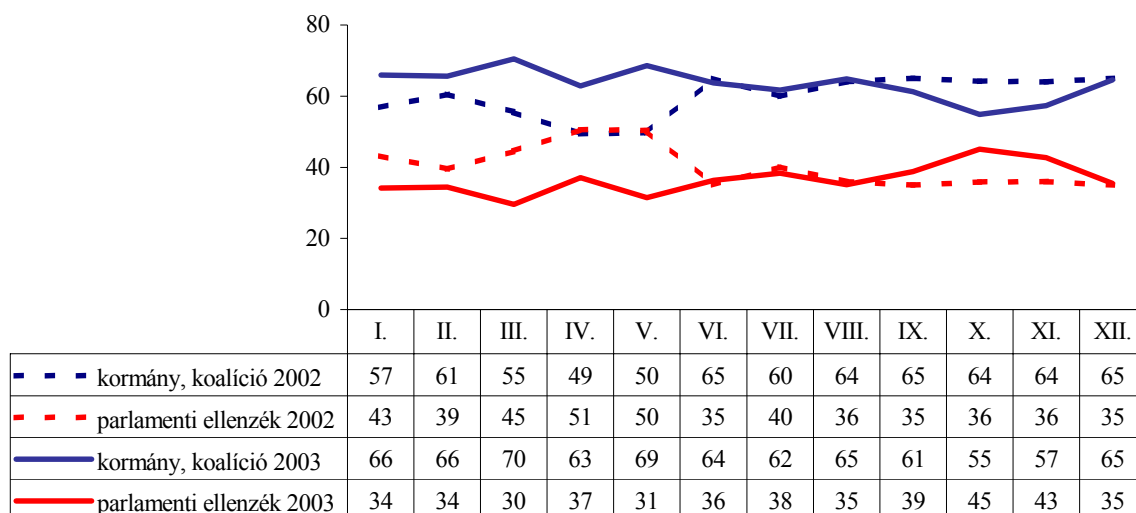
A kormány/koalíció és a parlamenti ellenzék politikusainak médiajelenléte az egyes magazinműsorokban (2002-2003)

	kormány, koalíció 2002	ellenzék 2002	kormány, koalíció 2003	ellenzék 2003
A hét	53	47	58	42
Tizenhat óra	62	38	70	30
Vasárnapi Újság	53	47	48	52
Háttér	59	41	58	42
Országház	47	53	58	42
Napkelte	53	47	58	42
Jó reggelt, Magyarország!	55	45	66	34
Indul a nap	59	41	58	42
Napló	47	53	64	36
Más-nap	47	53	57	43
Este	55	45	66	34
Friderikusz	*	*	68	32

A következőkben a szereplők saját hangon történő megszólalásaira koncentrálunk, amely sokkal hatásosabb, értékesebb szereplési módnak tekinthető, mint a kommunikátor, narrátor általi idézet. E tekintetben külön is elemeztük a politikusok által adott nyilatkozatokat, egyfelől a megszólalók politikai összetétele, másfelől a nyilatkozatok időtartama szempontjából (**10. ábra**).

10. ábra

A kormány/koalíció és a parlamenti ellenzék összes beszédidejének százalékos megoszlása a magazinműsorokban 2002-2003

2003-ban a politikai székértáborok megszólalásainak arányaiban mért különbségek emelkedtek, míg 2002-ben 60-40 százalékos megoszlást tapasztaltunk, addig a számarány 2003-ban kétharmad-egyharmad (63% vs. 37%) körül mozogott, ami három százalékos eltérést jelentett az országgyűlési választás évéhez képest. A beszédidő tekintetében a magazinműsorok, ha kis mértékben is, de az ellenzéknek kedveztek. A parlamenti opposíció számára a legkisebb nyilvánosságot márciusban biztosították a műsorszolgáltatók (30%). Az

őszi parlamenti ülészek növelte a Fidesz és az MDF interjúinak valószínűségét, megoszlásuk októberben és a decemberben tetőzött (45%, illetve 43%).

A műsorszolgáltatók közül a Duna Televízió háttérműsorai közelítettek legjobban a fele-fele arányhoz (54% vs. 46%) (**17. táblázat**). A CSA normáit leginkább a TV2 hagyta a figyelmen kívül, hiszen programjaiban a kormányzat reprezentánsai majdnem háromszor olyan hosszan beszélhettek, mint az ellenzék képviselői (74% vs. 26%). A Kossuth Rádió Tizenhat óra című műsorában a kormányzati oldal uralta az előszóbeli szerepléseket (85%), ettől alig maradt el Friderikusz Sándor háttérprogramja (82%). Hasonló arányokat produkált a *Vasárnapi Újság*, ugyanakkor itt az ellenzék uralta a megnyilatkozásokat (89%).

17. táblázat

A kormány/koalíció és a parlamenti ellenzék összes beszédidejének megoszlása (százalékban)

műsorszolgáltató	kormány, koalíció	ellenzék
MTV	67	33
Duna TV	57	43
Kossuth	54	46
RTL Klub	69	31
TV2	74	26
ATV	63	37

Éves viszonylatban az MSZP politikusai nyilatkozhattak a legtöbbször, a szocialisták 2002-höz képest közel 8 százalékkal növelték arányukat (44,0% vs. 36,8,0%), a Fidesz számaránya csekély emelkedést könyvelhetett el (34,4% vs. 31,5%). Az SZDSZ valamivel többet szerepelt (11,6%), mint az MDF (10%) (**18. táblázat**).

18. táblázat

A pártok képviselőinek előszóbeli megnyilatkozásai (százalékában)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	összesen
január	44,4	13,1	33,1	9,4	100
február	43,9	16,8	32,1	7,1	100
március	45,1	14,4	30,2	10,3	100
április	42,6	12,5	33,2	11,7	100
május	43,0	12,4	33,5	11,2	100
június	44,0	9,1	36,4	10,5	100
július	44,1	10,1	37,2	8,6	100
augusztus	44,3	8,2	38,0	9,5	100
szeptember	46,0	9,8	34,0	10,3	100
október	44,0	9,0	37,6	9,4	100
november	40,5	11,7	36,6	11,2	100
december	46,3	12,1	30,9	10,7	100
átlag	44,0	11,6	34,4	10,0	100

A pártok médiahasználatát műsorszolgáltatók szerinti bontásban is vizsgáltuk. Az MSZP – megjelenéseinek százalékos arányát tekintve – majdnem az összes műsorszolgáltatónál az első helyen szerepelt, a legnagyobb előnye a TV2 műsoraiban tett szert (52,0% vs. 32,9%). A Kossuth Rádió a Fidesz képviselőinek kedvezett e tekintetben, itt többször nyilatkozhattak, mint az MSZP prominensei (**19. táblázat**). A műsorok jelentős részénél a szocialisták és a fiataldemokraták számítottak meghatározó szereplőknek, az MDF (14%) a Kossuth Rádió, míg az SZDSZ képviselői az RTL Klub háttérműsoraiban (16,5%) kaptak nagyobb teret.

19. táblázat

A pártok képviselőinek élőszóbeli megnyilatkozásai az egyes műsorszolgáltatóknál (százalékban)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	összesen
MTV	45,4	13,1	31,9	9,6	100
Duna TV	48,3	4,7	36,5	10,5	100
Kossuth	35,4	9,0	41,6	14,0	100
RTL Klub	39,2	16,5	33,9	10,4	100
TV2	52,0	11,8	32,9	3,3	100
ATV	42,4	13,0	35,1	9,6	100

A következőkben a saját hangon történt megszólalások idejének megoszlását vettük górcső alá. A pártok reprezentánsainak részesedése nem különbözött nagyban az élőszóbeli szereplés arányaitól (**20. táblázat**).

20. táblázat

A pártok képviselőinek összes beszédideje (százalékban)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	összesen
január	46,9	16,2	26,1	10,8	100
február	44,1	18,8	30,1	7,0	100
március	49,2	16,7	25,3	8,9	100
április	44,3	14,3	32,8	8,6	100
május	49,3	12,3	30,2	8,2	100
június	47,7	10,0	33,2	9,1	100
július	44,2	11,7	36,1	8,0	100
augusztus	47,3	10,8	33,5	8,3	100
szeptember	47,5	10,0	32,8	9,7	100
október	43,0	8,6	37,0	11,3	100
november	43,9	9,7	33,7	12,7	100
december	48,4	12,3	28,2	11,1	100
átlag	46,3	12,5	31,7	9,5	100

A magazinműsorok többségében az MSZP reprezentánsai beszélhettek a leghosszabban, a Kossuth Rádió kivételével, ahol a Fidesz beszédideje számított meghatározónak (**21. táblázat**). Az MDF prominensei a közszolgálati, míg az SZDSZ politikusai a kereskedelmi csatornákon kaptak nagyobb teret véleményük kifejtésére.

21. táblázat

A pártok képviselőinek összes beszédideje az egyes műsorszolgáltatóknál (százalékban)

	MSZP	SZDSZ	Fidesz-MPSZ	MDF	összesen
MTV	48,8	12,9	28,4	9,9	100
Duna TV	48,2	4,2	36,5	11,1	100
Kossuth	38,5	8,4	42,4	10,7	100
RTL Klub	44,9	17,8	29,6	7,7	100
TV2	59,5	14,4	24,9	1,3	100
ATV	44,4	15,7	31,6	8,4	100

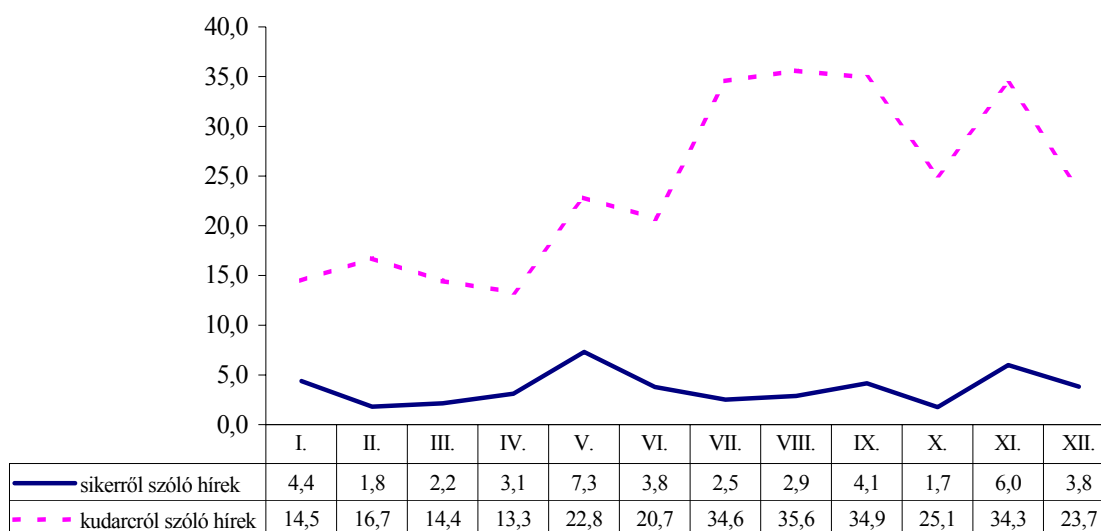
A politikusok szereplése mellett azt is rögzítettük, hogy a különböző témákban milyen arányban nyilatkozhattak a szemben álló felek. A témák többségében főként a kormányoldal kapott lehetőséget a véleménynyilvánításra. Az egész évre jellemző volt, hogy a

magazinműsorok az ellenzék képviselőit az átlagosnál gyakrabban szólaltatták meg bizonyos belpolitikai kérdések kapcsán, mint például a konkrét botrányok, ügyek, a kormány tevékenysége, megítélése, értékelése. A parlamenti opposzió képviselői a legkevesebbet a szociális szférával összefüggő témákban nyilatkozhattak.

A műsorok feldolgozásakor rendszeresen használt mutató a sikerekről (pozitívumokról, eredményekről), illetve a kudarcokról (negatívumokról, problémákról) szóló hírek megjelenésének aránya. 2003-ban a hírek 23,7 százaléka „beszélt” valamiféle eredménytelenségről, 3,8 százaléka pedig sikerről (**11. ábra**). Egész évben a fiaskókkal kapcsolatos műsoregységek domináltak, arányuk 13,3 és 35,5 százalék között mozgott, megoszlásuk július és szeptember között tetőzött. Az eredmények prezentációja májusban és novemberben érte el csúcspontját.

11. ábra

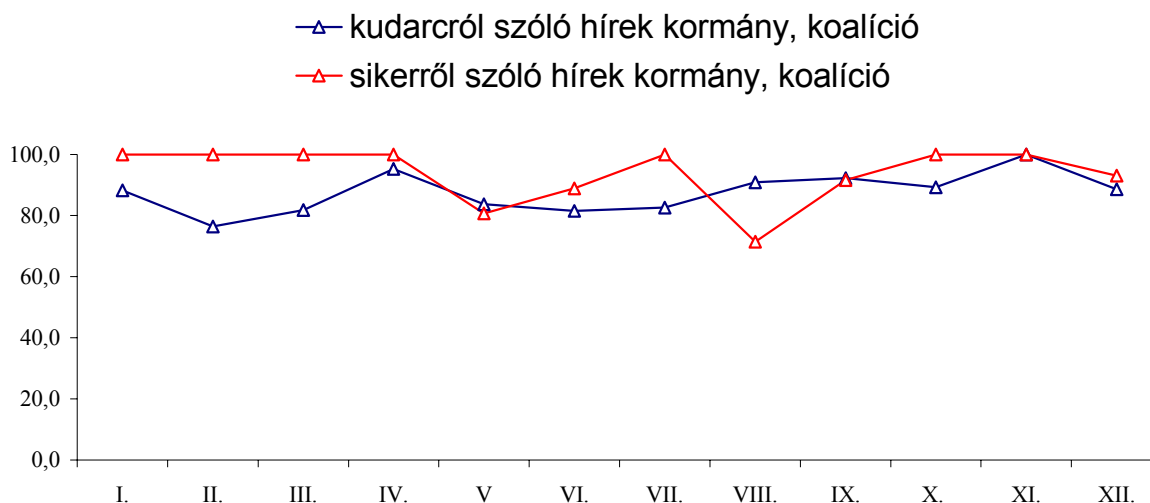
A kudarcról és sikerről szóló műsoregységek aránya (százalékban)

A tavalyi év folyamán mind a kudarc, mind a siker dimenziójában a kormány/koalíciót érintő események számítottak meghatározónak (**12. ábra**). Az adminisztráció sikertelenségeinek prezentációja hullámzott, tetőpontját novemberben érte el (100%), eredmények áprilisig, majd augusztusban és novemberben is kizárólag a kabinethez kapcsolódtak. Az ellenzék balsikerei februárban értek el maximumot (23,5%), míg sikereik augusztusban tetőztek (28,6%).

12. ábra

A kormány/koalíció megoszlása a sikerről és kudarcról szóló műsoregységekben (%)

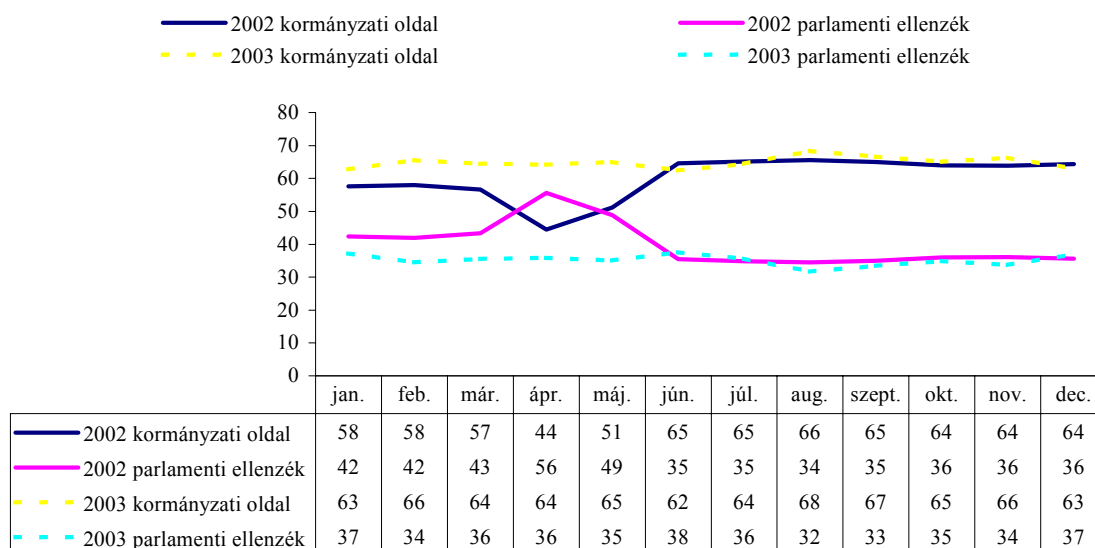
Összefoglalás

2003-ban a kormányzati oldal részesedése (kormány/koalíció) a hír- és politikai magazinműsorokban elérte a 65 százalékot, míg 2002-ben 60 százalék volt (**13. ábra**). A parlamenti ellenzék médiahasználata természetesen a kormányzati oldal szereplésével összefüggésben alakult, összesítve 35 százalékot tett ki (az év folyamán 32-37 százalék között mozgott). A kormány/koalíció megjelenéseinek aránya csak augusztusban és szeptemberben haladta meg a kétharmadot.

13. ábra

N = 35 857

A kormányzati oldal és a parlamenti ellenzék médiahasználata a hír- és magazinműsorokban 2002-2003 (százalékban)

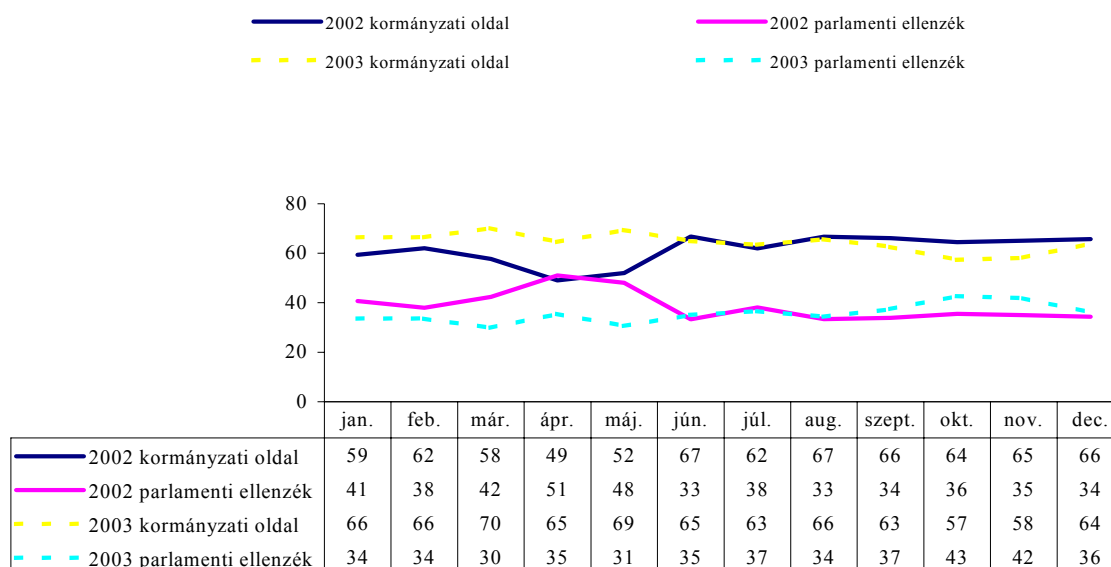

A tavalyi évben jelentősen csökkent a két politikai pólus beszédideje közötti különbség. Márciusban és májusban regisztráltunk nagyobb mértékű eltérést a két politikai tábor között, melynek kedvezményezettje a kormány volt, októberben és novemberben viszont az ellenzéknek biztosított műsoridő ugrott meg számottevő arányban (**14. ábra**).

14. ábra

N = 13 649

A kormányzati oldal és a parlamenti ellenzék összes beszédidejének százalékos megoszlása a hír- és magazinműsorokban 2002-2003 (százalékban)

1.3. A Testület által elrendelt vizsgálatok

A Testület 2003-ban számos váratlan, nagy társadalmi visszhangot kiváltó médiaeseménnyel kapcsolatban rendelt el ún. ad hoc, soron kívüli vizsgálatot. Az „egyéb ügyként” kezelt esetekkel legtöbbször a Panaszbizottság foglalkozott elsőként, és e minőségükben kerültek a grémium elé. A kiérlelt döntések pontos, minden részletre kiterjedő döntés-előkészítést, vizsgálatot igényelnek. Az elemzések lefolytatása hagyományosan a Műsorfigyelő és –elemző Igazgatóság feladata. A következőkben rövid áttekintést adunk a legfontosabb ad hoc ügyekről.

Bazi nagy roma lagzi

A Bazi nagy roma lagzi c. műsorszám az Irigy Hónaljmirigy könnyűzenei formáció és a TV2 közreműködésének köszönhetően született meg. A botrányos program 2003. március 30-án 20 órakor került sugárzásra, és közel 2,5 millió néző kísérté figyelemmel az izléstelen produkciót.

A műsorszám elsősorban két játékfilmet kopírozott: a Bazi nagy görög lagzitól a címet (rendezte: Joel Zwick, 2001) és a poénok forrását, a Macska-jajtól (rendezte: Emir Kusturica, 1998) pedig a karaktereket (pl. Dadan Karambol jellegzetes tánca többször visszaköszönt, a két filmet néző vajda motívuma szintén ebből az opusból származik stb.) kölcsönözte. Az előbbi, független amerikai alkotással szemben – bár teljességgel összehasonlíthatatlan a két mű, elsősorban a zsáner és a megformálás színvonalának eltérő volta miatt – ugyanazok a

kritikák hangzottak el, mint az Irigy Hónaljmirigy programja kapcsán. A Sváby András nevével fémjelzett „műremek” szintén a társadalmi sztereotípiákat használta fel az etnikai csoport jellemzésére. A mozifilm azonban romantikus vígjátékként sokkal finomabb, érzékenyebb módon közelítette meg a témát, továbbá a történet a különböző kultúrák közötti hídépítésről szólt, és nem a kibékíthetetlen különbségeket állította a középpontba.

A műsorszám sztereotip formában mutatta be a cigány kisebbséget. Az etnikum állandó jellemzőinek számítottak a deviáns viselkedésformák: a prostitúció, a vagyon elleni bűncselekmények, a drogfogyasztás, továbbá a szexuális túlfűtöttség, a restség és a hedonizmus. Az említett reprezentációs eljárás különösen káros, hiszen hozzájárulhat a kisebbséggel szemben táplált előítéletek elmélyüléséhez és a diszkrimináció legitimitásának megteremtéséhez. A romákkal szemben táplált előítéletek amúgy is olyan gondolati sémákat képviselnek a magyar társadalomban, amelynek gyökerei szinte kitéphetetlenek az emberek tudatából, ezért teljességgel érthetetlen, hogy a TV2 szerkesztői miért kívánták megerősíteni a közösségromboló és mélyen antidemokratikus elképzeléseket. A szemléletmód megnyilvánulásai aberrált kommunikációs struktúrákat hoznak létre, amelyek rendelkeznek a „mítoszok” minden tulajdonságával, elkendőzik a valóságot, megakadályozzák a problémák tényszerű interpretációját. A kulturális különbségek túlhangsúlyozása téves perspektíva, mivel mellettük eltörpülnek azok a szociális problémák, amik a romákat a társadalmi normákkal ellentétes életvezetési formák kialakítására kényszerítik. Igaz, a TV2 magatartása nem példa nélküli, a kisebbségeket sértő aktusokat általában elnézően kezeli a többségi társadalom (pl. Fábry Sándor show-ja elképzelhetetlen Orsós Vendel nélkül). Az eset kapcsán le kell vonnunk azt a következtetést, hogy nemcsak a különösen alpári megformálások számítanak sértőnek a minoritások számára, de az angol és amerikai példákhoz hasonlóan, a különböző etnikai csoportokat a humor céltáblájává tevő megnyilatkozásokat is ki kell iktatni a szórakoztatás eszköztárából.

A több mint negyvenperces műsorszám alatt fehér hollónak számítottak azok az esetek, amikor nem a kisebbség valamely negatív tulajdonsága volt hivatott megnevetetni a nagyérdeműt. A szereplők az esküvőt vagyon elleni bűncselekményekből finanszírozták, emellett az akciók során szélsőséges ostobaságról tettek tanúbizonyságot. A komédia többször kihangsúlyozta, hogy a romák nem élnek a születésszabályozás eszközeivel, ezért annyi gyerekük van, hogy maguk sem tudják követni. A helyzet megoldása érdekében mindegyiknek ugyanazt a nevet adják, hogy ne kelljen számon tartani őket egyenként. Továbbá csemetéikhez nem ragaszkodnak, bármikor továbbadnák, eladnák leszármazottaikat (vö. a Vajda és Gáspár Győző közötti párbeszéddel). Attól sem riadnak vissza, hogy prostitúcióra kényszerítsék lányukat, mint azt Hajnalka esetében tapasztaltuk. A fenti előítéletek közül talán ez utóbbi a leghamisabb. A romákat eredendően lusta csoportként ábrázolják, ezt támasztja alá Aladár és Hajnalka párbeszéde, az Elektro Lakatos hirdetés, a „Nem tetszik semmi meló” refrén. A közösség hedonista jellegére utal az esküvőn folyó étkezés, zabálás, a mértéktelen alkoholfogyasztás, a promiszkuis kapcsolat, ami a Valami Amerika c. dalparódia szövegében jelenik meg.

Figyelemre méltó, hogy a fenti jellemzés nagymértékben egyezik a 19. században született leírással, ami a feketék tulajdonságait gyűjtötte csokorba. Robert Pen Warren költő és regényíró a következőképpen jellemezte a „zámbo” karaktert.

„Hanyag, hálálkodó, alázatos, felelőtlen, anyámasszony katonája, bendzsópengető, szolgálalkú, vigyori, szájtáti, jámbor, önállótlan, lassú észjárású, vicces, gyermekszereető, gyermeteg, görögdinnye-tolvaj, spirituálé énekes, szégyentelenül paráználkodó, nemtörődöm, hedonista, hűséges fekete szolga, aki olykor felülemelkedik jellemén épp annyi időre, hogy mondjon valami népi bölcsességet, vagy elássa a családi ezüstöt a jenkik

elől.”

(in: Giddens, Anthony: Szociológia, Osiris, Budapest, 1997, 260. o.)

A fentiek tekintetében kulturális univerzálénak tűnik az a mód, ahogyan a negatív diszkriminációban részesülő csoport tagjait leírja az adott társadalom. A bevezetőben említett Macska-jaj c. film és Kusturica más, a romákkal foglalkozó alkotásainak látásmódja szöges ellentéte a „mirigyek” próbálkozásának. A rendező úgy tudta bemutatni a csoport jellemvonásait, hogy sikerült mindvégig egy etnocentrizmustól mentes antropológus szemüvegén keresztül szemlélni alanyait. Ezért az általa ábrázolt világban minden a helyére került, mindennek értelme volt, a romák nem homogén masszaként, hanem egy dinamikus közösség tagjaiként kerültek a vászonra, ahol minden egyes szereplő külön egyéniségnek számított, és nem egy szélsőségesen negatív jegyekre lecsupaszított karaktertípus megtestesülésének.

Az Irigy Hónaljmirigy által létrehozott alkotásból éppen ez a momentum hiányzik, minden utólagos bocsánatkérés ellenére elképzelhetetlen, hogy a készítők nem voltak tisztában azzal: ezek a poénok megalázzák a minoritás tagjait. Az egész paródiát áthatja az a szemléletmód, miszerint a vázlatosan bemutatott életmód értelmetlen és irracionális. A humor alapvető forrása az, hogy ez a csoport egyszerűen nem illik bele a képbe, oda nem tartozó része a társadalomnak.

Micukó – A világ ferde szemmel

Az előbbiekhöz hasonló jellemzők alapján nyilváníthatjuk problematikusnak a szintén a TV2 által műsorra tűzött Micukó – A világ ferde szemmel c. programot. A második negyedévben útjára bocsátott produkció a japánokkal kapcsolatos sztereotípiákat próbálta felhasználni a műsorszolgáltató holdudvarába tartozó médiaszemélyiségek népszerűsítésére. A görcső alá vett adásokat az AGB Hungary adatai szerint majdnem egymillió ember követte figyelemmel.

A zsánert Friderikusz Sándor honosította meg a magyar médiapiacra, az RTL Klubon futott Meglepő és mulatságos egyik szegmenseként kerültek képernyőre az álinterjúk, amelyeket az éppen meghívott vendégekkel forgattak le az adást megelőzően. A bejátszásokban a humort az interjúkészítő tolerálhatatlan inkompetenciája szolgáltatta. Az alanyok kénytelenek voltak mindenféle ostoba kérdésre válaszolni, mivel a képzeletbeli televíziós társaság riportere enyhén szólva nem állt a helyzet magaslatán, ugyanakkor hatalmas önbizalommal tette fel az egyre sületlenebb kérdéseket. Kovács István bokszolót pl. hosszasan faggatta arról, hogy miként lehet hosszú körmökkel rendelkező játékosra bokszkesztyűt húzni.

A messziről jött ember motívuma a világ nyugati felében kedvelt és bevett klisé. Micukó is erre az alapszituációra épül, a távolról jött idegennek sok mindent elnéznek a riportalanyok, a szférában elterjedt „kötelező simogatásokkal” telített interakciók pedig lehetővé teszik, hogy a folyamatos normaszegés is megtorlatlan maradjon a kommunikációs szituációban. Nem beszélve az interjúk általános színvonaltalanságáról, amelyek a legtöbb esetben semmilyen más funkciót nem töltenek be, mint folyamatosan a felszínen tartják az aktuális celebrity imágóját, és tudatják a pletykalapok, illetve más műsorszámok szerkesztőivel, hogy az álarc viselője még mindig piacképes. Az elég vázlatosan megszerkesztett átverés így válik működőképesé, továbbá ennek köszönhetően az átejtett hírességeknek csekély színészi átélést kell mozgósítaniuk az utolsó szakaszra, amikor meglepettségüknek kell hangot adniuk.

Micukó kérdései között fellelhetőek a legtriviálisabb standard-kérdések és infantilis, meghökkenítő témák is. Ez utóbbiak gyermetegek, valamely általánosan elfogadott képzetet kérdőjeleznek meg, vagy a meghívott intim szférájába hatolnak be mindenfajta felszólítás nélkül („Szabad beszélni a cici? Hogy neked, hogy volt a mütét?”, „Miért ilyen haj, lenni

kopasz?”, „Neked van a masszázsszalón”, „Nekem nincs akkora cicim!”). A humor forrása a fentiekben vázolt esetekben a sztár reakciója. Itt kell megjegyeznünk, hogy a meghívott személyiségek túlnyomó többsége aktív szerepet vállal vagy vállalt a TV2 műsoraiban (mint pl. Hajós András, Konta Barbara, Jakupcsek Gabriella, Gáspár Győző), így a program az elsőként az RTL Klub műsoraiban meghonosodott folyamatos önreklámozás tipikus példája is egyben.

A produkció főszereplője a Stahl Judit által megszemélyesített Micukó. A riporter a történet szerint Japánból érkezett azért, hogy interjúkat készítsen a magyar társadalom krémjével, a sztárokkal. Szerencsétlen módon a japán interjúer nemcsak tájékozatlan, de egyben kifejezetten ronda is, külső megjelenése miatt elképzelhetetlen, hogy a világ bármely országában képernyőre kerüljön. Ahhoz, hogy a csapda működőképes legyen, Stahlnak a kosztümön és a sminken kívül egy ázsiai fiatalemberre is szüksége van: „Kaca” segít az orientalista hatás előállításában. Segítőjével néha szóba is elegyedik, a japán szavak szintén erősítik Micukó jelmezét. A náció jelenlévő autentikus képviselőjének holdudvarába került műsorvezető maga is a Felkelő Nap országának képviselőjévé lényegül át.

A japánok attribútumait elsősorban a vendégek között, illetve a meghívottak megjelenése előtt műsorba szerkesztett klipek, inzertek sűrítik magukba. A főcímen az ostoba grimaszok mellett Micukó második leggyakoribb tevékenysége a fényképezés, erre több alkalommal a műsor közben is sort kerítettek az alkotók. Jakupcsek rá is kérdezett, hogy a japánok miért fényképeznek annyit, és Micukó a maga módján válaszolt is a dilemmára. Az említett elfoglaltság a japánok állandó jelzője, oly annyira, hogy nemcsak a tömegkultúra reprezentációit határozza meg e sztereotípiák, hanem a társadalom minden szegmense számára teljesen elfogadott képzet, hogy a kellék a távol-keletiek kulturális befogadási eszköze. A vizsgálat során összesen 19 esetben talákoztunk a motívummal.

Az elemzés alapján megállapíthatjuk, hogy a műsorszámokban többször utaltak a japánokra, mint népcsoportra. Az interjú számos motívuma a két társadalom találkozását dolgozta fel. Stahl többször használta a kulturális különbségeket alibiként, miközben téves képzeteket keltett interjúalányaiban és a műsor befogadóiban a japán szokásokkal kapcsolatban. A műsorszám a legelterjedtebb sztereotípiákat használta fel a népcsoport bemutatására, azt sugallva, hogy mivel képtelenek megérteni és elsajátítani az európai kultúra által kitermelt művészeti, építészeti, kulturális hagyományokat és szokásokat, ezért lefotózzák, filmre veszik őket. A program azt a benyomást keltette a nézőkben, hogy a japánok tájékozatlanok az európai kultúrával kapcsolatban, a valóságról alkotott fogalmaik pontatlanok, ismereteik nem kielégítőek, idegen nyelvi kompetenciájuk alacsony szinten áll. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a fentiekben taglalt jellemzők a zsáner elemei, mindezek csak a „vicc” érdekében mozgósított eszközök. Ugyanakkor a műsorszám nem tudta kikerülni a saját maga által felállított csapdát, az átejtett sztárokkal meg kellett idézni a „japánságot”, és ezt a hatást egyetlen módon lehetett előállítani hatékony módon: sztereotípiák segítségével, olyan könnyen mozgósítható elképzelésekkel, amik mindenkiben élnek. A humoros kontextusba ágyazott sértés is sértésnek számít, s különösen veszélyes hamis képzeteket táplálni egy olyan népcsoporttal szemben, akik alig, vagy egyáltalán nem jelennek meg a hazai médiumokban. A műsorszolgáltatóknak el kell fogadniuk azt a tényt, hogy az etnikai hovatartozást humorforrásnak tekinteni szalonképtelen megoldásnak számít.

Nagy-Britanniában a médiahatóságok és a BBC kiemelt figyelmet fordít a kérdésnek, az említett médium pl. felhívja a műsorkészítők figyelmét arra, hogy a társadalmi csoportok bemutatása során kerülni kell a sztereotípiákat. A BSC (Broadcasting Standard Commission) iránymutatásai szerint a törvényi szabályozás normáinak betartásán túl, rendkívül érzékeny módon kell eljárni a kérdésben. Elképzelhetőek olyan esetek, amikor az etnikai és nemzeti sztereotípiáknak helyük van a programban, illetve ezek nem sértik az adott nemzetet vagy csoportot, ugyanakkor a lehetséges hatásokat minden esetben a műsor közreadása előtt és

nagyon körültekintően kell elbírálni. Az ITC irányelvei felhívják a műsorkészítők figyelmét arra, hogy a sztereotípiákon alapuló reprezentációk kerülendők. A Radio Authority útmutatója a rossz ízlésű humor címszava alatt tárgyalja azokat a vicceket, amelyek a fajra, az etnikumra, a nemre vagy a fogyatékosagra irányulnak.

A műsorszolgáltató a program közreadásakor figyelmen kívül hagyott számos igen lényeges faktort, mint pl. azt a tényt, hogy a műsorban szereplő reprezentációk sérthetik a japánokat. A japán nemzet képviselőjeként megjelenő műsorvezető a program végén nem oszlatja el az „álinterjú” közben hangoztatott sületlenségeket és ostobaságokat, maguk a vendégek sem kérdőjelezzik meg ezeket. A japánok ritka médiaszereplése miatt a nyilvánosságból hiányoznak azok az információk, amelyek megkérdőjeleznék a valótlán állításokat. Véleményünk szerint a vicces kontextus nem elégséges a fentiekben felsorolt anomáliák feloldására. Továbbá, az alcímben szereplő szójáték a japánok sajtóságaira utal (Micukó – A világ ferde szemmel), ami a sztereotípiákon alapuló bemutatással egyetemben ellentétes az Rttv. rendelkezéseivel, valamint azokkal az elemi emberi és szakmai normákkal, etikai követelményekkel, amelyeket a demokratikus berendezkedésű államokban zsinórmértéknek tekintenek a médiumok.

Nap-kelte

Az MTV által sugárzott Nap-kele c. reggeli politikai magazinműsor feltételezett elfogultsága miatt került a Testület érdeklődésének homlokterébe. A hét műsorszámra kiterjedt kvalitatív vizsgálat alapkérdése a kiegyensúlyozottság törvényi követelményének megvalósulása volt.

A műsorszám az MTV reggeli (jórészt politikai témákat taglaló) magazinműsora. Az AGB Hungary mérései szerint mintegy kétszázötvenezer néző követte figyelemmel a programot a vizsgált napokon. A Nap-kele adásai hasonlítanak a régebben oly sokat kritizált Ma reggel programjaihoz. Valamely érthetetlen okból kifolyólag, az eltérő nézetek élő ütköztetésére többnyire nem biztosítanak lehetőséget a műsor szerkesztői. A jobb- és baloldali képviselői – néhány ritka esettől eltekintve – nem csaphatnak össze a nyilvánosság előtt, nem tárgyalhatják meg az aktuális kérdéseket. Amennyiben mindkét oldal reprezentánsai részt vettek a riportban, akkor sokkal pontosabb és árnyaltabb képet kaphattunk a téma politikai vonatkozásairól, illetve a kialakult helyzetről. Furcsa módon a műsor szerkesztői úgy gondolják, hogy a köztudottan elfogult kommunikátorok autentikus módon tudják képviselni azt a politikai oldalt, amelyet ki nem állhatnak. Az ellenzéki képviselők – helyzetükből következően – általában kevesebbszer és rövidebben szerepelhetnek a médiumokban. A Nap-kele készítői ennek ellenére hétből három alkalommal a hat óra körüli periódusra időzítették a megjelenésüket, amikor a műsor célközönsége még az igazak álmát alussza. A Cím nap sztori rovata csak címében biztosít kitüntetett figyelmet a vendégeknek.

Megfigyelhető, hogy a kormány és a kormánypártok tagjai figyelmes, egyetértő hallgatóság (riporter) előtt fejthetik ki mondandójukat, aminek rituáléja és tartalmi mondanivalója is egybevág a reprezentatív nyilvánosság jellemvonásaival. A kommunikátorok időnként hajlamosak félretenni eredeti funkciójukat, és nem tesznek mást, mint kiszolgálják, legitimálják a hatalmi berendezkedést. Jellemző továbbá, hogy a kormány különböző intézkedéseit, legyen szó akár a változó lakáshitel-kondíciókról, akár a kórházak privatizációjáról, az említett formában, tehát a műsorvezető nehezen megjátszott akadékoskodásán keresztül mutatták be a társadalomnak, vagy a riporter a „jó tanuló figyel” pozíciójába húzódott vissza, és engedelmesen bólogatott, hümmögött. Ellenben a parlamenti opposíció képviselői maliciózus, agresszív és ironikus hangvétellel felfegyverzett kérdezővel találtak szemközt magukat.

A szakemberek nemcsak az akadálymentes kommunikációs csatorna biztosításában tűnnek nélkülözhetetlen partnernek, hanem a kormánytagok imágóépítésében is segédkezet

nyújtanak, tevékenységük kapcsán egybeforr a kommunikátor és a spin doctor szerepköre.

A Lapszemlében közölt összeállítások is tükrözik a műsor filozófiáját. Az egyetlen konzervatív napilap az előkelőnek nem mondható negyedik helyen szerepelt az összeállításokban (a napilap a Blikket, a Mai Napot, a Mai Lapot, a Budapesti Napot, a Nemzeti Sportot és az Esti Hírlapot előzte meg). Továbbá, e rovatban is megfigyelhető volt az a műsorszerkesztésben gyakorta alkalmazott módszer, hogy a mindenkori ellenzék csak belső konfliktusai kapcsán érdemel figyelmet. Különösen meglepő volt az, amikor a Mai Lap cikkére hívták fel a figyelmet, ami az aktuális szenzáció helyett arról írt, hogy egy háromgyermekes családanya köszönetet mondott a miniszterelnöknek, aki kijelentette, az ilyen pillanatokért érdemes politizálni. A pr-cikk a fizetett politikai hirdetés kategóriájába tartozik, és mint ilyet, egy médiaszakembernek nem illik beválogatnia a Lapszemlébe.

Az elemzett műsorszámok mindazonáltal többnyire mentesek voltak a nyíltan elfogult megnyilatkozásoktól vagy a szélsőségesen pártosnak mondható prezentációs módszerektől. A műsor kvantitatív paramétereit tekintve eleget tett a CSA normáinak, és a számadatok alapján nem tapasztaltunk túlzott aránytalanságokat (**22. táblázat**). A kijelentés alól mindössze két műsornap jelentett kivételt, amelynél jelentős túlsúlyt regisztráltunk a kormányoldal javára. A szélsőséges megoszlás azonban más napokon enyhült, és többször majdnem teljesen egyenlően osztozott a két nagy politikai tábor a szerepléseken és a megnyilatkozások hosszán.

22. táblázat

A pártkötődéssel rendelkező szereplők és a kormánytagok szereplési frekvenciája és megnyilatkozásaik hossza, illetve százalékos megoszlása

	szereplés		élőszóbeli megnyilatkozás	
	esetszám	%	másodperc	%
kormány	4	6,2	275	1,5
MSZP	28	43,1	9 811	54,7
SZDSZ	5	7,7	1 611	9,0
Fidesz	21	32,3	4 761	26,5
MDF	6	9,2	1 211	6,7
FKGP	1	1,5	273	1,5
Σ	65	100,0	17 942	100,0

A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a műsorszám mentes volt a szélsőséges reprezentációs módszerektől, és csak elvétve akadtunk olyan megnyilatkozásokra, illetve prezentációs gyakorlatokra, amelyekről egyértelműen kijelenthető, hogy a szerkesztő vagy a műsorvezető elfogult volt. A számadatok alapján is hasonló kép bontakozott ki előttünk: csak néhány esetben talákoztunk olyan műsorszámmal, amely esetében bizonyos volt a hatalmon lévő pártok túlsúlya.

Ugyanakkor elmondható, hogy a műsorvezetők többnyire passzívan viselkedtek a kormánytagokkal szemben, alanyaik szabadon irányíthatták az interjúszituációt, ellenben ugyanez nem állt az ellenzéki képviselőkkel készült riportokra, ahol agresszíven és ironikusan kérdezték a meghívott politikusokat. Problematikusnak tekinthető továbbá az a szerkesztési gyakorlat, amely a szemben álló politikusokat és az ellentétes vélemények reprezentánsait külön rovatban szerepelteti (a kommunikátorok ugyanis nem képesek kérdéseikkel hűen reprezentálni a másik oldalt).

A 2003. június 22-én sugárzott Vasárnapi Újság

A magyar labdarúgó bajnokság utolsó fordulójának botrányos eseményei meghílették a közírókat. A ferencvárosi meccs végjátékához hasonló kulturáltságú szópárbaj résztvevői az elektronikus médiumokban is megjelenhettek. Lovas István Megyesi Gusztávhoz címzett jegyzete elvetette a sulykot, és hasonló retorikai fordulatokat használt, mint az említett szerző az Élet és Irodalomban. A műsorszám azonban nemcsak ebből a szempontból bizonyult problematikusnak. A program más témái, mint pl. az integrált tanítással foglalkozó szegmens szintén vitatható volt, főleg abból a szempontból, hogy a roma gyerekeket (akiket következetesen „ezeknek” neveztek a riport során), mint konfliktusokat, problémákat hordozó, antiszociális, szellemileg retardált diákokat mutatta be. Az interjúalany ugyan következetesen kerülte, hogy nevükön nevezze a romákat. Ezen hiányosságot azonban a szerkesztő pótolta, amikor konzekvensen szembeállította a negatív attribúciókkal rendelkező csoportot a magyar gyerekekkel. A műsorban megszólaltatott tanárnőhöz hasonló pedagógusok már eddig is sokat tettek a társadalmi különbségek és a reménytelen helyzetű társadalmi rétegek státuszának konzerválásáért. A szóban forgó személy szakmai tapasztalatainak esszenciája nem méltó arra, hogy mint meghatározó vélekedés kerüljön adásba, arra viszont végképp alkalmatlan, hogy egy állami intézkedést csak ezen a véleményen keresztül ítéljen meg a Vasárnapi Újság.

A műsor utolsó részében került adásba Lovas István jegyzete. A közíró Megyesi Gusztávnak az MTV Nap-kele c. programjában és az Élet és Irodalom (Megyesi Gusztáv: Egézpályás letámadás. Élet és Irodalom XLVII. évfolyam 23. szám) hasábjain közzétett jegyzetére reagált. Lovas profi újságíró, aki el kívánta kerülni, hogy közösség elleni izgatással vádolják meg esszéje publikálása után, vagy azzal, hogy rasszista kijelentéseket tett. Írásának célja oly módon megsérteni Megyest, hogy az előbb említett vádaknak ne legyen tényleges alapja, valamint elkerülje a kijelentések következményeit. Ennek elérése érdekében feltételes módban beszélt, az antiszemita kijelentéseket oly módon fogalmazta meg, hogy az említett törvénysértéseknek ne legyen kézzelfogható, tényszerű bizonyítéka. Többször adott hangot annak a véleményének, hogy a Megyesi által képviselt rasszizmus ellen írt kirekesztő kijelentések számára is elfogadhatatlanok és felháborítóak. „(...) Ugye ez elviselhetetlen lenne, egyetértek, de ennyivel, ezzel a rövid válasszal tartoztam a fradistáknak (...) Ugye Megyesi Gusztáv Úr, egy ilyen jegyzeten felháborodna, joggal! De csak ezen, ugye?”

A jegyzet legproblematisabb része az, amikor a szerző Izraeőről beszél („közel-keleti ország”), az országot faji alapon történő politizálással vádolja, illetve olyan intézkedésekkel, amik sértik a demokratikus alapelveket, mint pl. kínzások, kivégzések. A kritika valójában egyetlen célt szolgált: a magyar társadalmat „megmételvező” csoport pontosabb körülírását, akik minden gyűlölet okozói, és nem utolsó sorban az állami erőszak kiváltói. A kellően homályos szövegnek egyetlen funkciója van: kijelölni a duális világkép sötét oldalát. Az elem a rasszista retorika egyik bevett sémája, nem utolsó sorban a Lovas által oly sokat kritizált kommunista diktatúra is eme eszközzel befolyásolta a filozófiai eszmefuttatásokat kevésbé vagy egyáltalán nem ismerő emberek tudatát. Ezzel azonban nem állítottunk semmivel sem többet, mint Lovas István jegyzete elején, amikor kijelentette, hogy „Most pedig rasszista lesz” (Megyesihez hasonlóan). Az előzőekben leírt módon definiált csoportot sem akarja kiirtani, csak reményét fejezi ki, hogy ez az embertípus öngyilkosságot követ el. „(...) És a legjobb lenne, javasolná a jegyzet, ha egyszer ez az embertípus saját magát lőné fejbe, hogy kimúljon, mert akkor ebben az országban megszűnne annak a gyűlöletnek az iszonyata, amelyet ők keltettek, és melynek eredményeként állami baseballütők csattannak fejeken úgy, hogy a tettes garantáltan nem lesz meg.” (A sorok Megyesi mintájára íródtak.)

Természetesen önbecsapás lenne feledni, hogy az eszmefuttatás a következő mondattal indult: „Mi lenne például akkor, ha a közszolgálati rádióban és egy jobboldali hetilapban

egyszerre, a Megyesi mintára megszületne egy „Most pedig rasszista leszek” kezdetű jegyzet (...)” A fenti mondattal a szerző zárójelbe rakott mindent, amit leírt. Arra, hogy mindezt teljesen tudatosan teszi, talán újabb bizonyíték: a szövegben az ORTT is szerepel, noha funkciója kettős, hiszen nemcsak az elektronikus médiumokban megjelenő politikai retorika felett őrködő Testületet idézi meg Lovas, hanem Debreczeni Józsefet és a Micukó c. programról szóló panaszbizottsági döntést is. „ (...) De ezt nem faji alapon értem, mielőtt az ORTT-nél feljelenené e jegyzetet, és mielőtt a másik oldal médiájának leggaládabb rasszizmusait futni hagyó Debreczeni József rohanna elítélni bennünket. (...)”

A játéktér jól definiált, a szabályokat a retorika normái adják, melyek figyelembe vétele esetén a szerzőt fel kell mentenünk. Ugyanakkor bizonyos, hogy értelmetlen beavatott résztvevőként szemlélni a „küzdelmet”, a dilemmát fel kell oldani azzal a végtelenül egyszerű megoldással: Lovas István antiszemita kijelentései szalonképtelenek, teljesen mindegy, milyen célból idézte meg a szerző a törvénysértő megnyilatkozásokat, mindegy minek érdekében gerjesztett gyűlöletet.

A Klubrádió 2003. augusztus 3-án sugárzott Mindentudás egye-fene c. műsorszáma

A Panaszbizottság 2003. augusztus 21-én elítélte a Klubrádióban 2003. augusztus 3-án programba szerkesztett Mindentudás egye-fene c. műsorszámot, amelyben az egyik kommunikátor Krisztust „artistának” titulálta. A Testület az eset kapcsán vizsgálatot rendelt el.

A szóban forgó program készítői a talk rádió műfaját igen lazán értelmezve, nem egy témát fejtettek ki a műsorban, hanem a szürrealista írók automatikus írásmódjához hasonlóan, teljesen változó kérdéskörökről csevegtek /témák: szülői értekezlet (kívánatos anyukák), a kacsák hápogása nem visszhangzik, senki nem tudja megnyalni a saját könyökét stb./ . Pestiesen szólva „jópofa dumák”, provokatív szövegek hangzottak el. A változó tematika nem utolsó sorban a kommunikátorok felkészületlenségére volt visszavezethető, a kínos hebegést gyakran egy-egy sommás, minden alapot nélkülöző megállapítás szakította meg. A műsorszerkesztési elvek szintjén a program főbb jellemvonásaiban megegyezett a Tilos Rádió hasonló produkcióival. A műsorszám talán annak köszönhette címét, hogy a kommunikátorok beszélgetését és a zeneszámokat különböző természettudományos ismeretek felolvasása szakította meg. Kis „bitekbe” sűrített megállapításokat, illetve definíciókat hallhattunk, amik véletlenszerűen követték egymást, semmilyen kapcsolatot nem fedezhettünk fel közöttük (témák: jegesmedve élőhelye, Adonisz születési helye, por belélegzése, II. Fülöp rendelete a kávéról stb.). Az ötórás műsorfolyamnak voltak állandó motívumai, többször megismételték pl. „a világ legjobb zeneszámát”, nyelvleckét sugároztak, amelyben elhangzott az ominózus mondat, illetve Erdélyi Zsolt, alias Superman többször hangot adott antiklerikális, illetve agnosztikus nézeteinek.

A műsorszám utolsó szegmensében nyelvleckét szerkesztettek adásba, a példamondatokat különböző könnyűzenei felvételek segítségével állították össze, az egyes szövegeket különböző dalokból ragadták ki. Így került terítékre Tom Jones, aki az egyik James Bond film címadó dalát adta elő, és több példával is hozzájárult a nebulók épüléséhez. A műsorvezetők által az énekes előképének titulált művésztől hallott részletet követően az egyik kommunikátor röviden bemutatta a „soul koronázatlan királyának” főbb jellemvonásait, és ekkor hangzott el az ominózus kijelentés.

A műsor készítői igen lazán szerkesztett egységekből rakták össze programjukat, a médiatörvény normáinak figyelmen kívül hagyása is ennek a magatartásnak tudható be. Egyértelműen megállapítható, hogy semmilyen kontroll nem terelte mederbe a műsorvezetők gondolatait és megnyilatkozásait. A program hasonlatos volt a szabad ötletek jegyzékéhez, ami szükségszerűen előhív a társadalmi normákkal ellentétes ideákat, amik szinte

törvényszerű módon ütköznek a médiatörvény rendelkezéseivel. A programban elhangzott megnyilatkozások sértő módon kommentálták a zsidó-keresztény hagyomány szent könyvét, a Bibliát, tiszteletlen módon viselkedtek a katolikus egyház szakrális intézményeivel és személyiségeivel, mint pl. a Vatikán vagy a pápa, végül, de nem utolsó sorban, sértő megnevezéssel illették Jézus Krisztust. Nem a vallástörténeti perspektíva állította elő a problematikus kommunikációs stílust, hanem az említett gondolatmenet vulgáris volta, ami a közzétett formában nem volt alkalmas arra, hogy sugárzásra kerüljön.

+1 művészeti műsor, Éjjeli menedék

A Testület kérésére vettük nagyító alá az M2 +1 művészeti műsor, éjjeli menedék szeptemberben sugárzott műsorszámait. A vizsgálat közben érkezett a hír, hogy az MTV megszüntette a műsorszámot, mivel az október 26-i adásban a szélsőjobboldali nézeteiről ismert David Irvingtől vett idézet megfelelő szerkesztői kontroll nélkül került műsorba. Az átvett megállapítás szerint az '56-os forradalom első két napja „antiszemita pogrom volt”, illetve a forradalmat az általa „zsidó-kormány” tekintett adminisztráció ellen a munkásság robbantotta ki.

A +1 művészeti műsor egy speciális programtípus egyik válfaját képviselte. A programot a vajt fülűeknek szánt célzások és utalások rendszere hálózta be, és e jellemvonása hasonlóná tette a rendszerváltás előtti kabarékhoz. Az eszköz célja kettős: egyrészt szorosabbra fűzi a befogadó közösség kötelekeit, amelyhez szól, másrészt a szalonképtelen tartalmakat úgy csomagolja, hogy azok megjelenhessenek a nyilvánosságban, továbbá következmények nélkül maradjanak, ne adjanak okot támadásra. (Az összetartás egyébként állandó motívuma volt a programnak, mivel a műsor végén Matúz Gábor minden esetben felszólította a nézőket: „Vigyázzanak magukra, és ha lehet, ne tévesszük szem elől egymást.”) Be nem fejezett mondatok, furcsa szerkesztési módszerek, kiragadott idézetek fémjelzik a kommunikációs eljárást.

Az öndefiníció alapján „radikális” újságírásnak aposztrofált műfaj képviselői időzített bombán ültek, amit saját akaratukból helyeztek maguk alá, és privát terveik alapján készítették el a robbanó szerkezetet. A szerkesztők minden műsor elején sajátos visszszámolást hajtottak végre, egy A3-as lapra „vésték” az új műsorstruktúra-váltás óta eltelt programok sorszámát, ami minden adás elején megidézte a műsor felett függő kardot. Siklósi Beatrix gárdájának egyetlen törekvése volt: az önbeteljesítő jóslat dramaturgiájának mintájára, létrehozni saját bukásuk feltételeit. Az antedatált jóslat műfaját követve kijelenthetjük, hogy munkájukat siker koronázta.

A radikális szemléletmódot és az eszmerendszer jeles képviselőit megjelenítő műsorszám azon kevés program közé tartozott, amely a kurzusváltás óta is műsoron maradt a Magyar Televízióban. Siklósi az általa szerkesztett A Hét c. műsorban már bebizonyította elkötelezettségét a radikális értékrend iránt. Tevékenységét azonban nem fogadta osztatlan lelkesedés, és még 2001-ben távoznia kellett posztjáról. A program elsősorban a jobboldali értékrendhez kapcsolódó rendezvényekről, eseményekről számolt be, de állandó rovatnak számított a színházi kedvcsináló, a „kultúrpresszó”: kiállítások, zenei fesztiválok bemutatói, valamint az Olvasó Nép Mozgalom könyvajánlója.

A globalizációellenes, antikapitalista, nemzeti programban az elemzések során törvénysértéseket nem tapasztaltunk, az egyes kiadások azonban nem tekinthetőek kiegyensúlyozottnak. Politikusok ugyan – Orbán Viktortól eltekintve – nem szólaltak meg a vizsgált műsorszámokban, de szinte csak és kizárólag a jobboldal holdudvarába tartozó értelmiségiek nyilatkozhattak. A kommunikátorok sokszor képtelenek voltak palástolni hitvallásukat, és leplezetlen módon segítették riportalanyukat a legkedvezőbb médiakép előállításában.

A Tilos Rádió 2003. december 9-én, 19-én és 24-én sugárzott műsorszámai

2003 utolsó napjaiban robbant ki az elmúlt év talán legsúlyosabb „médiabotránya”, melynek középpontjában a december 24-én elhangzott keresztényellenes kijelentés, illetve az ominózus megnyilatkozást megelőző megszólalások álltak.

A 2003. december 9-én műsorba szerkesztett Biciklis század néhány perces késéssel vette kezdetét. A műsorvezetők nem képviseltek egységes álláspontot a nyilvánosság számára már ismert, a kereszténység legismertebb szimbólumával kapcsolatos megnyilatkozásokat illetően. Megállapítható, hogy a kommunikátorok eltérő kontextusban tárgyalták azt a tényt, hogy Budapest több pontján feszületeket állított fel egy politikai párt, a Jobbik Magyarországért Mozgalom. A skála a politikai összefüggések teljes elutasításától a hatalmi kérdések előtérbe helyezéseiig terjedt. Barangó magát a szimbólumot támadta, míg Bencsik Gyula, illetve a program egyik hölgy műsorvezetője az akció mögött álló pártot. Krizsónak a leghalványabb fogalma sem volt az ügy összefüggéseiről, ezért nagyrészt hallgatott a diskurzus alatt. A műsort több betelefonáló is megszakította, akik bírálták a program hangvételét, és többször felszólították a produkció készítőit, hogy ne támadják a keresztet, illetve tartózkodjanak azoktól a kijelentésektől, amik megszenségtelenítik a jelképet. A műsorszámban az ötletbörze során három „szentségtörő” gondolatmenet hangzott el a kereszttel kapcsolatban. Az első üzenőtábla funkciót rendelt a kereszt mellé, a második idea a fakereszt fűtőértékét karitatív célokra kívánta felhasználni, nevezetesen a szegények melegedtek volna a spontán tábortüzek mellett, a harmadik alternatíva a kereszt további sorsát taglalta, és hasonlóan az előző esethez, az aprófa sorsára juttatta volna a szimbólumot.

A 2003. december 19-én sugárzott Honty és Hanna, avagy a természet hangja c. műsorszám központi témája a születés volt. A stúdióban ülő „prominens” személyiségek közül Bakács Tibor Settenkedő volt az egyetlen, akit sikerült beazonosítanunk, mivel a beszélgetés többi szereplője – az említett személyhez hasonlóan – álnevet használt. Az aktuálpolitikai kérdések megtárgyalása után, mint például miért nem engedélyezték a hanuka gyertyagyújtást a Mazsihisz számára, Grespi bírósi afférja stb., valamint az ezzel kapcsolatos vehemens véleménynyilvánításokat követően (az elutasítást egyszerűen görénységnek titulálták, majd közölték, hogy a „szocik kapják be Kádár Jánost”) Bakács a karácsony apropóján belekezdett Jézus születésének történetébe. Az elbeszélést saját gondolataival fűszerezte, amelyben jól megfértek egymás mellett a filozófiai utalások, a vallás- és kultúrtörténeti adalékok, valamint az enyhe blaszfémiák. Előadását kollégái hasonszórú megnyilatkozásai egészítették ki. A diskurzusban résztvevők mindegyike kellő tisztelettel bánt Jézus személyével, és többen kinyilvánították, hogy hisznek Krisztusban. A keresztény hagyomány központi történetének parafrázisa kétségtelenül elütött attól a feldolgozási módtól, amit például egy pap alkotott volna, a bibliai történet egy sajátos értelmezését nyújtotta, és többnyire a konvencionális bemutatástól eltérő pontokra helyezte a hangsúlyokat. Az „ominózus” kijelentéssel, nevezetesen azzal, hogy Krisztus fattyú volt, nem kívánták megsérteni senki érzékenységét, csak azt a helyzetet rögzítették: Jézus nem rendelkezett egy, az akkori társadalom által elfogadható családi háttérrel. A mondat természetesen elég furcsán hangzik, de kapcsolódott a beszélgetés egy korábbi szakaszához, amelyben Mária nem mindennapi helyzetét tárgyalták, azt a tényt, hogy a szituáció ép ésszel felfoghatatlan, és az akkori társadalmi szokások alapján kezelhetetlen. Továbbá a beszélgetés eme szegmensében többször kihangsúlyozták, hogy a résztvevők ún. „deszakralizációt” folytatnak. Maga a gondolat a műsorvezetőt is elbizonytalanította. Az eszmefuttatások, amelyek az említett programban elhangoztak, nem hasonlíthatók össze a Biciklis század gondolataival.

2003. december 24-én a Biciklis század – rendhagyó módon – karácsony délutánján jelentkezett, mivel a műsortervben változás állt be, és ily módon került adásba a kommunikátori triász „produkciója”. December 24-e lévén, a beszélgetés főként az ünnepnap körül forgott. A műsorvezetők közül „Barangó” alkoholos befolyásoltság alatt állt, a műsor során folyamatosan hallható volt, hogy borozott („Hova tettétek a boros üvegemet?”). A pszeudo-intellektuális párbeszédet a szólásszabadság és a tolerancia eszméjének folyamatos ismételtetése – ebben a tekintetben főként Bencsik Gyula és Krizsó (Vranik Krisztián) számított élharcosnak, Barangó (Bajtai Zoltán) a radikális vonalat testesítette meg – ruházta fel mondanivalóval. A műsorvezetők karácsonyi anekdotái között szerepelt néhány olyan, amely rendhagyó módon dolgozta fel a neves napot. Bencsik Gyula elmesélte, az egyik karácsony alkalmával édesanyja részegen ráesett a karácsonyfára, és az este hátralevő részét azzal töltötték, hogy megpróbálták eltávolítani a díszekből származó szilánkokat a mama arcából. Barangó abból az időszakból merített, amikor az alkohol még központi eleme volt életvezetésének, és alkalmi ismerőseivel puffadt arccal bámulták magukat az egyik kocsmá tükrében. Szó esett továbbá a darálóval ellátott wc-csészéről és arról a katasztrófáról, amit a szerkezet meghibásodása okozott, aminek következtében a konyhát elárasztotta a barnás lé. A zenei aláfestést Tom Waits szolgáltatta, akinek a Frank’s Wild Days c. lemezéről játszottak be felvételeket, valamint hallhattunk egy költeményt is az említett előadótól, ami egy elvonási tünetekkel küszködő heroinista szenvedését beszélte el december 25-én. Az ominózus megnyilatkozáshoz – ha egy részeg elme esetében egyáltalán beszélhetünk ok-okozati összefüggésekről – mégsem a megszokottól eltérő „ünneplés” vezetett, hanem Lovas István (a műsorkészítők többnyire hibásan Bayer Zsoltra hivatkoztak) 2003. december 23-án a Magyar Nemzetben megjelent cikke, ami a műsorvezetők egyik korábbi megnyilatkozását vette tűz alá. A kommunikátorok felháborítónak találták az írás hangvételt, illetve azt, hogy név szerint szerepeltették őket a publikációban, valamint kifogásolták – a véleményük szerint – hamis állításokat. A felvállaltan antiklerikális és agnosztikus Barangó a karácsonyi filmkínálat kapcsán egy dühkitörés közben ordította a mikrofonba az ominózus mondatot: „(...) tud a faszom, baszd meg, kiirtanám az összes keresztényt, hú ez (...)”. A másik két műsorvezető érzekelte, hogy a kijelentés súlyosan sértheti bizonyos hallgatók érzékenységét, és megengedhetetlen megnyilatkozásnak számít egy rádióban. Ezért rögtön elhatárolódtak a gyűlöletbeszéd eme explicit megnyilvánulásától, és felszólították „kollégájukat”, hogy vonja vissza a kijelentést, amit ő később hosszas unszolásra meg is tett. Igaz, egy későbbi időpontban újra élőködőnek nevezte az egyházat.

Rendkívül sajnálatos, hogy a műsorvezető minősíthetetlen kirohanásainak senki sem kívánt hatékony módon gátat szabni. Barangó mentális állapotát ismerve érthetetlen, miként léphetett be a stúdióba, majd az első mondat után, hogyan maradhatott ott. Szintén megmagyarázhatatlan, hogy a történetek után miért hagyták tovább inni. A botrányos műsorok kialakulásának a szerkesztői kontroll hiánya biztosítja a legkedvezőbb táptalajt. Az eddigi tapasztalatok alapján úgy tűnik, ezek a kondíciók a Tilos Rádióban adóttak. Kijelenthető: amíg az említett feltételrendszerben nem áll be változás, semmilyen garanciát nem látunk arra vonatkozóan, hogy az említett esetekhez hasonló problémák ne fordulnának elő a jövőben is.

1.4. Az MTI hírkínálatának vizsgálata

Bevezetés

Az 1996. évi CXXVII. törvény arra kötelezi az Országos Rádió és Televízió Testületet, hogy a Magyar Távirati Iroda hírszolgáltatási tevékenységének jellemzőit minden évben megvizsgálja. Ezért az ORTT Műsorfigyelő és -elemző Igazgatósága – negyedik éve – kvantitatív tartalomelemzéses módszer segítségével veszi górcső alá az MTI *Belpolitikai, Parlamenti és Gazdasági Hírleveleinek* tudósításait. A 2003. évi kutatásban – a korábbi évekhez hasonlóan – egy őszi időszakot (2003. szeptember 15-21.) elemeztünk. A vizsgálati periódust úgy választottuk ki, hogy az egybeessen az Országgyűlés plenáris ülésének egy hetével. A vizsgált kiadványokat az MTI bocsátotta rendelkezésünkre.

A tartalomelemzéses vizsgálat a felsorolt kiadványokban publikált híradások azon részére terjedt ki, amelyek magyar vonatkozású bel- és külpolitikai vagy közéleti eseményekről számoltak be, illetve amelyekben a kormány vagy magyarországi politikus szerepelt.

A tanulmány elsősorban leíró jellegűnek tekinthető, de a jelentésben a korábbi tartalomelemzések eredményeire is hivatkozunk, rávilágítva az analízisek közötti hasonlóságokra és eltérésekre. A dolgozat végén az MTI hírszerkesztésére vonatkozó adatok bizonyos dimenzióit összevetettük a rádiókban és televíziókban sugárzott főbb hírműsorok hasonló jellemzőivel². Az összehasonlítás két megközelítés alapján is indokolható. Egyfelől, ha feltesszük, hogy az MTI – mint a legkiterjedtebb hálózattal rendelkező hírügynökség – eseménystruktúrája azt a politikai/közéleti valóságot modellezi, amelyből a televíziós és rádiós hírműsorok válogatják, illetve készítik anyagaikat, akkor az összevetés a műsorok szerkesztési sajátosságairól ad képet. Másfelől, ha az MTI-t sajátos hírszerkesztési gyakorlattal rendelkező, önálló médiumnak tekintjük, akkor saját editori megfontolásait hasonlíthatjuk össze a hírműsorokban tapasztalt gyakorlattal. Az esetleges eltérések ebben az esetben a hírügynökség, illetve az elektronikus médiumok eltérő módszereire utalnak.

A vizsgálat során a felsorolt kiadványokban publikált magyar vonatkozású híryananyagokat standard kódlapokkal jellemeztük, majd a kódlapok alapján számítógépes adatbázist hoztunk létre. Az adatokat statisztikai szempontok szerint értelmeztük, azaz minden esetben arra voltunk kíváncsiak, hogy az egyes témakörök, valamint a politikai paletta különböző pontjain elhelyezhető intézmények megjelenítésében kimutathatóak-e statisztikai értelemben relevánsnak mondható különbségek.

A táblázatokban dőlt betűvel jelöltük azokat az adatokat, amelyek az alacsony esetszámok miatt csak fenntartásokkal kezelhetők. Ha az egyes kategóriákba egyetlen műsoregység sem volt sorolható, a táblázatokban „-” jel szerepel, a „0” pedig az 1 százaléknál kisebb gyakoriságot jelzi.

A táblázatokban és az ábrákon közölt százalékos adatok összege a kerekítések miatt eltérhet a száz százaléktól.

Az elemzés a *Belpolitikai Hírlevél*, a *Parlamenti Hírlevél* és a *Gazdasági Hírlevél* 536 magyar vonatkozású politikai tudósítására terjedt ki.

² Vizsgálatunkat az ORTT havi hírműsor-monitoring adatbázisára alapoztuk.

1.4.1. A hírek tartalmi jellemzői

A vizsgált időszakban, 2003. szeptember 15. és 21. között a három elemzett kiadvány összesen 536 magyar vonatkozású hírt tartalmazott. A korábbi évek tendenciájához hasonlóan a hírek többsége 2003-ban is a *Belpolitikai Hírlevélből* (60%) származott, több mint egynegyede (26%) a *Gazdasági*, 14 százaléka pedig a *Parlamenti Hírlevélben* jelent meg.

A híradások témái

Minden évben részletesen, témákra bontva vizsgáljuk a híradások által érintett kérdésköröket. A jelentésben a korábbi évek adataival együtt szerepeltettük a 2003-as eredményeket³.

A vizsgálati időszakban gazdasági kérdésekkel foglalkozott a legtöbb híradás (40%) (**23. táblázat**). Az ökonómia aránya egyetlen korábbi vizsgálati időszakban sem volt ilyen magas. A jelenség nyilván a gazdaság jelenlegi nehéz helyzetével magyarázható, s így a kedvezőtlen hírek (infláció növekedése, rossz makrogazdasági mutatók, forint árfolyamának instabilitása stb.) a beszámolók állandó témái voltak.

Ezzel ellentétes tendenciát figyelhetünk meg a belpolitikai kérdéskör esetében. 2001. szeptemberében még 15 százalék volt a belpolitikához sorolható hírek aránya, 2002. szeptemberében ez előbb tíz, majd egy évre rá négy százalékra esett vissza.

A kormány működéséhez kapcsolódó hírek arányában – a 2002-es adatokhoz viszonyítva – nem történt változás. A kabinet tevékenységéről tudósító hírek megoszlása eltérő tendenciát mutatott a kormányváltás előtt és után. A Fidesz-adminisztráció regnálása alatt a híradások töredékében (4%) foglalkoztak a kormányzat munkájával, az MSZP-SZDSZ-kormány hatalomra jutásával azonban a híradások aránya drasztikusan megemelkedett, 2002-ben 15 százalékot, 2003-ban pedig már 16 százalékot ért el.

A politikai élet viharos jellegét mutatja az a tény is, hogy a közéleti botrányok gyakorisága csak 2002 márciusában, tehát a parlamenti választási kampányban volt olyan magas (10% vs. 9%), mint 2003 őszen. Nem történt viszont lényeges változás az önkormányzatok tevékenységével kapcsolatos hírek gyakoriságában. (A 2002. szeptemberében regisztrált magas arány a helyhatósági választásoknak tudható be.) Az összes többi témakategóriában nem történt jelentős elmozdulás az előző évek gyakorlatához képest.

23. táblázat

A híradások témái (százalékban, egy tudósítás több témát is érinthet)

	2001. szeptember	2002. március	2002. szeptember	2003. szeptember
Gazdasági helyzet	31	21	24	40
Kultúra, egyházak, média	15	18	18	20
Belpolitika	15	39	10	4
Külpolitikai kapcsolatok	8	7	11	13
Szociális szféra	6	8	7	10
Önkormányzatok	5	2	24	3
Pártok viszonya, ügyei	4	27	12	7
Kormány tevékenysége	4	1	15	16
Bűnözés	4	1	1	0
Parlament tevékenysége	4	2	17	4

³ A 2002. márciusi vizsgálati időszakot az esetek többségében kihagytuk az összehasonlító elemzésből, ugyanis az április 7-i országgyűlési választások első fordulójának közelsége miatt egészen más arányok alakultak ki, mint egy „átlagos” időszakban.

Katasztrófák, balesetek	3	1	1	0
Környezetvédelem	2	3	3	4
Közéleti botrányok	2	10	6	9
Bírósági ügyek	2	1	4	1
Rendvédelmi szervezetek	1	1	2	3
Egyéb, nem besorolható témák	9	15	11	14

A vizsgálat következő szakaszában – a korábbi évekhez hasonlóan – elvégeztük a különböző típusú hírlevelek (*Belpolitikai, Parlamenti, Gazdasági*) összehasonlító tematikai elemzését. Az elmúlt évek tapasztalataihoz képest rendhagyó momentumnak számított, hogy voltak olyan kérdéskörök, amelyekkel mindhárom kiadvány kiemelten foglalkozott. Ilyennek számítottak a gazdasági hírek, a kormány tevékenységével foglalkozó tudósítások és kisebb mértékben a szociális szférát, valamint a kultúrát, médiát, egyházakat érintő beszámolók.

A gazdasági szféra történései – nem meglepő módon – a *Gazdasági Hírlevélben* szerepeltek a legnagyobb arányban (75%), ugyanakkor – az eddigi évek tapasztalataival ellentétben – a *Parlamenti* és a *Belpolitikai Hírlevelek* is igen jelentős számban tartalmaztak ökonómiai vonatkozású beszámolókat (46% és 25%). További eltérés az előző évekhez képest, hogy a kormány tevékenységéről szóló tudósítások 2001-ben a *Belpolitikai Hírlevélben* jelentek meg a leggyakrabban (82%), 2003-ban azonban a *Parlamenti Hírlevél* biztosított kitüntetett figyelmet az adminisztrációnak (32%).

Szociális kérdéseket érintő ügyekkel is a *Parlamenti Hírlevelekben* találkozhattunk a legnagyobb valószínűséggel (18%), de a *Gazdasági* (12%) és a *Belpolitikai* kiadványokban (8%) is igen gyakran foglalkoztak a témával. A média, a kultúra, az egyházak kérdései elsősorban (26%) a *Belpolitikai Hírlevelekben* tűntek fel, de viszonylag jelentős arányban foglalkozott velük a másik két hírlevél is (*Parlamenti*: 12%, *Gazdasági*: 9%). A külpolitika történéseiről szóló híradások hasonló arányban szerepeltek a *Belpolitikai* (16%) és a *Gazdasági* (13%) kiadványokban.

24. táblázat

A híradások témái a különböző hírlevelekben (százalékban, egy tudósítás több témát is érinthet)

	2002. szeptember			2003. szeptember		
	Belpolitikai Hírlevél	Gazdasági Hírlevél	Parlamenti Hírlevél	Belpolitikai Hírlevél	Gazdasági Hírlevél	Parlamenti Hírlevél
Gazdasági helyzet	10	59	14	25	75	46
Kultúra, egyházak, média	21	11	10	26	9	12
Belpolitika	9	9	9	1	0	4
Külpolitikai kapcsolatok	12	18	2	16	13	3
Szociális szféra	7	7	10	8	12	18
Önkormányzatok	29	3	0	5	0	3
Pártok viszonya, ügyei	18	1	2	8	5	1
Kormány tevékenysége	82	10	7	14	12	32
Bűnözés	2	0	0	1	0	0
Parlament tevékenysége	10	2	98	3	0	15
Katasztrófák, balesetek	0	3	0	0	0	1
Környezetvédelem	1	9	4	1	13	1
Közéleti botrányok	6	4	8	10	1	18
Bírósági ügyek	6	0	0	2	0	1
Rendvédelmi szervezetek	2	1	0	3	0	4
Egyéb témák	11	9	12	18	10	3

Siker- és kudarctartalom

Az MTI híreit abból a szempontból is vizsgáltuk, hogy milyen gyakran közöltek az ország szempontjából sikerként, illetve kudarcként értékelhető híreket.

A korábbi évek vizsgálataitól eltérően, a 2003-as adatok szerint a híradások kis százaléka tartalmazott eredményekre, illetve fiaskókra vonatkozó elemeket. A tudósítások csupán két százaléka számolt be sikerekről, és az említett csoportba tartozó híradások mindegyike a kormányzat diadalait taglalta. Balsikerekkel a hírek öt százaléka foglalkozott, és az eredménytelenségek is kizárólag a kormányzat munkájához kapcsolódtak. E jelenség hátterében egyértelműen a kormányzati munka előtérbe kerülése áll, hiszen az MTI tudósításai eddig soha nem látott mértékben koncentráltak a hatalmi szféra aktivitásaira.

Az eredmények alapján elmondhatjuk, hogy az MTI hírlevelei alapvetően tárgyilagosak, értékmentesek, mivel csak elhanyagolható arányban fordultak elő olyan tudósítások, amelyekben beazonosítható volt valamilyen értékítélet.

1.4.2. A híradások szereplői

Civilek és politikusok

Az elemzés első részében a politikusok szereplési gyakoriságát vizsgáltuk. Az analízis során a magyarországi politikusokra – parlamenti, egyéb országos, önkormányzati politikusokra és diplomátákra – koncentráltunk. Az adatokat összevetettük a megelőző évek eredményeivel.

Mindhárom időszakban jellemző volt a hazai politikusok magas aránya: 2001 szeptemberében 45 százalék, 2002 szeptemberében 68 százalék, 2003 szeptemberében pedig 62 százalék (**25. táblázat**). A hatalmi szféra aktorainak döntő többsége parlamenti szereplő volt, ebből következően – mindhárom vizsgálati időszakban – a *Parlamenti Hírlevelekben* tűntek fel a leggyakrabban (2001: 89%, 2002: 92%, 2003: 87%). A parlamenti képviselők gyakoriak voltak a *Belpolitikai Hírlevelekben* is, bár a 2001-es szereplési arányuk (31%) jóval kisebb a 2002-2003-as periódusok értékeinél (56% és 54%). Szembetűnő, hogy 2001 szeptemberében a *Gazdasági Hírlevél* tudósításainak tizedében (11%) bukkantak fel képviselők, míg 2002 szeptemberében ez az arány 54 százalék, 2003-ban pedig 43 százalék volt. A parlamenti politikusok 2002-2003-as gyakoribb előfordulása az államigazgatási, közigazgatási szakértők és alkalmazottak ritkább megjelenésével járt együtt. Míg 2001-ben az apolitikus szereplők aránya 45 százalék volt, addig 2002-ben 32 százalék, 2003-ban pedig 38 százalék. Az említett aktorokon belül az államigazgatási, közigazgatási tisztviselők aránya 14 százalékról (2001-ben) a következő években tíz százalékra csökkent.

Kisebb hangsúlyeltolódást tapasztaltunk a külföldi szereplők megjelenésében. A 2001-es és 2002-es vizsgálati időszakban a hírek szereplőinek csak 1-2 százaléka számított más ország állampolgárának, ez a megoszlás 2003-ra azonban a kétszeresére emelkedett (5%).

25. táblázat

Az MTI-híradások szereplőinek intézmények szerinti megoszlása az összes szereplő között, százalékban

2001. szeptember					
	szereplők aránya százalékban			Átlag	
	Belpolitikai Hírlevél	Parlamentari Hírlevél	Gazdasági Hírlevél		
Parlamentari politikus	31	89	11	40	hazai politikus (45%)
Egyéb országos politikus	3	1	0	2	
Önkormányzati politikus	3	0	1	2	
Magyar diplomácia	1	0	0	1	
Külföldi magyar politikus	1	-	-	0	egyéb szereplő (55%)
Államigazgatás, közigazgatás	19	2	17	14	
Egyéb, nem politikus	41	7	71	40	
Külföldi szereplő	1	1	0	1	
	100%	100%	100%	100%	100%

2002. szeptember					
	szereplők aránya százalékban			Átlag	
	Belpolitikai Hírlevél	Parlamentari Hírlevél	Gazdasági Hírlevél		
Parlamentari politikus	56	92	54	63	hazai politikus (68%)
Egyéb országos politikus	2	0	2	2	
Önkormányzati politikus	3	0	3	3	
Magyar diplomácia	0	0	1	0	
Külföldi magyar politikus	0	0	0	0	egyéb szereplő (32%)
Államigazgatás, közigazgatás	12	3	9	10	
Egyéb, nem politikus	27	4	27	20	
Külföldi szereplő	0	1	4	2	
	100%	100%	100%	100%	100%

2003. szeptember					
	szereplők aránya százalékban			Átlag	
	Belpolitikai Hírlevél	Parlamentari Hírlevél	Gazdasági Hírlevél		
Parlamentari politikus	55	86	43	57	hazai politikus (62%)
Egyéb országos politikus	0	0	0	0	
Önkormányzati politikus	2	0	2	2	
Magyar diplomácia	1	1	0	1	
Külföldi magyar politikus	0	0	0	0	egyéb szereplő (38%)
Államigazgatás, közigazgatás	12	2	17	11	
Egyéb, nem politikus	21	12	32	22	
Külföldi szereplő	6	0	6	5	
	100%	100%	100%	100%	100%

Magyar politikusok szereplései

A politikusok intézmények szerinti megoszlásának elemzésekor – első lépésben – nem teszünk különbséget az országos szintű, illetve az önkormányzati, regionális érdekű hatalomgyakorlást folytató szereplők között.

2003 szeptemberében kiemelkedően magas szereplési arányt (43%) értek el az MSZP-hez köthető politikusok. Az eddigi – 2002-es – rekordot szintén a szocialisták tartották (38%). A

Fidesz prominenseinek megjelenési gyakorisága megegyezett az egy évvel ezelőtti megoszlással, minden ötödik (21%) magyar politikus kötődött a Szövetséghez. A kormány képviselőinek szereplési gyakorisága szintén stagnált (8%). A Medgyessy- és az Orbán-kormány médiamegjelenése között éles különbség fedezhető fel. Ennek oka azonban nem feltétlenül az MTI tájékoztatási gyakorlatának megváltozásában keresendő, hanem ez – véleményünk szerint – inkább a két kormányzat eltérő kommunikációs stratégiájából adódik.

2003-ban minden tizedik (10%) szereplés kötődött az SZDSZ prominenseihez. A liberális politikusok szereplési aránya 2000-től folyamatosan, ugyanakkor csak kis mértékben emelkedik. Az MDF-hez tartozó politikusok szereplési aránya hat százalékot tett ki 2003-ban. Ez az arány nem változott lényegesen az elmúlt években. A Parlament két kisebb támogatottsággal rendelkező pártjáról kijelenthető, hogy az MTI hírleveleiben mért arányuk évek óta standardnak tekinthető.

A politikai szféra egyéb szereplőinek előfordulása (köztársasági elnök, helyettes államtitkárok, kormánybiztosok, külképviseletek vezetői stb.) az előző évek adataihoz képest nem produkált számottevő változást (**26. táblázat**).

26. táblázat

Politikus szereplők intézményi kötődése az MTI híradásaiban – az összes magyarországi politikus között, százalékban

	2003. szept.	2002. márc.	2002. szept.	2002. átlag	2001. átlag	2000. átlag
Kormány	8	9	6	7	24	22
MSZP	43	24	38	31	15	19
Fidesz	21	38	21	29	17	15
FKgP	0	6	0	3	6	8
SZDSZ	10	7	12	9	8	7
Helyettes államtitkár, kormánybiztos	4	3	4	4	2	6
MDF	6	3	6	4	7	5
MIÉP	0	4	1	3	3	5
Polgármester, megyei önkormányzat elnöke	3	1	2	2	5	4
Országgyűlési képviselő, de nincs pártkötődése	0	0	0	0	4	2
Előző kormány politikusa	0	0	0	0	2	2
Közigazgatási államtitkár	0	0	1	0	0	1
Független képviselő	0	0	0	0	2	1
Egyéb párt	1	3	2	2	2	1
Köztársasági elnök és hivatala	2	1	2	1	2	1
Külképviselet	1	0	1	0	1	1
Önkormányzati képviselő	0	1	4	4	0	0
Összesen	100%	100%	100%	100%	100%	100%

A vizsgált időszakok szereplőinek túlnyomó többsége (90 százaléka) parlamenti vagy kormányzati politikus (**27. táblázat**). 2003-ban az említett megoszlás némileg módosult, s mindössze a hatalmi szféra reprezentánsainak mintegy háromnegyede volt a szóban forgó csoportba sorolható (77%). Ebből következően az ún. apolitikus aktorok részesedése emelkedett (19%). Az önkormányzatok prominenseinek aránya évek óta változatlan, 3-4 százalék között mozog. Állandónak tekinthető törvényszerűségek alakítják továbbá a diplomaták felbukkanási arányait, az egy százalék körül mozgó részesedés szintén nem változott az elmúlt évek során.

A parlamenti képviselők természetesen leggyakrabban a *Parlament Hírlevélben* jelentek meg (2001: 98%, 2002: 99%, 2003: 97%). Az országgyűlési képviselők részaránya a Belpolitikai és a *Gazdasági Hírlevélben* is 90 százalék fölött volt. 2003-ban azonban

számarányuk drasztikusan csökkent mind a *Belpolitikai Hírlevélben* (74%), mind a *Gazdasági Hírlevélben* (69 %). A politikai szférán kívüli aktorok leggyakrabban a *Gazdasági Hírlevélben* szerepeltek.

27. táblázat

Magyarországi politikusok megjelenése az MTI hírleveleiben (százalék)

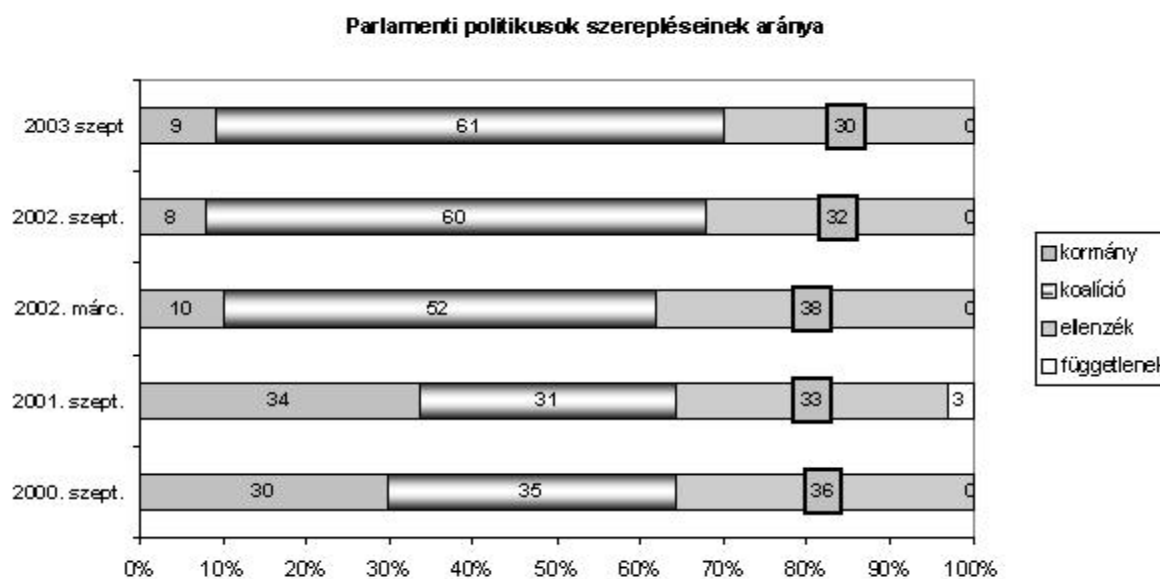
	parlamenti politikus	önkormányzati politikus	egyéb politikus	magyar diplomácia	
	2001. szeptember				összesen
Belpolitikai H.	82	8	9	1	100%
Parlamenti H.	98	2	0	0	100%
Gazdasági H.	90	5	4	1	100%
átlag	90	4	5	1	100%
	2002. szeptember				összesen
Belpolitikai H.	93	6	1	0	100%
Parlamenti H.	99	1	0	0	100%
Gazdasági H.	94	5	1	0	100%
átlag	92	4	1	1	100%
	2003. szeptember				összesen
Belpolitikai H.	74	3	22	1	100%
Parlamenti H.	97	0	2	1	100%
Gazdasági H.	69	3	27	1	100%
átlag	77	3	19	1	100%

Parlamenti politikusok szereplése

A következőkben kizárólag a parlamenti politikusok szerepléseit vizsgáljuk, azaz elemzésünk köréből kizártuk az önkormányzati politikusoknak, az Országgyűlésből kiszorult pártok képviselőinek és a köztársasági elnöknek illetve apparátusának megjelenéseit.

Az elmúlt két év távlatából semmilyen releváns változásról nem tudunk beszámolni (**15. ábra**). 2003-ban a kormány részesedése kilenc, az MSZP-SZDSZ koalícióé 61, az ellenzéké pedig 30 százalék volt. A 2002 szeptemberében mért arányok is hasonlóan alakultak: kormány: 8%, koalíció: 60%, ellenzék: 32%. Az adatok megfelelnek a korábbi években tapasztalt kétharmad-egyharmad „felosztási” gyakorlatnak. Az egyetlen különbség talán abban ragadható meg, hogy az Orbán-kormány idején a kabinet és a koalíció közel azonos arányban szerepelt a hírlevelekben, míg a Medgyessy-kabinet szereplési aránya még a tíz százalékot sem érte el, vagyis mintegy harmada volt a jobboldali kabinet súlyának.

15. ábra

A két szemben álló politikai oldal prezentációját hírlevelek szerint is vizsgáltuk. Az eredmények megegyeztek az előző évben tapasztalttal. A Gazdasági Hírlevél elsősorban az adminisztráció tevékenységére koncentrált (96%), míg a Belpolitikai Hírlevélben a hatalom aránya mérsékelt volt, kétharmad körül alakult (69%) (6. táblázat). A Parlamenti Hírlevélben pedig néhány százalékkal még ez alatt is maradt a gyakorisága (59%).

28. táblázat

A kormányzati oldal és a parlamenti ellenzék szerepléseinek aránya a hírlevelekben, százalékban

	Belpolitikai Hírlevél	Parlamenti Hírlevél	Gazdasági Hírlevél	átlag
2001. szeptember				
Kormányzati oldal	75	58	100	67
Ellenzék	25	42	0	33
2002. március				
Kormányzati oldal	57	–	95	62
Ellenzék	43	–	5	38
2002. szeptember				
Kormányzati oldal	69	53	92	68
Ellenzék	31	47	8	32
2003. szeptember				
Kormányzati oldal	69	59	96	70
Ellenzék	32	41	4	30

A 2003-as vizsgálati időszakban a környezetvédelemmel (83%), a bírósági ügyekkel (80%) és a gazdasági helyzettel (78%) kapcsolatos témákban nyilvánultak meg az átlagot jelentősen meghaladó mértékben a kormányzat és a koalíció reprezentánsai (**29. táblázat**). A parlamenti ellenzék ezzel szemben a bűnözéssel kapcsolatos ügyekben (67%), a belpolitikai témákban (61%), a pártügyekben (50%) és a közéleti botrányokkal kapcsolatosan (48%) jutott az átlagosnál gyakrabban szóhoz.

29. táblázat

Parlamentari politikusok szereplései az egyes témakörökön belül (százalék)

	parlamentari dimenzióban elhelyezhető politikusok				
	kormány/koalíció		ellenzék		
	2002. szept.	2003. szept.	2002. szept.	2003. szept.	
Gazdasági helyzet	77	78	23	22	100%
Belpolitika	83	39	17	61	100%
Kultúra, egyházak, média	69	73	31	27	100%
Környezetvédelem	61	83	39	17	100%
Külpolitikai kapcsolatok	85	68	15	32	100%
Önkormányzatok tevékenysége	59	72	41	28	100%
Bírósági ügyek	53	80	47	20	100%
Szociális szféra	78	67	22	33	100%
Bűnözés	50	33	50	67	100%
Parlament tevékenysége	53	61	47	39	100%
Közéleti botrányok	55	52	45	48	100%
Természeti, ipari katasztrófák, balesetek	100	67	0	33	100%
Rendvédelmi szervezetek helyzete	100	72	0	28	100%
Pártok viszonya, ügyei	68	50	32	50	100%
Kormány tevékenysége	64	68	36	32	100%
Átlag	65	70	35	30	100%

Parlamentari politikusok prezentációja: vélemények idézése, bírálatok, elismerések aránya

Az adatok szerint a kormány/koalíció és a parlamentari ellenzék képviselőinek négyötödét idézték valamilyen formában az MTI hírlevelei (**30. táblázat**). A leggyakoribb citálási forma a nem szó szerinti idézet volt. A kormány/koalíció és az ellenzék tekintetében csak minimális különbségeket mértünk. A korábbi évekhez hasonlóan, a szó szerinti idézetek előfordulása elenyésző volt most is: mind a kormány és kormánypártok, mind az ellenzék esetében két-két százalék. Gyakran használt citálási mód, amikor a szó szerinti idézetet tartalmi kivonatokkal kombinálják. Mind az ellenzék, mind a kormány/koalíció prominenseinek kb. egyharmadát jelentették meg ily módon. A tartalmi idézetek számaránya az elmúlt három évben folyamatosan csökkent.

30. táblázat

Kormányzati és ellenzéki politikusok véleményének idézése (százalék)

	kormány/koalíció			ellenzék		
	2003. szept.	2002. szept.	2001. szept.	2003. szept.	2002. szept.	2001. szept.
Nincs idézet	19	15	41	18	12	24
Nem szó szerinti idézet	48	54	53	44	60	66
Szó szerinti idézet	2	2	1	2	2	1
Szó szerinti és nem szó szerinti idézet	31	28	5	36	26	9
összesen	100%	100%	100%	100%	100%	100%

A parlamentari politikusok körében – a korábbi évekhez hasonlóan – az ellenzéki megszólalásokban találtuk a legtöbb bírálatot (25%), amit az esetek többségében a kormánynak címeztek (21%) (**31. táblázat**).

31. táblázat*Bírálatok parlamenti politikusokhoz köthető idézetekben (százalék)*

	nincs bírálat	kormányzat bírálata	ellenzék bírálata	egyéb bírálat	összesen
2001. szeptember					
Kormány	98	0	0	2	100%
Ellenzék	82	15	1	2	100%
2002. szeptember					
Kormány	88	1	7	4	100%
Ellenzék	73	22	0	1	100%
2003. szeptember					
Kormány	93	1	3	3	100%
Ellenzék	75	21	0	4	100%

2003-ban egy új szemponttal bővült analízisünk. Ennek keretében megvizsgáltuk, hogy a parlamenti politikusok nyilatkozataiban milyen gyakran szerepeltek ígérek, továbbá az elhangzott kötelezettségvállalások pozitív avagy negatív üzenetet hordoztak.

Az idézetek hat százalékában találtunk valamilyen ígéretet, és ezek mindegyike pozitív kicsengésű volt. A megnyilatkozások döntő többsége (91%) kormányzati szereplőkhöz kötődött.

A hírlevelekben egyetlen esetben sem találtunk olyan elemet, ami egy másik politikai szereplőt hazugsággal vagy félrevezetéssel vádolt volna. Ezek alapján kijelenthetjük, hogy az MTI kifejezetten tartózkodott az ilyen hírelemek közzétételétől.

1.4.3. Az MTI-hírek és az elektronikus médiumok hírműsorainak összevetése

Az MTI kiadványait rendszeresen eljuttatja az írott és elektronikus médiumok szerkesztőseibe. A televíziós és rádiós hírműsorok szerkesztői az MTI híradásait – más hírforrások mellett – figyelembe veszik műsoraik összeállításakor. A tanulmány zárásaként a parlamenti szereplők előfordulása szempontjából hasonlítjuk össze a hírműsorok és az MTI szerkesztési gyakorlatát. Az analízis ezen szelete csak tájékoztató jellegű, hiszen a hírműsorok esetében egy hét leforgása alatt nem gyűlik össze elegendő adat ahhoz, hogy megalapozott következtetéseket tudjunk levonni. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a hírműsorok heti átlagai csak esetenként és csak minimális (maximum két százalékponttal) mértékben különböznek a havi átlagoktól.

A 2003. évi eredmények nem tértek el jelentős mértékben a megelőző esztendőben mért adatoktól. Ebben az évben is folytatódott az a 2002-ben kezdődött tendencia, miszerint a hírműsorok kétszer gyakrabban szerepeltetik a kormányt, mint az MTI hírlevelei (hírműsorok: 18%, MTI: 9%) (**32. táblázat**). Az MSZP és a Fidesz előfordulási gyakorisága szintén a tavalyi trendek szerint alakult, de ugyanez mondható el a két kisebb parlamenti erő esetében is.

32. táblázat

A kormány és a parlamenti pártok képviselőinek szereplési arányai a hírműsorokban és az MTI híradásaiban (százalék)

	2003. szeptember		2002. szeptember		2001. szeptember	
	MTI	Hírműsorok	MTI	Hírműsorok	MTI	Hírműsorok
Kormány	9	18	8	19	29	44
MSZP	47	43	45	43	20	14
Fidesz	22	24	26	21	20	17
FKgP	-	-	-	-	6	9
SZDSZ	11	10	14	13	11	5
MDF	6	5	7	4	7	5
MIÉP	-	-	-	-	4	3
Független	-	-	-	-	3	8
különbség összege		-2		-1		-5

Az idei vizsgálat adatai a főbb mutatók tekintetében kevés változást hoztak az egy évvel korábban mértékhez képest. 2003-ban a kormány/koalíció és az ellenzék szereplési átlaga a hírműsorokban és az MTI-hírleveleiben egyaránt 70-30 százalék körül mozgott (**33. táblázat**). A hírműsorok többsége a kétharmad-egyharmad norma alapján működött. Az RTL Klub, az ATV Híradó és a Danubius Rádió híradása azonban kivételt jelentett ez alól. Közülük is elsősorban az országos földi szórású kereskedelmi televízió tűnt ki, ahol a megjelenített parlamenti politikusok 90 százaléka a kormányhoz/koalícióhoz tartozott. Az említett hírműsor 2002-ben is jelenősen eltért a kétharmad-egyharmad aránytól (igaz, akkor sem egyedülként).

33. táblázat

Kormányzati és ellenzéki politikusok szereplési arányai a hírműsorokban, illetve az MTI híradásaiban, a parlamenti politikusok százalékában

	2003. szeptember		2002. szeptember		2001. szeptember	
	kormány/ koalíció	ellenzék	kormány/ koalíció	ellenzék	kormány/ koalíció	ellenzék
MTV1 esti Híradó	72	28	68	32	81	19
MTV1 déli Híradó	65	35	62	38	74	26
Duna TV Híradó	71	29	72	28	70	30
Reggeli Krónika	61	39	76	24	76	24
Déli Krónika	70	30	78	22	59	41
Esti Krónika	71	29	78	22	78	22
Tények	63	37	82	18	87	13
Jó estét Magyarország!	63	37	63	37	70	30
RTL Klub Híradó	91	9	81	19	72	28
Danubius Rádió híradása	75	25	88	12	84	16
Sláger Rádió híradása	73	27	75	25	79	21
Magyar ATV Híradó	78	22	72	28	83	17
Hírműsorok átlaga	70	30	75	25	76	24
MTI	70	30	67	33	67	33

2. A Panaszbizottság tevékenységének mérlege

2.1. A Panaszbizottság és a nyilvánosság, a személyi adatok védelme és a Panaszbizottság ügyrendjének módosításai

2003. első negyedévében a közönség fokozott elvárásával találkozott a Panaszbizottság.

Az ORT Testülete elnök hiányában több hétig működésképtelen volt, hiányoztak a kirívó tendenciákkal szemben szabályozóként működő, bírságokat kiszabó döntések, miközben a meghatározó nézettséggel rendelkező kereskedelmi televíziók az előző év végén befejeződött valóságshow műsorok újabb fejezetével lepték meg a közönséget. Ez annyira sikerült, hogy 3-4 hétig a műsorújságokban közölt esti főműsoridős programok rendszeresen eltértek a sugározott produkcióktól. Ezt az időszakot a nézők úgy sommázták – noha a törvény biztosítja a műsorváltoztatás jogát (ld. 32. § (1) bek.) –, hogy a televíziók nem éltek, hanem visszaéltek ezzel a jogukkal. Bár a Panaszbizottság – felhatalmazásán kívüli esetekben – törvénysértést nem állapíthat meg, egyéb ügyként tárgyalta a közönség tájékoztatáshoz való jogát és nyilvánosságra hozott nyilatkozatában – csillapítandó a nézői felháborodást – nehezményezte az indokolatlannak tűnő műsorváltoztatás gyakorlatát.

Még 2002-ben vizsgálódást folytatott az Országgyűlés adatvédelmi biztosa a bejelentéseknek a személyi adatok védelmével kapcsolatos gyakorlatáról az ORTT-ben. Ennek alapján megfogalmazott ajánlása tartalmazta azt a kívánalmat, hogy mindazon panaszügyi eljárásokban, amelyek nem igényelnek közigazgatási eljárást – tehát a 48. § (3) bekezdése alá tartozó panaszügyekben – a Panaszbizottság ne közölje a kifogást tevő személyes adatait a műsorszolgáltatóval. Az élet igazolta elvárását, mert akadt rá példa, hogy az ilyen ügyekben kifogásolt műsor műsorvezetője mikrofonja segítségével a nyilvánosság elé tárta a panaszos személyét.

Az ORTT 91/2003. számú határozatával ennek megfelelően az alábbiak szerint módosította a Panaszbizottság ügyrendjének 8. § (5) bekezdését:

„... A soros elnök a panaszbeadványt – egyéb panaszok esetében a bejelentő személyi adatainak mellőzésével – a bepanaszolt műsorszolgáltató részére megküldi.”

Sajnálatos módon még ez sem állíthatta meg a bejelentő személyének lejáratását, mivel az eljárást lezáró nyilatkozat tartalmazta a panaszos adatait. Ezért a 2003. III. negyedévének soros elnöke az adatvédelmi biztos ismételt állásfoglalását kérte a nyilatkozatok adattartalmáról, aki ez esetben is előző ajánlását tartotta mérvadónak. A Panaszbizottság ennek alapján kialakított gyakorlata már minden szempontból biztosítja a bejelentő személyes adatainak védelmét.

A nyilvánosság sajátos kérdésköréhez tartozik a Panaszbizottság állásfoglalásainak megismerési lehetősége. Az 1996. évi I. törvény a Panaszbizottság döntéseiről a következőképpen határoz:

51. § (4) *„Az alaposnak bizonyult kifogásnak a műsorszolgáltató műsorában történt közlésén túlmenően a műsorszolgáltatót marasztaló jogerős határozatot a Kulturális Közlönyben is közzé kell tenni.”*

48. § (3) *„A Panaszbizottság ügyrendje tartalmazza a 4. § alá nem tartozó panaszügyek intézésének rendjét is. Az ilyen ügyekben a Panaszbizottság a panaszt megvizsgálja, és állásfoglalásáról tájékoztatja a panaszost, az érintett műsorszolgáltatót, továbbá – ha ezt szükségesnek tartja – a közvéleményt.”*

A Panaszbizottság ügyrendjének 11. § (3) bekezdése alatt megfogalmazottak *„A tárgyalás nyilvános, zárt tárgyalást az eljáró tanács kizárólag abban az esetben rendelhet el, ha ezt államtitok, szolgálati titok, vagy különös méltánylást igénylő egyéb ok indokolja.”* elvéből kiindulva a Panaszbizottság 2003. II. negyedévi soros elnökének kezdeményezésére az ORTT 2003. szeptember 4-i határozatával a következő 17. §-sal bővítette a

Panaszbizottság ügyrendjét.

„Az Iroda a Panaszbizottság a (tv.) 4. § alá tartozó ügyekben hozott, a felek által meg nem támadott állásfoglalásait, továbbá az ORTT a panasz eljárás során hozott másodfokú döntéseit, a felek számára történő postázást követő (az elsőként említett esetben a jogorvoslati kérelem benyújtására nyitva álló határidő eredménytelen elteltét) 5-10 napon belül – az adatvédelmi szabályok figyelembevételével – az ORTT honlapján hozzáférhetővé teszi.”

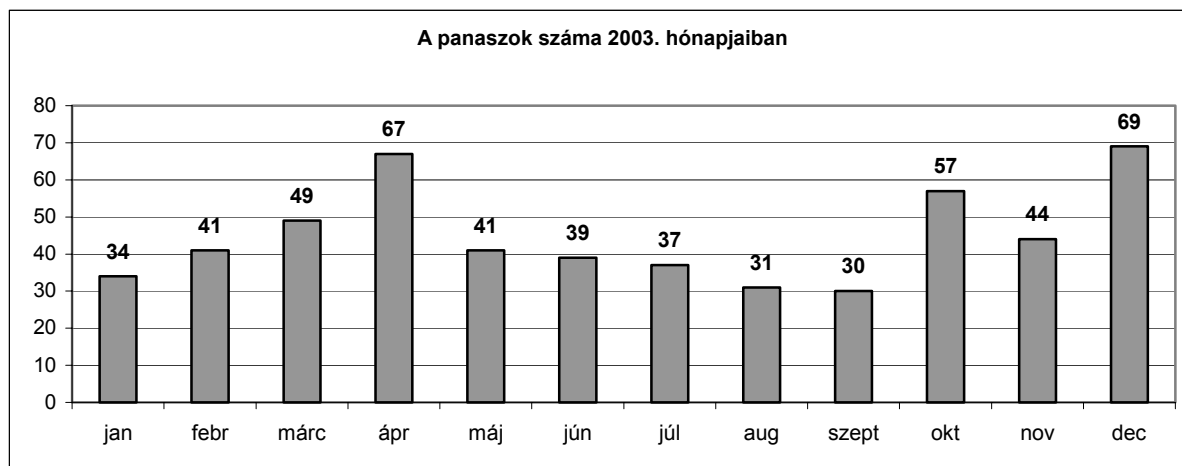
A Panaszbizottság működése iránti figyelem változó intenzitású és főleg a nagyobb nézői-hallgatói reagálást kiváltó műsorokhoz kötött. A Panaszbizottság törvényben rögzített feladatainak ellátásáról szóló és már rendszeressé vált negyedéves soros elnöki sajtótájékoztatók – amellet, hogy áttekintést adnak az adott időszakban tárgyalt panaszok tapasztalatairól – jelentősen hozzájárulnak e tevékenység társadalmi megismeréséhez.

2.2. A Panaszbizottság eljáró tanácsai által tárgyalt panaszok, és a panaszok ügyében hozott döntések

2003-ban 539 esetben fordultak valamely műsor ellen kifogással a Panaszbizottsághoz. A beérkezett panaszok közül a soros elnökök 16 esetben éltek az elutasítással (közülük 3 esetben fenntartották a panaszt, amiket az eljáró tanácsok találtak végül megalapozatlannak). 8 esetben a panaszosok visszavonták a panaszukat, 3 esetben névtelennek bizonyult a panaszos, 85 esetben tájékoztatást kaptak a panaszosok a már mások által kifogásolt és letárgyalt ügyekről, 13 esetben a panasz módjáról és 1 esetben a hatáskör hiányáról (kábeltelevízió társaság) kaptak tájékoztatást a panaszosok. 24 panasz ügyintézése folyamatban van (**16. ábra**).

16. ábra

A 2003. hónapjaiban beérkezett panaszok

A letárgyalt 389 ügy közül 80 ügyben az Rttv. 4. §-ának megsértése miatt folytatták le az eljárást. A tárgyalások során 24 helyt adó állásfoglalás született, amelyek közül 11 esetben fellebbeztek. A Testület II. fokú döntésével 3 esetben hatályon kívül helyezte az I. fokú döntést, 2 esetben megváltoztatta, 1 esetben helyben hagyta, és 1 esetben új eljárásra adta vissza a Panaszbizottságnak. 10 esetben jogerőssé vált az eljárás és a döntések közzététele a műsorszolgáltatóknál, illetve a Kulturális Közlönyben is megtörtént, illetve folyamatban van. A többi eset még a Testület, illetve a bíróság döntésére vár.

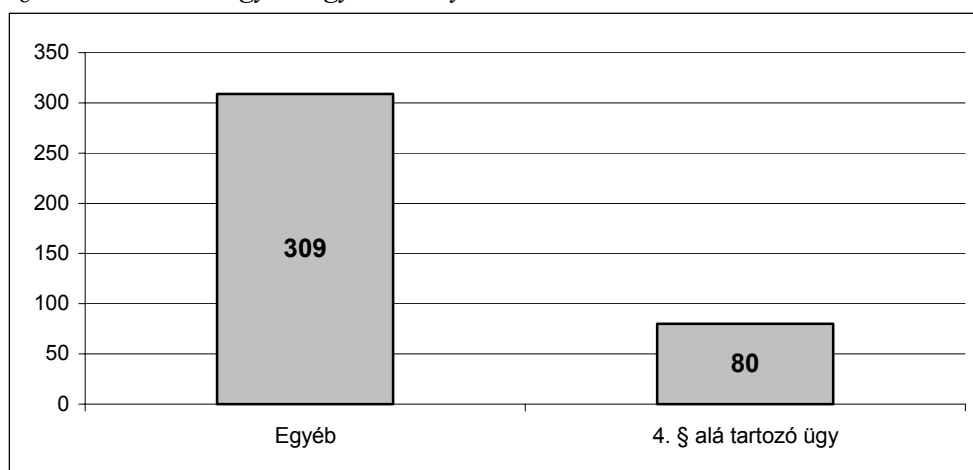
Az eljáró tanácsok 56 esetben hoztak elutasító állásfoglalást, közülük 7 esetben fellebbeztek a panaszosok. A Testület 1 esetben helyben hagyta, 1 esetben hatályon kívül helyezte és 1 esetben megváltoztatta az I. fokú döntést.

309 panaszt úgynevezett egyéb ügyként tárgyaltak az eljáró tanácsok. Közülük 79 esetben kifejezetten elutasító, 29 esetben a műsorszolgáltatót elmarasztaló tartalmú nyilatkozat született és 56 esetben találták szükségesnek a nyilatkozatok MTI-n keresztüli nyilvánosságra hozatalát.

A panaszoltak és a panaszosok összesen 4 alkalommal kifogásolták a panasz egyéb ügyé minőségét, de a Testület ezeket az észrevételeket nem találta megalapozottnak (**17. ábra**).

17. ábra

A Rttv. 4. § alá tartozó és egyéb ügyek aránya

2.3. A közszolgálati műsorszolgáltatók műsorait érintő panaszok

A **Magyar Rádió** műsorait ért panaszok száma (66) az elmúlt évhez viszonyítva közel harmadával csökkent. A panaszok több mint fele a Magyar Rádió két műsorát érintette.

A különböző krónika műsorokat 28 esetben panaszolták, az eljárás során 4 esetben helyt adó állásfoglalás született.

A Vasárnapi Újság c. műsor ellen 20 kifogás érkezett. A már lefolytatott tárgyalások során két esetben helyt adtak a panaszosnak és további egy elmarasztaló tartalmú nyilatkozat fogalmazódott meg.

A **Magyar Televízió** műsorait 2003-ban 169 panasz érte, ami némileg kevesebb az elmúlt évinél. A panaszok három rendszeresen jelentkező műsorra vonatkoznak. A közszolgálati televízió programjában szereplő Nap-TV-s műsorszámok ellen – Nap-kezte, Nap-nyugta – 59 esetben kellett eljárást lefolytatni, amelyek során összesen 3 elmarasztaló tartalmú nyilatkozat született. A Magyar Televízió Híradó műsorait 62 esetben érte kifogás. Az eljáró tanácsok 7 esetben a panaszosnak helyt adó állásfoglalást hoztak és 2 esetben elmarasztaló tartalmú nyilatkozatot fogalmaztak meg.

A „Friderikus: a szólás szabadsága” c. műsort 10 alkalommal érte panasz, ám az eljáró tanácsok csupán egy alkalommal tartottak indokoltnak elmarasztaló tartalmú nyilatkozatot.

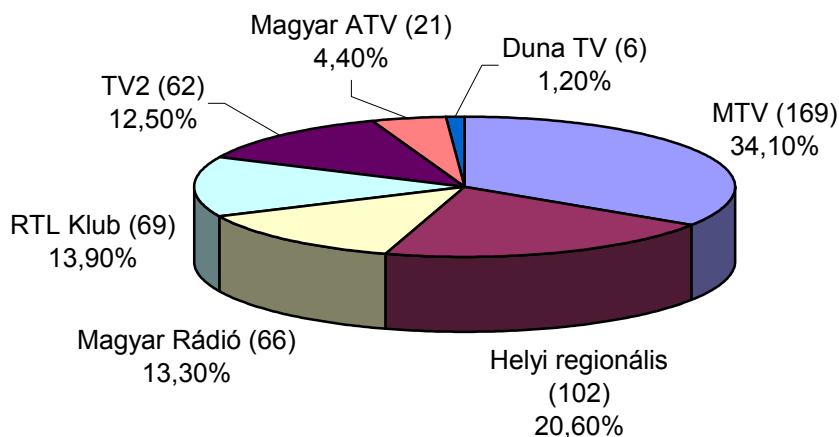
A **Duna Televízió** műsorait 6 esetben panaszolták, közülük egy esetben született a Híradó műsort elmarasztaló állásfoglalás.

2003-ban két kifogás érte az MTI hírszolgáltatását. Az egyik esetben a soros elnök tájékoztató megküldésével, a másik esetben az eljáró tanács nyilatkozatban tartotta megalapozatlannak a panaszt.

18. ábra

A közszolgálati, a kereskedelmi és a helyi, regionális műsorszolgáltatókat érintő panaszok

A panaszok megoszlása a közszolgálati, a kereskedelmi és a helyi, regionális műsorszolgáltatók között

2.4. Az országos kereskedelmi műsorszolgáltatókat érintő panaszok

Találgatásra ad alkalmat az országos kereskedelmi televíziók műsorait ért kifogások számában tapasztalható jelentős csökkenés okainak feltárása. A nézők esetlegesen kialakult immunitása, korhatárt jelző kötelező piktogramok bevezetése, a nézői szokások átrendeződése, vagy a panaszosok körében „ha nem tetszik, nem nézem” szemlélet gyakorlattá válása? A következtetések levonása nem e fejezet feladata.

A **TV2** műsorait az elmúlt évi 151 esettel szemben 62 panasz érte. Az eljáró tanács által tárgyalt ügyek közül egy esetben született helyt adó állásfoglalás. 12 alkalommal a Claudia show, és 8 alkalommal a Big Brother 1-1 adása váltott ki nézői kifogást. 5 alkalommal tettek panaszt a sugárzott filmek korhatár-besorolása miatt és az eljáró tanácsok ezek közül három alkalommal nyilatkozatban marasztalták el a műsorszolgáltatót.

Az **RTL Klub** műsorait az elmúlt évi 96 esettel szemben 2003-ban 67 panasz érte. Az eljárások során 2 helyt adó állásfoglalás született, mindkettő a Híradó műsorát marasztalta el, ami ellen különben 11 panasz érkezett. 13 panaszt a Való Világ, 8 panaszt a Heti Hetes, 7 panaszt a Mónika show 1-1 adása váltott ki. Három esetben a bemutatott filmeket kifogásolták.

Bár nem illeszthető a kereskedelmi műsorszolgáltatók közé, mégis itt szükséges megemlíteni, hogy az első teljes évet maga mögött tudó **Hír TV** műsorát 8 alkalommal érte kifogás. A tárgyalt ügyek közül az eljáró tanácsok egyetlen esetben sem találtak megalapozottnak a panaszokat.

Az országos kereskedelmi rádiók műsorait 2003-ban emelkedő számban észrevételezték. 11 panasz érte a **Sláger Rádiót**, melyek közül 9 a Bumeráng c. műsornak szólt, és az eljáró

tanácsok egy esetben helyt adó állásfoglalásban, három esetben elmarasztaló tartalmú nyilatkozatban találták indokoltnak a kifogásokat.

A **Danubius Rádió** műsorait 4 alkalommal panaszolták, melyek közül egy esetben született elmarasztaló nyilatkozat.

2.5. A helyi műsorszolgáltatókat érintő panaszok

Az a tény, hogy a Nap TV műsorszámait a Magyar Televízió programjában kaptak helyet, azt eredményezte, hogy a Magyar ATV produkcioit az elmúlt évi 99 helyett 2003-ban 21 alkalommal kifogásolták. Az eljárások során két alkalommal született a panasznak helyt adó állásfoglalás és két alkalommal elmarasztaló tartalmú nyilatkozat.

A **Budapest Televízió** programját 19 esetben kifogásolták, és közülük 6 a „Na, mi újság?” c. és 3 a Nemzetőr c. műsoroknak szólt. Az eljáró tanácsok egyetlen esetben sem hoztak helyt adó állásfoglalást.

11 panasz érte a **Klubrádió** műsorait, amelyek közül egy esetben helyt adó állásfoglalás született és két esetben elmarasztaló tartalmú nyilatkozat.

A **Budapest Rádió** produkcioit 10 alkalommal kifogásolták, közülük a „Kelfeljancsi” c. műsor 7 alkalommal volt a panasz tárgya, de csak egy esetben született elmarasztaló nyilatkozat.

További 20 rádió és televízió műsorát 45 esetben érte kifogás. Többször panaszolták a **Rádió 17** és a **Fiksz Rádió** műsorait. Az ügyek tárgyalása során 3 elutasító határozat, 29 nyilatkozat született. 8 esetben tájékoztatást kaptak a panaszosok, 3 esetben a soros elnök elutasította, 2 esetben pedig visszavonták a panaszt.

2.6. A panaszosok összetétele

állampolgár	389
párt	36
alapítvány	1
önkormányzat	3
gazdasági szervezet	3
érdekvédelmi szervezet	1
egyéb	103
névtelen	3
összesen	539

Az elmúlt évhez képest egyértelmű csökkenést mutat az állampolgári panaszok száma, míg az ún. „egyéb” besorolású panaszok száma több mint duplájára emelkedett. Ez utóbbit magyarázza a Jobbik Magyarországért Mozgalom aktív médiafigyelő tevékenysége, mivel 40 bejelentés fűződik a nevéhez.

A pártok közül 26 alkalommal a Fidesz-MPSZ, 6 alkalommal az MSZP volt a panaszos.

3. Kuratóriumi sorsolás 2003-ban

Az Rttv. 57. §-a alapján az ORTT évente nyilvántartásba veszi a Magyar Televízió Közalapítvány, a Magyar Rádió Közalapítvány és a Hungária Televízió Közalapítvány kuratóriumába jelentkező civil szervezeteket, és közülük kisorsolja azokat, amelyek az adott évben a kuratóriumok civil kurátorait delegálják.

Az Rttv. 56. § (1) bekezdésének r) pontja értelmében a Magyar Rádió Közalapítvány kuratóriumába és a Magyar Televízió Közalapítvány kuratóriumába a határon túli szervezetek egy-egy főt delegálnak. A törvény 56. § (2) bekezdésének m) pontja szerint a Hungária Televízió Közalapítvány kuratóriumába a szomszédos országokban működő magyar szervezetek képviselői hét főt, a szórvány magyarságot a Magyarok Világszövetségében képviselni jogosult testület egy főt delegálhat.

Minthogy a törvény 56. § (1) és (2) bekezdés b) pontja nevesíti a négy történelmi egyházat, azokat nem kell nyilvántartásba venni. Ezért nem is kellett teljesíteniük a nyilvántartásba vételhez szükséges feltételeket.

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke dr. Seregély István érsek, levélben jelezte az MTV és az MR kuratóriumainak, hogy a 2003. évi megegyezések alapján kit delegálnak a történelmi egyházak a kuratóriumokba. Az érsek úr leveléhez mellékelte az egyházak közötti megegyezésről szóló okiratot, melyet mind a négy egyház képviselője aláírt.

A törvény 57. § (7) bekezdése szerint: *„Ha egy szervezet már élt delegálási jogával, és a vele azonos csoportba tartozó más szervezetek közül van olyan, amely még nem delegált, ezen szervezet a kuratóriumi megbízatásának lejártától számított három éven belül nem vehet részt sem a megállapodásban, sem a sorsolásban.”*

Ha valamely szervezet 1999-ben és/vagy 2000-ben és/vagy 2001-ben és/vagy 2002-ben valamelyik kuratóriumba már delegált képviselőt, akkor az 2003-ban csak abba a kuratóriumba delegálhatott, amelyikben még nem vett részt. A törvényi kizárást a Testület kuratóriumra és nem kategóriára érvényesítette.

Az ORTT Irodájához a 2003. évi kuratóriumi jelentkezés céljából összesen 262 regisztrációs kérelem érkezett a megadott határidőben.

Ezek közül a Testület 170 szervezetet nyilvántartásba vett, míg 92 esetben a szervezet nyilvántartásba vételi kérelmét elutasította, tekintettel arra, hogy ezek a jelentkezések valamilyen okból nem feleltek meg a jelentkezési felhívásban, illetve a törvényben foglaltaknak.

A sorsolást az ORTT 2003. április 30-án tartotta meg.

II. MÉDIAÜZENETEK

1. Erőszak az elektronikus médiában

1.1. Műsorelőzetesek erőszaktartalma

Az ORTT – hasonlóan az elmúlt évekhez – 2003-ban is rendszeresen készített felméréseket a műsorelőzetesek erőszaktartalmáról. Az előző évek gyakorlatának megfelelően, továbbra is egy kiválasztott hetet elemeztünk negyedévente az MTV1, a TV2 és az RTL Klub esetében, míg a Duna TV (I. negyedév), a Hálózatos TV (II. negyedév), a Viasat3 (III. negyedév) és az HBO (IV. negyedév) egy-egy alkalommal került be a mintába. A korábbi vizsgálatok alkalmával az egyhetes minta hétköznap a 16-22 óra, hétvégén a 8-11 óra és a 16-22 óra közötti időszakokat tartalmazta. Tekintettel a Médiatörvény módosításaira, amely az ajánlók tekintetében három időszavat különböztet meg, szükségesnek láttuk ezeket az időintervallumokat kiterjeszteni. Ilyen módon a 2003-as adatfelvételeinkben a hétköznap 16-24 óra, hétvégén a 8-11 óra és a 16-24 óra, továbbá ünnepnapokon és iskolaszünetek idején a 8-11 óra és 16-24 óra közötti időszakok szerepeltek.

Erőszaknak tekintettük – George Gerbner⁴ definíciója értelmében – a testi erő nyílt alkalmazását, az illető akarata ellenére véghezvitt kényszerített cselekvést, halál vagy fájdalom okozását, illetve az ezekkel történő fenyegetést. A fentiekén túl, erőszakként határoztuk meg a természetes erőszakot, valamint a tárgyak ellen irányuló szándékos vagy nem szándékos agresszió csoportos vagy egyéni formáit. Az erőszakos cselekményeket megjelenítő kategóriák közé felvettük továbbá a baleseteket is. Egy eseményegységnek tekintettük az időben és térben láthatóan természetes egységet alkotó jelenetet, amely a többi eseményegységtől éles vágásokkal különült el. Erőszakos eseményegységként határoztuk meg azokat a vágóképeket, amelyekben felismerhető módon erőszakos jelenet került bemutatásra.

Az erőszakot tartalmazó műsorajánlók aránya

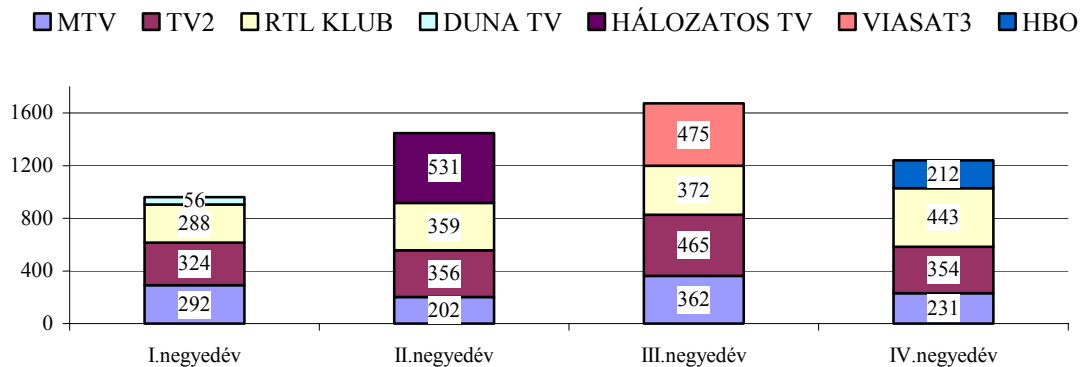
2003-ban összesen 5322 műsorbeharangozót figyeltünk meg. Az első három vizsgálati periódusban arányuk folyamatosan emelkedett (február: 18%, május: 27,2%, augusztus: 31,5%), az év végére azonban számuk visszaesett (november: 23,3%) (**1. ábra**). A második és harmadik negyedévi promóciók száma (május: 1448 db, augusztus: 1674 db) jelentősen meghaladta az első negyedévben vizsgált műsorelőzetesek mennyiségét (960 db). Ennek egyik magyarázata, hogy az első mintánkban a rendszeresen vizsgált csatornák mellett a Duna Televízió került kiválasztásra, s a tapasztalatok szerint ez a televízió általában ritkábban promotálja műsorszámait. Ezzel szemben a második periódusban a Hálózatos TV bevonásával lényegesen megnőtt az ajánlók mennyisége, sőt, éppen a HTV sugározta a legtöbb előzetest (531). A további növekedésre pedig az augusztusi, szünidei minta elemszám-emelkedése ad magyarázatot, amikor a hétvégi 8-11 óra közötti időszakot

⁴ Gerbner, G.: Violence in television drama: Trends and symbolic functions. In: Comstock, G. A., Rubinstein, E. A. (eds.): Media content and control television and social behavior. U.S. Government Printing Office, Vol. 1. 1979.

hétköznaponként is górcső alá vettük. A három országos földi sugárzású csatorna összehasonlításából kitűnik, hogy az RTL Klub műsorkínálatában a beharangozók száma az év végére jelentősen emelkedett.

1. ábra

A műsorelőzetesek megoszlása 2003-ban csatornánként (esetszám, $N = 5322$)

A mintában szereplő ajánlók (5322) közül éves szinten 2111 bizonyult erőszaktartalmúnak, s ez a vizsgált előzetesek 40 százalékának felel meg (1. táblázat). A valamilyen formában agresszív ajánlók éves ingadozását tekintve szembeűnő, hogy a tavaszi vizsgálatkor jelentkező kedvező eredmények – az országos csatornák esetében megfigyelhető 11 százalékos csökkenés – után a nyári szünetben ismét romlottak, hiszen ekkor majdnem minden második promóció felelt meg az erőszak-definíciónak (49%), s végül – novemberben – mindössze hét százalékkal szorult vissza a műfaj agressziótartalma. A közszolgálati médiumoknál a brutalitás mértéke sokkal alacsonyabbnak bizonyult a kereskedelmi adókhöz viszonyítva, esetükben éves szinten a trailerek kéttizede ábrázolt erőszakos cselekményt (MTV: 18%, Duna TV: 20%). A legtöbb erőszakos beharangozót a kereskedelmi csatornák tűzték műsorukra, a Viasat3 (64%), az HBO (56%) és az RTL Klub (53%) promócióinak több mint fele tartalmazott valamilyen erőszakos eseményt.

A 2003-ban végzett négy felmérés az előző évhez hasonló eredményeket hozott abban a tekintetben, hogy a TV2 és az MTV esetében a nyári időszakban jelentősen megugrott a brutalitás mértéke az ajánlókban. Idén is a téli időszakban láthattak a nézők a közszolgálati csatornán leggyakrabban – minden negyedik esetben – erőszakos promóciót, amely ekkor magas arányával megelőzte még a TV2-t is. Az RTL Klub esetében kevésbé kirívó a négy mintavétel közötti különbség, bár itt is megfigyelhető némi – öt százalékos – visszaesés a nyári időszakhoz képest, továbbra is minden második trailere erőszakosnak minősült.

1. táblázat

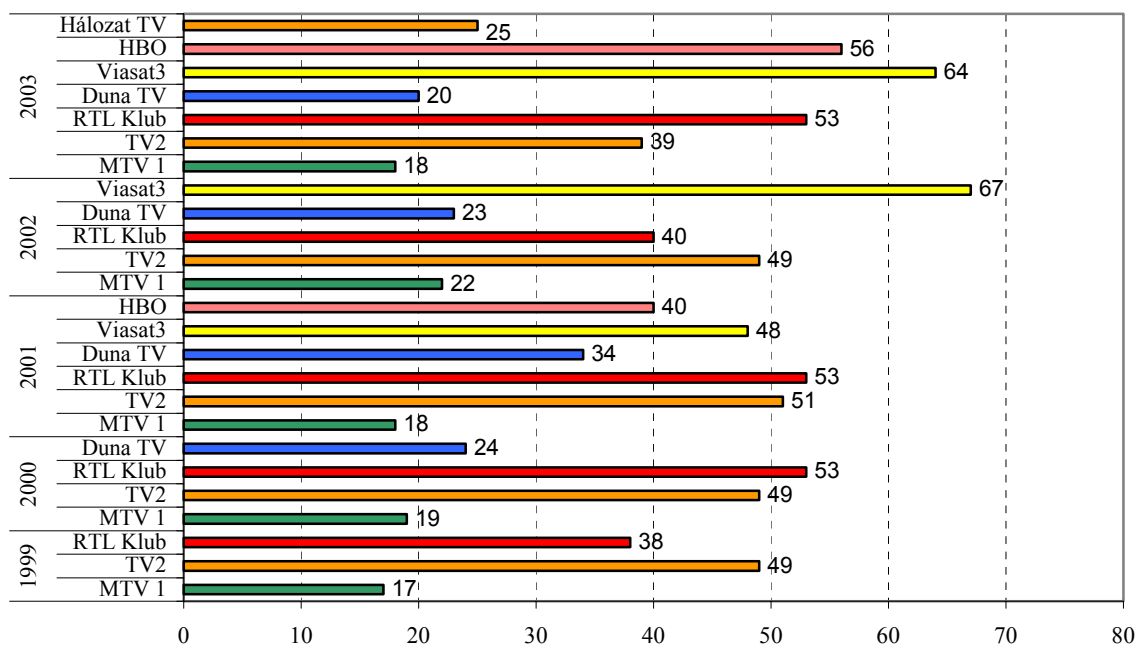
Az erőszakot tartalmazó műsorelőzetesek aránya csatornák szerint

	2003 éves átlag			I. negyedév			II. negyedév			III. negyedév			IV. negyedév		
	összes		erőszakot tartalmazó	összes		erőszakot tartalmazó	összes		erőszakot tartalmazó	összes		erőszakot tartalmazó	összes		erőszakot tartalmazó
	db	db	%	db	db	%	db	db	%	db	db	%	db	db	%
MTV1	1087	199	18	292	64	22	202	13	6	362	57	16	231	65	28
TV2	1499	581	39	324	151	47	356	93	26	465	241	52	354	96	27
RTL Klub	1462	768	53	288	150	52	359	168	47	372	214	58	443	236	53
Duna TV	56	11	20	56	11	20	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Hálózat TV	531	131	25	–	–	–	531	131	25	–	–	–	–	–	–
Viasat3	475	303	64	–	–	–	–	–	–	475	303	64	–	–	–
HBO	212	118	56	–	–	–	–	–	–	–	–	–	212	118	56
Összesen	5322	2111	40	960	376	39	1448	405	28	1674	815	49	1240	515	42

A többéves adatok alapján elmondható, hogy 1999 óta a két országos sugárzású kereskedelmi csatorna élt legtöbbször az erőszak primer figyelemfelkeltő eszközével (2. ábra). Érdeemes megjegyezni, hogy a közszolgálati médiumok előzeteseiben a 2002-ig tartó emelkedő tendencia megállt, így mind a Duna TV, mind az MTV csökkentette agresszív promócióinak számát. Ennél jóval erőteljesebb visszaesés figyelhető meg a TV2-nél, amely 2003-ra jelentős mértékben száműzte előzeteseiből az erőszakot. Ezzel szemben a másik nagy kereskedelmi csatorna a megelőző évi kedvező eredményét nem konzerválta, és a 2000/2001-es év trendjéhez tért vissza.

2. ábra

Az erőszakos műsorelőzetesek aránya 1999 és 2003 között (százalék)

A leggyakrabban promotált műfajok a nem-zenei fikciós műsorszámok voltak, mint a filmek, sorozatok, animációk. Az összes vizsgált előzetes 51 százaléka ezen produkciókra vonatkozott. A klasszikusan közszolgálati, így elsősorban a nézők tájékoztatását szolgáló, valamint az ismeretek és a magas kultúra terjesztését megcélzó műsorszámokat a

behangozók 22 százaléka ajánlta a nézőknek.⁵ Kifejezetten a befogadók könnyű szórakoztatását előtérbe helyező műsorszámokat promotált az előzetesek 27 százaléka.⁶ Amennyiben a valamilyen formában erőszakot tartalmazó behangozókat műfaji szempontok szerint vizsgáljuk, megállapítható, hogy 90 százalékuk valamilyen nem-zenei fikciós műsorszámot javasolt megtekintésre. E kategóriába leggyakrabban az akció- és kalandfilmek kerültek be, az összes erőszakos ajánló 44 százaléka kifejezetten ilyen típusú alkotásokra vonatkozott.

Az összes közzétett behangozó fele itthon készült (53%), 34 százaléka az Egyesült Államokban, s csupán tíz százaléka minősült európai gyártásúnak. Ugyanakkor az agressziót tartalmazó előzetesek esetében látványosan megfordult ez az arány, majdnem kétharmaduk (65%) származási helye az USA volt és csupán 13 százalékuknak Magyarország (**2. táblázat**). Ennek hátterében az áll, hogy elsősorban az amerikai gyártású filmek ajánlói tűnnek ki agressziótartalmukkal. Csatornák szerint vizsgálva az eredményeket megállapítható, hogy – a tematikus csatornák (Viasat3, HBO) mellett – különösen az RTL Klubra jellemző az amerikai gyártású műsorszámok erőszakos behangozóinak túlsúlya. Ezzel szemben a közszolgálati csatornák és a Hálózatos TV agresszív trailereiben az európai készítésű műsorok domináltak.

2. táblázat

Az erőszakot tartalmazó műsorelőzetesek megoszlása a promotált műsorszám gyártási helye, valamint csatornák szerint (százalék)

	MTV	TV2	RTL Klub	Duna TV	Hálózat TV	Viasat3	HBO	Összesen: $\Sigma = 100\%$
Magyarország	19	21	15	9	1	0	0	13
USA	30	55	76	0	18	99	77	65
Európa	37	20	7	73	81	0	9	17
Egyéb	14	4	2	18	0	1	14	5

2003-ban a műsorszolgáltatók erőszakos behangozóikban elsősorban (80%) a 12 éven felülieknek csak szülői felügyelettel ajánlott műsorszámokra hívták fel a figyelmet, míg a trailerek tíz százaléka 16 éven aluliak számára nem ajánlott, kilenc százaléka pedig korhatárra tekintet nélkül megtekinthető műsorokra összpontosított. Érdekes eredményeket kapunk, amennyiben a promotált műsorszámok gyártási helyét a műsorszolgáltatók által ajánlott korhatárok tükrében vizsgáljuk. Az összes erőszakot tartalmazó előzetesen belül a legmagasabb arányban – kétharmadában – olyan, 12 éven felülieknek csak szülői felügyelettel ajánlott műsorszámok voltak képviselve, amelyeknek a gyártási helye az USA volt (66%). Az ugyanebbe a kategóriába tartozó és Európából származó műsorszámok előzetesei ennél valamelyest ritkábban fordultak elő, az összes agressziót tartalmazó ajánlók húsz százalékát tették ki. Tízből kilenc 16 éven felülieknek ajánlott műsorszámot propagáló erőszakos trailer amerikai produkció vágóképeit tartalmazta. A valamilyen formában erőszakot is bemutató, de minden korosztálynak ajánlott műsorszámok előzetesei (9%) túlnyomórészt hazai gyártók alkotásait népszerűsítették (45%).

⁵ Az alábbi műfajok kerültek ebbe a kategóriába: dokumentumfilm, portré, riport, színházi közvetítés, kulturális műsor, vers, oktatás, híradó, hírműsor, politikai magazin, vitaműsor, gazdasági-, információs magazin, szolgáltató műsor, kisebbségi és vallási műsor, ismeretterjesztő műsor, tudományos magazin.

⁶ Az alábbi műfajok kerültek ebbe a kategóriába: játékműsor, kvízműsor, vetélkedő, show-műsor, talk-show, kabaré, valóság-show, szabadidő és szórakoztató magazin.

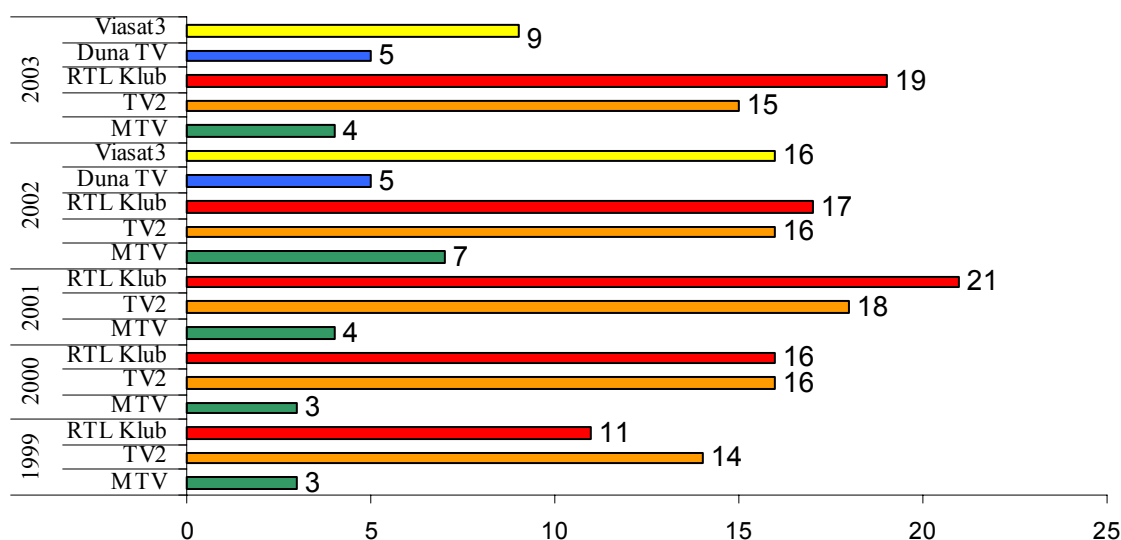
Az előzetesek erőszak tartalmának kvantitatív vizsgálata

Az erőszak jelenlétének hű indikátora az erőszakos eseményegységek megoszlása. Egy eseményegységnek nevezzük a térben és időben összefüggő „jelenetet”, amely a többi eseményegységtől éles vágásokkal különül el. Így e mérőszám megmutatja, hogy az erőszakos előzetesekben bemutatott vágóképek hány százaléka agressziótartalmú. Az éves statisztikát tekintve az idei vizsgálat hasonló eredményeket produkált, mint a 2002-es: a brutális előzetesekben az erőszakos eseményegységek aránya 13 százalékot tett ki.

Hasonlóan az előző évek trendjéhez, az RTL Klub esetében nemcsak az erőszakos műsorelőzetesek hányada volt kiemelkedően magas, hanem e csatorna az erőszakos eseményegységek arányának tekintetében is vezet. Amint azt a táblázatban összefoglalt és az ábrán megjelenített adatok is mutatják, az összes elkülöníthető eseményegységhez viszonyítva az RTL Klubon az eseményegységek 19 százaléka, a TV2-nél ennél kevesebb, 15 százaléka volt valamilyen formában erőszakos, szemben az MTV, illetve a Duna TV csupán 4-5 százalékos arányával (3. ábra, 3. táblázat). Az elmúlt éveket összehasonlítva jól kivehető, hogy a vizsgált csatornák többsége – az RTL Klubot kivéve – törekedett az erőszakos képsorok visszaszorítására.

3. ábra

Az erőszakos eseményegységek aránya az eseményegységekhez viszonyítva 1999 és 2002 között (százalék)

Éves szinten az MTV-nél mértük a legalacsonyabb átlagot, mégis szembeűnő, hogy a csatorna – a 2002-es trendnek megfelelően – a téli időszakra megemelte előzeteseiben az agresszív vágóképek jelenlétét, bár ez még így sem érte el kereskedelmi társainak szintjét. Különösen drasztikus, de egyúttal örvendetes változás figyelhető meg az RTL-nél és a TV2-nél, tekintettel arra, hogy az erőszakos eseményegységek aránya az első negyedévben regisztrálthoz képest a második vizsgálatra jelentősen csökkent, és az a továbbiakban sem emelkedett. A mintában csak egy alkalommal szereplő csatornák esetében is kedvező változásnak lehettünk tanúi: a Viasat3 2003-ra csaknem felére csökkentette az erőszakos vágóképek előfordulási gyakoriságát.

3. táblázat

Az erőszakos eseményegységek aránya az eseményegységekhez viszonyítva 2003-ban (százalék)

	I. negyedév	II. negyedév	III. negyedév	IV. negyedév	átlag
MTV	5,5	1,8	2,1	7,5	4,3
TV2	25,2	12,3	12,8	10,2	15,2
RTL Klub	26,5	17,7	16,9	16,4	19,3
Duna TV	4,8				4,8
Hálózat TV		5,5			5,5
Viasat3			8,5		8,5
HBO				12,3	12,3
Összesen	21,6	10,3	11,1	12,5	13,1

Ugyancsak a kereskedelmi csatornák műsorelőzeteseinek jelentősen magasabb erőszaktartalmára következtethetünk, amennyiben az átlagokat is figyelembe vesszük a mintában szereplő erőszakos műsorelőzetesek, valamint az erőszakot tartalmazó eseményegységek számának alapján. Az országos közszolgálati adó, az MTV előzetesei három agresszív vágóképet tartalmaztak átlagosan (2,5), míg a két kereskedelmi műsorszolgáltató, a TV2 és az RTL Klub beharangozóiban kétszer ennyi, átlagosan 6-7 hasonló vágókép fordult elő (TV2: 5,7, RTL Klub: 6,5). A Viasat3 (2,4) esetében érdemes megjegyezni, hogy az erőszakos eseményegységek átlagos előfordulását tekintve mutatója az országos földi terjesztésű közszolgálati csatornáé alatt maradt. Az erőszak koncentrált megjelenítésében további lényeges szempont volt az előzetesekben előforduló egyes erőszakos eseményegységek átlagos hosszának megállapítása. Mindenekelőtt arra voltunk kíváncsiak, jelentős különbségeket találunk-e az egyes eseményegységek átlagos hosszát tekintve a közszolgálati és a kereskedelmi csatornák ajánlói között (**4. táblázat**). A kapott eredményekből ismételtlen igazolódni látszik azon feltételezés, miszerint az országos privát adók műsorelőzeteseiben előforduló agresszív vágóképekre jóval rövidebb időtartam jut, amelyen keresztül erősebb akció-orientáltságukat vélhetjük felfedezni.

4. táblázat

Az erőszakos eseményegységek műsorelőzetesenkénti átlaga, valamint az eseményegységek átlagos hossza csatornák szerint

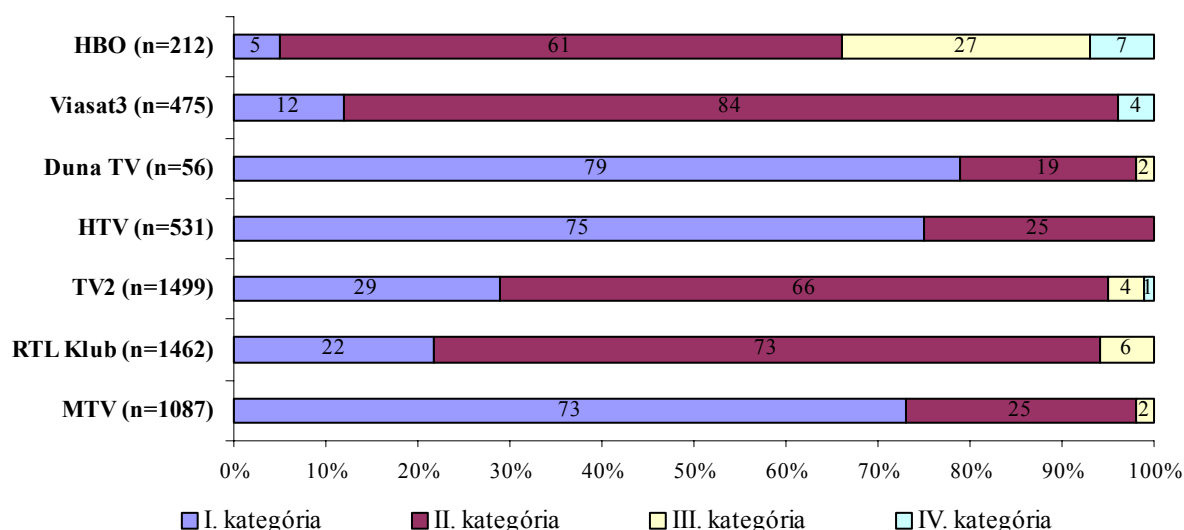
	Erőszakos műsorelőzetesek száma (db)	Erőszakos műsorelőzetesek időtartama (sec.)	Erőszakos esem. egységek száma (db)	Erőszakos esem. egységek átlaga (db)	Erőszakos esem. egységek átlagos időtartama (sec.)
MTV	199	7 274	501	2,5	14,5
TV2	581	24 458	3 332	5,7	7,3
RTL Klub	768	28 437	4 972	6,5	5,7
Duna TV	11	496	28	2,6	17,7
Hálózat TV	131	7 623	402	3,1	18,9
Viasat3	303	8 251	712	2,4	11,6
HBO	118	4 377	372	3,2	11,7
Összesen	2111	80 916	10 319	4,9	7,8

Korhatári kategóriák, sugárzási időszavok

A 2002. október 15-én hatályba lépett módosított Rttv. többek között a kiskorúak számára ártalmas médiatartalmak kapcsán is alapvetően új intézkedéseket vezetett be. Így most a műsorszámok korhatár-besorolására, valamint a műsorelőzetesek sugárzási idejére vonatkozó rendelkezések is vizsgálati szempontot képeztek a kutatásunkban. Elsőként arra igyekeztünk választ kapni, milyen kategóriájú műsorszámokat promotálnak leggyakrabban a műsorszolgáltatók. Amint azt az alábbi ábra is szemlélteti (**4. ábra**), míg az MTV, a Hálózatos TV és a Duna TV műsorelőzeteseinek több mint hetven százaléka a minden korosztály számára megtekinthető műsorszámokat ajánlja, addig a Viasat3 esetében tízből nyolc, az RTL Klubnál tízből hét, a TV2-nél és az HBO-nál pedig tízből hat beharangozó a II. kategóriájú alkotásoknak igyekszik magasabb nézettséget garantálni. A III. kategóriás műsorszámok promóciói a tematikus mozicsatorna (HBO) kínálatában hangsúlyosak.

4. ábra

A kategorizált műsorszámokat promotáló előzetesek megoszlása csatornák szerint (százalék) (N=5322)

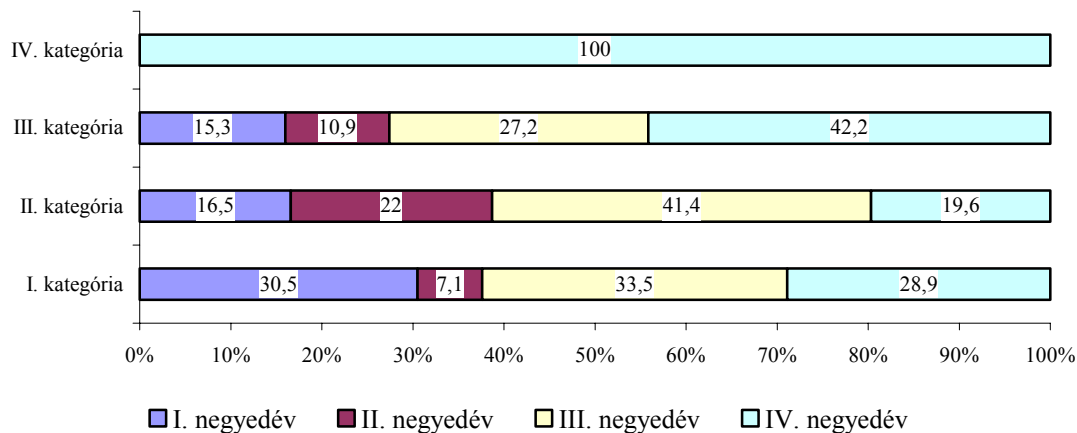

A következő lépésben összehasonlítottuk az összes vizsgált előzetest a valamilyen formában erőszakot tartalmazó ajánlókkal a promotált műsorszám kategóriája, valamint a csatornák megoszlása szerint (**5. ábra**). Ennek eredményeként többek között az is meghatározhatóvá vált, hogy az egyes csatornákon a minden korosztálynak ajánlott műsorszámok előzeteseiben milyen gyakran fordult elő agresszió. A harmadik vizsgálati periódusra – a szünidei mintavételnek köszönhetően – a legnagyobb mértékben (majdnem ötszörösével) a korhatárra tekintet nélkül megtekinthető műsorok erőszakos trailereinek aránya emelkedett meg, mely tendencia az utolsó időszakban megállt, és az év eleji szintre süllyedt vissza. Ezzel párhuzamosan mozgott a szülői felügyelethez kötött erőszakos ajánlók megjelenése is, de kedvező változásként értékelhetjük, hogy az utolsó vizsgálatra a legnagyobb visszaesést itt regisztrálhattuk. A 16 és 18 éven felülieknek szánt alkotások népszerűsítését leíró trend eltérően alakult, az erőszakos beharangozók az év vége felé egyre nagyobb számban jelentek meg, illetve a kizárólag felnőtt közönségnek készült filmekre csak az utolsó vizsgálati periódusban hívták fel a figyelmet. Az év folyamán az I. kategóriájú műsorszámok beharangozóinak erőszakosságát illetően az RTL Klub vezetett, mely a pozícióját a II., illetve III. besorolású műsorszámok ajánlójánál is megtartotta (43%-35%-

41%). Az utolsó vizsgálati időszakban előforduló és kizárólag felnőtt közönségnek szánt alkotások erőszakos beharangozóival a TV2 és az HBO műsorán találkozhattunk.

5. ábra

Az erőszakot tartalmazó műsorelőzetesek aránya a promotált műsorszámok kategóriája szerint (százalék)

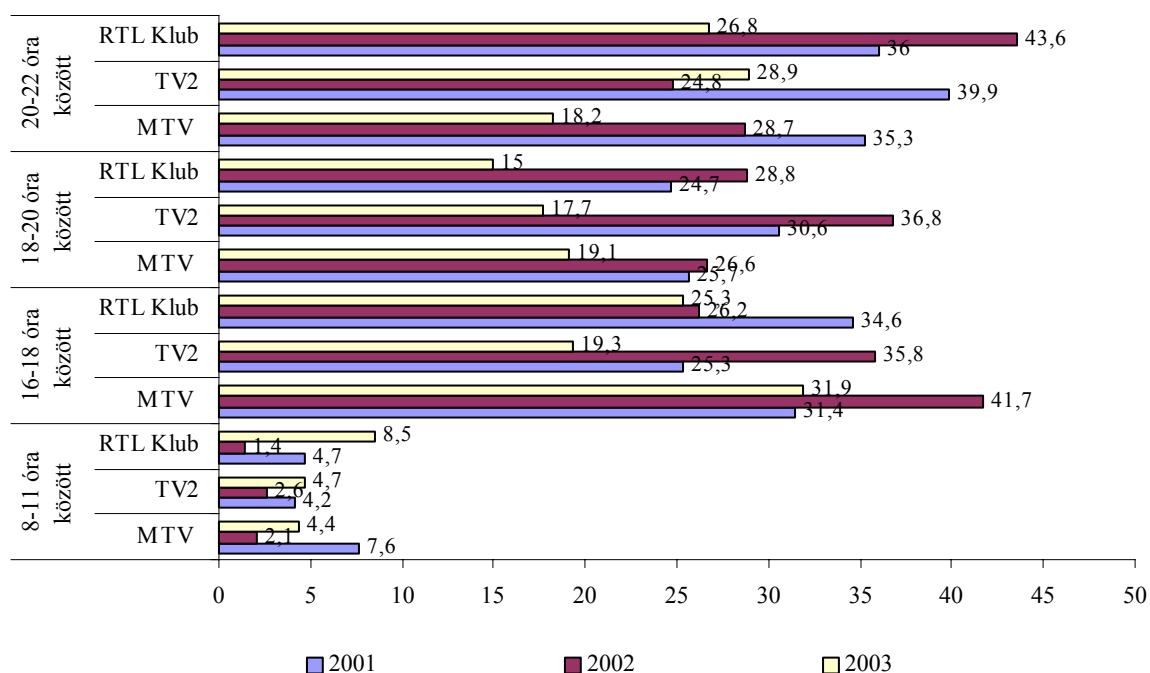

Végül az Rttv. által előírt sugárzási időpontok tekintetében is vizsgáltuk az előzeteseket. Miután csak a mintában szereplő III. és IV. kategóriás műsorszámot promotáló beharangozókra vonatkozik sugárzási időpont korlátozás, így az elemzés is csak ezekre terjedt ki. A fókuszba állított 16 és 18 éven felülieknek ajánlott műsorok agresszív trailereivel a földi sugárzású csatornák közül a TV2 hat alkalommal sértette meg a médiatörvény vonatkozó paragrafusait, mely szerint a IV. kategóriába sorolt alkotás ajánlója nem sugározható 22 óra előtt. Az HBO másként oldotta meg az erőszakos előzetesek közzétételét. Ez a csatorna elsősorban az ún. önpromóciónak minősülő „előzeteseivel” (több filmet valamilyen szempontból, pl. a vetítés napja, módja [feliratos film, utolsó alkalommal az HBO-n]) hágtat a törvényhelyet, összesen 37 alkalommal, mely az erőszakos beharangozóinak 31 százalékát tette ki.

A műsorelőzetesek agressziótartalmával kapcsolatos elemzés egy másik fontos kérdése, hogy a valamilyen formában erőszakot tartalmazó beharangozók milyen időszakokban kerültek bemutatásra. 2000-ben 16 és 18 óra között koncentrált a legtöbb erőszakos műsorelőzetes, 2001-ben már 20 és 22 óra közé kerültek a brutális promóciók. 2003-ban a legtöbb trailert 16 és 18 óra között láthattuk, ám az erőszakot tartalmazóak – a 2001-es és 2002-es évhez hasonlóan – este nyolc óra utáni időszakra tolódtak (**6. ábra**).

6. ábra

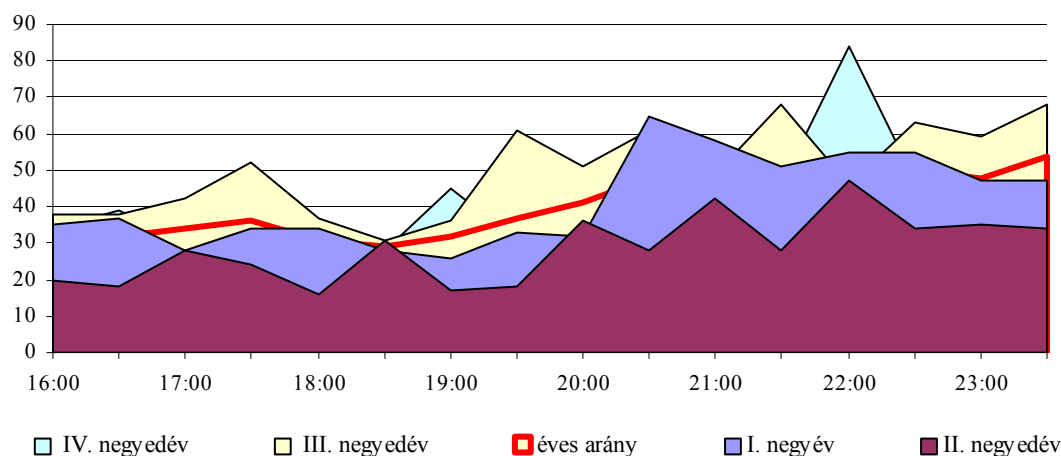
Az erőszakos műsorelőzetesek aránya időszávonként és csatornánként 2001 és 2003 között (százalék)

Amint az a diagramban ábrázolt éves arány alapján világosan kivehető, a nap folyamán a teljes mintát, azaz az összes csatorna kínálatát figyelembe véve, az erőszakos ajánlók előfordulásának első csúcspontja este fél hatra esett, ekkor az arányuk 36 százalék volt, majd fél nyolctól éjfélig az agresszív beharangozók száma folyamatosan emelkedett, elérve a legmagasabb értéket, az 54 százalékot (7. ábra). Az első negyedév eredményeihez mérten a második periódusban nem csak az erőszakot tartalmazó előzetesek aránya csökkent, de a nap folyamán mért legmagasabb erőszakhányad is valamelyest későbbre tolódott (20.30-ról 22 órára). A nyári szünidőben az agresszív ajánlók számának növekedésével párhuzamosan megfigyelhető volt azok korábbi időszávrá koncentrálódása is, így azok aránya a 17-18 és 19-20 óra közötti időszakban jóval meghaladta az éves átlagot, ám az utolsó vizsgálatra ismét késő estére helyeződött át a brutalitás előzetesek sugárzási időpontja.

7. ábra

Az erőszakot tartalmazó előzetesek arányának változása az időpontok függvényében (százalék)

Az első fél évben és a negyedik negyedévben a 8-11 óra közötti időszak csak hétvégén került felvételre, míg a harmadik negyedévben a szünidőre tekintettel a hétköznap délelőttöket is bevontuk a vizsgálatba. Amennyiben csak a hétvégén sugárzott erőszakos promóciókat tekintjük, az év vége felé az erőszakos trailerek egyre magasabb arányával szembesülhetünk, de ennél sokkal kedvezőtlenebb eredményt mutat a hétköznap délelőttök erőszak-hányada, amikor majdnem minden második trailer problémásnak bizonyult a vizsgálat szempontjából⁷. A magas hétköznap délelőtti arányok elsősorban a Viasat3 promócióinak hét eleji és a TV2 előzeteseinek hét vége felé egyre emelkedő agressziótartalmának tudható be.

Az előzőekhez képest némileg árnyaltabb képet kapunk, amennyiben a korábbi évek gyakorlatának megfelelően, az erőszakos ajánlók előfordulási arányát az egyes csatornákon időszávonként vizsgáljuk (**5. táblázat**). A közszolgálati adók, az MTV és a Duna TV esetében az agressziót tartalmazó előzetesek legalább harmada (MTV: 33%, Duna TV: 36%) a délutáni időszakban, 18 óra előtt került vetítésre. A tematikus csatorna, az HBO, illetve a Viasat3 egyaránt azzal tűnt ki, hogy egy későbbi időponthoz kötődött a magas agressziótartalom (HBO 20-22 óra között: 30,9%, Viasat3 18-20 óra között: 25,2%). A vezető kereskedelmi televíziók a 20 óra utáni időszakra száműzték agresszív előzeteseik többségét. Az év legszembetűnőbb változása a III. negyedévben állt be, amikor mind az MTV, mind az RTL Klub a délutáni időszakban kiemelkedően sok problémás előzetest tett közzé, és emellett a brutális promócióik jelentős része a délelőtti gyermeksvóra koncentrált, ám az év végére a közszolgálati televízió kivételével mindegyik csatorna törekedett a műsorbehangozók brutális képsorainak 20 óra utáni vetítésére.

⁷ Hétfő: 47%, kedd: 49%, szerda: 55%, csütörtök: 54%, péntek: 53%.

5. táblázat

Az erőszakos műsorelőzetesek aránya időszávonként és csatornánként (százalék)

	csatorna	8.00-11.00	16.00-18.00	18.00-20.00	20.00-22.00	22.00-24.00
I. negyedév	MTV	1,6	32,8	21,9	18,7	25,1
	RTL Klub	2,7	25,3	14,7	33,3	24,0
	TV2		22,5	23,8	26,5	27,1
	Duna TV		36,4	36,4	27,3	
II. negyedév	MTV		30,8		23,1	46,2
	RTL Klub	4,2	29,8	8,9	26,2	31,0
	TV2	2,2	15,1	19,4	33,3	30,1
	Hálózat TV	5,3	22,9	15,3	26,7	29,8
III. negyedév	MTV	15,8	35,1	19,3	14,1	15,8
	RTL Klub	22,4	22,6	13,2	19,3	22,5
	TV2	14,4	17,9	17,0	25,7	24,9
	Viasat3	16,9	21,6	25,2	16,8	19,6
IV. negyedév	MTV		29,2	35,4	17,0	18,5
	RTL Klub	4,7	23,4	23,7	28,4	19,9
	TV2	2,0	21,8	10,4	30,3	35,5
	HBO	8,6	15,3	23,9	30,9	21,4

Az előzetesek erőszak tartalmának kvalitatív vizsgálata

A műsorelőzetesek kvalitatív aspektusok szerinti vizsgálatánál első lépésben arra voltunk kíváncsiak, hogy az erőszakot tartalmazó jelenetek a cselekményvonal szempontjából logikusan és megfelelően beágyazottak, avagy – a történet felismerhetőségének kárára – logikátlanul és spekulatív módon beillesztettek. Az eredmények azt mutatják, hogy az ajánlók szerkesztési gyakorlatában a valamilyen okból kiemelt képsorok logikus összekapcsolásának elve az agressziót tartalmazó műsorelőzetesek esetében kevésbé érvényesül, miután az erőszakos promócióknál gyakrabban nem sikerült egységes történetet felfedezni – csak majdnem minden negyedik esetben –, mintha azok egyáltalán nem ábrázoltak erőszakot. Amennyiben a műsorelőzetesek nem tartalmaztak erőszakot, a történet mindössze 24 százalékuknál nem volt beazonosítható, ellentétben a valamilyen formában agressziót tartalmazókéval, ahol ez az arány 39 százalékot tett ki. A brutális képsorokat a csatornák közül kizárólag a Duna TV ágyazta be minden esetben valamilyen egységes történetbe, míg az események szempontjából logikus felépítést elsősorban a Viasat3 (83%) és az HBO (75%) agresszív ajánlói hagyták figyelmen kívül. Ez az arány kedvezőbben alakult az országos földi sugárzású csatornák esetében, melyek közül leggyakrabban az RTL Klub (erőszakos: 35%, nem erőszakos: 26%) problémás trailerei nélkülözték a tartalmi összefüggést, bár a legnagyobb különbséget az erőszakos és nem erőszakos beharangozók logikai beágyazottságát tekintve az egyik közszolgálati csatornánál mértük (MTV erőszakos 31%, nem erőszakos: 15%, TV2 erőszakos: 27%, nem erőszakos: 16%).

Az agresszív tartalom valószínűsíthető hatásának szempontjából általában különleges jelentőséget tulajdonítanak a valóságra vonatkozathatóság mértékének. Minél inkább közelebb áll az ábrázolásmód a néző hétköznapi környezetéhez, annál valószínűsíthetőbb a negatív hatás. Bár az ábrázolt történetek túlnyomó része a fikciós kategóriába tartozott (91%), ezek több mint egynegyede (28%) olyan környezetben játszódott, amely azt az érzetet kelthette a nézőkben, hogy a látottak a valóságban is megtörténhetnének.

További lényeges szempont az erőszak hatásának megítélése kapcsán, hogy milyen módon kerül az erőszak az előzetesekben ábrázolásra. Tekintettel arra, hogy az agresszió utalásszerű vagy durva ábrázolása igencsak eltérő befolyást gyakorolhat a nézőkre, hiszen a

vér és a sérülések látványa sokkal inkább sokkolóan hat, mintha az következmények nélkül marad. Felmérésünk ennek következtében egyebek közt arra is kitért, hogy milyen részletességgel és milyen módon mutatták be a trailerekben az erőszakos cselekedeteket.

A műsorszolgáltatók kínálatában majdnem minden második alkalommal megjelent az előzetesek vágóképein az erőszak, de az okozott sérülés illetve a szenvedés ábrázolása nem volt hangsúlyos (**6. táblázat**). A közszolgálati adók és a Hálózatos TV esetében az ábrázolás jellegének megoszlása többé-kevésbé hasonlóan alakult, tekintettel arra, hogy mindkét műsorszolgáltató a beharangozóiban túlnyomórészt visszafogottan vagy humoros módon jelenítette meg az erőszakot. Ami a durva, elnyújtott, illetve kiemelt prezentációt illeti, a TV2 és az RTL Klub előzeteseiben az ilyen típusú megjelenítés rendkívül magas volt, hiszen az éves vizsgálati eredmény alapján majdnem minden harmadik agresszív trailerük ily módon láttatta az eseményeket. Kedvező fejleményként értékelhető, hogy a közszolgálati csatornákon a sokkoló hatású ábrázolásmód csekély mértékben volt jelen, továbbá a Viasat3 trailereiben – túlnyomórészt – az agresszió csak fenyegetés formájában jelent meg.

6. táblázat

Az erőszak ábrázolásának módja (százalék)

	MTV	RTL Klub	TV2	Duna TV	HTV	Viasat3	HBO	Összesen
csak fenyegetés	1,2	2,2	3,0	0,0	0,0	45,2	5,1	8,1
utalásszerű ábrázolás	12,0	3,9	7,3	0,0	33,6	0,6	3,4	8,7
látszott az erőszakos cselekmény, de a sérülések, szenvedések nem hangsúlyosak	50,9	39,8	39,4	91,0	32,8	19,5	53,4	46,7
durván ábrázolta az eseményeket, a sérüléseket, szenvedést is bemutatta (elnyújtott, kiemelt)	2,4	30,9	35,5	0,0	11,5	22,8	23,7	18,1
humorosan ábrázolt	33,6	20,6	14,6	9,0	22,1	11,9	14,4	18,0
meseszerű, a sérülések szinte nem léteznek, vagy irreálisan gyorsan gyógyulnak	0,0	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4

A mediális erőszak kapcsán a kutatók gyakorta hívják fel a figyelmet arra, hogy az erőszak eltanulásának esélyét csökkentheti, ha a néző az agresszió alkalmazásának következményeivel is megismerkedik, sőt egyes országok az erőszak televíziós ábrázolása kapcsán elfogadott magatartás-kódexei erre vonatkozóan lényeges előírásokat fogalmaznak meg.⁸ Ugyanakkor az önkényesen kiragadott jelenetekből összeszerkesztett műsorelőzetesek – műfaji sajátosságaikból adódóan – ritkán tehetnek eleget ezen követelményeknek.

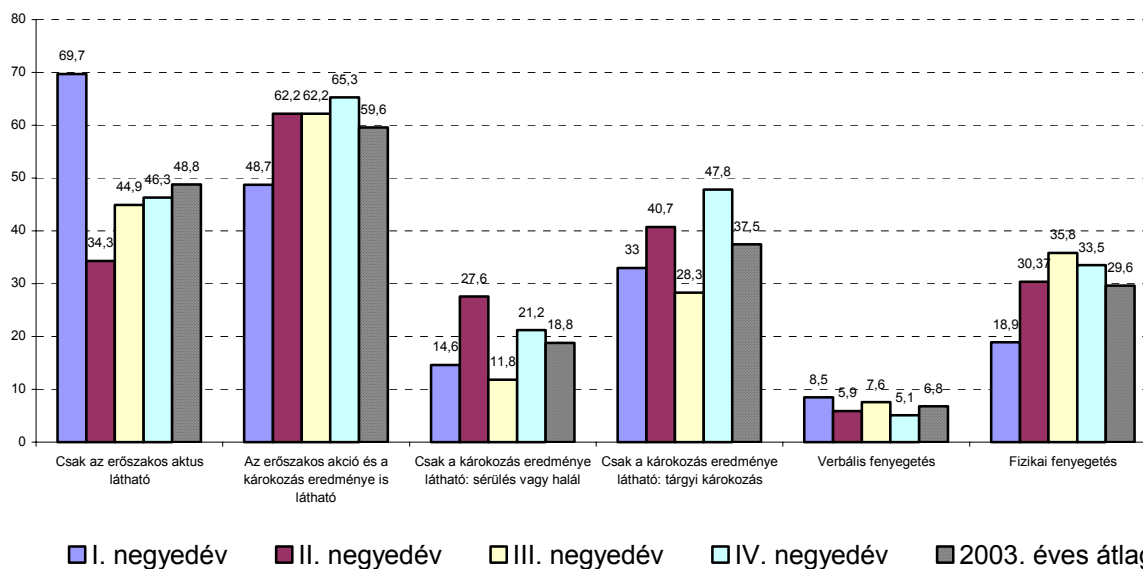
Az éves adatok alapján megállapítható, hogy majdnem minden második, valamilyen formában fizikai agressziót tartalmazó előzetesben (48,8%) az ábrázolásra kerülő erőszakos tett kapcsán nem jelent meg az okozott kár, hanem kizárólag maga az aktus volt látható. A negyedéves minták közötti változásokat elemezve különösen pozitív elmozdulásként értékelhető, hogy az ilyen típusú megjelenítések aránya csökkent a második negyedévre: 70 százalékról 35 százalékra. Igaz, az év vége felé lassú emelkedést mutatott ez az arány, ám még így is messze elmaradt a februári mértéktől (**8. ábra**). A másik örömdetes – és az agresszió alkalmazásának eltanulási esélyét csökkentő tényezőnek tekintett – tendencia szerint

⁸ Canadian Association of Broadcasters (CAB) Voluntary Code on Violence in Television Programming.

az év vége felé egyre inkább tért hódított az agresszív ajánlókban az erőszakos akció mellett a károkozás eredményét is megjelenítő ábrázolásmód.

8. ábra

*Az erőszakot tartalmazó műsorelőzetesek ábrázolásmódja (százalék)**

* Tekintettel arra, hogy egy előzetesen belül több eseménység is megjelenhet, és ezek ábrázolásmódja különböző lehet, a százalékok összege több mint 100 százalék.

Amennyiben a károkozás eredménye látható volt, vizsgálatunkban arra is szerettünk volna választ kapni, hogy milyen gyakran jelent meg a promóciókban személyi sérülés vagy halott. Itt nem a sebesültek, illetve a hullák számszerű előfordulására került a hangsúly, hanem a megjelenítés arányára az erőszakot tartalmazó műsorelőzeteseken belül. Ilyen módon az is megállapítható, hogy az agresszió előfordulásához mérten mekkora hányadban ábrázolnak a beharangozóknak valós fizikai következményeket, továbbá kiszűrhetők azok az ajánlók, amelyekben ezek előfordulása különösen halmozott.

Az adatok szerint az erőszakot tartalmazó előzetesekben közel azonos arányban fordult elő egy vagy több halott, illetve sérült (halott: 13%, sérült: 14%). A beharangozóknak ábrázolt fegyverhasználat tekintetében megállapítható, hogy az erőszakos cselekményeket többnyire olyan módon követték el, miszerint maga a károkozás eszköze is megjelenítésre került. Az erőszakot tartalmazó ajánlók több mint egyharmadában (35%) nem volt látható valamilyen gyilkolásra alkalmas fegyver. Amennyiben az erőszak elkövetéséhez fegyverhasználat párosult, úgy leggyakrabban lőfegyverek jelentek meg (62%), s csak ezután következtek a kézi szűrő- vagy vágó fegyverek (46%), majd a robbanóanyagok (22%).

Az emberi agresszió megnyilvánulásának formái rendkívül széles skálán mozognak. Csupán az erőszak definíciójaként meghatározott „nyílt testi erőszak illetve az ezzel való fenyegetés” lehetséges módozatainak vizsgálatához számtalan agressziótípus között differenciálhatunk. Kutatásunk során az erőszak megjelenítésének 11 variációját különítettük el. Amennyiben a három leggyakrabban előforduló módozatot az összes erőszakot tartalmazó előzetes számára vetítve vizsgáljuk, megállapítható, hogy tízből nyolc esetben legalább egyszer fegyveres vagy harci eszközzel végrehajtott erőszakos cselekedet jelent meg (85%), hasonlóan az eszköz nélkül, pusztán a testi erővel elkövetett agresszív tett elkövetéséhez, mely – az előfordulás gyakoriságát tekintve – a második helyre szorult vissza (81%). A rangsor harmadik helyét a robbantások és tüzesetek (79%) foglalták el, amiből arra

következtethetünk, hogy a látványos, vizuális, hangeffektusokban gazdag, akciószerű képek még mindig szívesen kerülnek beszerkesztésre.

Tekintettel arra, hogy a képeken megjelenített erőszak hatásának mértéke a formai prezentáció útján is befolyásolható, vizsgáltuk az agresszió, valamint a kiváltott következmény képi megjelenítésének módját. Amint az alábbi táblázatban összefoglalt éves adatok is mutatják, az agresszív előzetesek képsorai az év vége felé egyre gyakrabban tértek ki az erőszakos aktus közvetlen következményeire (7. táblázat). A megjelenítés az erőszak tekintetében többnyire hangsúlytalanul történt, kiemelt ábrázolással elsősorban a figyelemfelkeltő, látványos robbanásokat ábrázoló snitteknél találkozhattunk. A következményekre koncentrálnak gyakrabban jelent meg hangsúlyos, intenzív ábrázolásmód (közele képek, részletező, elnyújtott ábrázolásmód, esetleg lassítás), mely a tárgyi károkozás (épület romba dőlése, összetört járművek) mellett a személyeket ért veszteséget is (szenvedő emberek, súlyosan roncsolt testek) fókuszába állított.

7. táblázat

Az erőszak és a károkozás képi megjelenítésének módja

	hangsúlyos		hangsúlytalan		összesen (N = 2111)	
	db	%	db	%	db	%
Robbanás, lángok	525	62	317	38	842	40
Durva fizikai erőszak	181	48	193	52	374	18
Gyilkosság	75	32	163	68	238	11
Összesen erőszak *					1454	69
Épület romba dőlt, vagy összetört jármű(vek)	413	71	172	29	585	28
Szenvedő ember(ek)	247	71	102	29	349	17
Agónia, haldoklás	21	30	49	70	70	3
Véres, sérült ember(ek)	104	34	200	66	304	14
Súlyosan roncsolt test(ek)	7	100	–	0	7	0
Halott(ak)	58	21	216	79	274	13
Összesen károkozás **					1589	75

* Az összes műsorelőzetes, amelyben az erőszakos események valamelyike legalább egyszer képi megjelenítésre került. Az összeg nem egyezik meg az egyes aktusok előfordulásának összegével, miután egy előzetesben több erőszakos esemény is megjelenhet.

** Az összes műsorelőzetes, amelyben a következmények valamelyike legalább egyszer képi megjelenítésre került. Az összeg nem egyezik meg az egyes következmények előfordulásának összegével, miután egy előzetesben a károkozás több típusa is megjelenhet.

Végül az előzetesek kvalitatív szempontok szerinti vizsgálata arra is kiterjedt, hogy milyen gyakran derült ki az előzetesekből: ki volt az agresszor és ki volt az áldozat. Erre vonatkozóan az erőszakot tartalmazó ajánlók hatvan százalékában sikerült egyértelműen elkülöníteni az ábrázolt szereplő-relációkat. Az agresszor-, valamint az áldozatprofilokra vonatkozó vizsgálat a korábbi évek eredményeihez képest ezúttal sem hozott eltéréseket. Továbbra is tipikus agresszornak és tipikus áldozatnak számít a középkorú, fehér bőrű férfi.

A kiskorúak számára egyéb ártalmas elemek jelenléte az előzetesekben

A kiskorúak számára ártalmas médiatartalmak közül az erőszak mértéke csak egy, bár bizonyára a leginkább kutatott területe a tartalomelemzéseknek. Ugyanakkor a televíziós műsorszámok esetleges negatív hatásainak mérlegelésénél egyéb problémás elemeket – mint például a meztelenség, a drogfogyasztás, a trágárság, a szexualitás ábrázolása, a félelem- és feszültségkeltő elemek jelenléte – is figyelembe szokás venni, ezért a kutatás igyekezett az

ilyen típusú tartalmak megjelenésének gyakoriságára vonatkozóan is némi ismeretre szert tenni.

Az előbbieken említett szempontok közül továbbra is leginkább a feszültség- és félelemkeltés filmes eszközei, illetve az egyéb sokkoló képsorok bizonyultak a mintában szereplő előzetesekben a legelterjedtebbnek. Az erőszakot tartalmazó ajánlók 47 százaléka – a második félévben egyre magasabb arányban – alkalmazta ezek valamelyikét. Ezen belül leggyakrabban a baljós, sötét alaphangulattal (28%) és az izgalmat növelő zenei aláfestéssel (24%) igyekeztek a készítők az ajánlókban a „megfelelő” feszültség szintet generálni. A szexualitás jelenlétéről megállapítható, hogy a nemiség a valamilyen formában erőszakot tartalmazó beharangozók 12 százalékában fordult elő. A humán szexualitás ábrázolása leginkább a nemi szenvedély lágyabb megnyilatkozási formáin keresztül jutott kifejezésre, mint például az ölelkezés vagy csókolózás. Meztelenség és kábítószer-fogyasztás az erőszakot tartalmazó műsorelőzetesekben alig fordult elő (3%-1%), trágár beszéd pedig csak elhanyagolható mértékben volt jelen.

1.2. Erőszak, tragédia, brutalitás bemutatása a hírműsorokban

Az erőszakos cselekmények ábrázolása nemcsak a fikciós műsorszámokban, filmekben és sorozatokban fordul elő, hanem a hírműsorokban, valamint egyéb dokumentarista műfajokban is – kezdve a dokumentumfilmekről, a klasszikus heti hírösszefoglalókon át, egészen a bulvár magazinokig. Miközben számos kutatás foglalkozik a fikciós műfajokban jelenlévő erőszakkal, a valós történésekről szóló tudósítások ritkábban képezik tanulmányok tárgyát. Ugyanakkor az erőszakos hírek különösen magas arányáról általában megegyeznek a nézői vélemények, miközben a tartomelemzések egyelőre nem igazolják ezeket a nézeteket. Egy, a '90-es évek elején készült németországi tartomelemzés szerint a teljes műsorkínálatban előforduló erőszakos események nem egészen egytizede a hírműsorokban realizálódik (1)*. A kutatók, így többek között Fiske, ennek kapcsán abból indulnak ki, hogy az emberek általában erősebben reagálnak a negatív információkra, miután ezek a saját cselekvési célok esetleges veszélyeztetettségére utalnak (2). A negatív információkra adott intenzív kognitív, emocionális és szociális reakciók úgy működnek, mint pszichológiai figyelmeztető rendszerek: ezeken keresztül a veszélyek gyorsabban felismerhetők és hatásosan leküzdhetők. Ebből következően az erőszak tartalmú információk a televíziós hírműsorokban általában nagyobb figyelmet kapnak, mint a nem erőszakosak. A kifejezetten hírműsorokkal foglalkozó kutatások ugyanakkor arra is rávilágítottak, hogy a nézők nemcsak tájékozódás céljából nézik a híradásokat, hanem olyan szándékok is közrejátszanak ebben, mint a szórakozás és kikapcsolódás.

A hírműsorokkal kapcsolatos kutatásokra különösen jelentős befolyást gyakorolt Galtung és Ruge 1965-ben készült *The structure of foreign news* című tanulmánya. A kutatók 12 hírfaktort különböztettek meg, amelyek meghatározó szerepet játszanak a kiválasztás folyamatában, vagyis abban, hogy a média bizonyos eseményekről tudósítson. Így többek között megállapításra került, hogy egy eseménynek, amennyiben nem kapcsolódik valamilyen jelentős személyiséghez, erős negatív elemeket kell tartalmaznia ahhoz, hogy hírértékűvé váljon.

Bár olyan átfogó kutatás, amely a különböző nem-fikciós műfajok erőszak tartalmának vizsgálatával egyaránt foglalkozott volna, egyelőre nem létezik, mégis érdemes a témával kapcsolatos elemzések közül néhányat áttekinteni.

* Jegyzetek a 90. oldalon.

A kutatások sorából elsőként Thomas Bruns nyolc évet felölelő vizsgálatát szükséges megemlíteni (3). A kutató 1986 és 1994 között vizsgálta a német közszolgálati és kereskedelmi adók politikai információs műsoraiban megjelenő erőszakot, különös tekintettel az agresszióábrázolások tipikus struktúráira. A vizsgálat középpontjában az a feltevés állt, hogy a gazdasági, politikai, technikai és kulturális faktorok, amelyek az elmúlt időben a televíziózásra hatottak, nagy valószínűséggel a hírek átalakulásához is hozzájárultak. Az erőszakos eseményekről szóló tudósítások változásait az ún. konvergencia elmélet háttéréből vizsgálta, amely szerint a piaci részesedésért folyó küzdelem az elmúlt évek folyamán azt eredményezte, hogy a közszolgálati és a kereskedelmi televíziók közötti különbségek egyre inkább eltűntek. Abból indult ki, hogy az erőszakos témák hírértéke magas, miután számos hírfaktort egyesítenek magukban, azaz egy eseményből relatív jó eséllyel lehet hír azáltal, hogy valamilyen formában erőszakot tartalmaz. Ebből következően Bruns két feltevést fogalmazott meg: az erőszakos események magas hírértékük alapján felkeltik és lekötik a nézők érdeklődését, így a növekvő kommercializálódás kényszere, továbbá az ennek eredményeként növekvő konkurencia a csatornák között az erőszakos események struktúráját egyre inkább a hírfaktorokhoz igazítja. Az erőszakos események struktúrája a közszolgálati és kereskedelmi adókon idővel hasonlatossá válik. Az elemzésben mind a kvantitatív mind a kvalitatív jellemzők helyet kaptak, amelyeket politikai erőszak (háború, terror), balesetek és katasztrófák, valamint bűnügyek dimenzió mentén különített el. Bruns a televíziós erőszakot többdimenziós konstrukcióként fogta fel, amely alatt egyrészt a fizikai és pszichikai kényszerítést értette, amelynek célja a károkozás – legyen az személy vagy tárgy –, másrészt ide tartozott pusztán a kár is, amely külső körülmények következménye, anélkül, hogy a szándék szükségképpen jelen lenne. Erőszaknak számított, ha az agresszív cselekmény vizuálisan megjelent, vagy verbálisan került részletezésre. A vizsgálatban összesen 1012 hírműsor került elemzésre, amely 10 619 témát tartalmazott, továbbá 269 politikai magazin 3248 témával. Az eredmények – úgy tűnik – igazolták a konvergencia tézisét. Az erőszakos tudósítások aránya 1986 és 1994 között 22,97 százalékról 32,26 százalékra emelkedett. Ilyen módon az erőszak a politikai információs műsorok egyik lényeges témájává vált. Míg a két országos német közszolgálati csatornán erőteljesebb növekedés figyelhető meg (ARD: 11,1%, ZDF: 3,4%), addig a két nagy kereskedelmi adón (RTL, Sat1) az erőszak aránya többé-kevésbé konstans maradt. Ugyanakkor az elsősorban szórakoztató profillal működő privát műsorszolgáltatók (Pro7, RTL2) tudósításaiban az erőszak hányada 1994-ben messze a legmagasabb volt (46,2% és 49,9%). Bruns arra is rámutatott, hogy az elmúlt idők folyamán nemcsak az erőszakos témák száma növekedett, hanem az átlagos időtartamuk szerint is hosszabbak lettek, mint azok a témák, amelyek nem tartalmaznak erőszakot. Miközben a politikai erőszakkal foglalkozó tudósítások száma minden csatornán emelkedett, a közszolgálati és kereskedelmi adók eltérnek abban, hogy milyen erőszaktípust preferálnak. Míg az előbbi a hangsúlyt a politikai erőszakra helyezi, addig a két országos privát adón az átlagosnál gyakrabban fordulnak elő bűnügyi és hétköznapi erőszakra szóló hírek. Végül egyértelmű trend figyelhető meg az erőszakos témák vizualizációját illetően. Azon hírek száma, amelyeket nem kísért filmbejátszás, jelentősen csökkent, függetlenül attól, hogy erőszakot tartalmaztak vagy sem. Az erőszakos tudósítások esetében a képi illusztráció közvetlenül kapcsolódik az eseményhez, és általában tartalmazza a történet helyszínét is. 1986-hoz képest 1994-ben 38,1 százalékkal nőtt a vizuális megjelenítés aránya az erőszakos témákhoz kapcsolódóan. Az áldozat és a tettes képi prezentációja minden adón nőtt. Érdekes módon csökkent (6,3%-kal) a fiziológiai károk megjelenítésének ábrázolása, miközben az áldozat lelki sérüléseinek bemutatása 218,8 százalékkal emelkedett. Ebből egyértelműen arra lehet következtetni, hogy a tudósítások egyre inkább emocionalizálttá váltak.

Szintén az érzelmek képi megjelenítésének gyakoribb előfordulására hívja fel a figyelmet egy másik német a kutatás, amely a főműsoridőben vetített hírműsorokat vizsgálta 1992 és

2001 között (4). A több évet felölelő tartalomelemzés megállapításai között szerepel, hogy a híradásokban a politika egyre inkább visszaszorul, miközben például a bűnesetekről szóló tudósítások gyakoribbá válnak. Az ábrázolások egyúttal agresszívebbek lettek, különösen a nemzetközi tudósítások esetében érvényesül meghatározó hírfaktorként az erőszak. Ugyanakkor az is megállapítható volt, hogy a kereskedelmi adók sokkal inkább konfliktus-orientáltak, mint a közszolgálati műsorszolgáltatók.

Ugyancsak a hírműsorokban előforduló erőszak mértékével foglalkozik egy valamelyest később kivitelezett DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft) projekt (5). A kultivációs kutatások tradíciója szerint az érdeklődés középpontjában elsősorban tartalmi és formális szempontok állnak, mint milyen magas az erőszak aránya a hírműsorokban, milyen típusú az erőszak és miként jelenik meg, továbbá milyen változások figyelhetők meg az erőszak hírműsorokban történő prezentációja kapcsán az idő folyamán. Az erőszak meghatározásánál a kutatók itt is egy tágabb jelentéstartalmat jelöltek meg. A definíció szerint erőszaknak tekintették, amennyiben a szándékos vagy nem-szándékos fizikai károkozás képen és/vagy szövegben megjelent, legyen az a cselekedet, illetve esemény közvetlen előkészítése, a véghezvitele és/vagy a közvetlen következményei, irányuljon emberek vagy tárgyak ellen. Ilyen módon a vizsgálat kiterjedt az intézményesített és nem intézményesített erőszakra, a legalizált vagy nem legalizált, a szándékos vagy nem szándékos erőszakra, ellenben nem foglalta magába a lelki, strukturális és látens erőszakot, illetve ha az erőszaknak nem volt meghatározható célpontja. Öt csatorna (két közszolgálati és három kereskedelmi) főműsoridőben sugárzott hírműsora került elemzésre, olyan módon, hogy a három művi hetet felölelő minta 1996, 1998 és 2000. december eleji időszakokból lett összeállítva. Az elemzési egységként a beállítás lett meghatározva, így minden beállítás hét formai és tíz tartalmi kategória szerint került kiértékelésre. A megjelenítés jellemzői rendkívüli részletességgel kerültek feltárára, figyelembe véve nemcsak annak módját (beszéd, szöveg, kép, film) és típusát (interjú, bejátszás, kommentár stb.), hanem bizonyos filmes eszközök alkalmazását is, mint a kameramozgás, beállítás típusa, kameraperspektíva, átkötés stb. A tartalomra vonatkozóan az erőszak típusa, az esemény időpontja és helyszíne, a téma (bel- vagy külpolitika, társadalom), az áldozatok száma és kora, továbbá az agresszor státusza és kora került rögzítésre. A kutatás lényeges megállapításai között olvasható, hogy a valamilyen formában erőszakot tartalmazó beállítások aránya az összes beállításához képest két év alatt közel megkétszereződött, majd többé-kevésbé stabilizálódott (1996-ban 11%, 1998-ban 20%, 2000-ben 19%). A kereskedelmi adók hírműsoraiban majdnem kétszer annyi erőszak fordult elő, mint a közszolgálati csatornákon, és ez az egyes időszakokban sem változott. Ugyanakkor az erőszakos beállítások átlagos időtartama a privát adókon rövidebb volt. Az erőszak prezentációja kapcsán egyértelmű tendencia volt megfigyelhető a gyakoribb képi megjelenítés irányába. A leggyakoribb témák – amelyek kapcsán erőszak fordult elő – világpolitikai jellegűek voltak, mint a terrorizmus, kormányzati ügyek, ökológiai problémák. A társadalmi témák kapcsán leginkább a bűnesetek, a balesetek, valamint a jogi eljárások bizonyultak agressziótartalmúnak. Agresszorként többnyire a különböző politikai csoportokat, privát személyeket és a rendőrséget említették illetve ábrázolták, míg az áldozat szerepében leginkább a tömeg volt látható.

Összefoglalásul elmondható, hogy az eredmények általában az erőszakos hírek növekvő jelentőségére hívták fel a figyelmet, s ez egyúttal a kiskorúak védelmének különleges szerepére is utal. Amennyiben arról szeretnénk képet kapni, hogy a nem-fikciós műsorszámokban előforduló erőszak-ábrázolások értékelésénél mi az, ami a gyermekek értelmi és érzelmi feldolgozásának képességét meghaladhatja, esetleg félelmet okozhat, úgy elsősorban az erőszak audiovizuális megjelenítését, valamint a műsorszám érthetőségét kell tanulmányozni. Ez utóbbi azonban különösen nehéz feladatot ró a kutatókra. Amint egy nemrég készült angol kutatás megállapítja, az egyik legfeltűnőbb különbség a gyermekek és a

felnöttek között annak tekintetében, hogy miként érzékelik az erőszakot, éppen a hírműsorok kapcsán mutatkozik meg. Ott, ahol a gyermekek az erőszakot erős fokon érzékelik, a felnöttek csak csekély mértékű agressziót észlelnek (6).

Függetlenül attól, hogy valóságot vagy fikciót látnak, a gyermekek még nem rendelkeznek a felnöttek azon képességével, miszerint a látottaktól bizonyos fokú távolságot tudnak tartani. A erőszakos képek többsége a gyermekekben elsősorban félelmet kelt, miután ezeket a fenyegetéseket magukra vonatkoztatják. A gyermek körülbelül nyolc éves koráig a térbeli távolságokat a hírek kapcsán nem értelmezi, ilyen módon a katasztrófákról és háborús eseményekről szóló tudósításokat saját szűkebb világára vonatkozó fenyegetésként éli meg. Hajlamosak a szenvedő féllel azonosulni, főként, ha gyerekekről van szó. Elképzelik, hogy mi minden történhetett az áldozattal, milyen lenne, ha ők lennének a helyében. Amennyiben a fenyegető szituációk a gyermek hétköznapi helyzetére vonatkoztathatók, különösen elbizonytalanodnak. Bár többé-kevésbé képesek a gyermekek a televízióban látottakat produktív módon is feldolgozni, de Tilmann P. Gangloff szerint ez nem vonatkozik a hírműsorok és a bulvármagazinok képeire (7). Mindenekelőtt a filmbejátszásokban előforduló képi rekonstrukciók és a kiélezett dramaturgia – ahogyan a gyermek áldozatokról tudósítanak – sokkolhatják a fiatal nézőket. Ennek következtében Gangloff egyáltalán nem ajánlja, hogy 12 éven aluli gyermekek hírműsorokat nézzenek, de ha mégis, az semmiképpen ne történjen egyedül.

A vizsgálat metodikája

Az ORTT – hasonlóan az elmúlt évekhez – 2003-ban is rendszeresen készített jelentést a hírműsorok erőszak tartalmáról. Az előző évek gyakorlatától némiképp eltérően, az év során négy alkalommal vizsgáltuk a négy országos sugárzású televízió esti hírműsorát. Miután az 1998 óta folyó vizsgálatok rendszerint a tavaszi és őszi időszakot vették figyelembe, időszerűnek tűnt a vizsgálatba egy „hírszegényebb” nyári, valamint téli hónapot is beemlíteni. A hosszabb terminust felölelő és részletesebb panelvizsgálatokon keresztül igyekeztünk esetleges trendeket és törvényszerűségeket feltárni, pontosabban lehetőleg megismerni a hírműsorokban prezentált brutalitás szabályszerűségeit. Ilyen módon a vizsgálat az MTV1, a Duna TV, a TV2 és az RTL Klub főműsoridőben sugárzott híradóinak alábbi periódusaira terjedt ki:

- 2003. március 1-31.
- 2003. június 1-30.
- 2003. szeptember 1-30.
- 2003. december 1-31.

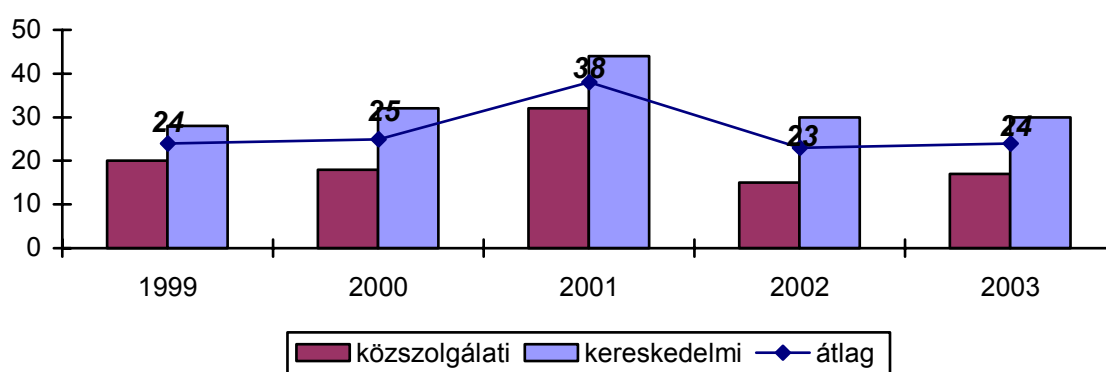
A korábbi kutatásoknak megfelelően, az erőszak meghatározásánál most is egy tágabb jelentést tartalmat vettünk figyelembe. A vizsgálat egyaránt kiterjedt a szándékos és nem szándékos illetve mulasztásból elkövetett erőszakra, a legalizált és nem legalizált agresszióra, függetlenül attól, hogy a károkozás maga, esetleg annak szándéka vagy következménye jelent meg képen vagy szövegben. Megrázó hírek tekintettünk minden olyan eseményt, amely az emberek szenvedését, halálát ábrázolta, függetlenül attól, hogy annak ki vagy mi volt az okozója. Erőszaknak tekintettük a testi erő nyílt alkalmazását, a kényszerített cselekvést az illető akarata ellenére, a fájdalom okozásával vagy megöléssel, illetve az ezekkel való fenyegetést. A fentiekén túl, erőszakként határoztuk meg a természeti erőszakot (pl. földrengés), valamint a tárgyak ellen irányuló szándékos és nem szándékos agresszió csoportos vagy egyéni formáit.

Eredmények

Az elmúlt év vizsgált hónapjaiban a négy csatorna főműsoridőben sugárzott hírműsorai összesen 9274 önálló híradásban számoltak be a hazai és külföldi eseményekről. Ebből 2151 hír került részletes elemzésre, azaz a vizsgált hírek 23,2 százaléka volt valamilyen formában erőszakos. Ez minimális különbséget jelent a megelőző esztendő adataihoz mérten. Az erőszakos hírek aránya a hírműsorokban a rendszeres vizsgálatok kezdete óta 23 és 25 százalék között mozog (9. ábra). Ez alól csak a 2001-es év volt kivétel, amikor a WTC és a Pentagon épülete ellen elkövetett terrorcselekmények, valamint a tiszai árvíz jelentősen megnövelte a megrázó hírek hányadát. A közszolgálati és kereskedelmi csatornák közötti összehasonlításban az erőszakos hírek arányára vonatkozóan nem találtunk számottevő eltéréseket.

9. ábra

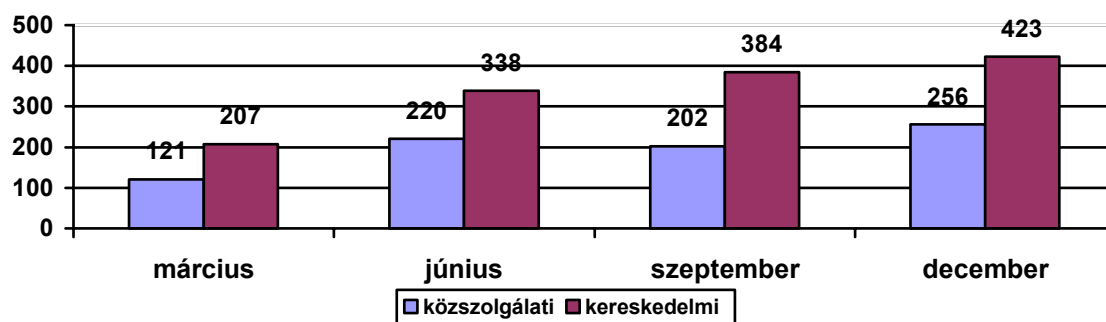
Az erőszakot tartalmazó hírek aránya

2003-ban a mintavétel negyedévenként történt, ebből következően megfelelően feltérképezhetjük az esetleges szezonális változásokat (8). Így jól kirajzolódott, amint az egy hónap alatt előforduló erőszakos hírek száma januártól decemberig mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi csatornákon több mint a kétszeresére emelkedett (10. ábra). Míg a növekedés ritmusa a két országos privát csatornán végig fokozatos volt, addig a nem nyereségérdekelt adókon (MTV1, Duna TV) az őszi átmeneti visszaesést hozott, igaz, az év végére itt is elérte a több mint 100 százalékos gyarapodást.

10. ábra

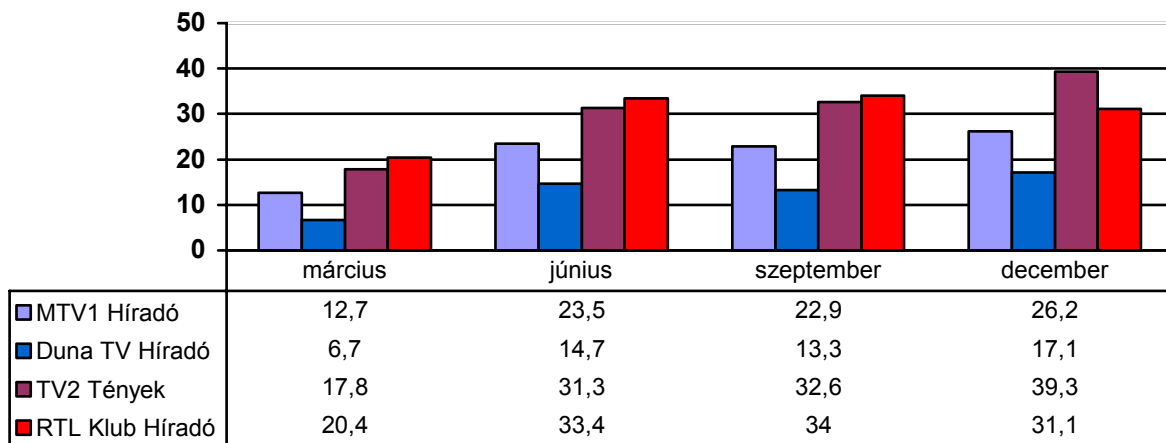
Az erőszakos hírek száma a közszolgálati és a kereskedelmi csatornákon negyedévenkénti összehasonlításban

Amint a fenti ábrák is szemléltetik, a kereskedelmi csatornák hírműsoraiban a hírek nemcsak arányukat tekintve, de szám szerinti előfordulásuk alapján is erőszakosabbak. Hasonlóan a korábbi adatokhoz, az erőszakot tartalmazó hírek valamivel több, mint egyharmada az MTV1 és a Duna TV hírműsoraiban, kétharmada pedig a két országos privát csatornán volt látható. A nézettségért folyó küzdelem azonban a műsorszolgáltatók profilján belül is átrendezheti az arányokat. A két közszolgálati műsorszolgáltató közül – csakúgy, mint korábban – a Duna TV hírműsoraiban fordult elő a legkisebb hányadban erőszakos hír. Míg az éves arány a Duna TV-n 12,9 százalék volt, addig az MTV1 hírműsorában 21,2 százalék. A kereskedelmi adóknál ellenben lassanként megváltozott a helyzet, tekintettel arra, hogy a TV2 egy év végi erős hajrával beérte, sőt minimális különbséggel, de meg is előzte a több éve első helyezett RTL Klubot (**11. ábra**). Így a két kereskedelmi televíziónál az éves hírerőszak-arány hasonlóan alakult. Mindkét adó főműsoridőben sugárzott híradójában tízből legalább három hír valamilyen formában erőszakos volt vagy megrázó eseményről tudósított (RTL Klub 29,6%, TV2 30,8%).

11. ábra

Az erőszakos hírek aránya a hírműsorokban a csatornák megoszlásában (százalék)

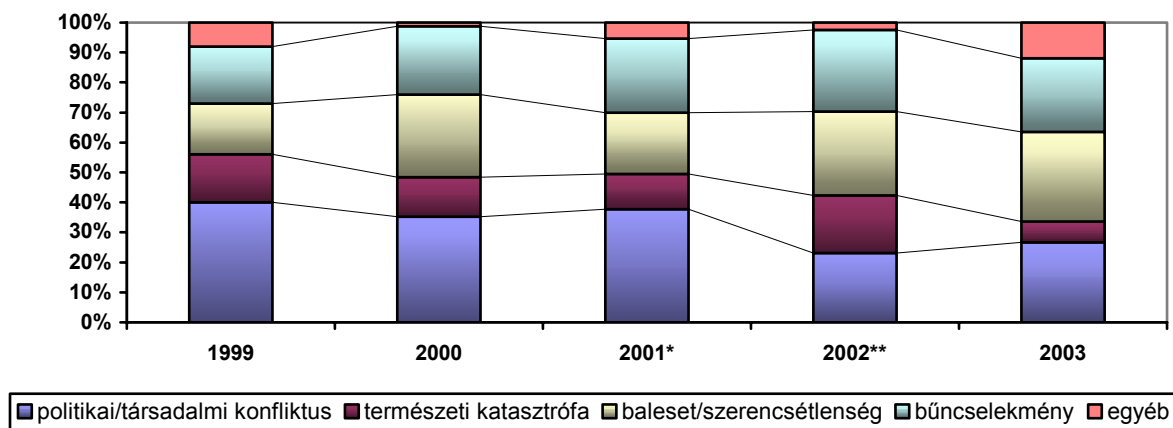
Bár az arányokat tekintve a két kereskedelmi adó hírműsorában szinte azonos volt az erőszak mértéke, a valamilyen formában agressziót vagy megrázó eseményt tartalmazó hírek átlagos hossza alapján különbözően alakultak az értékek (9). Míg az RTL Klub átlagosan egy percet szentelt az ilyen típusú tudósításoknak, addig a TV2 valamivel több, mint 55,5 másodpercet. Nem sokkal maradt el a TV2 mögött az MTV1 sem, a csatorna híradójában az elemzett hírek átlagos időtartama pontosan 55 másodperc volt. A legrövidebben a Duna TV számolt be erőszakról, megrázó eseményről, miután átlagosan 52,6 másodpercet szentelt ezeknek a történéseknek.

A valamilyen formában erőszakot tartalmazó hírek előfordulásának változásairól sokkal árnyaltabb képet kapunk, amennyiben azokat téma szerint is feldolgozzuk. Az adatok szerint 2003-ban közel hasonló arányban voltak képviselve az erőszakos hírek között a balesetek/szerencsétlenségek, a politikai/társadalmi konfliktusok és a bűncselekmények is (**12. ábra**). Ez némiképp meglepő annak tükrében, hogy az elmúlt esztendő ismételen bővelkedett erőszakos világpolitikai eseményekben (pl. iraki háború, palesztin-izraeli konfliktus súlyosbodása). Az évi rendszerességgel készített felmérések adatsorai lehetővé teszik az összehasonlítást téma-típusok alapján is. Ilyen módon egyértelműen látható, hogy az elemzés 1999-es indulása óta a balesetekről és bűncselekményekről szóló híradások a napi

hírerőszak-dózis mindinkább stabil részét képezik, ugyanakkor két éve már nem érvényes az a korábbi megállapítás, miszerint az erőszakkal kapcsolatos tudósítások többsége a világ társadalmi konfliktusaival, konfrontációival foglalkozik.

12. ábra

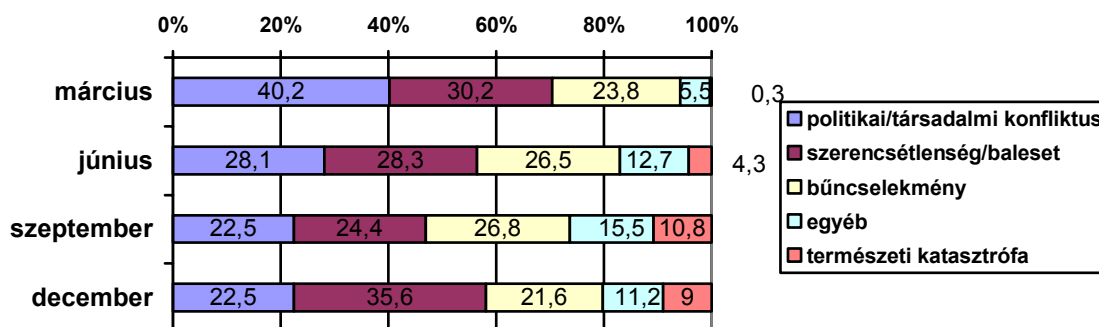
Az erőszakos hírek témáinak megoszlása

Az első mintavételi hónapban a politikai és társadalmi konfliktusok – a valamilyen formában erőszakot tartalmazó híradásokban – meghatározóak voltak. E szegmensben különösen jelentős hányadot tettek ki az iraki konfliktust megelőző feszült helyzetről készített beszámolók és a légi támadások megindításának köszönhetően hírtértékűvé vált tudósítások. A valamilyen emberi mulasztásból eredő balesetek, a szerencsétlenségek, valamint a bűncselekmények megközelítőleg azonos arányban voltak jelen az első két vizsgált periódusban. A júniusi híradásokban az egyéb témák alatt jelzett agresszív hírek valamelyest magasabb aránya a sport-huliganizmussal hozható összefüggésbe. Az év második felében a politikai/társadalmi konfliktusok előfordulása a hírekben mérséklődött. Az iraki háború ugyan nyárra – hivatalosan – befejeződött, de a vallási, etnikai konfliktusok magas száma jelentősen befolyásolta a júniusi adatokat. Az év közepén, azaz a „politikai uborkaszezonban” a bűncselekmények tették ki az erőszakos híradások több mint egynegyedét. Az esztendő második felére a természeti katasztrófák (tornádó, földrengés stb.) az elemzett tragikus hírek mintegy tizedét „foglalták el”, míg az év utolsó hónapjában egyértelműen az emberi mulasztás okozta balesetek és szerencsétlenségek uralták az elemzett híreket (13. ábra).

13. ábra

A témák megoszlása az erőszakos hírekben (százalék)

A korábbi évek adatfelvételei lehetővé teszik, hogy folyamatosan figyelemmel kísérjük, miként változtak az arányok az egyes téma-típusokhoz köthető erőszakos híradásokban. A hangsúlyeltolódás az utóbbi években bizonyos csatornákon igen drasztikus méreteket öltött. A tavalyi évet a 2000. évvel összehasonlítva kiderül, hogy a politikai/társadalmi konfliktusok aránya minden csatornán redukálódott, igaz, nem egyforma mértékben (**8. táblázat**). Míg korábban a kereskedelmi adóknál az erőszakos hírek közel egyharmada volt ide sorolható, addig a múlt évben a TV2-nél a részesedése egynegyedre, az RTL Klubnál pedig egyötödre csökkent. Eközben 4-5 százalékkal növekedett a szerencsétlenségek/balesetek aránya, így a bűncselekményekről és balesetekről szóló híradások mennyisége napjainkban megközelíti, illetve meg is haladja a 60 százalékot. Ez azt jelenti, hogy azok, akik az országos privát csatornák híradóit nézik, átlagosan minden ötödik tudósításban valamilyen emberi mulasztás okozta szerencsétlenségről vagy erőszakos bűntényről hallhatnak, láthatnak.

8. táblázat

Az erőszakos hírek típusainak megoszlása 2000-ben és 2003-ban (százalék)

	MTV1 Híradó		Duna TV Híradó		TV2 Tények		RTL Híradó	
	2000	2003	2000	2003	2000	2003	2000	2003
Politikai/társadalmi konfliktus	38,8	30,7	45,2	40,4	33,0	24,0	31,0	19,3
Természeti katasztrófa	11,4	8,3	15,0	6,2	13,0	8,0	13,0	5,1
Szerencsétlenség/baleset	29,9	30,4	23,3	19,5	28,0	32,0	27,9	32,8
Bűncselekmény	19,1	21,3	15,7	21,8	25,0	25,0	26,0	28,6
egyéb	0,6	9,3	0,7	12,1	1,0	11,0	1,9	14,2

Az első hat hónap adatai szerint az erőszakos hírek közel fele-fele arányban voltak külföldi illetve belföldi eredetűek (51,5%-48,5%). Az év második felére azonban némileg túlsúlyba kerültek a határokon kívül történt események (54,5%). A nemzetközi helyszínek elsősorban a háborúzó országokra (Irak, USA), a súlyos belső konfliktussal küszködő államokra (Izrael, Szerbia) és a katasztrófa sújtotta régiókra (Kína, Irán) korlátozódtak. Az erőszakot tartalmazó hazai hírek jelentős része emberi mulasztás okozta szerencsétlenségekkel, balesetekkel (42,4%) és bűncselekményekkel (34,4%) foglalkozott. Miközben a bűnesetek leginkább Budapesthez kötődtek, addig a balesetek fő helyszíne a vidék volt.

Tekintettel arra, hogy vizsgálatunk fókuszában a hírműsorok álltak, nyilvánvaló volt, az erőszakot tartalmazó híradások túlnyomó többsége rendelkezik valamiféle aktualitással (87%). Némileg árnyalta ezt a képet, amennyiben az adatokat főtémák szerinti bontásban elemeztük. Eszerint a természeti katasztrófákról szóló tudósítások szinte mindig aktuális eseményhez kötődtek (97,3%), de a politikai/társadalmi konfliktusokhoz, az emberi mulasztás okozta szerencsétlenségekhez és balesetekhez kapcsolódó aktuális híreknél is 90 százalék felett alakult az arány. Ezzel szemben a bűncselekményekkel kapcsolatos témák több mint egynegyede (27,5%) nem újszerű eseményekről adott számot.

A híregység erőszakos tartalmára utaló figyelmeztetés csak elvétve jelent meg a főműsoridős híradásokban. Az éves mintában mindössze hét esetben fordult elő, hogy felhívták a figyelmet arra: megdöbbentő képsorok következnek.

Érdekes összefüggésre utal a hírek erőszaktartalma, valamint a hírblokkban elfoglalt sorrendisége. Az adatok szerint az összes erőszakos hír közül majdnem minden tizedik közvetlenül a headline után került képernyőre, továbbá az agressziót tartalmazó tudósítások 54 százaléka az első tíz hír között kapott helyet. Amennyiben a tudósításokat témák szerint vizsgáljuk – a Duna TV kivételével – minden csatornán a szerencsétlenségek és balesetek szerepeltek első hírként a leggyakrabban. A Duna TV-ben ezzel szemben a természeti katasztrófák foglalhatták el ezen privilegizált helyet. Az erőszakos hírek hangsúlyozottságát

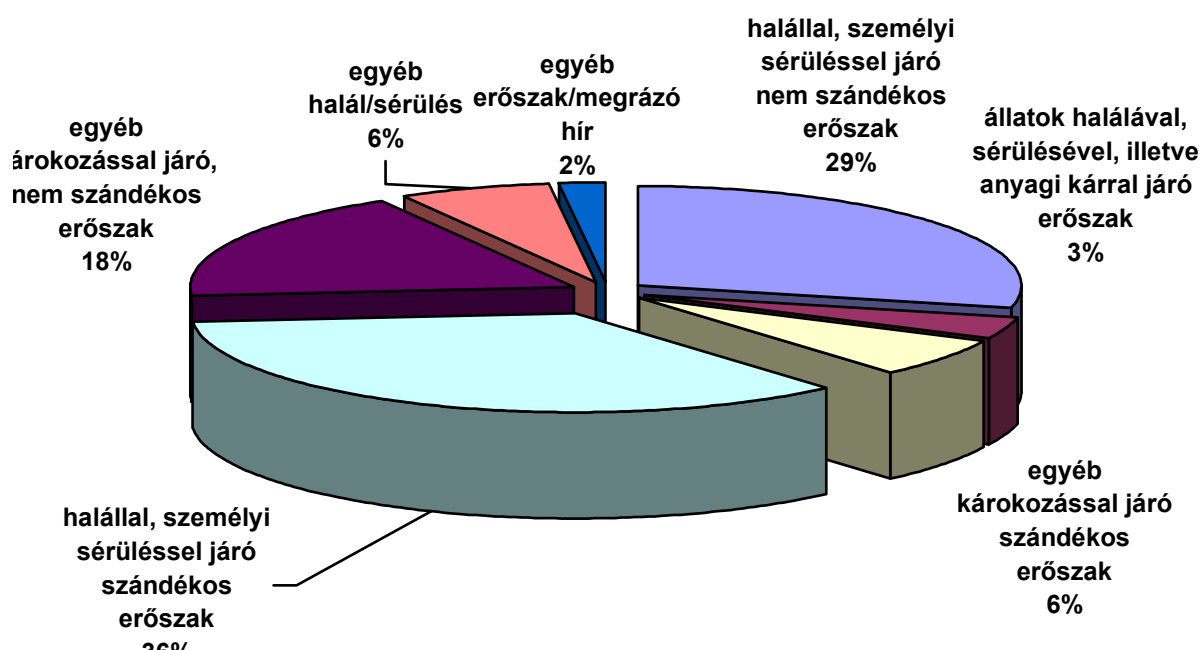
igazolja a headline-okban illetve az összefoglalókban regisztrált magas gyakoriságuk is. Az éves minta alapján a valamilyen erőszakos cselekményhez kapcsolódó hírek egyötöde a headline-okban jelent meg, 16 százalékuk pedig az összefoglalókban. A csatornák összehasonlításában mindkét esetben az MTV1 híradója vezetett, miután az agresszív tartalmú hírek közül minden negyedik a headline-okban szerepelt, az összefoglalóknál pedig 23 százalékuk.

Az éves minta alapján elmondható, hogy az erőszakos hírekben elsősorban a halottak domináltak. A híregységek 53 százalékában fordult elő egy vagy több halott, miközben sérülésről mindössze 38 százalékukban számoltak be. A halottakat majdnem mindig számszerűsítették a kommunikátorok. Mindössze 54 esetben, vagyis az összes halottat említő hír öt százalékánál fordult elő, hogy a számuk nem volt meghatározható, míg a sérültekről szóló beszámolók esetében jóval gyakrabban maradt homályban a sebesültek száma (16%). A halálesetek szempontjából a legtragikusabb mintavételi időszak december volt, miután a fatális hírek majdnem egyharmada az év utolsó hónapjára esett. Csatornák szerinti bontásban – meglepő módon – a közszolgálati televíziókra illik leginkább az a megállapítás, miszerint ha erőszakos volt a hír, akkor halott is szerepelt benne. Míg a kereskedelmi adók elemzett híreinek felében fordult elő egy vagy több halott, addig a Duna TV esetében ez az arány 59 százalék, az MTV1-nél pedig 58 százalék volt. A külföldi vonatkozású hírek nagyobb arányban tartalmaztak egy vagy több halottat, mint a belföldiek (63% vs. 41%).

Az erőszak kapcsán elemzett hírek több mint egyharmadában olyan szándékos agressziótípusok fordultak elő, amelyek emberek halálát, sérülését okozták (**14. ábra**). Ugyancsak halállal vagy személyi sérüléssel járó, de nem szándékos erőszakot (katasztrófa, szerencsétlenség, baleset) tartalmazott tíz elemzett híradásból három, hat százaléka pedig egyéb módon megtörtént halálról vagy sérülésről (természetes halál, betegség) tudósított. Ezekből következően elmondható, hogy a valamilyen formában erőszakot tartalmazó hírek és megrázó események kétharmadához embereket ért fizikai károkozás kapcsolódott.

14. ábra

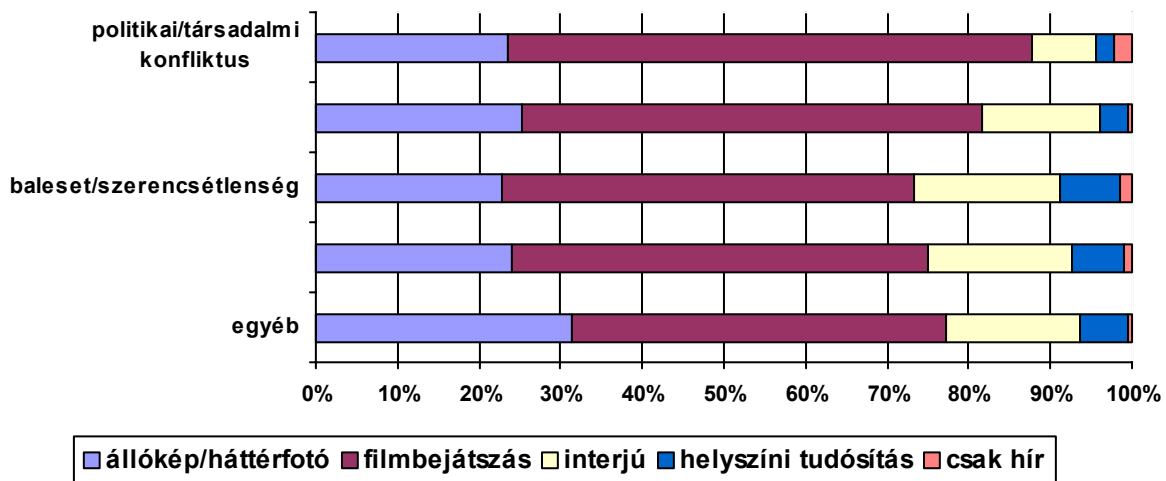
Az erőszak típusok megoszlása

A valamilyen formában erőszakot vagy megrázó eseményt tartalmazó híradások alig nélkülözték az illusztráló képsorokat. Az elemzett hírek mindössze 2,4 százaléka került vizuális megjelenítés nélkül, kizárólag hír formájában beszerkesztésre. Függetlenül a téma típusától, leginkább filmbejátszás és háttérfotó jellemezte az erőszakos hírek prezentálását (**15. ábra**). Helyszíni tudósítás vagy interjú elsősorban a balesetek, bűncselekmények bemutatásánál fordult elő. Ennél fogva a két kereskedelmi csatornán a saját stáb által készített felvételek aránya magas volt. Az RTL Klub esetében tízből kilenc, a TV2-nél pedig az elemzett hírek kétharmada saját képanyagot is tartalmazott. Miközben az MTV1 híradója szívesebben használt saját anyagot a képi prezentációra (80%), addig a Duna TV híradásaiban megközelítőleg hasonló arányban szerepelt a külföldről átvett film dokumentáció (61%) és a csatorna által rögzített anyag (58%).

15. ábra

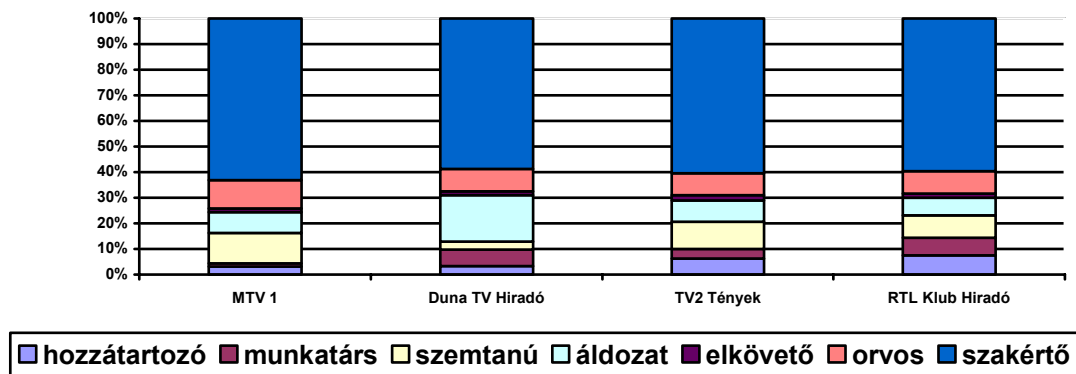
A témák megoszlása a prezentáció típusa szerint (százalék)

A csatornák között elenyésző különbség mutatkozott abban a tekintetben, hogy az interjúkban milyen szereplőtípust szólaltattak meg a leggyakrabban. Az erőszakot tartalmazó hírek kapcsán egyértelműen a valamilyen szempontból szakértőnek tekinthető személyek tűntek a legkedveltebbeknek (**16. ábra**), míg a többi aktortípusnál megoszlottak a preferenciák. A másodlagos információforrások tekintetében, mint a hozzátartozó, munkatárs vagy szemtanú, a kereskedelmi híradók tűntek ki, ahol ezek aránya meghaladta a 20 százalékot. Míg az elkövetővel készített interjúk megközelítőleg azonos mértékben fordultak elő a vizsgált csatornákon, az áldozat fókuszba helyezése a Duna TV-nél volt a leggyakoribb. Ugyancsak a műholdas televízió sajátossága volt, hogy nem interjúvolt meg kiskorút – semmilyen szerepkörben –, szemben a többi csatornával, ahol összesen 11 esetben áldozatként, hozzátartozóként, illetve szemtanúként gyermekeket szólaltattak meg.

16. ábra

A megszólaltatott személyek megoszlása az interjúk időtartama szerint (másodpercben)

A hírműsorok agressziótartalma kapcsán vizsgáltuk azt is, hogy a tudósítások az erőszakot, a tragikumot milyen képi megjelenítéssel támasztották alá. Bemutattak-e, és ha igen, milyen gyakran, milyen hosszán különösen felkavaró erejű képeket. Gyilkosságot vagy halált ábrázoló képsorok elvértve jelentek meg, ilyen mindössze öt alkalommal fordult elő. Ebből négy esetben terrorcselekmény vagy merénylet volt a háttérben, míg egy alkalommal sportoló lelte halálát. Ezekon kívül az elemzett híregységek 14 százalékához járult még vizuális illusztráció, amely valamilyen egyéb erőszakos cselekményt jelenített meg. Ezek kétharmada a kereskedelmi csatornákon volt látható, egyharmada pedig a közszolgálatiakon. Továbbá, a két kereskedelmi televízió hírműsoraiban az erőszakos ábrázolások átlagosan három másodperccel voltak hosszabbak, mint a közszolgálati társaiknál (10).

Egy-egy hír fontosságára utal, hogy a szerkesztők kihangsúlyozzák-e a headline-ban vagy az összefoglalóban, de a képi megjelenítés kapcsán is rendelkezésre áll a szerkesztők számára több olyan filmes eszköz, amely a figyelemfelkeltésre, a hatás fokozására szolgál. Bár a hír műfajban ezek ritkán kerülnek alkalmazásra, ám amennyiben ez mégis előfordul, úgy használatuk különösen megrázó erejű lehet. Lassítás mindössze 13 esetben volt látható, s ebből nyolc az RTL Klubhoz kötődött. Ismétlést ennél többször, összesen 35 alkalommal regisztráltunk. A hangsúlyozás ezen eszközzel elsősorban a TV2 élt, hiszen 22 esetben került sor a képek megismétlésére a Tényekben. Nem mondható tipikusnak, ellenben érdemes kiemelni, hogy egy esetben gyilkosság képsorait (merénylet) játszották le újra, egy alkalommal pedig a halál pillanata (focista halála a pályán) lassítva és ismételve jelent meg.

Végül érdemes megemlíteni az illusztrációk és animációk alkalmazását, amelyek a bulvárműsorok tipikus jellemzői. Ebből következően a hírműsorokban ritkán fordulnak elő, az éves mintában mindössze 54 esetben jelentek meg, és akkor is leginkább a balesetek tematizálására korlátozódtak. Amennyiben csatornák szerinti bontásban vizsgáljuk az adatokat, egyértelműen megállapítható, hogy a kereskedelmi televíziók jóval gyakrabban (kilencszer) éltek a szemléltető ábrázolás ezen eszközeivel (11).

JEGYZETEK

- (1) Jo Grobel, Uli Gleich: Gewaltprofil des deutschen Fernsehprogramms. Eine Analyse des Angebots privater und öffentlich-rechtlicher Sender. Opladen, 1993.
- (2) Eredetileg megjelent: S. T. Fiske: Social cognition and social perception. Annual Review of Psychology 44, 1993. 155-194. o. idézi: Peter Winterhoff-Spurk: Kombination des Sozialcharakters. Medienpsychologische Forschungsergebnisse zur Wirkung von Gewalt in Fernsehnachrichten. (Vortrag im Haus der Saarländischen Landesregierung am 15.15.03 in Berlin)
- (3) Thomas Bruns: Veränderungen der Gewaltberichterstattung im politischen Informationsprogramm der öffentlich-rechtlichen und privaten Fernsehens von 1986-bis 1994. Lásd Lothar Mikos recenzióját, Veränderungen der Gewaltberichterstattung. tv diskurs, 1999 oktober (Heft 10.). 89-91. o.
- (4) Georg Rurhmann, Jens Woelke, Michaela Maier, Nicole Diehlmann: Der Wert von nachrichten im deutschen Fernsehen. Ein Modell zur Validierung von Nachrichtenfaktoren. Opladen 2003.
- (5) A projektről lásd Dagmar Unz, Frank Schwab, Peter Winterhoff-Spurk: Gewalt in Fernsehnachrichten: Inhalts- und Formalanalysen im Längsschnittvergleich. Vortrag gehalten auf der 2. Tagung der Fachgruppe Medienpsychologie in Landau, 9.-11.09.2001.
- (6) Andrea Millwood Hargrave: How Children Interpret Screen Violence.
- (7) Tilmann P. Gangloff: Schlechte Nachrichten – schreckliche Bilder. Mit Kindern belastende Medieneindrücke verarbeiten. Freiburg 2002.
- (8) Mintamegoszlás

	Március		Június		Szeptember		December	
	Hír-egység	Erő-szakos	Hír-egység	Erő-szakos	Hír-egység	Erő-szakos	Hír-egység	Erő-szakos
MTV1 Híradó	561	71	523	123	546	125	538	141
Duna TV	715	50	661	97	577	77	671	115
TV2 Tények	523	93	553	173	625	204	608	239
RTL Híradó	558	114	494	165	530	180	591	184
Összesen	2357	328	2231	558	2278	586	2408	679
Százalék	100	13,9	100	25,0	100	25,7	100	28,2

- (9) Mintamegoszlás

	Március			Június		
	Erőszakos hír	Hossz (sec)	Átlag sec/db	Erőszakos hír	Hossz (sec)	Átlag sec/db
MTV1 Híradó	71	4 173	59	123	7 257	59
Duna TV	50	3 217	64	97	4 431	46
TV2 Tények	93	5 081	55	173	8 989	52
RTL Híradó	114	6 981	61	165	10 306	62

	Szeptember			December		
	Erőszakos hír	Hossz (sec)	Átlag sec/db	Erőszakos hír	Hossz (sec)	Átlag sec/db
MTV1 Híradó	125	6 186	49	141	7 688	55
Duna TV	77	3 746	49	115	6 445	56
TV2 Tények	204	11 820	58	239	13 535	57
RTL Híradó	180	10 715	60	184	10 588	58

- (10) Az MTV1 és a Duna TV 3-3 esetben alkalmazott illusztrációt vagy animációt, míg a TV2 34, az RTL Klub 14 alkalommal.
- (11) Az erőszak vizuális ábrázolása a hírműsorokban

	db	Hossz összesen (sec)	Átlag hossz (sec)	Átlag hossz közszolgálati	Átlag hossz kereskedelmi
Erőszak	306	3273	10,70	9,04	11,52

1.3. Erőszak és brutalitás a nézőszám-növelés szolgálatában

Kutatásunk az agresszív reprezentációk és a nézőszám összefüggéseit vizsgálta. Az analízis egyrészt a fikciós műsorszámok kvantitatív tartalomelemzésének eredményeit vetette össze az AGB Hungary által mért nézettségi adatokkal, és az így kapott tapasztalatok alapján próbált levonni bizonyos következtetéseket az erőszakos akciók/jelenetek nézettség-növelő hatásáról. Másrészt az AGB Hungary adatai alapján a médiumok teljes műsorstruktúráját analizálta az erőszakos jelenetek megjelenése szempontjából. A vizsgálat az alábbi csatornák műsorkínálatát vette górcső alá: MTV1, RTL Klub, TV2.

Az elemzés két hipotézis, két feltételezett nézői attitűd párharcát próbálta körbejárni: 1) a befogadók felzaklatják az agresszív jelenetek, távirányítót ragadnak és elkapcsolnak a programról, 2) az agresszív jelenetek által kiváltott arousal szint emelkedés megakadályozza, hogy a közönség leszakítsa a televízió képernyőre tapadt tekintetét.

Elemzésünk statisztikai adatokon alapuló végkövetkeztetései afelé mutatnak, hogy az agresszív jelenetek sugárzása kifizetődő, mivel a befogadók nagyobb valószínűséggel tartanak ki az adott program mellett, egészen a kereskedelmi műsorszolgáltatás egyik leglényegesebb eleméig, a következő reklámblokkig. Az előzőekből következően általánosságban kijelenthető, hogy a brutális részek nézőközönségének átlagos száma magasabb, mint a békés filmrészleteké, továbbá az akciómentes műsorrészekről több befogadó kapcsol el, mint az erőszakosokról. (Itt kell megjegyeznünk, hogy a statisztikailag releváns eltérést nem a konkurens csatornák programjait megszakító műsorszámok, szegmensek [reklámblokk, promóció] elől „menekülő” okozták.)

Az agresszív reprezentációk fogyasztását leginkább a csatornaválasztási lehetőségek szűkös mivolta befolyásolja, másképpen minél kisebb a kínálat, annál valószínűbb, hogy az adott személy gyakorta tekint meg agresszív szcénákat. A televízióval rendelkező magyar háztartások közel egyharmada szerény technikai lehetőségekkel bír e tekintetben: kábelezettség, AM-mikro híján – a helyi frekvenciás médiumokat leszámítva – csak az országos földi sugárzású csatornák elérhetők számukra. Budapesten és a nagyvárosokban a háztartások ötöde, a kisvárosokban harmada, a községekben pedig több mint fele rendelkezik ilyen kondíciókkal. Ezekben a háztartásokban a programkínálat erősen korlátozott: a nézők az MTV1, az RTL Klub és a TV2 hármásából választhatnak, ily módon nincs lehetőségük a kulturális igények más forrásból történő kielégítésére. Ennek következtében olyan adók között kapcsolgathat az említett befogadói csoport, amelyeknek esti műsorkínálatát erősen meghatározza az agresszió. A 19 óra utáni műsorsáv egyhatodát azok a filmalkotások teszik ki, amelyeknek meghatározó eleme lehet a brutalitás is. A kereskedelmi csatornák esti filmsávjának nagyjából negyedét, a közszolgálati médium említett műsoridejének pedig tizedét töltik ki a szóban forgó alkotások.

A választási lehetőségek keresztmetszetét tovább szűkíti az a tény, hogy a programok ütköztetésének köszönhetően, a televíziók általában egy hasonló zsánerű műsorszám sugárzásával kívánják felvenni a versenyt. Az esetek ötödében a brutális programok műsorba szerkesztésének időpontja megegyezett egy konkurens csatorna hasonló opusával, míg a két országos profitorientált televíziónál ugyanez a megoszlás egyharmadot tett ki.

Az agressziót tartalmazó filmek fogyasztása a korösszetétellel is korrelációt mutatott. A programok első számú rajongói a 30-49 év közötti korosztályból verbuválódtak. Az akciófilmek, thrillerek, horrorfilmek, krimik leginkább a 4-17 éveseket, az idősebbeket, valamint a felsőfokú végzettségűeket hagyták hidegen. A vizsgálat tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy a gyermeknevelés nem képvisel olyan tényezőt, amely érdemben befolyásolná e tekintetben a médiafogyasztási szokásokat.

Az erőszak nézőkre gyakorolt hatása

A televíziós erőszaknak könyvtárnyi szakirodalma van, ennek ellenére a kutatók eltérő hatást tulajdonítanak a médiumokban megjelenő agresszióknak. Az „egymillió dolláros kérdés” a mai napig megválaszolatlan maradt: van-e összefüggés a brutális médiatartalmak és a társadalomban terjedő kriminalitás között?

Elméleti szakemberek egy csoportja lát korrelációt az erőszakos reprezentációk fogyasztása és a szóban forgó befogadók mindennapi viselkedése között: „(...) azt, hogy 19 évesen milyen erőszakos lesz egy gyerek, legjobban a 8 éves korában általa választott tévéprogramok erőszakossága jelzi előre”⁹. Az említett tudományos eredményeket elsősorban azért támadták, mivel a jelenséget társadalmi beágyazottságából kiragadva, főként laboratóriumi körülmények között vették górcső alá. Továbbá csupán steril körülmények között voltak képesek bizonyítani az említett hipotézist. Más vizsgálatok ezzel szemben azt támasztották alá, hogy a reprezentációk elterjedése és az erőszakos cselekmények frekvenciája között semmilyen statisztikai megalapozottsággal rendelkező összefüggés nem fedezhető fel¹⁰.

Mértékadó pszichológusok szintén nagyon óvatosan közelítenek a kérdéshez. „A pszichológusok által lefolytatott számos ún. ’modell-kísérlet’ (...) általában azt bizonyítja, hogy az erőszak látvány növeli a gyermek agresszivitását (...). A helyzet azonban ennél jóval bonyolultabb (...) a televízió hatását mindig abban a szociális viszonyrendszerben kell elemeznünk, amelyben a gyermek él. Megkockáztatom az állítást: az olyan gyermek személyiségére, aki szülei szerető és okos gondoskodásának biztonságában él (...) a képernyőről sugárzó erőszak semmiféle maradandó hatást nem gyakorol!”¹¹

Az erőszakos reprezentációk és a nézettség összefüggései

Az adatfelvételt módszertani okokból – a megfelelő mintanagyság érdekében – a három legnagyobb csatornára: az MTV1-re, az RTL Klubra és a TV2-re korlátoztuk. Az analízis a fikciós műsorszámok kvantitatív tartalomelemzésének eredményeit vetette össze az AGB által mért nézettségi adatokkal.

Hipotézisek

A már a bevezetőben ismertetett feltevéseket a nézőszám (AMR) és a csatornáról elkapcsoló nézők száma (LOSS) alapján vizsgáltuk. A két egymásnak ellentmondó alapvetést 29, kimondottan erőszakosnak tekinthető film alapján analizáltuk. Az említett opusokat a külföldi klasszifikációs rendszerek a legveszélyesebb, „18 éven felülieknek szóló filmek” kategóriájába sorolták.

Elemzésünket kizárólag a szórakoztató alkotásokra – thrillerekre, krimikre, horror- és akciófilmekre – korlátoztuk, „művészfilmeket” nem emeltünk be a mintába. Az említett filmek közös jellemzője – és ezt feltehetően kevesen vitatják –, hogy mentesek a művészi koncepciótól. Ezért feltételezhető, hogy a néző figyelmét (művészi) üzenet híján elsősorban az erőszakos jelenetek látványa ragadja meg. Az opusokból hiányoznak továbbá a dramaturgiai bravúrok, a parádés színészi játékok, ezért a nézők valószínűleg elsősorban az akciójelenetek miatt tekintik meg az alkotásokat.

⁹ F. Adler - G. Mueller - W. S. Laufer: Kriminológia, 125. o.

¹⁰ Uo.; O. Wiegman, M. Kuttschreuter, and B. Barda, „A longitudinal study of the effects of television viewing on aggressive and pro-social behaviors,” The British Journal of Social Psychology, 31 (1992): 15

¹¹ Ranschburg Jenő: Agresszivitás a képernyőn, in. Fordulópont 1999/1 5. o.

A néző választási szabadsága

Az erőszakos filmek sugárzásához toleránsabban viszonyulók leggyakrabban – a szabad csatornaválasztás lehetőségére hivatkozva – azzal érvelnek, hogy a néző egyetlen kattintással véget vethet a rázúduló agresszivitásnak, hiszen bármikor más csatornára kapcsolhat. A továbbiakban ezen álláspont relevanciáját vizsgáljuk. Úgy gondoljuk, hogy a választási lehetőség korlátozottsága vagy hiánya a brutális filmek nézettségének növelése irányába mutathat.

A csatornaválasztás szabadsága

Az AGB Hungary adatbázisa a filmek nézettségén túl a háztartások néhány meghatározó jellemzőjét is tartalmazza. Az AGB mintája 840 háztartást és 1978 főt foglal magába. Az adatok szerint a háztartások 87 százalékában van távkapcsoló, míg a színes tévével rendelkező családok aránya ennél lényegesen magasabb (97%¹²).

Az elemzés alapegységének a filmek erőszakot bemutató jeleneteit tekintettük. Mivel a szcénák hossza általában fél perctől néhány percig terjedhet, a nézettség változását percenkénti bontásban vizsgáltuk.

Az AGB adatait leginkább abból a szempontból szokták kritizálni, miszerint feltételezhető, hogy a rendszerbe már bejelentkezett nézők egy része elmulasztja rendszeresen regisztrálni önmagát. Ezt a problémát az AGB többféleképpen próbálja kezelni¹³.

Némiképp meglepő, ugyanakkor a vizsgálódásunk szempontjából alapvető jelentőségű, hogy 2003-ban a magyar háztartások több mint harmada (36%) csak földi sugárzású adók vételére volt képes (9. táblázat), vagyis itt a műsorkínálat erősen szűkös.

9. táblázat

A vételi lehetőségek megoszlása (százalék)

Háztartások	Kizárólag földi sugárzású adók	Kábelhálózat, AM-mikro, műhold
Főváros	17	83
Nagyváros	18	82
Kisváros	37	63
Község	54	46
átlag	36	64

¹² Műszeres televíziós közönségmérés Magyarországon 2003 című AGB kiadvány 19. o.

¹³ Elemzésünk során arra törekszünk, hogy a lehető legnagyobb mintaelem-számból projektált nézettségi adatokat használjuk, ezek az értékek kevésbé érzékenyek a mintatagok „hanyagosságára”. „*Honnan tudhatjuk, hogy a paneltagok helyesen kezelik a műszert? 1. A nézőmérő rendszert többféle minőségellenőrzésre készítették fel. Ezek egyik része technikai jellegű, másik része a családtagok együttműködési, műszerkezelési készségét és helyességét hivatott folyamatosan figyelemmel kísérni. Egyrészt a hanyag nézők műszerkezeléséből adódó adatvesztés elkerülése érdekében a kijelzőn időnként üzenetek jelennek meg, pl. ha a nézőmérő már hosszabb ideje nem regisztrálja a családtagok ki-be kapcsolódását a tévénézésbe, miközben különböző programok mennek, megjelenik az „UGYANAZOK NÉZIK?” felirat. Évente kétszer az AGB Hungary ún. koincidencia vizsgálatot végez, melynek lényege, hogy véletlenszerűen kiválasztott, a panel családok kb. 40%-át érintő mintát veszünk, előre meghatározott időpontokban telefonon felhívjuk a családokat és megkérdezzük, hogy melyik készüléken melyik csatornát és melyik személy nézi a családban. Ezeket a válaszokat vetjük össze a nézőmérő adataival. Új háztartások esetén az együttműködési készséget fokozottan figyeljük és ellenőrizzük”*

Nézők		
Főváros	17	83
Nagyváros	17	83
Kisváros	38	62
Község	55	45
átlag	37	63

Az AGB adatai szerint 2002-ben az egy főre jutó napi átlagos tévénézési idő 254 perc volt. 2003-ban publikálták a KSH és az Eurostat együttműködésében készült időmérleg-vizsgálatot. A két elemzés eredményei viszonylag nagy eltéréseket mutattak. Az AGB mérései alapján a 15 év feletti magyar lakosság 246 percet töltött naponta a televízió előtt, a KSH/Eurostat ezzel szemben majdnem egy órával rövidebb időtartamot regisztrált (182 perc), azaz az eltérés naponta átlag 64 perc.

Az AGB a KSH/Eurostat felmérést másodelemzésnek vetette alá¹⁴. Az összehasonlítás az AGB értelmezésében a következő eredményeket hozta: „*az összehasonlítás az általunk már ismert, és számos esetben feltárt kapcsolatot mutatja: a naplós vagy tegnap interjú vagy önkitöltéses adatfelvétel – esetünkben a KSH időmérleg – a teljes tévénézésre fordított idő átlagát alul becsüli a műszeres méréshez képest, ezen belül is a nagy nézettségű időszakokat felül becsüli, a kis nézettségű időszavakat pedig alul becsüli.*”¹⁵

A két elemzés megegyezik abban, hogy 20 óra után a tévénezők számának meredek emelkedését jelzi, illetve a csúcspontot 21 és 22 óra közé teszi.

A programválasztás szabadsága

Elemzésünk következő része a műsorkínálat 19 óra utáni szegmensére épül, amely mindhárom csatorna esetében a napi programidő nagyjából harmadát teszi ki (**10. táblázat**).

A három földi frekvenciás televízió 2003. január 1. és december 1. között 19 óra után – a szappanoperákat, animációkat, irodalmi műveket nem számítva – 803 fikciós filmet tűzött műsorra. Az említett periódust tekinthetjük az „esti filmsávnak”. (Erőszak-tematika fogalma alatt az esti filmsáv egyik részhalmazát, azokat az alkotásokat értjük, amelyek középpontjában akciójelenetek /például akció-, katasztrófa-, horrorfilmek/, illetve brutális cselekmények /thrillerek, krimik/ állnak.) Az esti filmsáv a kereskedelmi adók esetében a 19 óra utáni műsorrész közel negyedét, a közszolgálati adónál nem egészen a tizedét (8%) tette ki.

10. táblázat

Az MTV1, az RTL Klub és a TV2 műsorstruktúrájának néhány paramétere 2003. január 1. és december 1. között (AGB Hungary adatai alapján)

	MTV1	RTL Klub	TV2
teljes műsoridő hossza (óra)	7098	6807	6542
19.00 utáni műsoridő hossza (óra)	2343	2307	2127
19.00 utáni műsoridő részaránya (százalék)	33%	33,9%	32,5%
esti filmsáv hossza (óra)	205	554,5	507,8
esti filmsáv teljes műsoridőn belüli részaránya (százalék)	2	8	7,7
esti filmsáv 19.00 utáni műsoridőn belüli részaránya (százalék)	8	24	23,8
erőszak-tematika teljes műsoridőn belüli részaránya (százalék)	0,8	5,3	5,4
erőszak-tematika 19.00 utáni műsoridőn belüli részaránya (százalék)	2,6	15,6	15,3
erőszak-tematika esti filmsávon belüli aránya (százalék)	27	65	70,5

¹⁴ www.agb.hu/muhely/ Televíziózás a KSH/Eurostat életmód-időmérleg vizsgálat tükrében

¹⁵ www.agb.hu/muhely/ Televíziózás a KSH/Eurostat életmód-időmérleg vizsgálat tükrében

A továbbiakban arra kerestünk választ, hogy az esti filmsáv milyen esélyt biztosított az erőszak-tematikát kerülni kívánó nézők számára. Ezt a kérdést két szempontból, az előbbi fogalom nagysága, illetve koncentrálttsága alapján közelítettük meg.

A három csatornán sugárzott filmek fele (52%) érintette az erőszak-tematikát. Műsorpercekben számolva ennél torzabb arányokat kaptunk. A vizsgált „filmsáv” (1267,1 óra) közel kétharmadát az erőszak-tematika uralta (61%; 774,2 óra), és ez azt jelenti, hogy a három csatorna esti filmkínálatát böngészve az agressziómentes filmeket kereső nézők nagyjából 1:3 eséllyel találhattak elvárásaiknak megfelelő alkotásokat. Az egyes adók között természetesen jelentős különbségek voltak, hiszen az MTV1 nézői 3:4 eséllyel találkozhattak erőszakmentes opusokkal.

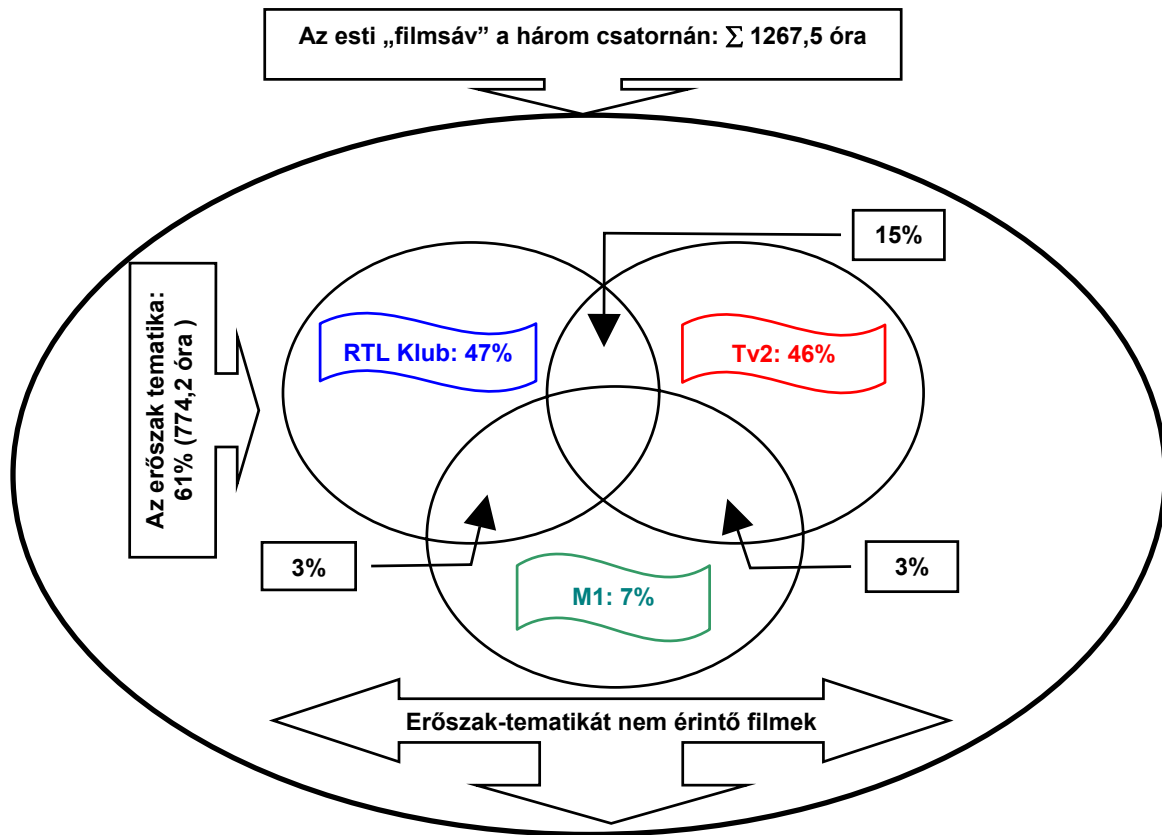
Megállapítható, hogy 2003-ban az erőszak-tematika a három legnagyobb magyar televízió esti filmsávjának egyik legfontosabb szervező elemévé vált. Az erőszak nem csak az említett periódusban, hanem a teljes 19 óra utáni műsorreszen belül is számottevő hányadot ért el. A kereskedelmi csatornákon minden hetedik, a közszolgálatinál viszont csak minden ötvenedik műsorpercben sugároztak a fogalom alá tartozó tartalmi elemet. Az agresszivitás súlya mellett annak koncentrálttsága is korlátozta a nézők választási szabadságát. Az elemzés ezen szakaszában a párhuzamosan sugárzott erőszakos műsoridő részarányát vizsgáltuk¹⁶ (**17. ábra**).

A brutális filmek elsőprő többségét természetesen a két kereskedelmi csatorna tűzte műsorra (RTL Klub: 47%, TV2: 46%, MTV1 7%). A médiumok agresszív jeleneteket tartalmazó programjainak többsége egybeesett a konkurens televízió sugárzott hasonló jellemvonásokkal rendelkező műsorszámokkal. A két kereskedelmi televízió erőszakkal foglalkozó filmjeinek „közös része” a két adó teljes erőszakkinálatának harmadát (32%, 32%) tette ki.

¹⁶ A filmek időtartamát a megszakításokkal (reklámok, műsorajánlók stb.) együtt számoltuk.

17. ábra

Az erőszak-tematika nagysága és átfedései a három csatornán

Az erőszakos filmeket kedvelő befogadók

Az akciófilmeket, thrillereket, krimiket, horrorfilmeket stb. kedvelők jellemvonásait egy 100 filmből álló minta befogadói összetétele alapján jellemeztük. Az alkotások köréből kizártuk azokat, amelyek humoros kontextusban mutatták be az erőszakot.¹⁷

A legismertebb mutatók (AMR és SHR) mellett két további paramétert, az affinitás-indexet (AFF) és az ADH-t is felhasználtuk. Az előbbi paraméter előnye, hogy meghatározza az egyes célcsoportok – a populáció egészéhez viszonyított – alul- vagy felülreprezentáltságának mértékét. Az utóbbi mutató pedig a nézők összetételét adja meg¹⁸.

¹⁷ www.ortt.hu/elemezsek: Audiovizuális gyermek- és ifjúságvédelem az Európai Unió tagországaiban, módszerek a kiskorúak számára ártalmas televíziós műsorszámok hozzáféréseinek korlátozására, 4. o., ORTT tanulmány

¹⁸ Nézettség (angolul Rating, rövidítve **AMR**) fogalma: egy program nézettségének kalkulálásánál minden nézőt olyan mértékig veszünk figyelembe, amennyit a műsor teljes adásidejéből megnézett. Egy műsor rating értéke ennek megfelelően a műsor egy átlagos percének közönségnagyságát fejezi ki. Az AMR% a közönség nagyságának a vizsgált népességen vagy célcsoporton belüli százalékos arányát jelenti.

A közönségarány, vagy másképpen piaci részesedés (angolul Share, rövidítve **SHR**) fogalma: ez a százalékszám azt mutatja, hogy az adott műsor adásideje alatt, illetve egy vizsgált időszámban az összes tévé nézővel töltött időnek mekkora részét fordították a nézők a vizsgált műsorra vagy időszábra.

Közönség összetétele (**ADH%** – Adhension): adott célcsoport százalékos aránya a műsor közönségében. $ADH\% = \text{Célcsoport közönség} / \text{Teljes közönség} (\dots)$

Az AGB adatai szerint 2003 első tizenegy hónapjában a négy évnél idősebb lakosság nagyjából tizede tekintett meg akciófilmeket (AMR). A televízió-nézésre fordított idő egyharmadát uralták az erőszakos filmek (SHR). Az adatok alapján megállapítható, hogy a brutalitásban gazdag filmek iránti érdeklődést legerősebben az életkor és a vételi lehetőség határozta meg (**11. táblázat**). Az említett közönségben az átlagosnál gyakrabban találtunk 30-49 éveseket, valamint csak földi sugárzású csatornák vételére képes háztartások tagjait.

A vételi lehetőség okozta differencia nagyságát jelzi, hogy míg a kizárólag földi sugárzású csatornák vételére képes lakosság 12 százaléka, addig a kábel/parabola/AM-mikroval ellátott lakásokban élők nyolc százaléka követte figyelemmel az opusokat. A földi sugárzású adók nézőinek aránya 25 százalékkal felül-, míg a bekábelezett háztartásban élők 14 százalékkal alulmúlta a viszonyítási alapként tekintett átlagot.

A 30-49 évesek szintén az erőszakos filmek „legaktívabb” fogyasztói közé tartoztak. A 30-39 év közötti korcsoport 15, a 40-49 év közötti korosztály 16 százaléka nézett akció-, horrorfilmeket, krimiket stb. A felülreprezentáltság jelentős mértékű: a 30-39 évesek részaránya 33 százalékkal, a 40-49 éveseké pedig 43 százalékkal haladta meg az átlagot.

A televíziós erőszak legkevésbé a 4-17 éveseket, az időseket, valamint a felsőfokú végzettségűeket érdekelte. A nézők között a legfiatalabbak részaránya az átlag felét érte el, az idősek és a diplomások megoszlása az átlag négyötöde körül mozgott. Kiemelésre érdemes, hogy a 4-14 éves korú gyermeket nevelő háztartásokban élők a gyermektelen családok tagjaival azonos arányban néztek akciófilmeket.

11. táblázat

Az akciófilmek nézőinek szociodemográfiai jellemzői (az AGB Hungary adatai alapján)

	AMR%	SHR%	ATS%	AFFINITÁS index%	ADH%
Csatornák vételének módja					
Csak földi sugárzású csatornát fog	14	41	70	125	46
Kábel/parabola csatlakozik	10	29	60	86	54
Néző neme					
Férfi	12	36	65	104	49
Nő	11	31	64	96	51
Kor					
4-17 éves	7	39	66	58	10
18-29 éves	10	38	64	89	17
30-39 éves	15	39	67	133	18
40-49 éves	16	39	67	143	23
50-59 éves	13	30	63	118	16
60 évnél idősebb	9	22	69	78	16
Településtípus					
Község	12	38	67	110	39
Egyéb vidéki város	11	33	66	103	31
Megyeszékhely	10	30	63	84	14
Budapest	10	26	58	91	16

Célcsoport affinitása (AFF–Affinity): a vizsgált célcsoportnak az esemény közönségében levő aránya a célcsoportnak a mintabeli arányhoz viszonyítva. A program közönségprofilját jellemző adat, mely azt fejezi ki, hogy az adott célcsoport a műsor közönségében jobban vagy kevésbé van képviselve, mint a teljes mintában. A 100% fölötti indexű célcsoportok alkotják a műsor specifikus közönségét, tehát az e közönséget megcélzó reklámok, termékek a műsorhoz kapcsolódva jobb elérést biztosítanak. $AFF = AMR\% (\text{célcsoport}) / AMR (\text{összes személy})$.

Iskolai végzettség					100
Alapfokú iskolai végzettség	12	37	67	104	71
Középfokú iskolai végzettség	11	28	60	96	21
Felsőfokú iskolai végzettség	9	24	56	83	8
Gyereket nevelő család					100
4-14 éves gyereket nevelő család	10	41	68	106	43
Nincs gyerek a családban	9	29	62	96	57
Átlag	11	33	64	100	–

Statisztikai érvek

Az elemzés végső fázisában arra kerestünk statisztikai érveket, hogy az agresszív reprezentációk módosították-e – csökkentették vagy emelték – az erőszakot tartalmazó filmek nézettségét. Mint azt fentebb leírtuk, a háztartások vételi lehetőségei alapján a brutalitás „fogyasztásában” szignifikáns különbségek mutatkoztak: a korszerűtlenebb televízió-vételi módszerek magasabb, míg a modernebbek alacsonyabb „fogyasztást” vindikáltak.

A nézettség és az erőszakot tartalmazó filmek összefüggésének vizsgálata csak első látásra tűnik egyszerű problémának. Hogy el ne vesszünk a matematikai statisztika rejtjeleiben, olyan eszközt kerestünk, amely adekvát a probléma elemzéséhez, és könnyen értelmezhető eredményre vezet. A matematikai statisztikai elemzések többsége megfigyelések egymástól való függetlenségét feltételezi, azonban mind a vizsgált nézettség, mind a konkurens nézettségek erős autokorrelációt (szezonális korrelációt) mutatnak¹⁹. A kérdést tovább bonyolítja, hogy a konkurens csatornák nézettségei között erős lineáris összefüggés (multikollinearitás) áll fenn²⁰, ami kizárja alkalmazásukat.

Véleményünk szerint az elemzés előtt két út áll. Egyszerű statisztikai eszköz – nem paraméteres próba – használata, amelynek elvárásait a változók teljesítik, vagy egy sokat ígérő, de nem teljesülő feltevéseken alapuló statisztikai próbák alapján értelmezhető módszer alkalmazása. Az előbbi megoldás a vizsgált összefüggés statisztikai valószínűségét igazolja vagy cáfolja, az utóbbi ok-okozati összefüggés és magyarázó erő meghatározását tenné lehetővé.

A fentebb ismertetett statisztikai problémák miatt az első megoldást választottuk, ugyanis „a nem paraméteres módszerek alkalmazása nem tételezi fel az eloszlás típusának ismeretét”²¹. Azaz nem kívánja meg a változó normális eloszlását, és ezért nem követünk el hibát a próbafeltételek nem teljesülése miatt. „A nem-paraméteres próba viszonylagos ereje nagyobb, mint a (korrektül nem alkalmazható) paraméteres próba ereje. Nem csak az átlag különbségeit tudjuk vizsgálni, hanem az eloszlás más tulajdonságának változását is”²².

Az elemzésből természetesen kizártuk a vizsgált filmeket megszakító reklámokat, promóciókat, így azok alacsonyabb nézettsége nem csökkenthette az erőszakmentes percek átlagát.

Az elemzés során két ún. nem paraméteres próbát használtunk. A Mann-Whitney U-teszt – amely a t-teszt nem paraméteres alternatívájaként ismert – segítségével az akciómentes percek nézőszámának középtértékeit vetettük össze. A Kolmogorov-Smirnov féle két mintás teszt arra ad választ, hogy a két minta különbözik-e, azaz egy populációból származik-e.

¹⁹ A Durbin-Watson teszt értéke 0,478 volt.

²⁰ A Tolerance mutatók 0,40- és 0,47 közé estek.

²¹ Köves-Párniczky: Általános statisztika KJK Bp., 1973 663. o.

²² <http://xenia.sote.hu/hu/biosci/docs/biometr/course/nonparam/index.html>

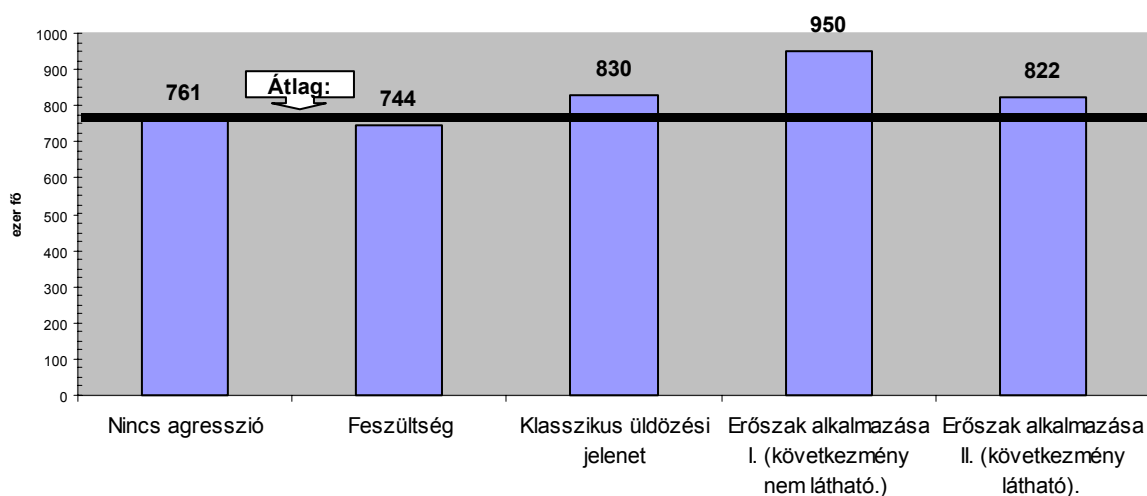
Az elemzés következő lépésében abból a feltételezésből indultunk ki, hogy a konkurens csatornákon sugárzott reklámok/promóciók elől „menekülő” nézők okozhatják az erőszakos, illetve akciómentes műsorrészek nézettségének különbségét azáltal, hogy rövid idejű átkapcsolásukkal emelik az erőszakos percek átlagát. Ezt a hatást kiküszöbölendő, fokozatosan elhagytuk azokat a műsorperceket, amikor a konkurens csatornákon „nézőriasztó” műsorszámok voltak. Elsőként a legnagyobb konkurens filmjeit megszakító műsorszámokat zártuk ki az elemzésből, majd ezt követően – a kisebb konkurens – az MTV1 reklámjainak, promócióinak műsoridejétől is eltekintettünk. Végül az akciómentes percek egy részhalmazát, az akciókat közvetlenül megelőző/követő percek, illetve akciójelenetek perceinek középértékeit állítottuk párhuzamba. (Ez a csoportosítás a filmek egymás utáni perceinek erőteljes autokorrelációját kívánja kiiktatni.)

Az agresszivitás két típusát és négy alcsoportját különböztettük meg. A „feszültség” kategóriát akkor használtuk, amikor az erőszak alkalmazásának nyilvánvaló jeleit tapasztalta a néző (például a sorozatgyilkos késsel a kezében áldozata után lopakodott), de erőszakos akció nem történt. Az (autós)üldözések számára önálló kategóriát hoztunk létre, ugyanis a minta számos akciófilmet tartalmazott. Az agresszió „magasabb” szintjét jelentette az (emberi) élet kioltása, vagy az erre irányuló kísérlet. Ennek két altípusát különítettük el: az elsőbe azok a jelenetek tartoztak, amelyek bemutatták az agressziót, viszont a károkozás eredményét nem láthatták a nézők (például fegyver elsütése, de az áldozat nem látható), a másodikba pedig azok kerültek, amelyekben a néző mind az erőszakos akciót, mind annak következményét láthatta.

Amennyiben az akciómentes műsorrészek nézettségét tekintjük viszonyítási pontnak, a jelenettípusok két kategóriába sorolhatók. Az agresszió eredményét bemutató, illetve nem ábrázoló brutalitás nézettsége ugyanis szignifikánsan felülmúlta az akciómentes műsorrészek nézettségi adatait. Ezzel szemben a feszültséget, illetve az (autós)üldözést ábrázoló jelenetek nézőinek átlaga nem tért el a „békés” műsorrészekre jellemző paramétertől (**18. ábra**). A nagyjából azonos nézettséget vonzó jelenettípusok összevonása dichotómiát eredményez, amely alapján megvizsgáltuk a nézőszámokban mutatkozó különbségeket.

18. ábra

A tele-agresszió típusainak átlagos nézőszáma
/ezer fő/

A statisztikai elemzés a tele-agresszív vs. az akciómentes filmrészek nézettségének szignifikáns különbségét jelezte, erre utalt mindkét teszt (**12. táblázat**). Úgy tűnik tehát, hogy statisztikai érvelést találtunk az agresszivitás nézőszám növelő hatása mellett, hiszen az akciók átlagos nézőszáma magasabb volt, mint a békés részeké. Mi több, az is megkockáztatható, hogy a statisztikailag igazolt eltérést nem a konkurens csatornákat megszakító műsorok elől „menekülő” nézők okozták. A különbség akkor is megmaradt, ha eltekintettünk azokról a műsorpercektől, amikor a konkurens adó(ko)n reklámot vagy promóciót láthattak a nézők (I. és II. fázis).

A filmek egymást követő percei közötti autokorrelációs hatás kezelésére összevetettük az erőszakos blokkok nézőinek számát, illetve az azokat közvetlenül közrefogó (megelőző vagy lezáró) akciómentes részek paramétereit (IV. fázis). A két műsor rész eltérő voltát nem sikerült statisztikailag igazolni. (Elképzelhető ugyanakkor, hogy a minta elemszámának csökkenése „mossa el” a statisztikai különbséget.)

Természetesen az ellenhipotézis – ti. a nézők elkapcsolással „protestálnak” a brutalitás ellen – statisztikai valószínűségét is vizsgáltuk. Összevetettük az agressziót közvetlenül megelőző békés percek, illetve az erőszakos blokk egészének nézettségét (V. fázis). Amennyiben a nézők nem kedvelik a tele-agressziót, úgy elméletileg el kellene kapcsolniuk az agresszív blokk alatt. Az adatok szerint nem állt fenn szignifikáns különbség, más szóval a nézők száma nem változott annak tekintetében, hogy a film cselekménye milyen szakaszban járt.

Végezetül az ún. channel surf szempontjából vizsgáltuk a kérdést. Megállapítható, hogy az akciómentes műsorrészekről átlagosan több néző kapcsol el, mint az erőszakosokról. Hasonló összefüggést találtunk az agresszív jelenetekről és az erőszakmentes szegmensekről történő elkapcsolás tekintetében is. Igaz, a Mann-Whitney-teszt eredménye az elfogadhatóság határán táncolt, azonban a Kolmogorov-Smirnov teszt szignifikáns eltérést jelzett.

12. táblázat

A tele-agresszív vs. akciómentes percek nézettségi átlagainak szignifikancia értéke

	Mann-Whitney U- teszt	Kolmogorov-Smirnov két mintás-teszt
I. fázis: az összes tele-agresszív műsorperc vs. akciómentes műsorperc	,0001	,000
II. fázis: a legnagyobb konkurens reklámjainak, promóinak kizárásával az összes tele-agresszív műsorperc vs. akciómentes műsorperc	,0005	,000
III. fázis: valamennyi konkurens reklámjainak, promóinak kizárásával az összes tele-agresszív műsorperc vs. akciómentes műsorperc	,0019	,0001
IV. fázis: tele-agressziót közvetlenül övező békés percek vs. az erőszakos blokk nézettsége	,3315	,263
V. fázis: tele-agressziót közvetlenül megelőző békés percek vs. az erőszakos blokk egészének nézettsége	,4272	,635
VI. fázis: elkapcsoló nézők átlaga, összes tele-agresszív műsorperc vs. akciómentes műsorpercek	,0287	,009
VII. fázis: elkapcsoló nézők átlaga, tele-agressziót közvetlenül övező békés percek vs. az erőszakos blokk	,0552	,048

2. A magyarországi országos tévécsatornák műsorkínálata 2003-ban

1998-ban az ORTT az MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoporttal együttműködve a nyolcvanas évek közepéig visszanyúló adatgyűjtést kezdeményezett annak feltérképezése céljából, hogy e meghatározó politikai-társadalmi változásokat hozó másfél évtizedes időszakban miképpen alakult Magyarországon az országos televíziós csatornák műsorkínálata. A kutatássorozatot az a körülmény indokolta, hogy mind a nagyközönség, mind a kulturális környezet állapotáért aggódó társadalomkutatók, mind a média törvényes működéséért felelős hatóság számára végülis az jelenti az egyik legfontosabb kérdést, hogy a korszaknak a hazai televíziózást alapjaiban érintő politikai, intézményi, technológiai és gazdasági fejleményei (a nyilvánosság helyreállítása, a rádió és televízió törvény megszületése, a műholdas és kábeles televíziózás elterjedése, a szabad frekvenciák pályáztatása, stb.) miképpen hatottak ki arra a műsorkínálatra, amellyel a nézők a képernyő előtt ülve napról napra találkoznak, illetve az új évezredben milyen műsorkínálattal versenyeznek egymással a nézők megnyeréséért az állami és a kereskedelmi televíziós csatornák.

A vizsgálat 2003-ban is a közszolgálati és a földfelszíni országos televíziók március havi műsorát dolgozta fel.

1. 2003-ban az országos televíziós csatornák összes műsorideje tovább emelkedett, ez az emelkedés azonban a mezőny egészét tekintve meglehetősen kis mértékű, nem egészen egy százalékos volt. Úgy tűnik, hogy bár a műsorok gyakran belenyúlnak a késő éjszakába, sem a közfinanszírozású, sem a kereskedelmi csatornák nem készülnek követni az MTV2-t a kora hajnali órákba.
2. Mivel a vizsgálatunk adatforrásául szolgáló Rádió és Televízió Újság (MTV Részletes) meglehetősen bizonytalanul informál az ismétlésekről, 2003-ban is csak bizonytalan értékű adatokat sikerült szerezni arról, hogy az egyes csatornák műsoridejüknek mekkora hányadát töltik ki új produkciókkal, és milyen arányban dolgoznak ismétlésekkel, azaz „konzerv” anyaggal. Az mindenesetre bizonyos, hogy az MTV műholdas sugárzású második csatornája egészen sajátos gyakorlatot folytat, amennyiben műsorának jelentős részét ismétlések, mégpedig nem kis részt az MTV első csatornája aznapi korábbi műsorainak újrajátszásai adják. A többi csatorna közül 2003-ban a Duna TV sugározta a legtöbb egy héten belüli ismétlést (16 százalék), majd lényegesen kisebb ismétlési aránnyal az RTL Klub és a TV2 következett (6, illetve 5 százalék), és végül az MTV1 zárta a sort (3 százalék). Arról, hogy egy hétnél régebből milyen gyakorisággal ismétlenek az országos televíziók, még hozzávetőleges információink sincsenek, mindenesetre feltehető, hogy a vizsgált műsorszolgáltatóknál, különösen a közfinanszírozású televízióknál nem elhanyagolható hányadot tesz ki az egy hétnél régebből ismételt „konzerv” anyag.
3. Az országos televíziók műsorainak túlnyomó többsége az előző évekhez hasonlóan 2003-ban sem speciális közönségrétegeket, hanem differenciálatlanul a nagyközönséget vette célba (**13. táblázat**). A fiatalok jelentették az egyetlen olyan nézői csoportot, amelyet mind az öt csatornán viszonylag jelentősebb számú produkció igyekezett elérni. 2003. márciusában is leginkább az MTV két programjáról volt elmondható, hogy az ifjúsági korosztályokon kívül – ha nem is jelentős gyakorisággal, de legalább alkalmanként – más nézői rétegeknek, így nemzetiségieknek, időseknek, falusiaknak is készített műsorokat.

13. táblázat

A műsorok célközönsége 2000. márciusa és 2003. márciusa között (abszolút számok és százalék)

	2000. márc.		2001. márc.		2002. márc.		2003. márc.	
	absz. szám	%	absz. szám	%	absz. szám	%	absz. szám	%
nagyközönség	3897	87,8	4085	88,0	4147	87,7	4035	89,0
ifjúság	368	8,3	396	8,5	431	9,1	317	7,0
idősek	7	0,2	12	0,3	8	0,2	0	0,0
nők	12	0,3	1	0,0	0	0,0	2	0,1
nemzetiségek	56	1,3	98	2,1	75	1,6	73	1,6
falusiak	98	2,2	52	1,1	68	1,4	108	2,4
összesen	4438	100,0	4644	100,0	4729	100,0	4535	100,0

4. A kilencvenes éveknek az egész hazai televíziózást átrendező változásai után, az új évezred első éveiben a televíziós műsorkínálatban igazán jelentős változások már nem voltak tapasztalhatók sem a műsортípusok számát, sem az egyes típusok által kitöltött műsoridőt tekintve. 2003. évi vizsgálatunk is a korábbi elemzéseknek azt a megállapítását erősítette meg, hogy az állandósuló szerkezetű műsorkínálatnak két fő tartalmi összetevője van: egyfelől a szórakoztatás (filmek, sorozatok, vetélkedők, játékok, show-műsorok), másfelől a (közérdekű) aktualitásokról való információközlés (hírek, gazdasági és kulturális információk, szolgáltató műsorok) (**14. táblázat**). Ezen az alapvető tendencián belül a politikai vitaműsorok, amelyek 2002. márciusában a parlamenti választások közeledténél köszönhetően jelentősen felfutottak, a választások környéki felfokozott belpolitikai érdeklődés lecsengésének visszatükröződéseként 2003. márciusára már szinte teljesen eltűntek. Figyelemre méltó volt a szórakoztató show-műsorok számának és műsoridejének növekedése is 2003-ban. Ennek magyarázata egyértelműen a kereskedelmi csatornák valóságshow-iban (Big Brother és Való Világ) keresendő, amelyek – különösen az esti és késő esti órákban – jelentős részt hasítottak ki maguknak a műsoridőből.

14. táblázat

Műsортípusok a műsorok hosszában 2000. márciusa és 2003. márciusa között (percek és százalék)

	2000. márc.		2001. márc.		2002. márc.		2003. márc.	
	absz. szám	%	absz. szám	%	absz. szám	%	absz. szám	%
politikai hírműsor	11 746	6,8	12 921	6,9	15 081	7,9	15 637	8,2
politikai fórum, vita	1 885	1,1	126	1,1	4 457	2,4	550	0,3
parlamenti közvetítés	1 110	0,6	1 500	0,8	0	0,0	2 730	1,4
gazdasági műsor	2 239	1,3	1 590	0,9	1 680	0,9	1 622	0,8
vetélkedő, kvíz, játék	3 967	2,3	2 850	1,5	4 840	2,6	4 531	2,4
(talk) show, kabaré	6 699	3,9	5 430	2,9	7 685	4,1	13 125	6,9
(mozi és tévé) film	24 192	13,9	28 905	15,5	26 959	14,3	24 925	13,1
ifjúsági műsor	608	0,3	1 382	0,7	1 620	0,9	807	0,4
(film)sorozat	37 458	21,6	33 946	18,2	32 061	17,0	32 850	17,2
dokumentumfilm	3 682	2,1	4 834	2,6	6 902	3,6	4 579	2,4
rajzfilm	5 302	3,1	7 125	3,8	6 655	3,5	7 248	3,8
színházi közvetítés	1 285	0,7	1 472	0,8	1 576	0,8	1 195	0,6
zenei műsor	4 881	2,8	4 964	2,7	3 787	2,0	3 043	1,6
kulturális magazin	12 350	7,1	16 733	9,0	13 265	7,0	9 574	5,0
ismeretterjesztő műsor	10 172	5,9	12 872	6,9	9 923	5,2	9 157	4,8
szolgáltató műsor	8 923	5,1	12 014	6,4	12 772	6,7	17 133	8,9

információs magazin	24 230	14,1	21 944	11,8	26 400	14,0	30 832	16,2
vallási műsor	2 130	1,2	2 960	1,6	3 980	2,1	2 677	1,4
sportműsor	8 570	5,0	11 469	6,1	8 793	4,6	8 312	4,4
egyéb	455	0,3	435	0,2	491	0,3	216	0,1
összesen	173 356	100,0	186 674	100,0	188 927	100,0	190 743	100,0

5. Az eddig vizsgált évekhez hasonlóan 2003-ban is azt tapasztaltuk, hogy a közfinanszírozású televíziókban a műsor meghatározó nagyságú részét a magasabb kulturális értékeket képviselő, a politikai, társadalmi, gazdasági aktualitásokat komoly formában feldolgozó, a nézőket orientáló programok teszik ki, míg a kereskedelmi csatornákon a könnyű szórakoztatás van túlsúlyban. Akár meglepőnek is minősíthető, hogy ezen a több évre visszanyúló alaptendencián belül 2003 márciusában a közfinanszírozású csatornákon valamelyest csökkent a „komoly” aktuális tájékoztatásnak és a „magasabb” (elit)kultúra értékeit közvetítő műsoroknak a részaránya, és emelkedett a könnyű szórakoztatást kínáló műsoroké.

15. táblázat

A műsorok megoszlása funkció szerint 2000. márciusa és 2003. márciusa között (abszolút számok és százalék)

	2000. márc.		2001. márc.		2002. márc.		2003. márc.	
	absz. szám	%	absz. szám	%	absz. szám	%	absz. szám	%
praktikus	170	3,8	176	3,8	173	3,7	169	3,7
komoly aktualitás	1443	32,5	1206	26,0	1414	29,9	1332	29,4
komoly (elitkultúra)	803	18,1	1074	23,1	970	20,5	744	16,4
könnyű aktualitás	352	7,9	652	14,0	654	13,8	756	16,7
könnyű egyéb	1670	37,6	1536	33,1	1518	32,1	1535	33,8
összesen	4438	100,0	4644	100,0	4729	100,0	4536	100,0

6. Ami az egyes csatornák sajátosságait illeti, az MTV1 a politikai hírműsorok viszonylag magas arányával tűnt ki, emellett azonban külön kiemelésre kívánkozik, hogy egyfelől az előző év azonos hónapjához, másfelől a másik két közfinanszírozású televízióhoz képest 2003. márciusában lényegesen nagyobb arányban tűzött a műsorára szappanopera és akciófilm jellegű sorozatokat. Úgy tűnik tehát, hogy a legfőbb közfinanszírozású csatorna – feltehetően a nézőszám emelése érdekében, a kereskedelmi televíziók versenykihívásaira adott válaszként – a könnyű szórakoztatás felé mozdította el a műsorprofilját. Az MTV2-t a szolgáltató és a kulturális magazinok kiemelkedően nagy részesedése mellett a zenei műsoroknak a többi csatornához képest magasabb aránya különböztette meg. A Duna TV kiemelkedően nagy arányban sugárzott ismeretterjesztő műsorokat, és a közfinanszírozású mezőnyben a (mozi- és dokumentum) filmek és a rajzfilmek sugárzásának gyakoriságában is az élen állt. A két kereskedelmi csatornán lényegesen magasabb volt a sorozatok aránya, mint a közfinanszírozású adókon; különösen a TV2 műsorszerkezetében foglaltak el kiemelt helyet a szappanopera és akciófilm jellegű sorozatepizódok, de a (mozi- és tévé)filmek részesedése is ezen a csatornán volt a legmagasabb. A TV2 a fikciós műfajokban, az RTL Klub messze kiemelkedve a vetélkedők és a játékok, valamint a rajzfilmek terén vezette a mezőnyt. A szórakoztató műsортípusokban a két kereskedelmi csatorna újdonsága volt a valóságshow-k bemutatása.
7. A legnépszerűbb műsортípusok között számon tartott sorozatok és filmek vonatkozásában a 2003. márciusi anyag alapján ugyanazt a megállapítást tehetjük, mint az előző években (16. táblázat). Gyakran megfogalmazódik az az aggodalom, hogy a hazai televíziós

kínálatban eluralkodik a torz magatartási mintákat közvetítő erőszak és agresszivitás. Adataink szerint az erőszakos cselekményű produkciók, így az akciófilmek, a bűnügyi történetek, a félelmet keltő horror és thriller, a vadnyugati történetek, valamint a háborús borzalmakat ábrázoló alkotások 2003. márciusában a teljes (sorozat)filmes kínálatnak mintegy 15-16 százalékát, tehát viszonylag kis hányadát tették ki. A túlnyomó többséget olyan romantikus szerelmi történetek, gyermek- és ifjúsági filmek, vígjátékok (közel 60 százalék), családhistóriák, illetve nem ritkán dokumentumértékű, realisztikus, valós társadalmi helyzeteket megjelenítő, esetenként komoly esztétikai értékkel bíró művek (társadalmi drámák, történelmi filmek, dokumentumműsorok), valamint hasznos ismereteket közvetítő természetfilmek (24-25 százalék) alkották, amelyek ugyan esetenként tartalmazhatnak erőszakos, agresszív elemeket, ezek azonban semmiképpen sem tekinthetők az erőszak öncélú, személyiség- és közösségromboló bemutatásának. Az előző évhez hasonlóan 2003. márciusában is kimutatható volt, hogy a leginkább frekvenciált esti főműsoridős sávban – de nem a műsorfolyam egészében – valamelyest csökkent az erőszakos, agresszív tartalmú műsorok mennyisége, az esti műsorkínálat némileg szelídebbé, barátságosabbá vált.

16. táblázat

Sorozatok és filmek műfaji-tartalmi típusai 2000., 2001., 2002. és 2003. márciusában (abszolút számok és százalék)

	2000. márc.		2001. márc.		2002. márc.		2003. márc.	
	absz. szám	%	absz. szám	%	absz. szám	%	absz. szám	%
akciófilm	91	6,5	74	5,3	41	3,3	112	9,0
krimi	72	5,1	56	4,0	79	6,3	44	3,5
thriller	34	2,4	20	1,4	15	1,2	5	0,4
kalandfilm	64	4,5	86	6,2	72	5,7	71	5,7
sci-fi	22	1,6	28	2,0	6	0,5	20	1,6
romantikus, szerelmes film	314	22,3	169	12,2	115	9,1	208	16,7
családi film	272	19,3	262	18,9	279	22,2	72	5,8
történelmi film	27	1,9	40	2,9	47	3,7	51	4,1
háborús film	12	0,8	6	0,4	9	0,7	3	0,2
western	3	0,2	5	0,4	2	0,2	7	0,6
vígjáték	73	5,2	107	7,7	151	12,0	124	9,9
gyerek- és ifjúsági film	226	16,1	246	17,7	221	17,6	244	19,6
kórházfilm	0	0,0	24	1,7	24	1,9	19	1,5
társadalmi dráma	42	3,0	86	6,2	58	4,6	46	3,7
dokumentumfilm	127	9,0	109	7,9	59	4,7	128	10,3
természetfilm	9	0,6	62	4,5	67	5,3	80	6,4
erotikus film	12	0,9	1	0,1	3	0,2	0	0,0
zenés film	2	0,1	6	0,4	8	0,6	12	1,0
egyéb film	6	0,4	0	0,0	1	0,1	1	0,1
összesen	1407	100,0	1387	100,0	1257	100,0	1247	100,0

8. Magasabb kulturális értéket képviselő dokumentumfilmek, társadalmi drámák, történelmi és természetfilmek elsősorban a közfinanszírozású MTV két csatornáján, valamint a Duna TV-ben kerültek adásba. Ezzel szemben túlnyomórészt a kereskedelmi csatornákon fordultak elő olyan műfajok, így akciófilmek, horror és thriller produkciók, kalandfilmek, amelyek nagy valószínűséggel jelenítenek meg naturalisztikus módon agresszív, erőszakos cselekményeket. Szembetűnő volt azonban, hogy 2003. márciusában az akciófilmek már az MTV1 műsorában is viszonylag sűrűn feltűntek.

9. 2003. márciusában az országos televíziós műsorkínálatnak kerekén egyötöde külföldről származott. Az import kiemelkedően nagy hányadát, közel 51 százalékát észak-amerikai, elsősorban az Egyesült Államokban gyártott műsorok tették ki; 25 százalék európai – főképpen nyugat-európai – gyártású volt; 13 százalék pedig Dél- és Közép-Amerikából származott. (Majdnem 12 százalék volt a külföldi – nem kis részt európai – koprodukciónak aránya.) A jelentős külföldi jelenlét alaptendenciáján ugyan nem változtatott, de már az új évezred első éveiben azt tapasztalhattuk, hogy az országos televíziós műsorkínálatban növekedett a hazai produkciók aránya. A hazai gyártású anyag részesedésének kismértékű, de semmiképpen sem elhanyagolható emelkedése 2003-ban is folytatódott. Ugyanakkor az ezredfordulótól 2003-ig folyamatosan csökkent a műsorkínálatban az európai részesedés (ezen a tendencián nem változtat, hogy a külföldi koprodukciónak egy része szintén európai), ami az Európai Unióhoz való csatlakozás küszöbén mindenképpen elgondolkodtató.
10. Az utóbbi évekhez hasonlóan 2003. márciusában sem következett be érdemleges változás abban a tekintetben, hogy a közfinanszírozású csatornákon lényegesen több volt a hazai gyártású műsor, mint a kereskedelmiéknél. Ezen az alapjellegzetességen belül az előző évhez hasonlóan 2003-ban is azt állapíthattuk meg, hogy a közfinanszírozású mezőnyben a legkevesebb külföldi anyag az MTV2-n, a legtöbb pedig az MTV1 programjában fordult elő, mégpedig főképpen észak-amerikai importnak köszönhetően. A kereskedelmi csatornák közül az RTL Klub műsorában lényegesen nagyobb mennyiségben szerepeltek hazai gyártású produkciók, mint a TV2-n. Az utóbbi csatorna az észak-amerikai eredetű műsorok arányát tekintve emelkedett ki versenytársai közül.
11. Az előző évvel összehasonlítva 2003-ban sem mutatkozott változás abban a tekintetben, hogy egészében véve a közfinanszírozású csatornák műsorainak közel a háromnegyedét, a kereskedelmiéknél viszont csak az egyötödét lehetett – pusztán a műsorújság információi alapján – egyértelműen a közszolgálati kategóriába sorolni. A közfinanszírozású csatornák közül a közszolgálati műsorok mennyiségét tekintve kis különbséggel az MTV2 állt az első, a Duna TV a második, az MTV1 pedig a harmadik helyen, míg a kereskedelmi televíziók közül a TV2 adott valamivel nagyobb arányban egyértelműen közszolgálatinak minősíthető műsort.
12. 2002. márciusáról 2003. márciusára az országos televíziók kínálatában egészében véve kis mértékben csökkent a közszolgálati és emelkedett a nem közszolgálati műsorok aránya. Ezen belül jelentősebb nagyságú elmozdulás csak az MTV két csatornáján volt tapasztalható. Miközben az MTV2-n 2003 márciusára az előző évi 73-ról 81 százalékra nőtt a közszolgálati műsorok aránya, az MTV1-en ugyanezen műsorok részesedése 71-ről 61 százalékra csökkent, ami mindenképpen meglepő egy közszolgálati televízió egyik csatornájától.

17. táblázat

Közszolgálati és nem közszolgálati műsorok az országos csatornákon 2003-ban (százalékban)

	MTV1	MTV2	Duna TV	TV2	RTL Klub	összesen
közszolgálati	60,5	80,7	74,6	22,1	18,4	53,4
nem közszolgálati	39,5	19,3	25,4	73,1	74,6	44,5
vitatott	0,0	0,0	0,0	4,8	6,9	2,1
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
esetszám	864	879	1150	791	852	4536

3. A TV2, az RTL Klub és az MTV bulvár műsorainak tematikus tartalomelemzése

A kereskedelmi televíziók megjelenése a magyarországi műsorkínálatban nemcsak mennyiségi, hanem minőségi változásokat is eredményezett. Az olyan klasszikus műsorszíntípusok mellett, mint például a filmek, hírek, vetélkedők és egyéb drámai vagy zenés szórakoztató műsorok – amelyek a közönség számára a televíziózás korai szakaszától kezdve jól ismertek – rohamos gyorsasággal tűntek fel merőben újszerű koncepciók alapuló, elsősorban a nézők szórakoztatását szolgáló műfajok. Az angol szóval tabloid-television-nek is nevezett újszerű populáris kultúrának a megnyilvánulása az USA-ban a '80-as évek közepén illetve a '90-es évek elején vált közkeleltté. A tabloidokat mindenekelőtt erős valóság- és hétköznapi iránti orientáció (talk-show-k, bizonyos szappanoperák, valóság-show-k), valamint a közönség érdeklődésére számot tartó információk szórakoztató formában való prezentálása jellemzi. Az új televíziós formátum tulajdonképpen három műsorszíntípust, az eredetileg látványos baleseteket és mentéseket rekonstruált formában bemutató reality tv-t, a téma-orientált talk-show-kat, valamint a hagyományos információs magazinokkal szemben a tájékoztatás szórakoztató formáját, a bulvár-magazinokat foglalja magába.²³ Jelen vizsgálat középpontjában ez utóbbi áll, amelyet az angol kifejezéssel élve – az information és entertainment szavak összevonásával – infotainmentként is szoktak emlegetni. Maga a jelenség egyáltalán nem új keletű, hiszen az infotainmentet leginkább a bulvár újságírással rokonítják, amelyet a nyomtatott sajtó régóta ismer, sőt, bizonyos formái, mint a sztárokról és egyéb híres személyekről szóló „kis színesek” a televízióban már a '70-es években is megtalálhatók voltak. Császi szerint „az utóbbi évtized legfontosabb fejleménye éppen ezeknek a kis színeseknek nevezett híradásoknak, a tabloidoknak látványos előretörése volt a televízióban. Az történt, hogy a hírek mindinkább szórakoztató műsorokká alakultak, a korábban magánjellegetűnek tekintett ügyek pedig közérdeklődésre számot tartó hírértékké tettek szert.”²⁴

A klasszikus információs magazinokkal ellentétben, amelyekben a tényfeltáró újságírás a vélt vagy valós szociális problémákra, illetve politikai ügyekre, botrányokra fókuszál, vagy akár a kulturális műsorokkal szemben, amelyekben általában a magas kultúra eseményei, szereplői kapnak helyet, a bulvár magazinok témaválasztására inkább az olyan hétköznapi szenzációk jellemzőek, mint a bűnesetek, balesetek, emberi tragédiák, a hírességekről szóló botránykrónikák, szex, erőszak és a pénz. „Ha különleges eseményekről szólnak, akkor azoknak nem híres emberek a főszereplői, hanem mindennapi emberek, ha pedig híres emberekről szólnak, akkor azoknak nem a nagy tetteit, hanem mindennapi életét, vagy éppenséggel botrányait tárgyalják” – írja Császi A média rítusai című könyvében.²⁵ A klasszikus és bulvár újságírás között alapvető különbségként fogalmazható meg továbbá az, hogy az objektivitás helyett a szenzáció, a távolságtartás helyett az azonosulás, az érvelés helyett a sokkolás, az információ helyett pedig a szórakoztatás kerül előtérbe.²⁶

²³ Lásd: Tabloid television. <http://www.museum.tv/archives/etv/T/htmlT/tabloidtelev/tabloidtelev.htm>

²⁴ Császi Lajos: A média rítusai. Budapest, 2002. 103. o.

²⁵ Császi, 106. o.

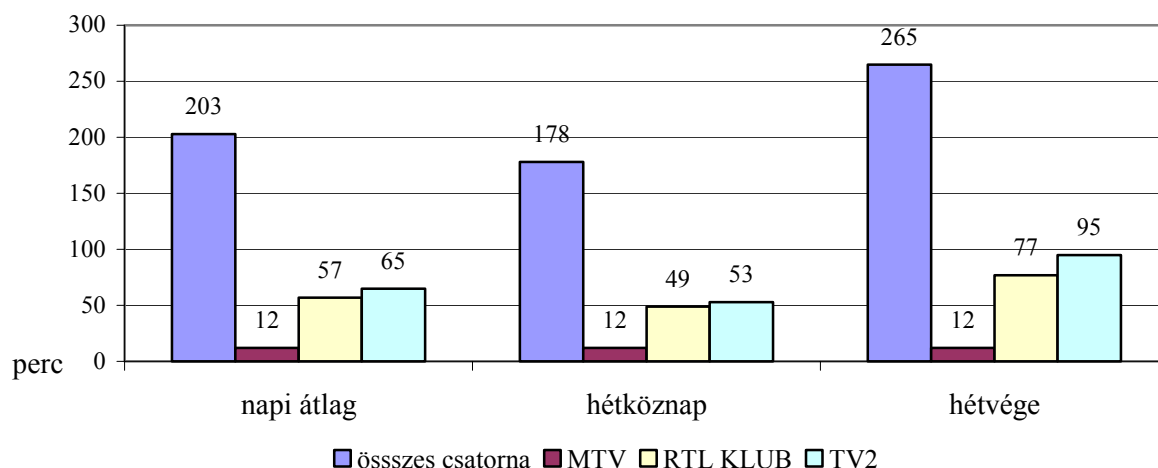
²⁶ Császi, 118. o.

A gyermekek és a bulvárműsorok²⁷

2003-ban a 4-17 év közötti gyermekek naponta átlagosan 203 percet – hétköznap 178 percet, hétvégén ennél jóval több időt, 265 percet – töltöttek a televízió előtt²⁸ (19. ábra), és figyelmüket elsősorban a két nagy kereskedelmi csatornára irányították (TV2 65 perc, RTL Klub 57 perc). Az MTV adásait naponta átlagosan 12 percig követték figyelemmel, melytől nem sokkal maradt el a Minimax (10 perc).

19. ábra

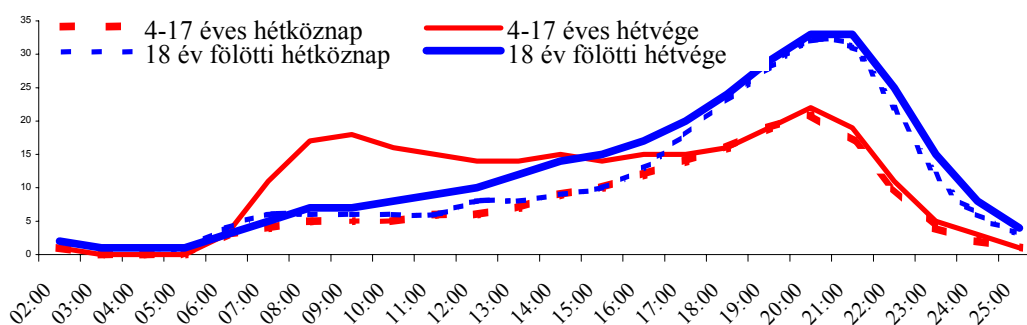
Az egy főre jutó napi nézett idő a 4-17 évesek körében (percben)

Amennyiben a kiskorúak napi tévézési aktivitását vizsgáljuk (20. ábra), szembetűnő, hogy az – elsősorban hétvégén – a reggeli órákban (7 és 10 óra között) élénk, majd késő délutántól (17 órától) folyamatosan erősödik, míg a főműsoridőben éri el a csúcspontját. Ennek megfelelően a korosztály – a felnőtt népességhez hasonlóan – 18 és 22 óra között tévéznek a legintenzívebben. A két demográfiai csoportot leíró görbe – a hétvégi délelőtti időszakot kivéve – a nap folyamán párhuzamosan halad, amelyből arra következtethetünk, hogy a gyermekek médiafogyasztási szokása nem sokban különbözik a felnőtt lakosságtól, figyelmük alapvetően ugyanazon műsorszámokra irányul.

20. ábra

Az egy főre jutó napi nézett idő (óránként, percben)

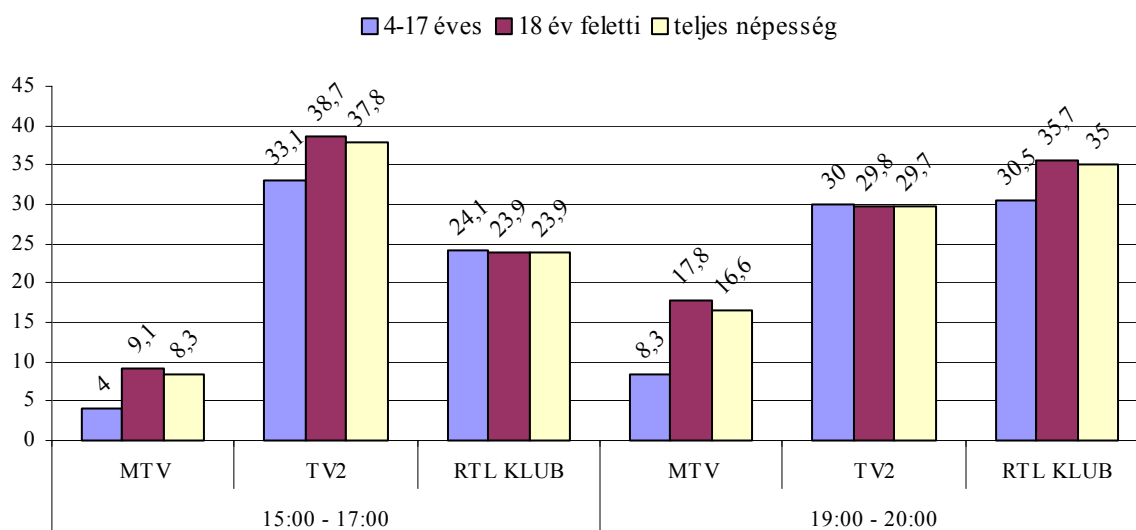
²⁷ Az AGB Hungary Kft. adatai alapján

²⁸ A nézett időbe a videózással töltött perceket is beleszámoltuk, a kiskorúak ez irányú tevékenysége napi szinten átlagosan 15 percet tett ki.

A bulvárműsorok a kiskorúak körében is magas nézettségi mutatóval bíró kora délutáni, kora esti időpontokban kerülnek bemutatásra. Ezen időszakok közönségarányát görcső alá véve elmondható, hogy a kiskorúak részesedése nem marad el sem a teljes népességhez, sem a felnőtt lakossághoz képest (**21. ábra**).

21. ábra

A 4-17 évesek közönségaránya az egyes időszakokban

A következőkben a vizsgálat mintájában szereplő bulvárműsorok éves nézettségi mutatóit ismertetjük. A legalacsonyabb mutatókkal az Elsőkézből című műsor rendelkezik – 15-17 óra közötti sugárzási időponttal –, nézettsége a vizsgált korosztály körében 14 ezer fő (0,9%). A műorból legalább egy percet látott kiskorúak aránya 2,2 százalék, és így messze elmarad a vizsgálatban szereplő többi bulvárműsörtől. A Találkozások sztármagazint – a késő esti sugárzási időpont ellenére – több gyermek követi figyelemmel, 2003-ban átlagosan a célcsoport 1,5 százaléka látta a műsort (25 ezer fő). A kiskorúak számára vonzóbb volt a 19 óra után adásba kerülő Aktív és Fókusz, ezeknél a 4-17 évesek affinitási indexe²⁹ magasabb értéket mutatott (AFF IDX: Elsőkézből: 38, Találkozások: 44, Fókusz: 52, Aktív: 64). Az azonos időben adásba kerülő bulvármagazinok versenyében – a gyermekközönség körében – az Aktív vitte el a pálmát. A 2003. évi adatokat alapul véve elmondható, hogy az Aktív ideje alatt a televíziót néző 4-17 évesek majdnem harmada (29,3%) az adott műsort választotta, ami közel 160 ezer 18 év alatti személyt jelentett (9,3%). A közönségarány alapján mindössze másfél százalékkal (27,7%) maradt el a Fókusz c. közéleti magazin, melynek adásait átlagosan 150 ezer kiskorú látta (8,6%).

Amennyiben a bulvárműsorok nézettségi adatait és a kiskorúak tévézési szokásait összefüggéseiben vizsgáljuk, megállapítható, hogy figyelmük az esti filmek mellett elsősorban a kora esti bulvármagazinokra irányult, hiszen a 19-20 óra közötti időszámban tíz kiskorúból hat (SHR: 60,5%) a TV2 és az RTL Klub műsorait követte, és közel ugyanennyien szentelték figyelmüket ezen televíziók bulvárműsorainak (SHR: 57%).

²⁹ AFF (Affinity)-célcsoportok affinitása. A program közönségprofilját jellemző adat, mely azt fejezi ki, hogy az adott célcsoport a műsor közönségében jobban vagy kevésbé van képviselve, mint a teljes mintában.

2003-ban célcsoportunk (4-17 évesek) legnézettebb műsorai a családi filmek, a vígjátékok és – az elsősorban a felnőtt közönség számára készült – szórakoztató kabaréműsorok (Sas-taps, Irigy Hónaljmirigy-show) mellett a bulvármagazinok voltak. Így kerülhetett a ranglista tizenkettedik helyére az Aktív, a huszadikra pedig a konkurens közéleti műsor, a Fókusz.

A kutatás metodikája

Kutatásunk elsődleges célja az ún. bulvármagazinok témastruktúrájának meghatározása volt, de emellett felmerült a kérdés: a magazinok témaorientációja, valamint feldolgozásuk módja és prezentációja mennyiben problematikus a kiskorúak védelme szempontjából.

A vizsgálat három országos földi terjesztésű csatorna, az MTV1, a TV2 és az RTL Klub 2003. szeptember 15. és október 12. között sugárzott bulvárműsoraiba terjedt ki. A kiválasztott időszakban négy, egyértelműen bulvármagazinként beazonosítható műsorszám került vetítésre. A földi sugárzású közszolgálati csatorna az Elsőkézből című szórakoztató magazinműsorát hetente egyszer, vasárnaponként délután tűzi műsorára. Az RTL Klub ezzel szemben két bulvármagazinnal is „dicsekedhet”. A Találkozások minden hétköznap egy reggeli és egy éjszakai kiadással jelentkezik. Miután a témák gyakorta átfedik egymást, csak a sztármagazin nézettebb éjszakai kiadása került a mintánkba. Az éjszakai verzió mellett szólt az is, hogy míg a reggeli megjelenést minden korosztály számára ajánlották, addig a késői összeállítást a műsorszolgáltató – hasonlóan a többi vizsgált műsorszámhoz – a II. kategóriába sorolta. A Fókuszt, az RTL Klub „közszolgálati magazinját”, a csatorna indulása óta láthatják a nézők minden hétköznap főműsoridőben. Végül a TV2 magazinja, az Aktív – a Fókusz konkurense – hetente ötször, hétfőtől péntekig, ugyancsak főműsoridőben jelentkezik. A mintánkban szereplő négy bulvármagazin teljes időtartama meghaladta a 24 műsorórát.

A vizsgálat eredményei

Elemzési egységként a szegmenst határoztuk meg, vagyis a műsorszámokon belül egyértelműen elhatárolható híregységeket. Ez lehetett csupán pár másodperces rövid hír, de filmbejátszást és interjút egyaránt tartalmazó híryanag is. Ilyen módon összesen 496 önálló szegmenst sikerült elkülöníteni a 64 műsorszámban. A szegmensek száma műsorszámonként erősen megoszlott, négytől 15 szegmensig terjedt. Az átlagokat tekintve, igencsak eltérő kép mutatkozott. Az Elsőkézből című műsorszám például kétszer annyi különálló hírt tartalmazott, mint a Találkozások, ugyanakkor a szegmensek átlagos hosszában minimális volt a különbség, vagyis a műsorszámok közötti tematikai rokonság – úgy tűnik – a tudósítások hosszára is kihat (**18. táblázat**). A két információs magazin ezzel szemben egymástól is erősen eltér. Míg az Aktív több rövidebb hírt szerkeszt a műsorba, addig a Fókusz tudósításainak leghosszabb átlagos időtartamával tűnik ki.

18. táblázat

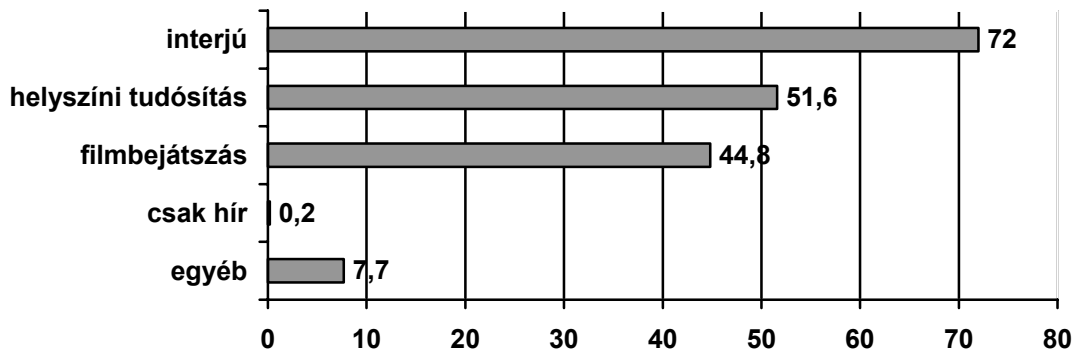
A vizsgálat mintája

	Elsőkézből	Aktív	Találkozások (este)	Fókusz	Összesen
Műsorszám (db)	4	20	20	20	64
Szegmens (db)	53	196	111	136	496
Műsorszám/szegmens (db)	13	10	6	7	8
Hossz (sec)	5 291	29 222	11 432	31 387	77 332
A műsorszám átlagos hossza	22 perc	25 perc	10 perc	26 perc	
Hossz/szegmens	100	149	103	231	156

A bulvárműsorok képi megjelenítését illetően egyértelműen megállapítható, hogy a vizuális illusztráció kiemelkedő jelentőségű. Mindössze egy esetben fordult elő, hogy képek vagy képsorok nem illusztrálták az elmondottakat. Amint azt a **22. ábra** is szemlélteti, a felhasznált képanyag leginkább helyszíni tudósításokból és interjúkból tevődött össze.

22. ábra

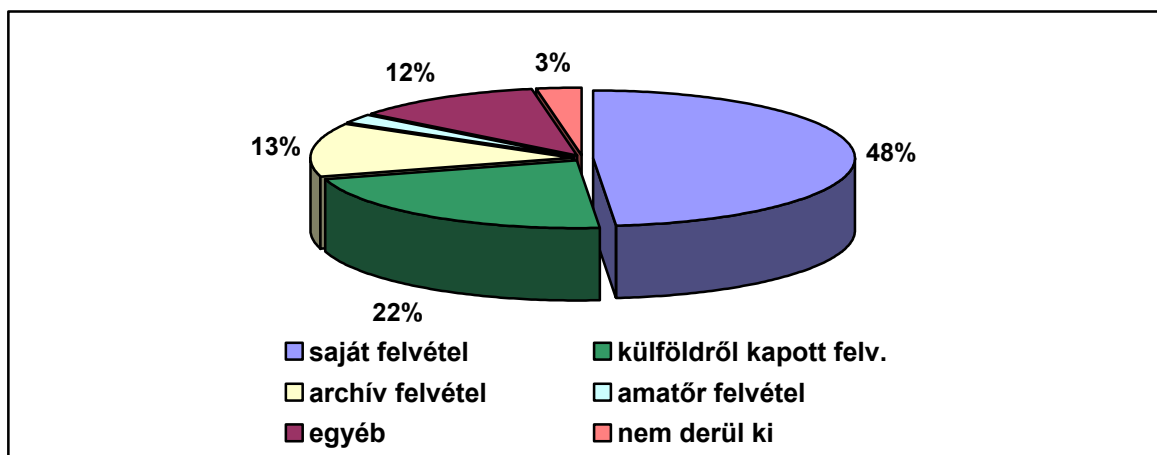
Az egyes prezentáció-típusok előfordulásának gyakorisága (százalék)

A helyszíni tudósítások és interjúk különösen gyakori előfordulásából adódóan a saját felvételek aránya is jelentős mértékű. Az összes képi megjelenítéshez mérten, a stáb által készítették megközelítik az 50 százalékot, vagyis minden második képanyag saját felvétel volt (**23. ábra**).

23. ábra

A képanyagok megoszlása a felvétel készítője szerint

A bulvárműsorokra jellemző rekonstrukciók a vártnál ritkábban voltak láthatók: teljes mértékben hiányoztak az elsősorban a sztárok életét középpontba állító műsorszámokból, a másik két magazinban pedig arányuk 8-9 százalék volt. A szegmensek túlnyomó része hazai témával foglalkozott. A négy vizsgált műsorszámból csupán az Elsőkézből című magazinban fordultak elő többségében tengerentúli híradások. A Magyarországhoz kapcsolható eseményeken belül leginkább budapesti hírekkel találkozhattunk.

A vizsgált időszakban a bulvármagazinok a különböző témák meglehetősen széles spektrumát kínálták. A témaválaszték előzetes meghatározásakor Kruger tartalmi kategóriarendszerét vettük alapul.³⁰ A 43 témát tartalmazó lista a kódolás alatt további tárgyszavakkal bővült, így összesen 50 kategória került rögzítésre. A kiértékelésnél azonban kénytelenek voltunk több kategóriát összevonni ahhoz, hogy az adatok elemezhetőek legyenek. Ilyen módon 12 fő kategóriát hoztunk létre (**19. táblázat**). Amint az a táblázatból kitűnik, az ún. klasszikus kemény hírek (politika, gazdaság) igen kevésbé voltak jelen e műsorok témaválasztásában, miközben a teljes mintában a human interest összeállítások fordultak elő a legnagyobb arányban, mint a szórakoztatóipar hírességeivel kapcsolatos pletykák, életmód, asztrológia, ezoteria, show-business – vagyis a bulvár témák kifejezetten soft típusai. Bár ezek a témák mind a négy műsorszámban fellelhetők voltak, az egyes műsorszámok erősen eltérő arányban tartalmazták ezeket: míg az Aktív illetve a Fókusz adásain belüli hányad 60 vs. 25 százalék volt, addig az Elsőkézből és a Találkozások esetében 93 vs. 86 százalék. Tekintettel a rendkívül magas arányra megállapítható, hogy e két utóbbi műsorszám erős monotematikus jelleggel bír. Ez nem meglepő, hiszen az Elsőkézből és a Találkozások című műsorszámok valójában sztármagazinok. A formátum lényege azon alapszik, hogy – állítólag – megmutatja a sztárok privát arcát, feltárja a magánéletüket, s ezáltal közelebb viszi őket a közönség hétköznapi valóságához. Kitüntetett szereppel bírnak ebben a hírességek szerelmi ügyei, az esküvők és terhességek (13%), a szabadidő eltöltése, kedvenc hobbija (14%), vagy egyáltalán a mindennapi életük, otthonuk, családjuk stb. (12%).³¹ Gyakorta használják a sztárok ezeket a műsorokat önpromócióra, a baráti társalgás keretében egyúttal említésre kerülnek új filmek, sorozatok, színházi fellépések, lemezek, vagy könyvek (11%). A másik két információs magazin témaorientációja ellenben szögesen eltér az előbb említettektől. Bár itt is meghatározó szerepet játszanak a human interest témák, de messze nem olyan mértékben, mint a sztármagazinoknál. A könnyű szórakoztatás céljából a témák jelentős hányadát képezik a furcsa hobbyk, sport, autók, extrém sportok, utazás, kaland, valamint a házi kedvencek történetei. Az Aktív szegmenseinek 29 százaléka, a Fókusz híreinek pedig 43 százaléka foglalkozott ezekkel a témákkal. Ha a témák megjelenítésének arányait rangsoroljuk, akkor a két információs magazinban a harmadik helyet az ún. kemény bulvár hírek, mint a balesetek, katasztrófák, bűncselekmények, öngyilkosságok, halálesetek foglalják el. A Fókusz szegmenseinek egynegyedében szerepeltek ilyen típusú események, vagyis a vizsgált műsorok témaorientációját tekintve a tragikus, megrázó riportok és tudósítások beszerkesztésével leginkább a Fókusz tűnt ki. Végül érdemes megemlíteni a vizsgált műsorszámok közötti különbségeket az erotikus/szexuális tartalmakat illetően. Bár mindegyik műsorban előfordult a nemiséggel kapcsolatos téma, de míg a vasárnap délutáni sztármagazinban minimális szinten jelent meg az erotika, addig a három másik magazinban előfordulása 5-6 százalék körül mozgott. Ennek ellenére elmondható, hogy a témák összességében a szex a vizsgált műsorszámokban inkább alárendelt szerepet játszott.

³⁰ Udo Michael Kruger: Inhaltsprofile öffentlich-rechtlicher und privater Hauptprogramme im Vergleich. *Media Perspektiven*. 2002/10. 512-530. o.

³¹ A kódolásnál két téma kerülhetett rögzítésre, így a human interest témák kapcsán megnevezésre kerülhetett egy másik téma is. A második téma megoszlásának adatai kerültek a zárójelbe.

19. táblázat

A témák megoszlása a műsorszámok szerint (*)

	Elsőkézből n=53	Aktív n=196	Találkozások (este) n=111	Fókusz n=136	Összesen n=496
Politika / Gazdaság /	1	15	6	10	32
Társadalom / Igazságszolgáltatás	1,9%	7,6%	5,4%	7,4%	6,5%
Kultúra / Tudomány /	10	28	18	29	85
Vallás / Természet /	18,9%	14,3%	16,2%	21,3%	17,1%
Állatvilág / Környezet					
Szociális témák	2	24	9	15	50
(Egészségügy / Betegségek /	3,8%	12,2%	8,1%	11%	10,1%
Fogyatékoság / Segélyezés)					
Szabadidő /Sport /Közlekedés /	5	57	22	59	143
Jármű / Verseny / Kaland	9,4%	29,1%	19,8%	43,3%	28,2%
Mindennapi élet / Otthon / Család /	6	20	13	15	54
Nevelés / Hivatás / Karrier	11,3%	10,2%	11,7%	11%	10,9%
Human Interest / Show-business	49	117	95	34	295
	92,5%	59,7%	85,6%	25%	59,5%
Baleset / Súlyos bűntény /	3	31	8	34	76
Öngyilkosság / Halál	5,7%	15,8%	7,2%	25%	15,3%
Hétköznapi konfliktus /	3	9	10	7	29
társas kapcsolatok konfliktusa	5,7%	4,6%	9%	5,1%	5,8%
Ünnep / Fesztivál / Kitüntetés	2	10	8	8	28
	3,8%	5,1%	7,2%	5,9%	5,6%
Erotika / Szex	1	12	6	7	26
	1,9%	6,1%	5,4%	5,1%	5,2%
Szerelem / Esküvő / Terhesség	10	13	13	6	42
	18,9%	6,6%	11,7%	4,4%	8,5%
Egyéb	0	0	0	3	3
	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	0,6%

* (a százalékok összege több mint 100%, miután szegmensenként két témát lehetett megjelölni)

A témastruktúra vizsgálata mellett arra is kíváncsiak voltunk, hogy a tárgyaltak miként kerültek bemutatásra. A műsoregységek mindössze hét százalékában jelent meg valamilyen kifejezetten pozitívnak mondható tartalom. Ezzel szemben 27 százalékuk foglalkozott a hétköznapi élet zavaaraival, problémáival, konfliktusaival, vagy általában véve negatív eseményekkel. Az egységek kétharmada nem volt egyértelműen meghatározható a pozitív-negatív dimenzió mentén. Amennyiben a hír mégis valamilyen konfliktushelyzetet, problémát vázolt, arra is kíváncsiak voltunk, hogy előfordultak-e ezzel kapcsolatos megoldások. Az eredmények azt mutatják, hogy – bár az ilyen típusú műsorszámok szívesen mutatnak meg a nézőknek problémás helyzeteket (az Aktív és a Fókusz szegmenseinek 29-30 százaléka volt ide sorolható) – a lehetséges megoldások felvetése nem mindig jelenik meg. A valamilyen negatív eseménnyel foglalkozó szegmensek közül tízből négyben nem sikerült felismerni, illetve egyáltalán nem volt semmilyen pozitív példa vagy javaslat. Ha volt valamilyen megoldás, azt leginkább az antiszociális viselkedés elítélése jelentette, erre volt példa a szóban forgó esetek 45 százaléka. Valamilyen mintaadó proszociális magatartás ennél ritkábban, a konfliktustartalmú szegmensek 30 százalékában ábrázolódott, miközben a konstruktív megoldások explicit felvetése 20 százalékukban jelent meg.

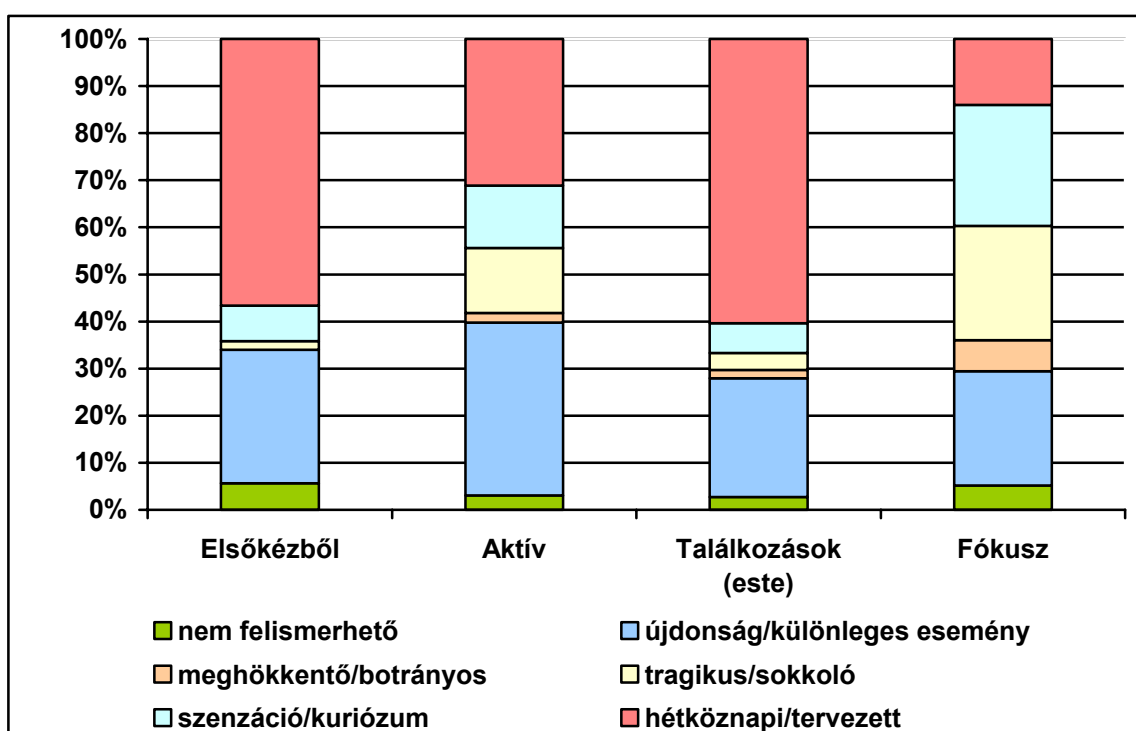
A szegmensek jelentősebb hányadára (45%) a könnyed stílus volt jellemző, de nem sokkal maradtak el ettől a komolyabb hangvétellű (36%) összeállítások sem. Kisebb mértékben fordultak elő ironikus/morbid (13%) tónusú szegmensek és csak öt százalékuk volt humoros. Miközben a két monotematikus műsorszám (Elsőkézből 68%, Találkozások 51%) és az Aktív (51%) inkább egy könnyedebb hangvételt ütött meg, a Fókuszban jelenítették meg

leggyakrabban komolyabb hangszínen az eseményeket (52%).

Az eredmények szerint erősen eltértek az eseménytípusok ábrázolását illetően a műsorszámok. Miközben az Elsőkézből és a Találkozások túlnyomórészt hétköznapi vagy tervezett, rutinszerű eseményekről tudósítottak, és amelyeknek érdekessége elsősorban abban rejlett, hogy ezek a hírek sztárokhoz kötődtek, addig a másik két műsorszámnál (Aktív, Fókusz) sokkal inkább megoszlottak a jellegek (24. ábra). Az Aktív szegmenseinek 37 százalékában valamilyen újdonság, különleges esemény került tematizálásra, és csak ritkábban fordultak elő a bulvárra tipikusan jellemző szenzáció/kuriózum vagy tragikus/sokkoló tartalmak. Ugyanakkor a Fókusz mintába került szegmenseinek fele ez utóbbi két kategóriába volt sorolható.

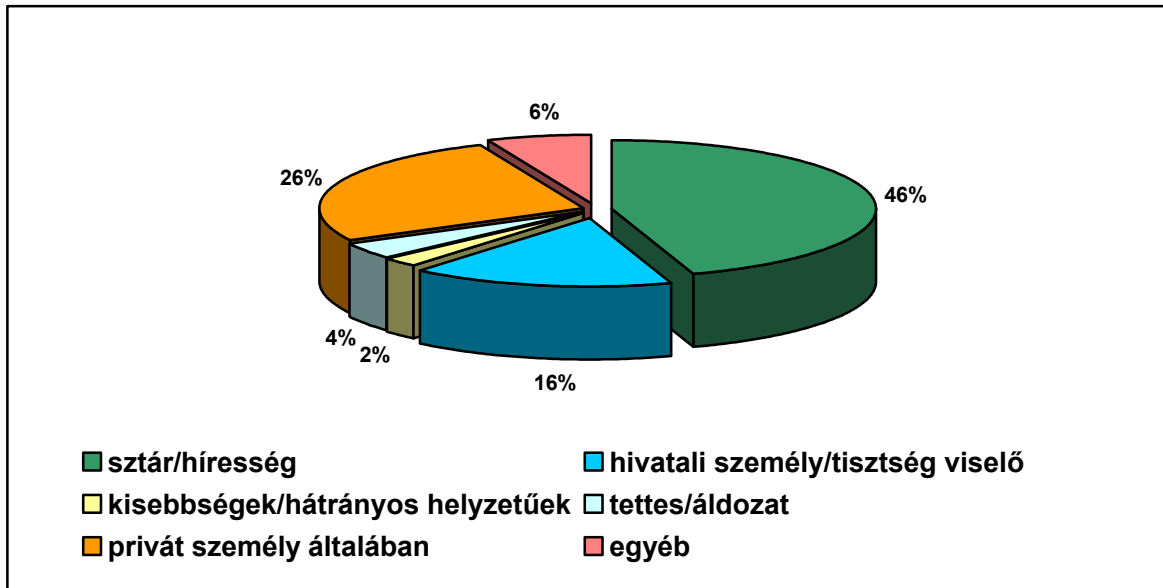
24. ábra

Az események jellegének megoszlása

A bulvárműsorok kapcsán összefoglalásul megállapítható, hogy a hétköznapi élet zavarai leginkább komoly hangvétellel, a tragikumot hangsúlyozva és a néző érzelmeire hatva, moralizálóan, de megoldások nélkül jelentek meg.

A szegmensekben valamilyen formában előforduló személyek száma összesen 1187 volt, valamint 11 esetben kapcsolódott a hír állathoz. Az említett, ábrázolt, illetve megszólaltatott szereplők leggyakrabban a művészet, kultúra, sport és a szórakoztatás területén hírnévre szert tett sztárok, hírességek voltak (25. ábra). Az összes szereplő egynegyedét a valamilyen formában a köz, a társadalom érdekét szolgáló tisztségviselők tették ki, akik elsősorban hivatalból, esetleg szakértelmük miatt kerültek megszólaltatásra (politikus, képviselő, rendőr, tűzoltó, bíró, ügyész, orvos, vallási vezető, társadalmi szervezet, szakértő). Végül a szereplők egy nem csekély hányada (16%) nem az ismertsége, szakértelme alapján került be a tudósításokba, mivel olyan hétköznapi, privát személyek voltak, akikkel valamilyen nem mindennapi esemény történt meg.

25. ábra*A szereplők megoszlása*

Az egyes szegmensekben előforduló szereplők ritkán jelentek meg arc nélkül. Mindössze öt százalékra tehető a csupán megemlítettek illetve idézettek aránya. A képi megjelenítés leggyakoribb formája az interjú volt, tizből hét szereplő a riporter kérdéseire válaszolva került bemutatásra. A szereplők közel egynegyedét képen ábrázolták, vagy filmbejátszáson keresztül idézték meg. A szereplők kapcsán a nemek aránya 60 vs. 40 százalék volt, a férfiak javára. Az életkort illetően a leggyakrabban középkorú személyeket (53%), valamint fiatal, 30 év alattiakat (31%) szerepeltettek a hírekben, míg a gyermekek és idősök aránya nem volt meghatározó (4%, illetve 8%). Az etnikumot tekintve 88 százalékuk fehéreként került beazonosításra, négy százalékra volt tehető a feketék aránya, míg a roma lakosság két százalékban volt reprezentálva. A szereplők mindössze egynegyede volt külföldi, 75 százalékuk hazai szereplőként került bemutatásra. Amennyiben a szereplők kapcsán valamilyen értékelés jelent meg, úgy az túlnyomórészt (84%) inkább pozitív színben tüntette fel a megjelenített személyt.

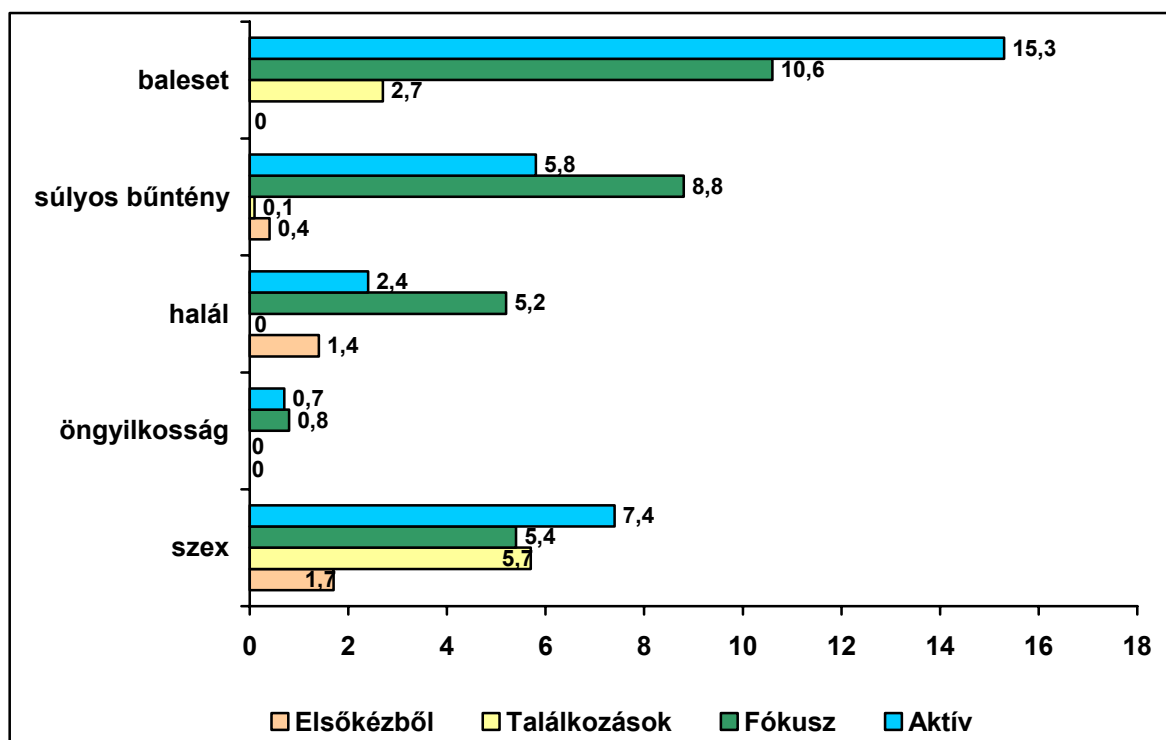
A kiskorúakra ártalmas elemek jelenléte a bulvárműsorokban

A bulvárműsorok széles témaspektrumából egyértelműen nem állapítható meg, hogy ezek a kiskorúak számára esetleg problematikusak lehetnek. Abból a tényből kiindulva, hogy egyes magazinok valamilyen erőszakos esetről tudósítanak, vagy a szexualitással foglalkoznak, még nem következtethetünk arra: a gyermekek erkölcsi fejlődésére ártalmas befolyást gyakorolnak. Arra azonban mindenesetre érdemes odafigyelni, hogy a vizsgált műsorszámok szegmenseinek valamivel több, mint egyötöde olyan témáknak szentelte a figyelmét, amelyek a gyermekek számára potenciális veszélyt rejtenek – igaz az egyes programokon belül jelentősebb eltérések voltak észlelhetők. Az olyan, elsősorban sztár-pletykákkal foglalkozó monotematikus műsorszámok, mint az Elsőkézből vagy a Találkozások hírei nyolc, illetve 13 százalékban tartalmaztak szexet és erőszakot. Ez a vizsgált műsoridő négy illetve kilenc százalékának felelt meg. Amellett, hogy többnyire a híres emberek mindennapi életére, botránnyaira fókuszáltak, gyakorta foglalkoztak új könyvekkel, filmekkel, lemezekkel, vagy éppen televíziós műsorszámokkal. Ebben az értelemben a bulvármagazinok a gyártók,

forgalmazók, kiadók átfogó marketing- és médiastratégiájának részeként is felfoghatóak.³² Az ilyen műsортípusok a kiskorúakra nézve általában nem jelentenek veszélyt. Más a helyzet a téma szempontjából összetettebb műsorszámok esetében. Az Aktív és a Fókusz az előző értékek többszörösét mutatták, miután a szegmensek 22 illetve 30 százalékánál voltak megtalálhatók valamilyen formában az említett potenciálisan ártalmas témák. Amennyiben ezeket a teljes műsoridő tükrében vizsgáljuk, kiderül: a két konkurens műsorban elfoglalt arányuk szinte megegyezik. Míg az Aktív esetében a műsoridő 32 százalékát, addig a Fókusznál 31 százalékát tették ki a kiskorúak szempontjából problémás témával foglalkozó összeállítások. Bár az Aktívban összességében valamelyest ritkábban fordultak elő a halállal és sérülésekkel kapcsolatos témák, de ezek átlagos időtartama messze meghaladta a többi, nem erőszakosát.³³ Az összevont kategórián belüli témákat tekintve további, az egyes műsorokra jellemző sajátosságok tűntek szembe (26. ábra). Míg a balesetről szóló összeállításoknak leginkább az Aktív szentelt műsoridőt, a súlyos bűnesetek bemutatása kapcsán, illetve a halál tematizálásában már a Fókusz jeleskedett. A műsorszámok közötti összehasonlításban – a műsoridő arányát tekintve – a szexuális kérdéskörben az Aktív foglalta el az első helyet, míg a másik kereskedelmi csatorna műsorai a második helyen osztoztak. Az országos közszolgálati csatorna műsorában az említett témák vagy egyáltalán nem fordultak elő, vagy csak alacsony értékkel szerepeltek. Ennek ellenére az Rttv. 5 §-ában kötelezően előírt korhatár-besorolást illetően nem találtunk a vizsgált műsorszámok között eltéréseket. A műsorszámokat a műsorszolgáltatók kivétel nélkül a II. kategóriába sorolták.

26. ábra

Problémás témák előfordulása a vizsgált műsoridő arányában

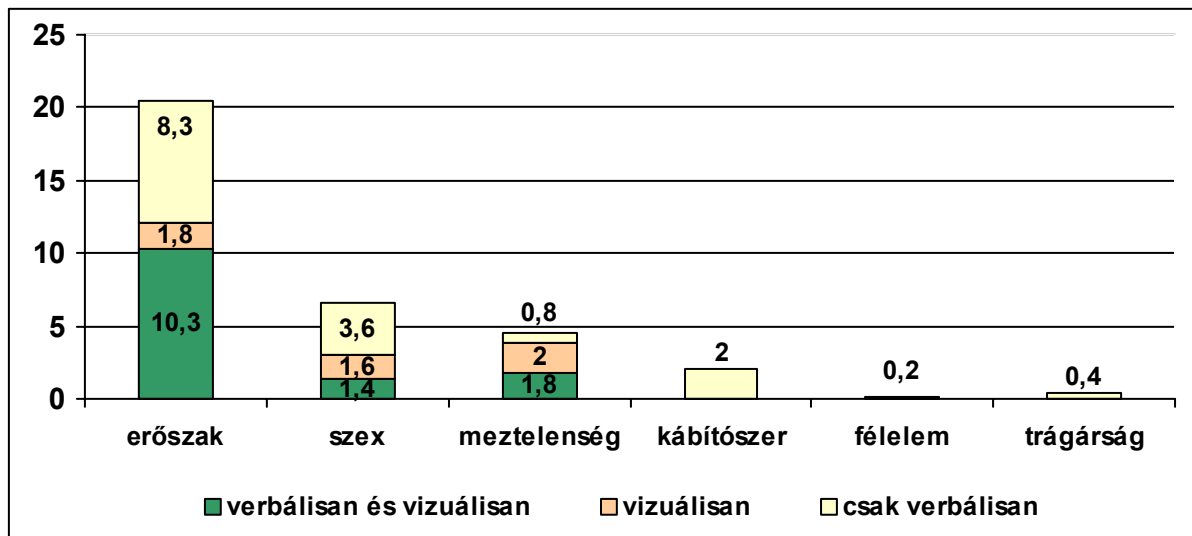
³² Lothar Mikos: Flanieren auf dem Boulevard zwischen Stars und Mordbuben. Tv diskurs. 1998/5. 64-71. o.

³³ A témájuk alapján a baleset/bűntény/öngyilkosság/halál összevont kategóriájába sorolt szegmensek átlagos időtartama 229 másodperc volt, míg a rangsorban ezután következő szabadidő/sport/jármű/kaland kategóriáé 185 másodperc.

Annak céljából, hogy közelebbi képet kapjunk arról, milyen mértékben vannak jelen a bulvárműsorokban a kiskorúakra ártalmas elemek, megvizsgáltuk az erőszak, a szexualitás, a meztelenség, a kábítószer használat, a félelemkeltő elemek és a trágárság előfordulásának gyakoriságát. Az erőszak esetleges inflatív használatának megakadályozására az erőszakos hír kritériuma volt, hogy az esemény az emberi vagy állati létet fenyegeti, vagy szenvedését, sérülését, halálát okozza, függetlenül attól, hogy annak ki vagy mi volt az előidézője. Az egyes ártalmas elemek szegmensekben való jelenlétének arányát az alábbi diagram illusztrálja:

27. ábra

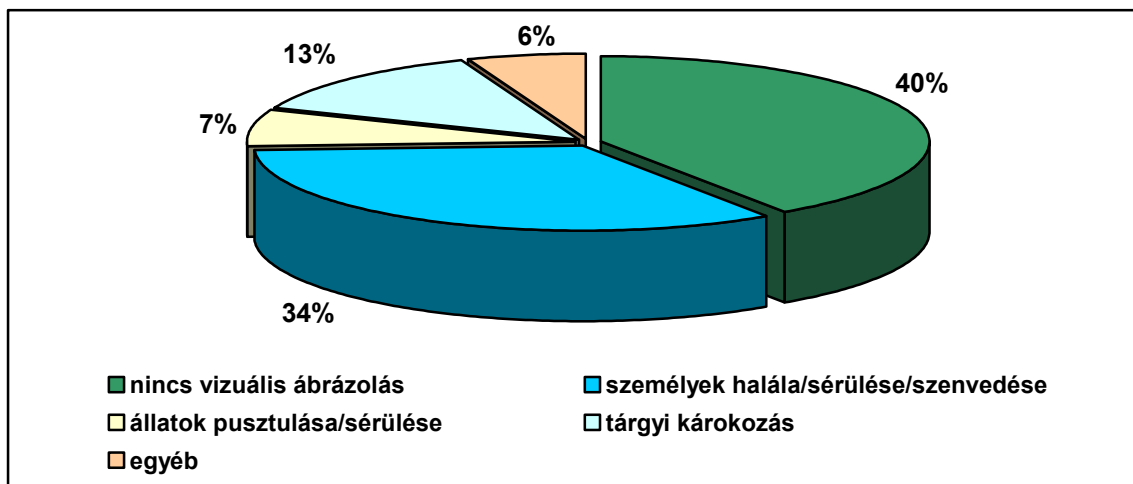
A kiskorúakra ártalmas elemek jelenlétének aránya

A vizsgált szegmensekben a hat ártalmas elem közül az erőszak volt leginkább jelen. Tízből két hír tartalmazott valamilyen formában agressziót, s ez összesen 101 esetnek felelt meg. Az esetek 40 százalékában csak verbálisan jelent meg az erőszak, a fennmaradó 60 százalékban azonban látható is volt. Amennyiben az erőszak vizuálisan is megjelent, döntő többségében emberek halálát, sérülését vagy szenvedését mutatta (**28. ábra**). Amennyiben a műsorszámokénti megoszlást vizsgáljuk, figyelemre méltó eltéréseket találunk az erőszak jelenlétét illetően. A két tematikus magazinban jóval ritkábban volt jelen az agresszió (Elsőkézből 4%, Találkozások 11%), mint a másik két információs magazinban. A magát közszolgálatinak aposztrofáló Fókusz híreinek közel 30 százaléka tartalmazott valamilyen formában erőszakot, míg az Aktív esetében közel egynegyede.

28. ábra

A károkozás típusa

Az erőszaknál jóval kisebb arányban volt jelen a vizsgált szegmensekben szexuális tartalom. Amennyiben a verbális előfordulást is figyelembe vesszük, úgy a hírek összesen hét százaléka foglalkozott a nemiséggel, s ezeknek nem egészen a fele tartalmazott képi illusztrációt. A vizuális ábrázolás többnyire a humán szexualitás kevésbé intim részleteire korlátozódott, nemi aktus mindössze két esetben jelent meg.

A meztelenség a szegmensek csupán öt százalékában fordult elő. Bár a képi megjelenítés hányada meglehetősen alacsony volt, érdemes megjegyezni, hogy a meztelenség (elsősorban női mellék és fenekék) ábrázolásának kontextusa többnyire a felnőtt szórakoztatás, pontosabban az erotikus vetkőzés volt.

A hírekben nagyon ritkán foglalkoztak kábítószer használatával (2%), és akkor is képi illusztráció nélkül. Félelemkeltő elemek mindössze egy (bár különösen sokkoló és realiztikus módon), trágárság pedig két esetben fordult elő.

Az erőszak jelenlétének kvalitatív vizsgálata

A hír hangsúlyozásának egyik eszköze a headline-ban való szerepeltetése. Az eredmények szerint a műsorszolgáltatók igen gyakran alkalmazzák a kiemelés ezen módját, hiszen az összes vizsgált szegmens 43 százaléka a headline-ban is megjelent. Ugyanakkor ezek témák szerinti megoszlása meglehetősen változatos. Tekintettel a két monotematikus műsorszámra, amelyek elsősorban a hírességek magánéletével foglalkoztak, igen magas hányadban kerültek a human interest témák promotálásra. A két másik műsorszám esetében a megoszlások másképpen alakultak, s a Fókusz headline-jai leggyakrabban erőszakos témákat tartalmaztak (33%).

A bulvárműsorokra tipikusan jellemző rekonstrukciók alkalmazása is vizsgálatra került az erőszak megjelenítése kapcsán. Első lépésben arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen témákra jellemző a rekonstrukciók használata. A vizsgált 496 szegmensből mindössze 29 esetről, azaz 5,8 százaléknál fordult elő valamilyen szemléltető ábrázolás. Leggyakrabban a katasztrófák, balesetek, büntények, öngyilkosságok és a halál témájában fordultak elő ilyen típusú illusztrációk, az összes, szám szerint 80 rekonstrukcióból 60 ide tartozott. Amennyiben a valamilyen formában erőszakot tartalmazó szegmensekben való előfordulásukat nézzük, úgy megállapítható, hogy a 29 rekonstrukciót tartalmazó hírhez 23 esetben – verbálisan vagy vizuálisan – erőszakos elem is társult. Végül érdemes megjegyezni, hogy az Aktívban kétszer annyi rekonstrukciót használtak az erőszakos hírek kapcsán, mint a Fókuszban.

A valamilyen formában erőszakos elemet tartalmazó szegmensek prezentációja kapcsán megállapítható, hogy az átlagosnál némileg magasabb arányban tartalmaztak helyszíni tudósításokat és interjúkat (57,4% és 84,1% összehasonlítva az 1. ábrával). Miközben a riporter bejelentkezése a tett helyszínéről arról gondoskodik, hogy a nézőkben az objektivitás érzetét keltse, addig az áldozatokkal illetve a hozzátartozóikkal készített interjúk a közönség együttérzését biztosítják. Így nem meglepő, hogy az erőszakot tartalmazó szegmensekben ábrázolt személyek leggyakrabban privát emberek voltak. Az összes szereplő egyharmadát hétköznapi emberek tették ki, továbbá barátok, családtagok, szemtanúk, szomszédok stb. A kifejezetten a tettes/áldozat szerepkörben megjelenített szereplők 13 százaléka volt csupán felismerhető. Ezen belül az emberek kétharmada áldozat volt, egyharmada pedig bűnöző vagy gyanúsított. A teljes minta megoszlását tekintve jóval magasabb arányban, 26 százalékban fordultak elő az erőszakos elemeket tartalmazó szegmensekben hivatali személyek, illetve valamilyen fontos, a köz érdekét szolgáló tisztségviselők. Bár itt is jelen voltak hírességek, de számuk az eredeti megoszláshoz képest jóval elmaradt, mindössze 22 százalék volt.

Az eddigieket összegezvén, a bulvármagazinok kapcsán a leginkább problémásnak értékelhető a kiskorúak védelme szempontjából – amint arra Langer a bulvársajtó elemzésénél rámutat –, hogy a hírek oly módon kerülnek megszerkesztésre, „*hogy azokban a káosz győzelme, a biztonság elvesztése szorongást váltson ki az olvasókból. [...] Szemben a devianciák korábbi reprezentációjával, ahol az agresszorra helyezték a hangsúlyt, a tabloidok újdonsága abban áll, hogy hatásukat az áldozatok kiválasztásával érik el.*”³⁴ Elsősorban olyan személyek jöhetnek számításba, akikkel az átlagos néző könnyen tud azonosulni, vagyis egyszerű, hétköznapi embereket ért támadások a témaválasztásnál kitüntetett szereppel bírnak. A bulvármagazinokra jellemző az az ábrázolásmód, amely a drámai hatás túlhangsúlyozásával operál (zenei aláfestéssel együttes hatásában sokkoló képek bemutatása) annak céljából, hogy a megfelelő érzelmi választ a nézőből kikényszerítse, továbbá az erőszakos cselekmény kapcsán a hiányzó képanyagot helyettesítő rekonstrukciók vagy illusztráló képsorok még a felnőtt nézőkben is gyakorta szorongást váltanak ki. Ebben az ember egyik legősibb félelme jut kifejezésre, amelyet az erőszakos halállal szembeni tehetetlenség kapcsán érez. Ilyen módon a témaválasztás, illetve mindenekelőtt a feldolgozás és a különböző hatásfokozó eszközökkel történő prezentálásának módja esetenként túlléphet azon a szinten, amely a kiskorúak által nézett napközbeni műsorkínálatban elfogadható. Tekintettel arra, hogy az Elsőkézből és a Találkozások kevésbé foglalkoznak olyan témákkal, amelyek kizsákmányoló feldolgozási módja a kiskorúak fejlődésére ártalmas hatást gyakorolna, a káros hatás potenciális veszélye inkább a két konkurens információs magazin kapcsán merülhet fel. Ezt támasztják alá az ORTT rendszeres hatósági kontrollja következtében kiszűrt törvénysértések is. A Műsorfigyelő és –elemző Igazgatóság 2003. január 1. óta a Fókusznál öt, az Aktív esetében négy, a Találkozásoknál pedig két alkalommal tapasztalta, hogy az összeállítás egyik szegmense olyan tartalommal illetve ábrázolásmóddal került képernyőre, amelynek következtében a műsorszám nem felelt meg a műsorszolgáltató által besorolt II. kategóriának. A vizsgálat mintájából adódóan ez az Aktív esetében a műsorszámok 12 százalékának felelt meg, a Fókusz esetében pedig a 16 százalékának. Bár a Találkozások című műsorszám kapcsán is előfordultak korábban a kiskorúak szempontjából problémás tartalmak, ez azonban a vizsgált esetek mindössze öt százalékára volt jellemző. Az Elsőkézből című műsorszám nem sértett törvényi bekezdést.

³⁴ Császi, 105. o.

4. Az országos televíziók műsorpolitikájának változása, a kereskedelmi és közszolgálati médiumok működésének tendenciái az elmúlt évek tapasztalati alapján

Az ORTT 2003 őszén megvizsgálta az MTV1 műsorstruktúráját abból a szempontból, hogy a csatorna milyen módon, illetve milyen mértékben tölti be közszolgálati funkcióját. Értelmezésünkben a közszolgálat elsődleges feladata a kereskedelmi televíziózásból kiszorult kulturális értékek következetes képviselése és közvetítése a nézők felé. A kutatás a műsorkínálatot vette górcső alá, továbbá összehasonlította a két országos földi terjesztésű kereskedelmi médium közszolgálati programjait az MTV1 műsorszámával. Végezetül az elemzés megpróbálta feltárni azokat az értékeket, amelyek mellett a közfinanszírozású médium elkötelezte magát, a vizsgálat eme szegmensének szempontjait az Rttv. normái és az MTV Rt. Alapító okiratában foglalt irányelvek szolgáltatták.

A kutatás a kvalitatív és kvantitatív tartalomelemzési módszerek együttes alkalmazására épült. A mintában szereplő médiumok (MTV1, TV2, RTL Klub) éves műsorfolyamából két hónapot, egy tavaszi (április) és egy őszi (szeptember) időszakot analizáltunk. Kutatásunkat segítette az a rendszeres elemzés, amelynek keretében az ORTT folyamatosan ellenőrzi a kereskedelmi műsorszolgáltatók szerződéses vállalásait.

4.1. Az „a” közszolgálati kategória

„a művészeti alkotás, az egyetemes, a magyar és a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek kultúráját, valamint a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek életét, a kisebbségi álláspontokat bemutató közlés” [Rttv. 2. § (19)], „a közszolgálati műsorszolgáltató (...) különös figyelmet fordít az egyetemes és a nemzeti kulturális örökség értékeinek ápolására, a kulturális sokszínűség érvényesülésére” [Rttv. 23. § (4)]

A művészet fogalmának meghatározása rendkívül bonyolult feladat, a vizsgálódás az esztétika területére vezeti a kutatót. Ebben a gondolkodási formában szakítani kell az egymást kizáró kategóriákkal, és szembesülni kell azzal a ténnyel, hogy az alkalmazott terminusok pontos jelentései csak az egyes esztétikai iskolák keretein belül tisztázhatóak. Nincs egyetemes kánon, csak különböző megközelítési módok léteznek. A helyzetet tovább nehezíti, hogy napjaink demokratikus társadalmában a tömegkultúra és az elit kultúra közötti határvonal elhomályosult. A fenti problémákra tekintettel úgy gondoltuk, hogy analízisünket kézzelfoghatóbb fogalmakra alapozzuk, ezért az egyes műfajokra, művészeti ágakra helyeztük a hangsúlyt, és kevésbé koncentráltunk az esztétikai kvalitásra.

Az adatok összevetéséből kitűnt, hogy a közszolgálati csatornán lényegesen több volt az „a” közszolgálati kategóriába sorolható műsorperc. A különbség természetesnek tekinthető, ebben az esetben azt lehetne kifogásolni, ha a közszolgálati médium és a kereskedelmi csatornák adatai közelítettek volna egymáshoz.³⁵ Megállapítható az is, hogy az MTV1 mindhárom programsávban magas arányban sugárzott a kategóriába tartozó műsorszámokat. A I. műsorsávban esetenként tízszer több „a” kategóriás programot szerkesztett adásba, mint a kereskedelmi médiumok (**20. táblázat**). Itt kell ugyanakkor megjegyeznünk, hogy az említett periódusban követik figyelemmel a legkevesebben a műsorokat. Fontos eltérés, hogy a kereskedelmi televíziók főműsoridőben elhanyagolható arányban sugároztak művészeti alkotásokat és kisebbségekkel, illetve azok hagyományaival foglalkozó programokat. Az MTV1 ezzel ellentétben kulturális kínálatának 14-18 százalékát szerkesztette adásba 18 óra

³⁵ A két kereskedelmi csatorna egymástól lényegesen eltérő adatainak vizsgálatát a kutatás nem érinti.

30 perc és 21 óra 30 perc között. Ugyanakkor az is igaz, hogy a legnézettebb időszakban – III. műsorsáv – a közszolgálati adó relatíve kevés művészeti alkotást tett közzé. E tekintetben az MTV1 előnye az RTL Klubhoz képest számottevő volt, a közszolgálati csatornát szorosan követte a kategóriában komoly vállalásokkal rendelkező TV2.

20. táblázat

A televíziók által sugárzott „a” kategóriába sorolt műsorszámok (perc, %)

	MTV1				TV2				RTL Klub			
	április		szeptember		április		szeptember		április		szeptember	
	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%
I. műsorsáv 6.00 – 18.30	6 140	61	6 959	57	789	27	1 094	37	324	27	250	24
II. műsorsáv 18.30 – 21.30	1 399	14	2 207	18	122	4	30	1	0	0	0	0
III. műsorsáv 21.30 – 6.00	2 562	25	3 110	25	2 064	69	1 825	62	865	73	779	76
összesen	10 101	100	12 276	100	2 976	99	2 949	100	1 189	100	1 029	100

A kategórián belül kiemelt helyen szerepeltek a filmalkotások, hiszen a modern televíziózásban a mozifilmek számítanak a legnépszerűbbnek. A közszolgálati csatornán lényegesen több „a” besorolásúnak tekinthető opus került adásba, mint a két kereskedelmi műsorszolgáltató (21. táblázat). Az MTV1 négyszer több művészeti alkotást sugárzott, mint a TV2. Az RTL Klub esetében lényegesen rosszabb volt a helyzet, mivel az MTV1 tízszer több művészfilmet adott le, mint a piacvezető médium.

21. táblázat

A televíziók által sugárzott „a” kategóriába sorolt filmek (perc, %)

	MTV1				TV2				RTL Klub			
	április		szeptember		április		szeptember		április		szeptember	
	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%
filmek	7 798	77	7 936	64	2 615	88	2 216	75	517	43	332	32
egyéb műfaj	2 303	23	4 340	36	361	12	733	25	672	57	697	68
összesen	10 101	100	12 276	100	2 976	100	2 949	100	1 189	100	1 029	100

Mindkét kereskedelmi televízió „a” kategóriás filmjei között jórészt olyan alkotások szerepeltek, amelyek valóban értéket képviseltek. Az RTL Klub kéthetente jelentkezett a Művészbejáró című programmal, amelynek keretein belül „art filmeket” tűzött műsorra. A sorozaton kívül az RTL Klub gyakorlatilag nem szerkesztett adásba a kategória színvonalának megfeleltethető alkotásokat. Ugyanakkor az elemzett időszakban megjelentek olyan kommerszebb produciók, amelyek „kultuszfilmnek” tekinthetők (*Nagymenők*). Az említett mozifilmek általában éjfél után vagy röviddel a nap zárása előtt kerültek bemutatásra. Ugyanezt a tendenciát figyelhettük meg a TV2 műsorszervezési gyakorlatában, azzal a különbséggel, hogy ezen a csatornán hatszor-hétszer több művészi igényű filmet vetítettek, mint a konkurens profitorientált médiumon. Ezek kezdési időpontja azonban még későbbre tolódott. Például *A Simon mágus* és a *Napfény íze* éjjel egy óra után kezdődött, a *Jadviga párnája* éjfél után került adásba. Igényes tömegfilmeket is láthattunk a TV2 programján főműsoridőben (*Forrest Gump* 20.17 óra), ez azonban közel sem volt általánosnak mondható.

Mint láttuk, a kereskedelmi adók alapvetően elhanyagolják a művészi értéket képviselő filmek közzétételét, ezért a Magyar Televízióknak mind minőségi, mind mennyiségi szempontból komolyabb elvárásoknak kellene megfelelnie. Az MTV programkínálatának

elemzése során a filmek három kategóriáját hoztuk létre. Az első kategóriába kerültek az egyértelműen művészi alkotásnak tekinthető produkciók, a másodikba az igényes tömegfilmek, végül a harmadik csoportba azokat a „termékeket” soroltuk, amelyek semmilyen szempontból nem feleltek meg az „a” közszolgálati programtípussal szemben támasztott követelményeknek.

A vizsgált időszakokban az MTV1 filmkínálatának ötödét tekinthettük egyértelműen művészfilmnek (2997 perc). Bár ez az arány a „legelőkelőbb” helyezést biztosította a műsorszolgálatónak, előnye mégis vitatható, ugyanis a TV2 filmjeinek 14 százaléka volt hasonló jellegű. Ugyanakkor az RTL Klubhoz képest valóban jelentős a különbség, hiszen a csatorna filmjeinek mindössze öt százalékát sorolhattuk a művészeti produktumok közé. A fenti arányok azt jelzik, hogy a közszolgálati és a kereskedelmi csatornák filmkínálata kapcsán nem beszélhetünk áthidalhatatlan szakadékról az általuk feldolgozott alkotások mennyisége között.

További problémát jelent a filmek sugárzásának kezdési időpontja. Az MTV1 filmjei közül harminc alkotást tekintettünk egyértelműen művészfilmnek. E harminc produkció műsoridejének fele 23 óra után került adásba, további 39 százaléka 22 óra körül és mindössze 11 százalék jutott 21 óra tájékára. Az arányok egyértelműen jelzik, hogy az MTV1 művészi értéket képviselő filmjeinek töredékét szerkesztették mindenki számára könnyen elérhető műsorsávba. Ezzel mindenképpen sérült az a közszolgálati norma, amely szerint a köztvének a kulturális műveket minél szélesebb nézőközönséghez kell(ene) eljuttatnia.

A közszolgálati adó filmkínálatának legjelentősebb részét, mintegy háromnegyedét, az igényes tömegfilmek alkották. E típus háromszor nagyobb műsoridőt tudhatott magáénak, mint a művészfilmek csoportja (pl.: *Jákob rabbi kalandjai*, *Az arc nélküli ember*, *A testőrök visszatérnek*). A szóban forgó opusok kezdési időpontja jóval nagyobb szórást mutatott: mind az I., mind a II. műsorsávban találkozhattunk ilyen jellegű produkciókkal.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a filmek kiválasztásában és műsorra tűzésében a Magyar Televízió a kereskedelmi csatornához hasonlatos gyakorlatot követ. A művészfilmekkel szemben a kommerszebb termékeket részesíti előnyben, ami elsősorban a műsorra tűzés időpontjában érhető tetten. Emellett fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a vasárnap esti „filmsávban” (20.00–22.00) – mely időpont kiválóan alkalmas a magas kultúra és így a művészfilmek bemutatására – néhány kivételtől eltekintve olyan alacsony színvonalú szórakoztató műsorok kerültek adásba, mint a *Szuperbuli* vagy a *NÉVshowR*. Márpedig ezeknek semmi közük azokhoz a célkitűzésekhez, amelyeket az MTV saját maga számára mértékadónak tart.

A következő lépésben az „a” közszolgálati kategóriába tartozó filmek származási helyét elemeztük. A vizsgált hónapokban az RTL Klub műsorán magyar gyártású közszolgálati filmet nem találtunk (**22. táblázat**). A TV2 filmkínálata – versenytársához és a közszolgálati adóhoz képest is – sokkal gazdagabb volt. Problematikusnak éreztük azonban, hogy a filmek kezdési időpontja éjfélre vagy még ennél is későbbi időpontra esett. A TV2 „a” kategóriás filmjeinek 39 százaléka magyar produkció volt. Ezzel szemben megdöbbentő momentumnak számít, hogy a közfinanszírozású adó választékában a hazai alkotások részesedése mindössze három százalékot ért el. A meglepően alacsony arány azt eredményezte, hogy MTV1 gyakorlatilag nem tett eleget az Alapító okiratában előírt kötelezettségének.

22. táblázat

A televíziók által sugárzott „a” kategóriába sorolt filmek származási helye (perc, %)

	MTV1				TV2				RTL Klub			
	április		szeptember		április		szeptember		április		szeptember	
	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%	perc	%
magyar	173	2	370	5	1082	41	804	36	0	0	0	0
európai	2506	32	3356	43	491	19	120	5	79	15	96	29
amerikai	3087	39	2708	34	1042	40	1292	59	437	85	237	71
egyéb	1835	24	774	9	0	0	0	0	0	0	0	0
nem besorolható	196	3	727	9	0	0	0	0	0	0	0	0
összesen	7798	100	7936	100	2615	100	2216	100	517	100	332	100

Nemzeti értékeink kapcsán az anyanyelv ápolásáról sem feledkezhetünk meg. A valódi helyzet bemutatásához e szempontból részletekbe menő elemzésre lenne szükség, igaz, mélyreható szociolingvisztikai vizsgálat nélkül is megállapítható, hogy a kereskedelmi televíziók kevéssé tekinthetők a nyelvi kultúra elkötelezett képviselőinek. Az RTL Klub és a TV2 is fiatalos, lendületes stílussal próbálja megnyerni a célközönségét. Emellett a „sztárcsinálás” állandó kényszere olyan személyeknek ad lehetőséget a szereplésre, akik „normális esetben” sokszor nem is kerülhetnének képernyőre.

A fentiekben vázolt jelenségek komoly feladatot rónak a közszolgálati televíziókra. Az MTV1 műsorvezetőinek, bemondóinak, híradósainak nyelvhasználata konzervatív és kiművelt. Mindez azonban az anyanyelv ápolásának passzív formája. A vizsgált időszakban az egyetlen kifejezetten nyelvi műsor a Grétsy László és Balázs Géza által jegyzett *Szószóló* volt, amely heti egy alkalommal jelentkezett, 25 perc terjedelemben. Az egyre szegényesebb nyelvi környezet, az irodalom háttérbe szorulása mind-mind olyan tendencia, amely szükségessé tenné az aktív, tudatos és felelős nyelvápolás, értékőrzés felvállalását. Az irodalmi magyar nyelv kultiválásában igen fontos szerepük lehetne a színházi közvetítéseknek. Ezzel szemben a vizsgált időszakban csupán egyetlen alkalommal, a közszolgálati televízió műsorán volt látható e programtípus (*Fejes Endre: Vonó Ignác*).

A nyelvi és kulturális értékek bemutatása nem nélkülözheti a vers műfaját sem. Ebből a szempontból számszerűleg a TV2 jobban teljesített, mint közszolgálati társa. Ugyanakkor költeményeket csakis éjszakai időpontban tűzött műsorára (*Vers éjjél után*), és szinte kizárólag klasszikus műveket mutatott be, a kortárs líra nem került a TV2 látószögébe. Az MTV1 egyetlen ilyen típusú programmal jelentkezett, havonta egy alkalommal. Itt kell megjegyeznünk, hogy ez a műsorszám (*Bestseller – A világ nyitott könyv*) is későn, 22.30 óra után került adásba. A műsor kurrens irodalmi alkotásokat mutatott be. Az RTL Klub kínálatában egyáltalán nem szerepeltek hasonló jellegű produkciók.

A kultúra értékeinek reprezentálása természetesen nem csak művészeti alkotások megjelenítését jelenti, ugyanezen címszó alatt a kulturális élet eseményeivel, személyiségeivel foglalkozó műsoroknak is teret kell/lehet biztosítani. Ezen a területen a két kereskedelmi csatorna igen gyengén teljesített. Az RTL Klub (*Stella Moziklub*; péntek, 0.00 óra körül) és a TV2 (*Cinematix*; szerda, 0.00 óra körül) esti műsorsávjában egy-egy moziajánló jelentkezett, e programok azonban a kulturális életnek csak igen kis szegmensét fedték le, továbbá késő esti időpontban kezdődtek. A TV2 ugyan rendelkezett egy komoly magazinműsorról, amely tartalmát és színvonalát tekintve megfelelt az „a” közszolgálati kategória kívánalmainak (*Propaganda*), de ez a produkció szintén az éjjél utáni választékot gazdagította.

A Magyar Televízió műsorkínálata nem látszott alkalmasnak a fentiekben taglalt hiányok pótlására. A *Galéria* című magazin szombat, vasárnap délelőtt jelentkezett kb. egy óra terjedelemben. Emellett a *Heti Menü* éjjeli adása próbálta feltérképezni a hét jelentősebb kulturális eseményeit. A színvonalas műsor a művészet minden ágára igyekezett figyelmet

fordítani.

A nemzetiségi műsorok fontos funkciója, hogy a hazánkban élő etnikai kisebbségek tagjai tájékozódhassanak a kifejezetten őket érintő kérdésekről. Továbbá, a programok egymás értékeinek, szokásainak, valamint hagyományainak megismerésén keresztül a tolerancia és a harmonikus egymás mellett élés feltételeinek megteremtéséhez is hozzájárulnak. Az „a” közszolgálati kategória elvárásai az említett szerepekre hangsúlyozottan érvényesek.

A kereskedelmi televíziók nem jeleskedtek ezen a területen. Az RTL Klub egyetlen nemzetiségi műsora a *Kavalkád*, amely nem önálló programként, hanem egy délelőtti műsorban, néhány rövidebb összeállítás formájában jelentkezett. A hangsúlyt a népi hagyományokra és a szórakozásra helyezte. A TV2 kisebbségi magazinját (*Gyökereink*) a kakaskukorékolással egy időben, szombat reggel 6 órakor kezdte sugározni.

Ezzel szemben a közszolgálati televízió a hazánkban jelentősebb számban élő nemzetiségek számára – horvát, német, roma, román, szerb, szlovák, szlovén – rendszeresen sugárzott különböző programokat (hétfőtől-péntekig 14.00-14.30 óra között). Ezek elsősorban a közösségek életét és kultúráját érintő témákat dolgoztak fel. Az egyes nemzetiségek hagyományaira főként dokumentumfilmekben keresztül, vagy egy-egy művészeti esemény bemutatása révén kaphattak betekintést a nézők.

4.2. Az „e” közszolgálati kategória

„a gyermek- és ifjúsági műsorok, valamint a gyermekvédelem céljait szolgáló ismeretterjesztő, felvilágosító műsorok”

A fenti kategória – a törvényalkotó szándéka szerint – a műsorok igen széles spektrumát ölelné fel. A kereskedelmi műsorszolgáltatók azonban elsősorban a gyerekek szórakoztatására helyezték a hangsúlyt.

Összehasonlítva az „e” közszolgálati kategóriába sorolható műsorszámok időtartamát, meglehetősen nagy különbségeket tapasztaltunk az MTV1 és a két profitorientált csatorna között. A jelentős eltérés abból eredt, hogy a kereskedelmi csatornák rengeteg olyan műsorszámot is ebbe a kategóriába soroltak, amelyek nem igazán összeegyeztethetőek a típussal szemben támasztott elvárásokkal (pl. komédiasorozatok, szappanoperák). A kereskedelmi csatornák „szabadabb” kategorizálási gyakorlatát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a harmadik, éjszakai műsorsávba is beillesztettek gyermek- és ifjúsági programokat (23. táblázat).

A közszolgálati csatorna a vizsgált időszakokban rendkívül kevés gyermekműsort sugárzott, igaz, ezeket legalább olyankor vetítette, amikor a megcélzott korosztály el is érhetette.

23. táblázat

A televíziók által sugárzott „e” kategóriába sorolt műsorszámok (perc)

	MTV1		TV2		RTL Klub	
	április	szeptember	április	szeptember	április	szeptember
6.00 – 18.30	334	364	3532	4926	4165	3542
18.30 – 21.30	–	–	126	63	248	306
21.30 – 6.00	–	–	62	151	126	235
összesen	334	364	3719	5140	4539	4084

Kézenfekvő, hogy a nemzeti kultúra és értékek közvetítésében komoly szerepet játszhatnának a kiskorúaknak szánt hazai gyártású programok. A legfiatalabb korosztályoknak szóló produkciók között a vizsgált időszakokban egyetlen magyar gyártásút találtunk. A *Kölyökklub* (RTL Klub, 07.00) azonban csak a keretét adta a bemutatandó rajzfilmeknek, amelyek között egyetlen egy sem számított hazainak.

A közszolgálati televízió valamivel gyakrabban vett fel műsorába itthoni produkciókat (*Vuk, Pom Pom, Füles Mackó, Futrinka utca*), a külföldi gyártású programok aránya elenyésző volt (*Trikrek* – spanyol, *Roszcsonk kalandjai* – ausztrál). Mesejátékot egyetlen alkalommal (*És boldogan éltek...*) tűzött programra az MTV1. Elgondolkodtató az a tendencia, mely szerint a közfinanszírozású médium egyáltalán nem foglalkozik a kínálat frissítésével, bővítésével, vagy új műsorszámok készítésével, hiszen az említett produkciók évek óta programon lévő opusok. Újdonságnak számított a *Süsü varázs* kívánságműsor és az óvodásoknak szóló *Bocsoda* (szombat 10 óra után).

A vizsgált időszakokban egyetlen „ifjúsági” jelöléssel készült filmalkotással találkozhattunk (*Vadkörtek*), és ezzel végére is értünk a kiskorúak számára gyártott magyar filmek listájának. Egyáltalán nem regisztráltunk történelmi filmet vagy irodalmi adaptációt.

A kielégítetlen igényeket a nagyobb arányban jelentkező televíziós sorozatok, szappanoperák próbálták csillapítani. A kereskedelmi televíziók szerkesztési gyakorlatát követte az olyan filmek műsorra tűzése, mint az *Androméda* (hétköznapi 15 óra és 16 óra között), az *X-csapat* (péntek 13 óra után), a *Kachorra* (hétköznapi 18.30 óra körül) és a *Pérez, pénz, pénz* (hétfő és csütörtök 21.15 óra). Az említett sorozatok közül valamennyi a tengerentúlról érkezett.

A nem fikciós ifjúsági műsorok területén a Magyar Televízió valamivel jobban teljesített, mint kereskedelmi társai, az ilyen típusú programok aránya azonban elenyésző volt. A vizsgálat áprilisi szakaszában a *Kamaszkávéház* (szombat 10 óra vagy 10.30 óra), a szeptemberi fázisban pedig *A Képben vagyunk!* (szombat 10.30 óra vagy 11 óra) szolgáltatott a fiatalok számára információkat heti egy alkalommal, 20-30 perc terjedelemben.

Nem szórakoztató jellegű, kifejezetten gyermekgondozással foglalkozó programmal egyáltalán nem talákoztunk a vizsgálat ideje alatt.

5. A rendszeres műsorfigyelés tapasztalatai

Az ORTT rendszeresen vizsgálja a médiatörvény és más jogforrások előírásainak betartását az országos, körzeti és helyi műsorszolgáltatók programjaiban. E hatósági ellenőrző tevékenység 2003-ban 598 műsorszolgáltatót érintett, melynek során összesen 15 110 műsorórát analizáltunk (**24. táblázat**). Itt kell megjegyeznünk, hogy a Testület által közigazgatási határozatba foglalt törvénysértések száma, illetve a Műsorfigyelő és -elemző Igazgatóság vizsgálatai során feltárt normasértések minimális eltérést mutatnak egymástól.

24. táblázat*A 2003-ban lefolytatott vizsgálatok megoszlása*

	vizsgálatok száma	ellenőrzött műsoróra	vélelmezett jogsértések száma
Országos műsorszolgáltatók	1 141 ³⁶	8 046	3 365
Közzet- és helyi műsorszolgáltatók	1 147	7 074	4 012
Összesen	2 288	15 110	7 377

A vizsgált műsorórák mennyisége alig emelkedett a megelőző évhez képest, ezzel szemben a feltételezett normaszegések száma jelentősen megugrott 2003-ban (**25. táblázat**).

25. táblázat*A vizsgált műsorórák és a vélelmezett törvénytörések száma (1999-2003)*

	1999	2000	2001	2002	2003
Vizsgált órák száma	7 328	15 118	14 384	14 532	15 110
Vélelmezett jogsértések száma	810	5 792	6 994	5 275	7 377

5.1. Országos műsorszolgáltatók vizsgálata a vélelmezett törvénytörések tükrében

A kilenc országos műsorszolgáltatónál (öt közszolgálati és négy kereskedelmi) 1 141 vizsgálatot kezdeményeztünk, amelynek keretében 8 046 műsoróra került elemzésre. Az országos médiumok rendszeres figyelése véletlen mintavétel alapján történt, minden nap két televízió- és egy rádiócsatorna került kisorsolásra, amelyeknek a főműsoridejét, valamint további randomizált módon kiválasztott három, illetve négy programóját vizsgáltuk. Hetente egyszer – az említett módszer segítségével – kisorsoltunk egy-egy műsorszolgáltatót, amelynek az egész napi műsoridejét elemeztük (ún. 24 órás vizsgálat keretében). Az alábbi táblázatban foglaltuk össze az egyes műsorszolgáltatókat érintő vizsgálatok legfontosabb adatait (**26. táblázat**).

26. táblázat*Országos műsorszolgáltatók mintába kerülési gyakorisága 2003-ban*

	Napi vizsgálat száma	24 órás vizsgálat száma	Vizsgált órák száma összesen
MTV1	143	4	954
M2	144	3	936
Duna TV	145	6	1014
TV2	145	6	1014
RTL Klub	146	5	996
Kossuth Rádió	93	5	771
Petőfi Rádió	93	7	819
Sláger Rádió	94	5	778
Danubius Rádió	92	5	764

³⁶ Az adat nem tartalmazza a reklámidő-túllépésnek, a film-megszakításnak, az alkoholtartalmú italok reklámozásának, a hírműsoroknak és a televíziós vásárlási műsorablakoknak szentelt analízisek, továbbá a Testület által elrendelt külön vizsgálatok számát.

Az elemzések tanúsága szerint az országos műsorszolgáltatók 3 365 ízben sértették meg az Rttv. rendelkezéseit. A közszolgálati médiumoknál 1 892, a kereskedelmiéknél pedig 1 473 esetben vélelmeztünk jogsértést (27. táblázat).

Az országos lefedettséggel rendelkező rádiókról kijelenthető, hogy a Sláger Rádiónál jól érzékelhető a jogszabályokkal szemben tanúsított konform magatartás előtérbe kerülése. Ezzel szemben a közszolgálati adók és a Danubius Rádió törvénysértéseinek száma meredeken emelkedett 2002-höz képest.

Hasonlóan a rádiókhoz, a televíziók esetében is a kereskedelmi médiumoknál nőtt jelentősebb mértékben a feltételezett törvénysértések esetszáma. A közszolgálati médiumok vélelmezett jogszabálysértései csökkentek, a Duna Televízió műsoraiban például az említett tendencia már hosszabb időre tekint vissza. A kereskedelmi csatornák közül a TV2 nem mutatott változást a megelőző év tapasztalataihoz képest, míg az RTL Klub – vetélytársával ellentétben – növelte a vélelmezett jogsértések számát.

27. táblázat

A vélelmezett jogsértések abszolút számának alakulása (2000-2003)

	M1	M2	Duna TV	TV2	RTL Klub	Kossuth Rádió	Petőfi Rádió	Sláger Rádió	Danubius Rádió
2000	892	482	248	294	61	369	169	69	488
2001	1602	1036	192	584	246	60	31	316	408
2002	1054	749	115	545	439	20	8	404	69
2003	901	633	98	549	497	184	76	234	193

2003 során a műsorszolgáltatók alapvetően tiszteletben tartották az Rttv. reklámkorlátokkal és -szabályokkal foglalkozó rendelkezéseinek többségét, azonban a reklámidő-túllépés frekvenciája drasztikusan emelkedett. Jellemző adat, hogy az MTV Rt. 742, az országos földi terjesztésű profitorientált médiumok viszont 246 esetben vétettek e törvényhely ellen. A közfinanszírozású médium reklámidő-túllépésének össz-időtartama éves szinten meghaladta a tíz órát, míg a kereskedelmi televízióknál e dimenzióban négyórás túllépést mértünk. Az MTV anomáliái egyetlen műsorszámra vezethetők vissza (Nap-kele), ezzel szemben a magánkézben lévő médiumoknál a televíziós vásárlást terheli egyértelműen a felelősség.

A médiatörvény Reklámkorlátok és -tilalmak című fejezetének rendelkezéseit 782 alkalommal sértették meg az országos műsorszolgáltatók. Azon ügyekben, amelyek elbírálása nem esik az Rttv. hatálya alá, ellenben fogyasztóvédelmi vagy versenyjogi szempontból problémásak, a Testület megfelelő hatósági eljárásokat kezdeményezett (104 esetben). A burkolt reklámozás miatt indított eljárások száma az elmúlt évekhez képest emelkedő tendenciát mutatott (2000: 954, 2001: 1338, 2002: 782, 2003: 155³⁷). Az esetszámok emelkedésének hátterében egyfelől a különböző produkciókban megjelenő termékelhelyezés (product placement) áll, másfelől az az értelmezési gyakorlat, amely a támogatói üzenetben megjelenő, reklámértékkel bíró elemeket burkolt hirdetésként interpretálja. 2003-ban gyakran találkoztunk olyan médiaüzenettel, amelynek kapcsán a támogatási szabályok megsértése volt felvethető. E feltételezett törvénysértések tetemes részét (1057 eset) a műsorszám támogathatóságának tilalmát kimondó szabály megszegése tette ki. Ezekon kívül számos alkalommal sérelmezte a Testület, hogy nem vagy nem helyesen nevezték meg a támogatót, illetve a műsorszolgáltatók nem tartották be azt az előírást, amely szerint a támogató védjegye, megkülönböztető jelzése, jelszava nem jelenhet meg a támogatott műsorszám

³⁷ Az adat nem tartalmazza a Testület által elrendelt külön vizsgálatok eredményeit (*Való Világ, Big Brother, Coca-Cola Beach, Borsodi Beach* stb.).

(28. táblázat).

2003-ban több soron kívüli vizsgálatot rendelt el a Testület. Ezek egyikében a támogatási szabályok szempontjából vizsgáltuk a Magyar Televízió legnépszerűbb műsorszámait. Egy másik esetben az RTL Klub Való Világ és a TV2 Big Brother műsorfolyamaiban analizáltuk a termékelhelyezést. Elemeztük továbbá a TV2 Borsodi Beach és az RTL Klub Coca-Cola Beach House c. műsorszámait, amelyeknél burkolt reklámok után „kutattunk”. Adataink szerint a Magyar Televízió továbbra sem hagyott fel azzal a hibás és törvénysértő magatartásával, melynek keretében folyamatosan igénybe vesz támogatókat az időszerező eseményeket feldolgozó műsoregységek (pl. A szólas szabadsága), illetve a népszerű vetélkedő és szórakoztató műsorok (pl. Névshowr, Szuperbuli, Hoztam egy milliót, A TV ügyvédje) közzétételéhez. 2003-ban a kereskedelmi televíziókban bemutatott valóság-show-k és a nyári időszakban sugárzott délelőtti magazinműsorok számítottak igazán problematikusnak a burkolt reklámozás szempontjából.

28. táblázat

Az országos műsorszolgáltatóknál kifogás tárgyává tett törvénysértések típusai

Törvénysértés típusa	MTV1	M2	Duna TV	TV2	RTL Klub	Kossuth Rádió	Petőfi Rádió	Sláger Rádió	Danubius Rádió	Σ
2. § 28.	2									2
2. § 44.	1			77	36					114
3. § (2)										–
5. § (1)					2			10	2	14
5/B. § (2)				4						4
5/C. § (2)				5					1	6
5. § (5)										–
8. § (3)	12	9	12	1		11		3		48
10. § (4)					1					1
10. § (5)	6	10		51	68	4	1	8	7	155
13. § (1)	5	9		4		5		2		25
13. § (2)					8					8
13. § (2) e)				1	2					3
14. § (1)										–
14. § (3)										–
14. § (4)										–
15. § (1) a), b)	117	96	18	49	214	132	14	172	22	834
15. § (2)	6	1				3				10
16. § (2)				124	120			6	2	252
16. § (3)										–
17. § (5)					4					4
17. § (6)										–
18. § (1)	14	13		216	30			30	50	353
18. § (2)										–
18. § (4)				10	12			3	4	29
18. § (5)	6			7		2	1		105	121
19. § (1)										–
24. § (1)	335	407				16				758
24. § (3)	24	3								27
24. § (4)			31							31
24. § (5)	7	5								12
25. §	366	80	37			11	60			554
Összesen	901	633	98	549	497	184	76	234	193	3365

5.2. A helyi, körzeti műsorszolgáltatók vizsgálata a vélelmezett törvénysértések tükrében

1999-ben kezdte el az ORTT a helyi, körzeti médiumok rendszeres figyelését. Az elmúlt három évben folyamatosan szélesedett azon médiumok köre, amelyek a vizsgálati mintába kerültek, de ezzel párhuzamosan a műsorfolyamok analizálása is részletesebbé vált (29. táblázat).

29. táblázat

A médiumok megoszlása a vizsgált műsorórák és a feltárt jogsértések tükrében (1999-2003)

	médiumok száma	vizsgált műsorórák száma	feltárt jogsértések száma
1999	116	1124	950
2000	269	2221	1121
2001	403	5544	1456
2002	430	6429	1940
2003	554	7074	4012

A mintavételi eljárás technikája eltér az országos műsorszolgáltatóknál alkalmazottól. A helyi médiumok műsorai nem kerülnek rögzítésre az ORTT-nél. A rádiók és a televíziók kiválasztása kéthetenként, sorsolás útján történik. A Testület által elfogadott munkatervnek megfelelően, e tevékenységet úgy ütemezzük, hogy a helyi médiumok évente kétszer, a körzeti műsorszolgáltatók pedig havonként egy esetben szerepeljenek a mintánkban.

A helyi, körzeti rádiók és televíziók összesen 4012 esetben hagyták figyelmen kívül az Rttv. előírásait. A vélelmezett jogsértések közül minden második a támogatási szabályokat, harmaduk a reklám-korlátokat érintette. Ez utóbbi körön belül minden tizedik esetben burkolt hirdetéssel talákoztunk, de gyakori volt az adatszolgáltatási kötelezettség nem teljesítése is.

A helyi, körzeti médiumokra elsősorban a támogatási szabályok megszegése volt jellemző az elmúlt évben, azonban nem volt ritka a politikai hírműsorok szponzorálásának gyakorlata sem. A reklámidővel kapcsolatos rendelkezések megsértését legtöbbször a Budapest Televízió, a Magyar ATV és a Viasat3 programjaiban regisztrálhattuk. Gyakran észleltünk normaszegést a hirdetések nem megfelelő főcímfelhasználatakor, esetleg azok teljes hiányakor, de volt olyan eset is, amikor maga a spot tartalma bizonyult problematikusnak. Fontos momentum, hogy a vizsgált évben gombamód elszaporodtak – elsősorban a körzeti televíziók kínálatában – a szexuális ingerkeltésre alkalmas reklámok, valamint a telefonos-játékok, illetve az SMS-chat hirdetések.

A hálózatba kapcsolódott médiumok ellenőrzését 2003 második felében kezdtük meg. Az előttünk álló évben különös hangsúlyt fogunk fektetni e terület ellenőrzésére, hiszen eddigi elemzéseink során számos visszasságot tapasztaltunk. (A vizsgálat elsősorban a szerződéses kötelezettségek kontrollján alapul.)

A közműsorszolgáltatók rendszeres ellenőrzése 2000 novemberében vette kezdetét. A különleges státusszal rendelkező médiumok (mentességet kapnak a műsorszolgáltatási díj fizetése alól) havonta kerülnek ellenőrzésre. E csatornák specifikuma, hogy műsoridejük 51 százalékában közszolgálati programokat kell sugározniuk, továbbá kisebb a mozgásterük a szponzoráció és a reklámozás tekintetében, mint a kereskedelmi médiumoknak. 2003 év végén immár 35 műsorszolgáltató rendelkezett ilyen minősítéssel. A tapasztalatok szerint a televízióknak könnyebb betartaniuk a műsorszolgáltatási szerződésükben vállalt kötelezettségeiket, mint a rádióknak. Utóbbiak számára nehezen teljesíthető követelmény, hogy a műsorszámok között közvetített könnyűzene (ami akár 300-400 percet is jelenthet egy nap) nem számít közszolgálati programnak. Elemzéseink során 150 vélelmezett jogsértést tártunk fel, melyek többnyire a támogatási szabályok be nem tartásából és az adatszolgáltatási

kötelezettség nem teljesítéséből fakadtak.

6. A médiapiac és a médiafogyasztási szokások alakulása 2003-ban

A világ történéseinek, eseményeinek többségét a média közvetíti az emberek felé, egyben formálja is a valóságról alkotott képüket. A média a társadalmi nyilvánosság legfontosabb színtere, s mint ilyen, eszköze a társadalmi folyamatok befolyásolásának. A tömegkommunikáció mindezek mellett vezető helyet foglal el az emberek szabadidős tevékenységében, szórakoztatásában és tájékozódásában, s nem utolsó sorban jelentős gazdasági ágazat is.

Az elmúlt évek tapasztalati alapján elmondható, hogy a médiatartalmak befogadására szentelt idő és ezen belül a televízió nézésre fordított szabadidő mennyisége is folyamatosan nő. 2002-ben az AGB Hungary által mért 254 perc 2003-ban csaknem tíz perccel meghosszabbodott, így közel négy és fél órát töltöttünk átlagosan a televízió előtt, ami világviszonylatban is rendkívül előkelő helyet biztosít Magyarországnak. A gazdasági recesszió – amely különböző okok miatt ugyan, de egyáltalán nem jellemezte a médiapiacot az elmúlt évben – úgy tűnik a tévékészülékek elé szögezte az embereket.

A 2003. évi helyzetet elemezve megállapíthatjuk, hogy a televíziózás duális, közszolgálati-kereskedelmi piacán lejátszódott folyamatok inkább a kereskedelmi médiumoknak kedveztek. Továbbá, az MTV-hez hűséges közönség sem a közszolgálati értékekhez való vonzódását fejezi ki a kulturális fogyasztás eme formájával, csupán a profitorientált programszerkesztés szolidabb, nem annyira harsány változata felel meg inkább az ízlésének. A két szektor jelentősebb piaci részesedéssel bíró tagjainak műsorkínálata napjainkra igencsak hasonló képet mutat, így a különbségek a kereskedelmi és a közszolgálati adók között elhomályosultak.

A médiapiac alapvető tendenciája a bulvárosodás, és ez a folyamat 1997-ben, a kereskedelmi televíziók piacra lépésével kezdődött meg³⁸. Az újonnan alakult médiumok sokkal több szórakoztató, könnyed kikapcsolódást szolgáló programot tűztek műsorra, mint elődeik. A programstruktúra egy régen lappangó igényt elégített ki, a rövid, tömör, könnyen dekódolható üzenetek hatalmas népszerűsége tettek szert. A szenzációorientált, azonnali hatást kiváltó stílus befolyásolta a többi médiumot is. A legjelentősebb hatást a sajtóra gyakorolta, aminek legnagyobb vesztesei a politikai napilapok lettek, eladási mutatóik az elmúlt években folyamatosan csökkentek, míg a bulvárlapok popularitása egyre nőtt. A tömegkultúra termékeit vásárló fogyasztók – a MediaLab megállapításai szerint – kommunikációs értelemben könnyen elérhető és befolyásolható csoportot alkotnak, de mivel nem rendelkeznek számottevő vásárlóerővel, ezért leginkább a tömegcikk forgalmazóinak és gyártóinak fontosak. “Minden trend létrehozza saját ellentétét” – s ez esetünkben sem alakult másképpen, az említett főáram ellenében “úszó réteg” fő jellemzője, hogy nem éri be a semmitmondó, hatásvadász információkkal, hanem az igazságot keresve az ún. véleményvezérekhez igazodik. A napi sajtóval szemben előnyben részesíti a kis példányszámban megjelenő hetilapokat, a tematikus műsorszolgáltatókat és a külföldi hírtelevíziókat.

A reklámpiac jelenlegi folyamatai egyértelműen a televízió egyeduralma felé mutatnak. A rádiópiac erősödésével és a rádióhallgatási szokások változásával – az említett tanulmány összeállítói szerint – nem számolhatunk a jövőben. A médiatervezés háttérbe szorulásának az

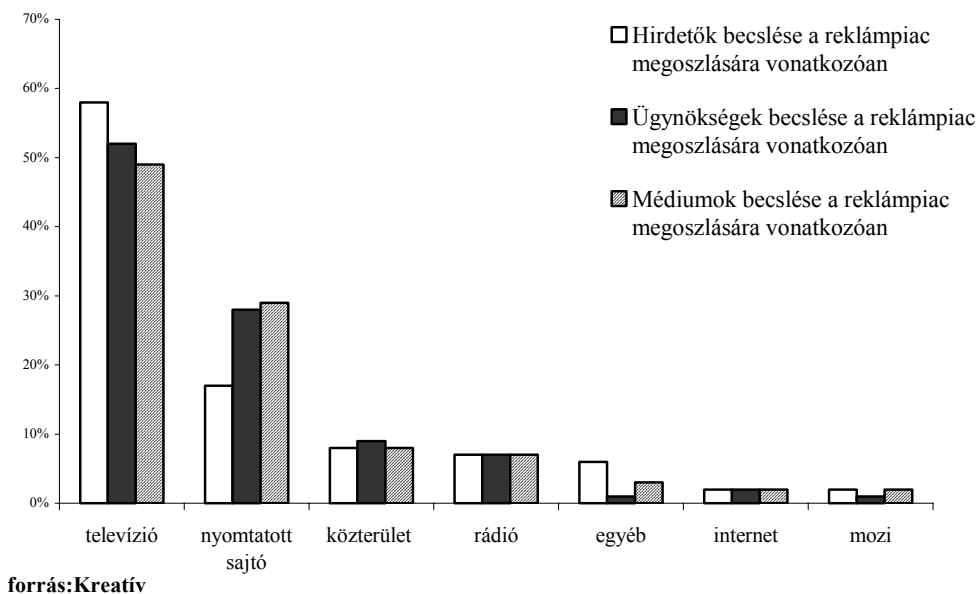
³⁸ Nem állunk le a pályáról: Kreatív XII. évfolyam 12. szám 60. old.

emelkedő televíziós hirdetési tarifák fognak gátat szabni, és e folyamatnak köszönhetően vélhetőleg újra megnő a kisebb réteggözönséget kiszolgáló médiumok jelentősége. A választék növekedése a televíziós piacon (pl. a digitális műsorszórás elterjedése) a fogyasztók szegmentálódását vonja maga után, ami újra nélkülözhetetlenné teszi a szofisztikált médiatervezést.

A hirdetési piac megoszlásáról minden évben csak becsült adatok állnak a rendelkezésünkre, ezért talán érdekes lehet, hogy a szféra szereplői mit gondolnak a kérdésről³⁹. A TNS által végzett kutatás 60 kérdőív és tíz mélyinterjú elemzésén alapult. Abban mindhárom szakembergárda (hirdetők, műsorszolgáltatók, ügynökségek) egyetértett, hogy a televízió tekinthető a legnagyobb reklámbevétellel rendelkező médiumnak. Az írott sajtó a második, a rádió pedig a harmadik helyen áll. Az ügynökségek és a médiumok azonban jóval komolyabb részesedést szavaztak meg a sajtónak, mint maguk a hirdetők. A többi szereplő tekintetében – kisebb eltérésektől eltekintve – hasonló számarányok születtek (**29. ábra**).

29. ábra

A hirdetési piac megoszlására vonatkozó becslések

Forrás: Kreatív

Az ORTT megrendelésére készített Deloitte & Touche tanulmány szerint 2003. első hat hónapjában emelkedtek a reklámbevételek. A tanácsadó cég listaáron számolt előrejelzése több mint 20 százalékos növekedést jelez. A 2002-es választások után az uniós népszavazás újból kompenzálta a gazdasági hanyatlást (**30. táblázat**⁴⁰). A kábeles médiumok kivételével valamennyi műsorszolgáltató várhatóan hozza a megelőző évi bevételeket. Az MTV különösen szerencsés félévet zárt, hiszen hat hónap alatt sikerült realizálnia a teljes 2002. évi árbevételét.

³⁹ Egy táblából cseresznyéznek: Kreatív XII. évfolyam 6. szám 54. old.

⁴⁰ Itt kell megjegyeznünk, hogy a listaáron számolt adatok nem tekinthetők megbízhatónak, mivel az egyes esetekben alkalmazott árengedmények mértéke elérheti a 70 százalékot is, továbbá a támogatói szerződések és a barterek meghatározó részét képezik a hirdetési piacnak, ezek a tételek azonban a kimutatásban egyáltalán nem szerepelnek.

30. táblázat*A televíziós reklámköltések listaáron (milliárd forint)*

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003. I. félév
TV2	3,4	22,3	36,1	68,0	98,0	114,3	72,5
RTL Klub	1,2	18,7	31,4	47,9	47,2	68,0	36,7
MTV1	24,7	12,0	11,0	9,4	8,1	6,5	7,1
Duna Televízió	2,0	1,8	1,4	1,0	1,0	0,4	0,2
kábelesek	15,4	25,3	16,5	4,3	6,1	14,1	3,8
összes televízió	49,8	80,7	94,9	129,6	159,5	204,1	122,3

Forrás: Deloitte & Touche

A Heti Világgazdaság adatai megerősíteni látszanak a tanácsadó cég becsléseit. A 2003. novemberében lezárt adatok tanúsága szerint az RTL Klub 24,5 milliárd forintos forgalmat produkált, ami csaknem megegyezett a tavalyi eredménnyel (24,8 milliárd forint). A küzdelem ezüstérmese, a TV2 25 százalékkal növelte forgalmát (21,8 milliárd forint). Az RTL elsőségét elsősorban a marketing szempontból legfontosabb 18 és 49 év közötti korosztályban kivívott tetemes fölénye garantálta. A csatorna pozícióját új ügyfél-stratégiával is konzerválni próbálta, egyfajta kiemelt klienskört kívánt létrehozni, illetve kísérletet tett arra, hogy magához vonzza a legjelentősebb hirdetőköt. Az RTL Klub abszolút győztesnek számít a magyar piacon, hiszen részvényeseinek három éve osztalékot fizet, míg a TV2 még mindig az üzemi veszteség leszorításán munkálkodik.

A nézettségi versenyben az I. negyedévben a főműsoridőt, az átlagos nézőszámot, valamint a televízió-nézésre fordított időt vizsgálva megállapítható, hogy az RTL Klub vezetett, a TV2 kissé lemaradva követte versenytársát a négy évnél idősebb népesség körében. A teljes műsoridő tekintetében már megfordult a helyzet, és a TV2, ha csekély különbséggel is, de megszerezte az első helyet. A bronzérmes MTV1-től jóval elmaradtak a kisebb népszerűséggel bíró csatornák, mint a Viasat3, az M2 vagy a Duna Televízió (**31. táblázat**).

31. táblázat*A televíziós csatornák nézőszámának átlagos alakulása 2003. I. negyedévében⁴¹*

	18.30 – 21.30 (főműsoridő)			02.00 – 25.59 (teljes nap)		
	AMR	AMR %	ATV	AMR	AMR %	ATV
MTV	941 506	10,0	18	309 649	3,3	47
TV2	1 443 152	15,3	28	582 407	6,2	89
RTL KLUB	1 687 733	17,9	32	539 953	5,7	83
M2	80 796	0,9	2	41 239	0,4	6
DUNA TV	64 716	0,7	1	32 516	0,3	5
HBO	28 838	0,3	1	19 514	0,2	3
VIVA	14 209	0,2	0	10 994	0,1	2
SPEKTRUM	28 016	0,3	1	18 375	0,2	3
MINIMAX	29 863	0,3	1	23 310	0,2	4
MAGYAR ATV	70 793	0,8	1	30 993	0,3	5
VIASAT3	109 464	1,2	2	47 879	0,5	7
SPORT1	31 899	0,3	1	18 615	0,2	3
egyéb magyar	224 231	2,4	4	114 939	1,2	18

⁴¹ **AMR:** a műsor nézőinek teljes lakosságon belüli részaránya, viszonyítva a nézésével eltöltött idő hosszához, például: ha egy néző a műsorszám 50 százalékát látta, akkor csak "fél nézőnek" számít.

SHR: a műsor nézőinek aránya az adott intervallumban televíziót (illetve videót nézők) csoportján belül.

ATV: Egy főre jutó nézett idő a népességben vagy a vizsgált célcsoportban (perc).

egyéb külföldi	113 332	1,2	2	56 919	0,6	9
átlag	347 753	3,7	7	131 950	1,4	20

Forrás: AGB Hungary

A II. negyedévben nem sokat változott a helyzet, csupán annyiban módosultak az erőviszonyok, hogy az RTL Klub – minimális előnnyel ugyan, de – a teljes műsoridőt alapul véve is győzni tudott legnagyobb versenytársával szemben (**32. táblázat**).

32. táblázat

A televíziós csatornák nézőszámának átlagos alakulása 2003. II. negyedévében

	18.30 – 21.30 (főműsoridő)			02.00 – 25.59 (teljes nap)		
	AMR	AMR %	ATV	AMR	AMR %	ATV
MTV	715 607	7,6	14	241 104	2,6	37
TV2	1 019 760	10,8	20	442 434	4,7	68
RTL KLUB	1 396 797	14,8	27	459 706	4,9	70
M2	75 516	0,8	1	35 160	0,4	5
DUNA TV	48 039	0,5	1	24 906	0,3	4
HBO	27 038	0,3	1	17 456	0,2	3
VIVA	12 312	0,1	0	9 726	0,1	1
SPEKTRUM	20 737	0,2	0	14 141	0,2	2
MINIMAX	24 426	0,3	0	19 663	0,2	3
MAGYAR ATV	59 378	0,6	1	26 573	0,3	4
VIASAT3	81 586	0,9	2	37 689	0,4	6
SPORT1	28 352	0,3	1	14 936	0,2	2
MUSIC TV	40	0	0	26	0	0
egyéb magyar	178 764	1,9	3	99 228	1,1	15
egyéb külföldi	107 199	1,1	2	50 410	0,5	8
átlag	253 037	2,7	5	99 544	1,1	15

Forrás: AGB Hungary

A harmadik negyedév a teljes műsoridő tekintetében minimális változást hozott, ezúttal a TV2 javára (**33. táblázat**).

33. táblázat

A televíziós csatornák nézőszámának átlagos alakulása 2003. III. negyedévében

	18.30 – 21.30 (főműsoridő)			02.00 – 25.59 (teljes nap)		
	AMR	AMR %	ATV	AMR	AMR %	ATV
MTV	694 376	7,4	13	245 091	2,6	37
TV2	1 182 810	12,6	23	466 628	5,0	71
RTL KLUB	1 290 590	13,7	25	422 549	4,5	65
M2	61 542	0,7	1	33 513	0,4	5
DUNA TV	48 000	0,5	1	26 354	0,3	4
HBO	19 736	0,2	0	16 206	0,2	2
VIVA	12 641	0,1	0	10 650	0,1	2
SPEKTRUM	21 141	0,2	0	13 902	0,1	2
MINIMAX	23 336	0,2	0	21 628	0,2	3
MAGYAR ATV	70 390	0,7	1	27 674	0,3	4
VIASAT3	82 186	0,9	2	36 219	0,4	6
SPORT1	22 861	0,2	0	12 720	0,1	2
MUSIC TV	2 178	0,0	0	1 935	0,0	0
egyéb magyar	186 225	2,0	4	112 205	1,2	17
egyéb külföldi	91 446	1,0	2	46 768	0,5	7

átlag	253 964	3,0	5	99 603	1,0	15

Forrás: AGB Hungary

Az év utolsó periódusa az RTL Klub győzelmét hozta minden tekintetben (**34. táblázat**).

34. táblázat

A televíziós csatornák nézőszámának átlagos alakulása 2003. IV. negyedévében

	18.30 – 21.30 (főműsoridő)			02.00 – 25.59 (teljes nap)		
	AMR	AMR %	ATV	AMR	AMR %	ATV
MTV	762 185	8,1	15	256 186	2,7	39
TV2	1 428 569	15,2	27	547 929	5,8	84
RTL KLUB	1 822 081	19,4	35	584 318	6,2	89
M2	51 095	0,5	1	347 88	0,4	5
DUNA TV	56 882	0,6	1	30 749	0,3	5
HBO	21 170	0,2	0	14 089	0,1	2
VIVA	15 141	0,2	0	12 039	0,1	2
SPEKTRUM	22 001	0,2	0	15 102	0,2	2
MINIMAX	31 593	0,3	1	23 410	0,2	4
MAGYAR ATV	65 291	0,7	1	23 083	0,2	4
VIASAT3	110 304	1,2	2	42 557	0,5	7
SPORT1	43 798	0,5	1	20 097	0,2	3
MUSIC TV	2 796	0,0	0	2 427	0,0	0
egyéb magyar	213 229	2,3	4	126 647	1,3	19
egyéb magyar	131 039	1,4	3	65 666	0,7	10
átlag	318 478	3,0	6	119 939	1,0	18

Forrás: AGB Hungary

A közönségarány (SHR%) vizsgálata csak megerősíteni tudta az előzőekben már ismertetett helyzetet. Az RTL Klub 2003-ban elsősorban a 18-49 éves korosztály körében számított népszerűnek, a korcsoport tagjai nagyobb figyelmet szenteltek az RTL műsorainak, mint a TV2 programjainak mind a főműsoridőt, mind a teljes adásnapot tekintve (**35. táblázat**).

35. táblázat

Az egyes csatornák közönségaránya műsorsáv és korosztály szerinti bontásban

		MTV	M2	DUNA TV	RTL KLUB	TV2	összesen
periódus		SHR %	SHR %	SHR %	SHR %	SHR %	idősávonkénti
teljes pop.	teljes műsoridő	15,3	2,1	1,7	29,3	29,8	78,2
teljes pop.	18.30 - 21.30	17,6	1,5	1,2	35,1	28,8	84,2
18-49	teljes műsoridő	11,1	1,4	1,3	33,0	31,4	78,2
18-49	18.30 - 21.30	12,5	1,3	1,0	39,3	30,9	85,0
50+	teljes műsoridő	22,3	3,3	2,4	25,8	27,6	81,4
50+	18.30 - 21.30	24,6	2,0	1,6	31,4	26,7	86,3

Forrás: AGB Hungary

A legnézettebb tíz fikciós műsorszám között a Barátok közt c. RTL Klub produkció szerepelt a legtöbbször, összesen hatszor. 2003. legnagyobb nézőszámmal rendelkező fikciós műsorszám a Reszketések betörők 3. volt (RTL Klub), amelyet több mint 2,5 millióan tekintettek meg. Hasonlóan nagy népszerűségnek örvendett a TV2 által megvásárolt Hangyák a gatyában c. német tini-paródia. Az ötödik helyen a Julia Roberts és Richard Gere "álompáros" által előadott "romantikus dráma", a Pretty Woman végzett. A Két tűz között c.

akciófilm csak a hatodik helyet szerezte meg, ami alátámasztani látszik azt a hipotézist, miszerint az erőszakos műsorszámok nem tartoznak a közönség elsősorú kedvencei közé. Az alábbi lista alapján kijelenthetjük, hogy az elmúlt év legnézettebb produkciója – a rajongók között csak “BK” néven emlegetett – magyar szappanopera volt (**36. táblázat**).

36. táblázat

A legnagyobb nézőszámmal rendelkező fikciós műsorszámok 2003-ban

	dátum	leírás	kezdés	vége	időtartam	csatorna	AMR%
1.	2003. XII. 26.	Reszketések betörők III. (amerikai vígjáték)	19:25:27	21:12:58	1:47:32	RTL KLUB	27,7
2.	2003. I. 1.	Hangyák a gatyában (német vígjáték)	20:20:55	21:46:54	1:26:00	TV2	27,0
3.	2003. XI. 27.	Barátok közt (magyar szappanopera)	20:19:03	20:56:06	0:37:04	RTL KLUB	26,2
4.	2003. X. 23.	Barátok közt (magyar szappanopera)	20:19:12	20:56:21	0:37:10	RTL KLUB	25,8
5.	2003. XII. 25.	PRETTY WOMAN - Micsoda nő! (amerikai vígjáték)	20:58:11	23:03:16	2:05:06	RTL KLUB	25,7
6.	2003. I. 12.	Két tűz között (amerikai vígjáték)	19:59:16	22:31:10	2:31:55	TV2	25,5
7.	2003. XII. 8.	Barátok közt (magyar szappanopera)	20:18:04	20:56:23	0:38:20	RTL KLUB	25,1
8.	2003. XI. 28.	Barátok közt (magyar szappanopera)	20:14:25	20:56:41	0:42:17	RTL KLUB	25,0
9.	2003. X. 16.	Barátok közt (magyar szappanopera)	20:15:46	20:56:49	0:41:04	RTL KLUB	25,0
10.	2003. X. 24.	Barátok közt (magyar szappanopera)	20:18:54	20:57:13	0:38:20	RTL KLUB	24,8

Forrás: AGB Hungary

Az első tíz legnézettebb nem fikciós műsorszám listájára egy licencműsor, a Legyen Ön is milliomos! nyomta rá a bélyegét (**37. táblázat**), ami az első hely mellett további hét top tízes pozíciót is a magáénak mondhatott. Megdöbbentő, hogy a második helyen az Irigy Hónaljmirigy produkciója, a nagy botrányt kavart Bazi nagy roma lagzi végzett. A szilveszteri nézettségi versenyt egyértelműen a TV2 nyerte, ezért nem véletlen, hogy Sas József újévi programja szerezte meg a harmadik helyet. Ugyanakkor rendkívül furcsa, hogy a Kamera Hungária díjazottjai közül egyetlen alkotógárda sem került fel a legnézettebb tíz közé. (A Napló egyik epizódja a 23. helyet szerezte meg az összesítésben, az Esti showder a 69. helyen állt. Az első valóságshow a 71. helyen tűnt fel, a Nagy Ő volt a legnézettebb ebben a zsánerben.)

37. táblázat

A legnagyobb nézőszámmal rendelkező nem fikciós műsorszámok 2003-ban

	dátum	cím	kezdés	vége	műsorszolgáltató
1.	2003. X. 06.	Legyen Ön is Milliomos! (quiz show)	19:46:55	20:18:41	RTL KLUB
2.	2003. III. 30.	Bazi nagy roma lagzi (IHM)	20:06:20	21:00:07	TV2
3.	2003. XII. 31.	Sas taps (kabaré)	22:32:51	23:31:26	TV2
4.	2003. X. 23.	Legyen Ön is Milliomos! (quiz show)	19:46:23	20:19:11	RTL KLUB
5.	2003. XI. 27.	Legyen Ön is Milliomos! (quiz show)	19:46:07	20:19:02	RTL KLUB
6.	2003. XI. 13.	Legyen Ön is Milliomos! (quiz show)	19:47:33	20:18:54	RTL KLUB
7.	2003. X. 24.	Legyen Ön is Milliomos! (quiz show)	19:45:32	20:18:53	RTL KLUB

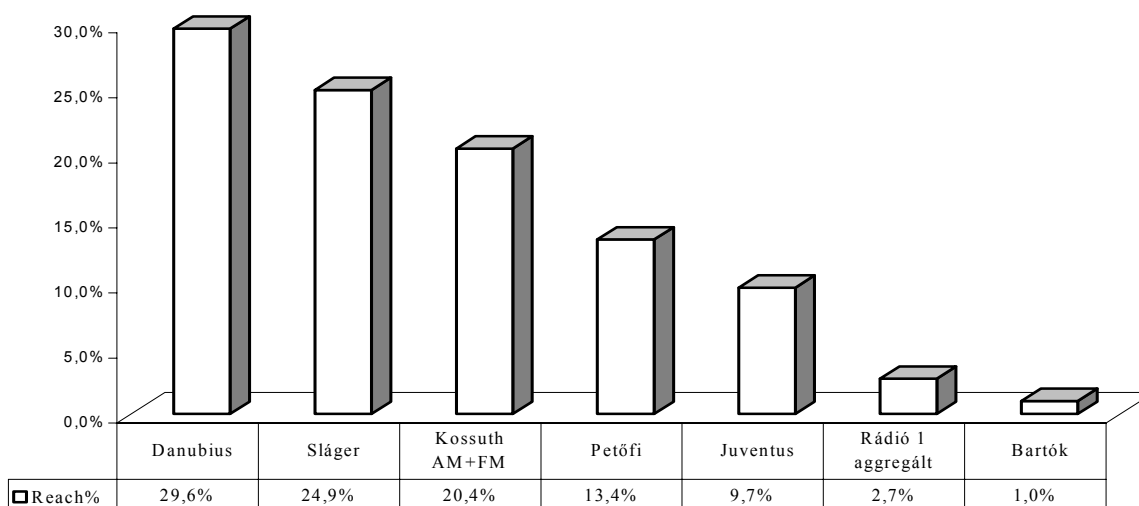
8.	2003. XI. 21.	Legyen Ön is Milliomos! (quiz show)	19:44:44	20:15:52	RTL KLUB
9.	2003. XI. 7.	Legyen Ön is Milliomos! (quiz show)	19:45:20	20:17:24	RTL KLUB
10.	2003. XII. 11.	Legyen Ön is Milliomos! (quiz show)	19:44:11	20:13:50	RTL KLUB

A tavalyi évben a 14 évesnél idősebbek körében az összes rádiózással töltött idő nem változott számottevően. A rádióhallgatók között éles különbség mutatkozik a tekintetben, hogy kereskedelmi vagy közszolgálati adókat követnek figyelemmel. Az idősebb rádióhallgatók szinte csak közszolgálati adókat figyelnek, ezzel szemben az aktívan rádiózó fiatalok túlnyomó többsége nem hallgatja a közszolgálati csatornákat. E tény legfontosabb üzenete: a felnövekvő generációk úgy szocializálódnak, hogy a tájékoztató funkció teljes háttérbe szorulásával a rádiót kizárólag szórakoztatásra használják.

A 14 év feletti népesség rádióhallgatási szokásai nem változtak jelentős mértékben az elmúlt években. A teljes napi elérés átlagát vizsgálva megállapítható⁴², hogy az országos kereskedelmi rádiók tekinthetők a piacvezető adóknak. A Danubius megőrizte elsőségét 2003-ban is, a Sláger, a Kossuth Rádió és a Petőfi Rádió követte sorrendben a legnépszerűbb adót. Az egyes helyezések közötti különbség öt százalék körül mozgott (**30. ábra**).

30. ábra

Az országos és körzeti lefedettséggel rendelkező rádióadók hallgatottsága (RCH%) – 2003. I. negyedév

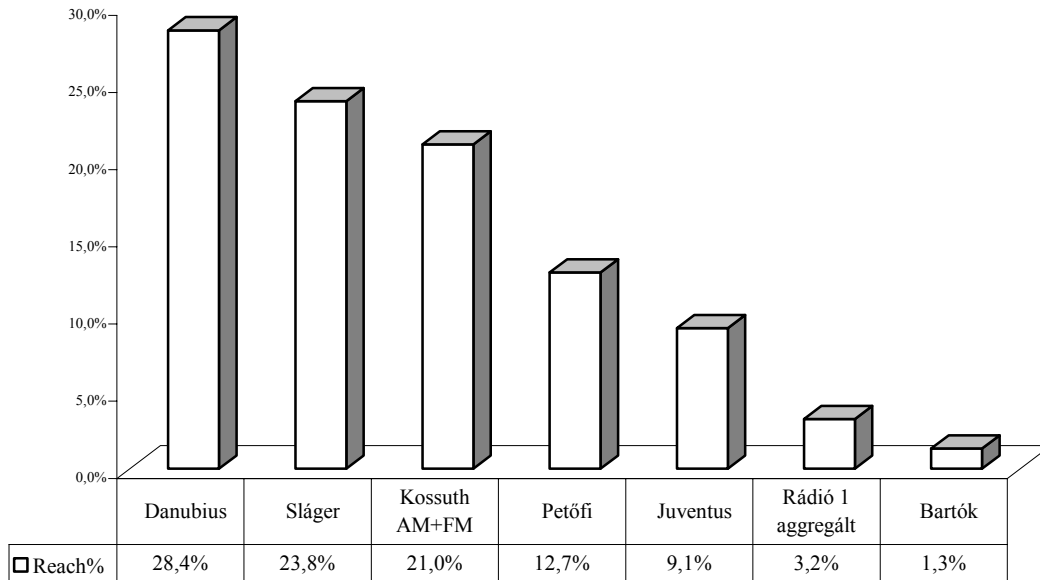
Forrás: Szonda Ipsos

A második negyedévben semmilyen komoly változást nem tapasztaltunk a hallgatottság alakulásában (**31. ábra**).

⁴² REACH (RCH%): A műsor által elért közönség nagysága negyedórás bontásban százalékban, a vizsgált célcsoporthoz viszonyítva (rádióhallgató népesség).

31. ábra

Az országos és körzeti lefedettséggel rendelkező rádióadók hallgatottsága (RCH%) – 2003. II. negyedév

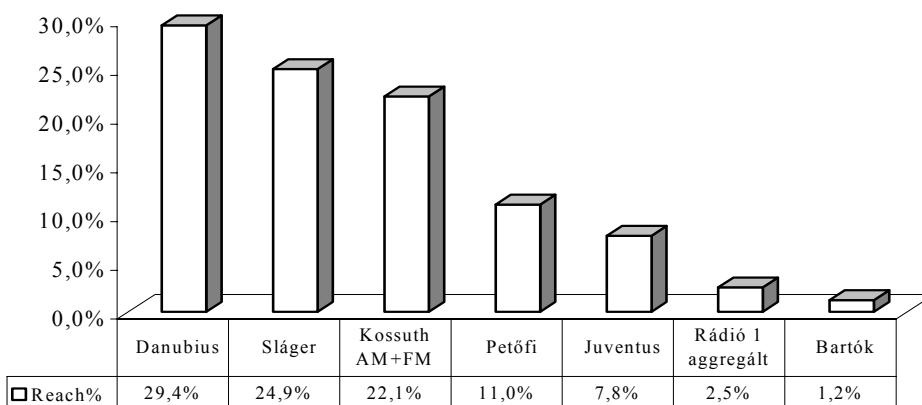

Forrás: Szonda Ipsos

Az előző kijelentés a III. negyedév tekintetében is megismételhető azzal a különbséggel, hogy e periódusban az országos közszolgálati csatornák felzárkóztak a vezető profitorientált adók mellé, és néhány százalékos különbséget mértünk a Sláger és a Kossuth Rádió között (**32. ábra**).

32. ábra

Az országos és körzeti lefedettséggel rendelkező rádióadók hallgatottsága (RCH%) – 2003. III. negyedév

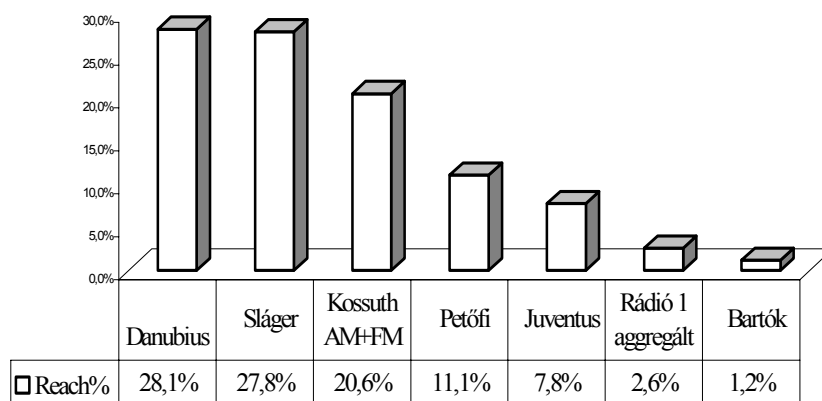
Forrás: Szonda Ipsos

Az év végére a két kereskedelmi rádió fej-fej mellett ért a képzeletbeli finisbe, a profitorientált és a köz-finanszírozású médiumok között fennálló szakadék azonban tovább

mélyült (**33. ábra**). A Juventus Rádió versenytársaitól jelentősen elmaradva zárta a sort a vizsgált periódusban, de a Rádió 1 hálózatépítése sem tekinthető igazán sikeresnek.

33. ábra

Az országos és körzeti lefedettséggel rendelkező rádióadók hallgatottsága (RCH%) – 2003. IV. negyedév

Forrás: Szonda Ipsos

III. A MŰSORSZOLGÁLTATÓK TULAJDONOSI HELYZETE

1. Az országos kereskedelmi műsorszolgáltatók tulajdonosi helyzete

2003. év folyamán az Országos Kereskedelmi Rádió Rt. (Danubius Rádió), valamint a Magyar RTL Televízió Rt. (RTL Klub) műsorszolgáltatók tulajdonosi szerkezetében történt változás.

A Magyar RTL Televízió Rt. esetében a változás lényegét tekintve az alábbiakban foglalható össze:

A Magyar RTL Televízió Rt. 2003. március 11-én kelt levelében bejelentést tett a társaság tulajdonosi struktúrájának megváltozásáról:

- az IKO Production Média Szolgáltató Kft. (a továbbiakban: IKO Kft.) 2003. február 25-én megszerezte a Műsorszolgáltató részvényeinek 5 %-át a *Raiffessen Ost Invest Unternehmensbeteiligungs GmbH*-től és 1%-át a *Raiffeisen Bank Rt.*-től, azaz összesen a Műsorszolgáltató részvényeinek 6%-át;
- a Műsorszolgáltató bejelentéséhez mellékelte a műsorszolgáltatási szerződése által megkívánt adatokat és igazolásokat.

A műsorszolgáltató eleget tett törvényi és szerződéses kötelezettségeinek, hiszen

- a megfelelő határidőben tette bejelentését: a részvényekkel kapcsolatos tranzakció 2003. február 25-én volt, s a bejelentés kelte 2003. március 11., a műsorszolgáltató a 14 napos törvényi határidő 14. napján tett eleget bejelentési kötelezettségének;
- az Rttv. 109. § (3) bekezdése valamint a Műsorszolgáltatási Szerződés 8.2.3 pontja által előírt nyilatkozattételi kötelezettségét teljesítette;
- a Műsorszolgáltatási Szerződés 8.2.4 pontja által megkövetelt adatok, igazolások, dokumentumokat csatolásával tette meg a tulajdoni viszonyaiban és adataiban bekövetkezett változással kapcsolatos bejelentését.

A műsorszolgáltató az Rttv. 109. § (2) bekezdés b) pontjában foglalt kötelezettségét is teljesítette, hiszen a tulajdonosi kör megváltozását – azaz a részvényesek személyében bekövetkezett változásokat, az új részvényesek megnevezését – az alapító okiratban nem kell átvezetni. Az alapító okiratnak csak az alapító részvényeseket kell tartalmaznia. A jelzett változást a részvénytársaság, esetünkben a műsorszolgáltató részvénykönyvében át kell vezetni, ezt a műsorszolgáltató megtette.

A műsorszolgáltató tulajdoni viszonyaiban bekövetkezett változás megfelel az Rttv. 122. § (1) bekezdésében foglaltaknak, hiszen az IKO Kft., amely megszerezte a *Raiffessen Ost Invest Unternehmensbeteiligungs GmbH* 1%-os részesedését, magyarországi székhellyel rendelkező jogi személy.

A műsorszolgáltató által bejelentett változás nem sérti a Műsorszolgáltatási Szerződés 6.11 és 6.1.2 pontjait, továbbá az Rttv. 122. § (1) bekezdésében foglaltakat, hiszen továbbra sem rendelkezik a műsorszolgáltatóban egyetlen vállalkozás sem a szavazatok 25 %-ának nagyobb arányával, továbbá magyarországi székhelyű jogi személyek a szavazati jogok 31%-ával rendelkeznek, azaz rendelkeznek a szavazati jogok legalább 26%-ával.

A műsorszolgáltató tulajdoni viszonyában bekövetkezett változás nem sérti az Rttv. 122. § (2) bekezdésében foglalt előírást, hiszen a változás következtében a műsorszolgáltató

részvényesei között nincs olyan vállalkozás, amely a szavazat jogok több, mint 49%-ával rendelkezik.

A műsorszolgáltató bejelentésével eleget tett a Műsorszolgáltatási Szerződés 8.2.2.3 pontjában foglalt kötelezettségének is, hiszen megadta az új tulajdonos, az új részvényes nevét és a részvénytulajdonosi arányt is.

Az Műsorszolgáltatási Szerződés 8.2.4 pontja utal az ÁPF 56.1 pontjára, amely meghatározza, hogy a tulajdoni viszonyokban bekövetkezett változás esetén mely adatokat kell mellékelni.

Az ÁPF 56.1 pontja az alábbiakat tartalmazza:

„Azoknak a gazdasági társaságoknak és alapítványoknak a felsorolása, amelyek (i) a gazdasági társaság, vagy közhasznú társaság cégformájú pályázóban 5%-ot meghaladó vagy a törvény szerinti befolyásoló részesedéssel rendelkeznek, illetve amelyek (ii) az ilyen vállalkozásokban 5%-ot meghaladó tulajdoni részesedéssel, vagy a törvény szerinti befolyásoló részesedéssel rendelkeznek és (iii) mindezek közül befolyásoló részesedéssel rendelkező vállalkozások vezető tisztségviselői, valamint mindezek társasági részesedéssel rendelkező közeli hozzátartozóinak neve, címe, foglalkozása, munkahelye, illetve társasági részesedése, valamint a befolyásoló részesedés módját, mértékét bemutató (igazoló) dokumentumok.”

- a gazdasági társaság cégformájú pályázó az M-RTL Rt. műsorszolgáltató;
- az (i) ponthoz tartozó gazdasági társaságok: MATÁV Rt., Pearsons Netherlands B. V. és az IKO Kft.;
- az (ii) ponthoz tartozó gazdasági társaság – jelen változás kapcsán csak az IKO Kft-re vonatkoztatva az Opticorp S.A.;
- az (iii) pontban a fentieknek megfelelően az Opticorp S.A vezető tisztségviselőit, illetve azok adataik kell megadni, s ez a következő: Rákosi Tamás ügyvezető igazgató (2743 Luxemburg, Bereldange, Rue dux Octobre 59.),s neki nincs társasági részesedéssel rendelkező közeli hozzátartozója.

Az ÁPF 56.1 pontja még a következőkről szól:

„Azoknak a gazdasági társaságoknak és alapítványoknak a felsorolása, amelyekben (i) a gazdasági társaság, vagy közhasznú társaság cégformájú pályázóban 5%-ot meghaladó tulajdoni részesedéssel, vagy a törvény szerinti befolyásoló részesedéssel rendelkező vállalkozás 5%-ot meghaladó tulajdoni résszel, vagy a törvény szerinti befolyásoló részesedéssel rendelkezik, illetve amelyek (ii) az ilyen vállalkozásban 5%-ot meghaladó tulajdoni résszel, vagy a törvény szerinti befolyásoló részesedéssel rendelkeznek, végül (iii) mindezek lakóhelye (székhelye), cégnyilvántartási száma (bíróági nyilvántartási száma), és a befolyásoló részesedés módját, mértékét bemutató (igazoló) dokumentumok.”

- az (i) pontnál kell megemlíteni az IKO Kft-t, ezt a műsorszolgáltató meg is tette;
- az (ii) fordulat szerinti gazdasági társaságok. CEMTEX Közép-Európai Média és Technológia Ügynökség Kft., IKO Sport Production és Kereskedelmi Szolgáltató Kft., Videovox Stúdió Kft.;
- az (iii) fordulat szerinti adatokat a műsorszolgáltató által megküldött dokumentumok tartalmazzák.

A műsorszolgáltató tulajdonosi struktúrája a 2003. február 25-i változást követően:

Cégnév	Tulajdoni arány
1. CLT-UFA S.A	49%
2. MATÁV	25%
3. Pearsons Netherlands B.V	20%
4. IKO Production Média Szolgáltató Kft.	6%
Összesen	100%

A műsorszolgáltató által csatolt dokumentumok, továbbá a részvénykönyvben szereplő adatok alapján tehát megállapítást nyert, hogy a tulajdoni viszonyban bekövetkezett változás nem sérti a törvényi rendelkezéseket, továbbá megfelel a műsorszolgáltatási szerződésben foglaltaknak is.

Az Országos Kereskedelmi Rádió Rt. 2003. június 26-án kelt levelében jelentette be, hogy részvényeinek 100%-át megvásárolta a LEG-II 2003 Vagyonkezelő Rt.

A LEG-II 2003 Vagyonkezelő Rt. 99,95%-os tulajdonosa a LEG 2003 Vagyonkezelő Rt., a fennmaradó 0,005%-os tulajdoni hányad pedig az Advent Danubius Cayman L.P.-é.

A LEG 2003 Vagyonkezelő Rt. 99,95%-ban a Copat Luxembourg S.á.r.l. tulajdona és 0,005%-ban Advent Danubius Cayman L.P.-é.

A Copat Luxembourg S.á.r.l. egyetlen részvényese az Advent Danubius Cayman L.P.

Az Advent Danubius Cayman L.P. ugyancsak 100%-ban tulajdonosa a Trilux Luxembourg S.á.r.l.-nak.

Az Országos Kereskedelmi Rádió tehát 100%-ban egy Magyarországon bejegyzett jogi személy, a LEG-II 2003 Vagyonkezelő Rt. tulajdonában van és a leadható szavazatok 100%-a is e társaságot illeti meg. Így az Rttv. 122. § (1) bekezdésben foglalt szabályoknak megfelel a műsorszolgáltató.

A Testület megállapította, hogy a műsorszolgáltató a jogszabályi feltételeknek megfelelően nyújtotta be a tulajdonosváltozásra vonatkozó dokumentumokat. Egyrésztől hiánytalanul csatolta az Ápf. vonatkozó szakaszai által megkövetelt összes dokumentumot, megtette a szükséges nyilatkozatokat, másrésztől pedig – bár világos, hogy a tényleges tulajdonosi jogokat nem hazánkban gyakorolják – a változás következtében létrejött új tulajdonosi struktúra nem sérti sem a törvényt, sem a műsorszolgáltatási szerződés, sem az Ápf. vonatkozó rendelkezéseit.

Ezt követően, 2003. szeptember 10-én bejelentette a műsorszolgáltató, hogy a LEG 2003 Vagyonkezelő Rt. megszerezte az OKR Rt. 1 darab részvényét (a részvények 0,00225%-a). Ez a változás nem sérti az Rttv. szabályait, hiszen a társaság eddig is közvetetten 100%-os befolyással rendelkezett a műsorszolgáltatóban, hiszen 99,95%-ban tulajdonosa az OKR Rt.-t 100%-ban tulajdonló LEG-II 2003 Vagyonkezelő Rt.-nek.

A Testület a vonatkozó szerződési és törvényi rendelkezéseknek megfelelőnek találta a bejelentést.

2. A földfelszíni helyi és körzeti műsorszolgáltatók tulajdonosi szerkezete

A Testület Irodája 194 helyi és körzeti műsorszolgáltatási jogosultságra vonatkozó műsorszolgáltatási szerződést kezel. A 194 műsorszolgáltatási jogosultságon 159 műsorszolgáltató végez, döntő többségében helyi műsorszolgáltatást. Körzeti műsorszolgáltatást a műsorszolgáltatók közül összesen 21-en végeznek, és többségükben – szám szerint 14-en – Budapest telephelyen működnek.

A 159 műsorszolgáltató esetében sem a közvetlen, sem a közvetett külföldi tulajdon aránya nem jelentős, és inkább csak a Budapest telephelyű jogosultságok esetében fordul elő. A 159 nyilvántartott földfelszíni helyi és körzeti műsorszolgáltató közül a rendelkezésére álló adatok alapján 8 műsorszolgáltatóban van külföldi tulajdoni részesedés, ami a 159 műsorszolgáltató 5%-át teszi ki.

A nyilvántartott földfelszíni helyi és körzeti műsorszolgáltatók társasági formáira jellemző, hogy az összes műsorszolgáltató közül 7 működik részvénytársasági formában, ez is inkább a több, illetve körzeti jogosultsággal rendelkező műsorszolgáltatókra jellemző. A

legjellemzőbb társasági forma a korlátolt felelősségű társaság – 159 műsorszolgáltató közel 50%-a működik ebben a formában, de emellett nagy számban található a műsorszolgáltatók között betéti társaság és közhasznú társaság is. A non-profit műsorszolgáltatások valamint a közműsorszolgáltatók esetén pedig az alapítványi, egyesületi működési forma a jellemző.

Az önkormányzati tulajdon a helyi műsorszolgáltatók, a magasabb üzemeltetési költségekre tekintettel elsősorban a városi televíziók esetében fordul elő. A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996 évi I. törvény és az Általános Pályázati Feltételekben meghatározottak szerint helyi, területi önkormányzat vagy 100%-os tulajdonosa lehet egy műsorszolgáltatónak, vagy ha nem az, akkor a tulajdonost megillető szavazati jogokat úgy kell kialakítani, hogy az önkormányzati szavazati jogok legfeljebb 25%-ot érjenek el.

A 100%-os önkormányzati tulajdonban lévő földfelszíni műsorszolgáltatók száma 35 (a műsorszolgáltatók közel 22%-a), az alábbiak szerint:

1. Csepp TV-Dél-Pesti Televízió Kft. (Budapest-Csepel)
2. Cegléd Városi Televízió Kht. (Cegléd)
3. Debreceni Városi Televízió Kft. (Debrecen)
4. Dunaújvárosi Városi Televízió Kft. (Dunaújváros)
5. Városi Televízió Eger Kht. (Eger)
6. Gyöngyösi Városi Televízió Kht. (Gyöngyös)
7. Győri Médiaközpont Kht. (Győr)
8. Sillye Gábor Művelődési Központ és Közösségi Ház (Hajdúböszörmény)
9. Hajdúszoboszlói Városi Televízió (Hajdúszoboszló)
10. Általános Iskola, Hajós (Hajós)
11. Szerdahelyi József Kht. (Hódmezővásárhely)
12. Városi Közművelődési Intézmények, Könyvtár és Televízió (Kalocsa)
13. Kapos Televízió és Rádió Kht. (Kaposvár)
14. Somogy Média Kft. (Kaposvár)
15. Kecskeméti Városi Televízió (Kecskemét)
16. Halas Televízió Kht. (Kiskunhalas)
17. Művelődési Központ Kiskunmajsa (Kiskunmajsa)
18. Makó Városi Televízió Kht. (Makó)
19. Miskolc Városi Televízió Kht. (Miskolc)
20. Kanizsa Televízió Kft. (Nagykanizsa)
21. Nyíregyházi Városi Televízió Kht. (Nyíregyháza)
22. Kölcsey Televízió Műsorszolgáltató Kht. (Nyíregyháza)
23. Ózd Városi Televízió Kht. (Ózd)
24. Telepaks Paksi Televízió Kht. (Paks)
25. Pápa Városi Televízió (Pápa)
26. Pécs Televízió Kft. (Pécs)
27. Kör TV Ráckeve Kht. (Ráckeve)
28. Salgótarján Városi Televízió Kht. (Salgótarján)
29. Általános Iskola Sükösd (Sükösd)
30. Városi Televízió Százhalombatta Kht. (Százhalombatta)
31. Rádió Szentés Kht. (Szentés)
32. Szombathelyi Televízió és Rádió Kht. (Szombathely)
33. Tapolcai Média Közalapítvány (Tapolca)
34. Városi Televízió Várpalota (Várpalota)
35. Zalaegerszeg Televízió Kft. (Zalaegerszeg)

A részben önkormányzati tulajdonban lévő műsorszolgáltatók száma 11 (a műsorszolgáltatók közel 6%-a), amelyek az alábbiak:

1. Baja Hangja Kft. (Baja)
2. Mixolid Szolgáltató Rt. (Budapest)
3. Rákosmente Rádió és Műsorszolgáltató Kft. (Budapest-Rákosmente)
4. Szolnok Televízió Rt. (Szolnok)
5. Kapos Rádió Szolgáltató Kft. (Kaposvár)
6. Gong Rádió Kht. (Kecskemét)
7. Zemlén Televízió Kft. (Sátoraljaújhely)
8. Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár)
9. Szlovén Rádió Kht. (Szentgotthárd)
10. VIACOM Kft. (Szolnok)
11. Veszprém Városi Televízió és Lapkiadó Kft. (Veszprém)

3. A műholdas műsorszolgáltatók tulajdonosi helyzete

A műholdas műsorszolgáltatók tulajdonosi szerkezetét az **5. számú melléklet** mutatja be részletesen.

A műholdas műsorszolgáltatók közül négy részvényesei közt található külföldi tulajdonos. Ezek a következők:

- Z+ Műsorszolgáltató Rt. esetében Viva Fernsehen Beteiligung GmbH (Im Mediapark 7. D-50670 Köln) tulajdoni hányada 99,62%, Viva Media AG (Im Mediapark 2. D-50670 Köln) tulajdoni hányada 0,38%;
- Hír Televízió Rt. esetében Alex Pocsai (Kanada) 25%, valamint Lajos Pocsai (Kanada) tulajdoni hányada 7,5%;
- Sky Power Tv Rt. esetében Mario Pollak tulajdoni hányada 74 %;
- AGRO-TV-ATV Első Magán-televíziós Rt. esetében Woodham Enterprise Ltd. (PA-Panama City, Panama No. 10. Elvira Mendez street Top Floor) tulajdoni hányada 26%.

IV. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI SZÜKSÉGLETEK KIELÉGÍTÉSÉRE SZOLGÁLÓ FREKVENCIAGAZDÁLKODÁS HELYZETE

1. A műsorterjesztés helyzete

1.1 Földfelszíni műsorszórás

- **Országos közszolgálati rádió műsorszórás**

A Magyar Rádió Rt. **Kossuth** műsorának sugárzása a középhullámú sávban négy telephelyről, a solti 2000 kW-os nagyadóval, valamint egy-egy szombathelyi, miskolci és nyíregyházi kisebb teljesítményű adóval történik. A nappali időszakban ezek az adók az ország egész területét besugározzák. A zavartatások éjszakai megnövekedése miatt napnyugta után a középhullámú Kossuth ellátottság 73%-ra csökken. Javítja a vételi lehetőségeket a műsor párhuzamos terjesztése a 70 MHz-es URH sávban, melynek 10 adója 91%-os ellátottságot biztosít. Meg kell azonban jegyezni, hogy a megfelelő vevőkészülékek előregedése és hiánya miatt e sávban a sugárzás elérési határfoka 30% alatt van. A frekvenciasáv más célú felhasználása miatt a sugárzást legkésőbb 2006. február 1-jéig be kell szüntetni. A Testület a Kossuth műsor sugárzására a Magyar Rádió Rt. rendelkezésére bocsátotta az e célra tervezett országos adóhálózatot. Ennek megfelelően a budapesti 107,8 MHz-es kísérleti adás rendszeressé alakult át, majd az év végén megindult a sugárzás Szentesen, Kabhegyen, Pécsen, Kékesen, Miskolcon, Tokajban és Debrecenben.

A **Petőfi Rádió** műsorát 17 nagyteljesítményű adó sugározza a 100 MHz-es URH sávban. Az elért vételkörzet mono vétel esetén 86%, sztereó vétel esetében 70%.

A **Bartók Rádió** műsorát ugyancsak a 100 MHz-es URH sávban 16 adó sugározza. Az így elért vételkörzet mono vétel esetén 68%, sztereó vételnél 54%.

- **Országos kereskedelmi rádió műsorszórás**

Országos kereskedelmi műsorszolgáltatási jogosultsággal két műsorszolgáltató rendelkezik.

A **Sláger Rádió** műsorát a 100 MHz-es URH sávban 16 adó sugározza. Vételközrete mono vételben 81%, sztereó vételben 63%.

A **Danubius Rádió** műsorát 11 adóállomásról sugározzák, mono üzemmódban az ország lakosságának 67%-a, sztereó vételben 54%-a hallgathatja.

- **Közszolgálati televízió műsorszórás**

A Magyar Televízió **M1** műsora az egyetlen földfelszíni sugárzású közszolgálati televízió műsor. 19 gerincadó és 107 átjátszó adó végzi sugárzását, a lakosság 97%-a számára nyújtva lehetőséget a jó vételre.

- **Országos kereskedelmi televízió műsorszórás**

Az országos földfelszíni televíziós műsorszolgáltatások – RTL Klub, TV2 – vételi lehetősége a lakosság 86-86%-a számára biztosított.

A **TV2** műsorát 13 nagyadó és 57 átjátszó adó sugározza, az **RTL Klub** műsor vételét 12 adó és 35 átjátszó adó teszi lehetővé. A HÍF mérései alapján a két kereskedelmi televízió műsorának vételi viszonyai a magyarországi területek domborzati adottságai miatt nem kielégítőek, ennek korrigálására további átjátszó adók telepítése lenne szükséges. Az ORTT felkérte a HÍF-et frekvenciatervezésre az átjátszó adók számára és a javaslatot 2002 szeptemberében meg is kapta. Az ORTT a tervvel kapcsolatban megkérte a műsorszolgáltatók álláspontját, akik jelezték, hogy részükről az átjátszó adók megrendelése gazdasági megfontolásokat igényel. Állásfoglalásuk még nem érkezett meg.

- **Körzeti rádió és televízió műsorszórás**

A **Magyar Televízió** 6 körzeti stúdiójának és a **Magyar Rádió** 9 körzeti stúdiójának műsorát az Antenna Hungária Rt. sugározza.

Az Országos Rádió és Televízió Testület által meghirdetett pályázatok nyertesei közül 20 körzeti rádió, valamint 3 körzeti televízió sugározhatja műsorát (**6. számú melléklet**).

- **Helyi rádió és televízió műsorszórás**

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény hatálybalépése előtt a Művelődésügyi Minisztérium stúdióengedélyeket adott ki, amelyek alapján több mint százötven helyi rádió és televízió működött. A stúdióengedéllyel rendelkező műsorszolgáltatók nagy részével az ORTT műsorszolgáltatási szerződést kötött, másik részük számára pályázatot hirdetett. Jelenleg 121 helyi rádió és 49 helyi televízió szolgáltat sugárzás útján műsort.

A helyi műsorokat sugározhatja a műsorszolgáltató, vagy távközlési vállalkozás. A műsorszolgáltatók többsége maga végzi a sugárzást.

A földfelszíni sugárzású helyi rádiók jegyzékét a **7. számú**, a helyi tv adókéét a **8. számú melléklet** tartalmazza.

1.2. Műholdas műsorterjesztés

A Magyar Televízió **M2-s** műsorát az Eutelsat Hot Bird műholdjai sugározzák analóg formátumban. A **Duna TV** műsorát ugyanitt, a keleti 13° orbitális pozícióban lehet megtalálni mind analóg, mind digitális formában. Az analóg közszolgálati csatornák kísérő hangjai között megtalálhatjuk a Magyar Rádió műsorait is. A Hot Bird műholdak lényegében egész Európát ellátják.

A Duna TV műsorát Észak-Amerikában is lehet fogni a Telstar 5, nyugati 97°-ra pozícionált műhold 11 867kHz-es csatornáján. Az Ausztrália – Új-Zéland térségben az Optus B3 műhold 12 658kHz-es csatornájáról vehető a Duna TV. A műhold a 152° keleti hosszúságon helyezkedik el.

Egy műholdas rádió működött az év során, egyet az év végén vett nyilvántartásba a Testület, amely még nem kezdte meg a működését.

A műholdas műsorszolgáltatók jegyzékét a **9. számú melléklet** tartalmazza.

1.3. Műsorelosztás

Az ORTT Irodájához 2003 végéig 53 új bejelentés érkezett vezetékes műsorelosztói tevékenység megkezdése tárgyában. Így az összes vezetékes műsorelosztói bejelentés száma 651-re növekedett. Közülük 401 jelenleg is folytatja tevékenységét.

A hazai „kábeles piac” aktív résztvevőinek száma az elmúlt évekhez hasonlóan stagnál, ill. kismértékben csökken, koncentráció zajlik. A kis és nagy vállalkozások között egyre jobban érezhetővé válnak a gazdasági és technikai különbségek. Megfigyelhető az a hálózatkorszerűsítési tendencia, amely – nagyrészt pályázati pénzeszközök segítségével – a régi soros kábelrendszerek csillagpontossá történő átépítésére, programcsomagok kialakítására, a műsorváltó bővítése érdekében a kapacitás növelésére illetve az elosztott műsorszolgáltatások minőségének emelésére irányul. A háztartások 56%-ának van lehetősége vezetékes műsorelosztó hálózathoz kapcsolódni.

1.4. Műsorszétosztás

A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2002. évi XX. törvény rendelkezése alapján az egyéb jogszabályokban meghatározott feltételek teljesítése mellett műsorszétosztást csak nyilvántartásba vétel alapján lehet végezni, amelyhez a műsorszétosztó meghatározott adatokat köteles az ORTT rendelkezésére bocsátani. A Testület nyilvános nyilvántartást vezet a műsorszétosztókról. A jogharmonizációs módosítás hatályba lépésekor már működő műsorszétosztó társaságoknak a törvény hatálybalépését követő 60 napon belül kellett bejelentést tenniük.

2003. végéig az alábbi műsorszétosztók tették meg bejelentésüket:

- **Antenna Hungária Rt.**
1119 Budapest, Petzvál József u. 31-33.
A nyilvántartásba vételi eljárás folyamatban van.
- **CEU Közép-Európai Távközlési Kommunikációs Kft.**
1111 Budapest, Budafoki út 59.
A nyilvántartásba vételi eljárás folyamatban van.
- **Team Telecom Kft.**
1139 Budapest, Lomb u. 23-27.
A Testület a 1122/2003. (VII. 3.) számú határozatával nyilvántartásba vette.
- **Telespazio Magyarország Műholdas Távközlési Kft.**
1021 Budapest, Bölöni György u. 22.
A Testület a 1934/2003. (X. 21.) számú határozatával nyilvántartásba vette.

A műsorszolgáltatás és műsorterjesztés helyzetéről Sugár András tanulmánya a **10. számú mellékletben** található.

2. A műsorszolgáltatási rendszer 2003. évi változásai

2.1 Az egyes jogszabályi feltételek változása

Az Országgyűlés 2003. novemberében fogadta el a határokat átlépő televíziózásról szóló európai egyezményt módosító, Strasbourgban, 1998. szeptember 9-én kelt jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2003. évi CIII. törvényt. A jegyzőkönyv annak 35. cikk (3) bekezdése alapján a Magyar Köztársaság vonatkozásában 2002. március 1-jén lépett hatályba.

Jelentős változás a törvény hatályára vonatkozó rendelkezések módosulása, melynek értelmében a magyar joghatóság sokkal kiterjedtebb lesz. A műsorszolgáltató székhelye mellett a joghatóság megállapításában szerepet játszik még a szerkesztői döntések meghozatalának helye is. Mindezen túl, ha a fentiekre vonatkozó kritériumok egyike sem érvényes az adott műsorszolgáltatóra, akkor meg kell vizsgálni, hogy mely állam bocsátotta rendelkezésére a frekvenciát, mely állam műhold-kapacitását használja, hol található a műsor továbbításához, illetve műholdra fellövéséhez szükséges berendezés.

A törvény területi hatályának meghatározása többlépcsős rendszerben – a vonatkozó uniós szabályok figyelembe vételével – történik, amely nagyobb teret enged a magyar hatóság eljárásának.

A másik fontos szabály, hogy a Jegyzőkönyvet aláíró és ratifikáló államok vonatkozásában is hatályba lépett a társadalom számára nagy jelentőséggel bíró események közvetítésére vonatkozó szabályozás, amely alapján a jegyzőkönyvet kihirdető törvény hatályba lépését követően megszerzett kizárólagos közvetítési jogokat a magyar joghatóság alá tartozó műsorszolgáltatók úgy kötelesek gyakorolni, hogy nem sértik a Jegyzőkönyvet aláíró országok vonatkozó rendelkezéseit.

Az Országgyűlés 2003. november 24-én fogadta el az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvényt. Ez a törvény kötelezettségeket határoz meg a digitális televíziózásban szerepet játszó multiplex szolgáltatóra, amennyiben köteles az általa használt adási csatornában továbbítani minden oda kijelölt műsorszolgáltatást. Módosítja az Rttv.-t is, amennyiben megállapítja, hogy műsorszétoztás az e célra rendszeresített nyilvántartásba történő bejelentéssel egyidejűleg kezdhető meg. A következő bekezdésben pedig előírja a bejelentést az ORTT-hez, mégpedig a tevékenység megkezdése előtt. A Testület az egyeztetés során felhívta a figyelmet az ellentmondásra. Megváltoztatja a törvény a vezetékes műsorelosztó vállalkozások vételkörzetére vonatkozó korlátozást is a korábbi határ kétszeresére, az ország lakosságának 1/3-ára növelve a vételkörzet felső határát. A Testület ezt a módosítást sem támogatta.

2003. december 22-én fogadta el az Országgyűlés a mozgóképről szóló törvényt, amely 2004. tavaszán lép hatályba. A filmalkotások kiskorúak védelmében történő besorolása az Rttv.-ben meghatározott kategorizálására épül. A Testület részt fog venni a filmszakmai pályázatokat összehangoló Mozgókép Koordinációs Tanácsban.

2.2. A médiatörvény jogharmonizációs célú változásainak tapasztalatai

A jogharmonizációs célú módosítások a műsorszolgáltatók számára nem hoztak számottevő többletkötelezettséget, hiszen az 1996-os médiatörvény a határokat átlépő televíziózásról szóló európai egyezmény és a határok nélküli televíziózásról szóló európai uniós irányelv alapján készült.

A tartalomszolgáltatással kapcsolatos új rendelkezések – főként reklám-és támogatási szabályok – zökkenőmentes bevezetése, illetve egységes értelmezése érdekében a Testület számos állásfoglalást hozott. A Testület Irodája folyamatosan tartja a kapcsolatot a műsorszolgáltatók képviselőivel.

A törvényalkotó kihasználta azt a mindkét nemzetközi dokumentum adta lehetőséget, hogy a magyar joghatóság alá tartozó műsorszolgáltatók számára szigorúbb szabályozást vezessen be. Így a magyar szabályozás a reklám és támogatás, illetve a kiskorúak védelmére vonatkozó rendelkezések vonatkozásában szigorúbb, mint az európai szabályozás általában.

A reklám és támogatási szabályok a korábbi rendelkezésekhez képest részletesebbek lettek, ez azonban úgy tűnik, nem okoz nehézséget a műsorszolgáltatóknak. A Testület döntései azt mutatják, hogy a műsorszolgáltatók zömében ugyanolyan típusú törvénysértéseket követnek el, mint a jogharmonizációs célú módosítás előtt.

A Testület által készített felmérések azt mutatják, hogy a műsorszolgáltatók a műsorelőzetekben kevesebb, a kiskorúak számára káros tartalmat szerepeltetnek, a klasszifikációs gyakorlat pozitív irányba mozdul el (a műsorszolgáltatók több esetben sorolják be a műsorszámokat tartalmuknak megfelelően, mint kezdetben), illetve a kiskorúak számára káros tartalom sugárzásának időpontja későbbre tolódott. A klasszifikációs rendszer természetesen nem pótolhatja a szülői kontrollt.

2.3. Műsorszolgáltatási szerződések módosítása

A korábban kötött műsorszolgáltatási szerződések szerint az óvadék elszámolása a szerződés lejártakor a műsorszolgáltatási díjba történő beszámítással történt volna. Az APEH vonatkozó, 2002-től hatályos állásfoglalása és a Ptk. 271. § (2) bekezdése szerint azonban az óvadék visszajár, ha az alapjául szolgáló szerződés megszűnt. Ennek megfelelően a Testület folytatva a 2002-ben megkezdett munkát, további 78 műsorszolgáltató szerződésében módosította a műsorszolgáltatási szerződés óvadék beszámításra vonatkozó rendelkezését.

A Testület a rádiós piac elemzése alapján úgy döntött, hogy megszünteti a hálózatba kapcsolódott műsorszolgáltatók hálózatos díjfizetési kötelezettségét.

Ennek megfelelően a Testület

- azon műsorszolgáltatók esetében, akik a hálózatos díjak bevezetését tartalmazó szerződésmódosításokat aláírták, és a határozat meghozatala óta a szerződésmódosításnak megfelelően fizették a hálózatos díjakkal emelt műsorszolgáltatási díjat, az általuk befizetett hálózatos díjakat a jövőben fizetendő műsorszolgáltatási díjba betudta;
- azokban az esetekben, amikor a műsorszolgáltató aláírta a hálózatos díjak bevezetését tartalmazó szerződésmódosítási ajánlatot, módosította a műsorszolgáltatási szerződéseket, hatályon kívül helyezve a korábbi szerződésmódosítással a szerződésbe iktatott – a hálózatos díjak bevezetését tartalmazó rendelkezéseket. Az érintett műsorszolgáltatók: Rádió Infórum Kft. (Göd), Alisca Rádió Bt. (Szekszárd), Rádió Atom Kft. (Tamási), Gong Rádió Kft. (Kecskemét), Arany Rádió Kft., Média-Cápa Bt. (Orosháza, Békéscsaba, Gyula), LED Bt., A-tól Z-ig Bt., Cervinus Kft., Sárrét Rádió Bt., Kisbíró Bt. (Hódmezővásárhely, Kistelek), Kapos Rádió Kft;
- ahol a hálózatba kapcsolódás engedélyezése és a hálózatos díjak bevezetése egy szerződésmódosításban történt meg és a műsorszolgáltató a szerződésmódosítást a hálózatos díjak bevezetése miatt nem írta alá, újra kiküldte a hálózatba kapcsolódást engedélyező szerződésmódosításokat – ezúttal a hálózatos díjak nélkül. Az érintett műsorszolgáltatók: Rádió Juventus Rt., Hangforrás Kft., Juventus Rádió 100,2 Kft. (Szeged és Szentés), Antritt Bt., Rádió Jam Rt. (Ajka, Balatonfüred, Pápa és Veszprém).

A Testület 2003. évben az alábbi műsorszolgáltatások esetében engedélyezte a hálózatba kapcsolódást és módosította megfelelően a műsorszolgáltatási szerződést: Média-Cápa Bt. – LED Bt.; A-tól Z-ig Bt. – Média-Cápa Bt., Sárrét Rádió Bt., Cervinus Kft.; Print-Tex Kft. Vác – Print-Tex Kft. Komárom, Esztergomi Helyi Rádió Egyesület; Kölcsey Televízió Műsorszolgáltató Kht. Nyíregyháza és Mátészalka

A Hálózatos Televíziók Rt. műsorszolgáltatóval hálózatba kapcsolódni kívánó műsorszolgáltatók hálózatba kapcsolódásának engedélyezésekor a Testület a korábban kialakult gyakorlatnak megfelelően elfogadta a hálózatba kapcsolódni kívánó műsorszolgáltató szerződésmódosítási ajánlatát, mely automatikusan a műsorszolgáltatási szerződés részévé vált. 2003. évben a Hálózatos Televíziók Rt. műsorszolgáltatóval egy földfelszíni televíziós műsorszolgáltató kapcsolódott hálózatba, ez a műsorszolgáltató a Hajdúszoboszlói Városi Televízió.

A Testület 139/2003. (III. 25.) számú határozatával Marilyn B. Wodlinger kérelmének megfelelően a zalaegerszegi 92,9 MHz frekvencia helyi rádiós jogosultságra vonatkozóan frekvenciacserét ajánlott fel, ennek megfelelően módosította a műsorszolgáltatóval megkötött műsorszolgáltatási szerződést.

A korábban megkötött műsorszolgáltatási szerződések részét képezi a pályázati ajánlatban szereplő műsorterv. A műsorterv legkisebb módosítása is szerződésmódosítást igényelt. A rugalmasság érdekében a Testület úgy döntött, hogy minden műsorterv módosítási igény esetében a műsorszolgáltatóval közösen meghatározza a műsorszolgáltatás alapvető jellegzetességeit. Alapvető jellegzetességnek minősül a műsorfolyamot meghatározó tematika, a műsorszerkezetben gyakran előforduló műsorkategória, amelyek együttesen jellegzetes arculatot adnak a műsorszolgáltatásnak. A műsorszolgáltató nyilatkozási formában adja meg a műsorszolgáltatás központi elemeit, amelyek műsorszolgáltatásának gerincét alkotják, azaz fix elemek és ennél fogva csak a szerződés módosításával változtathatók meg.

2003-ban közel 20 szerződés módosítása történt meg fentiek szerint.

Az előzőekben említett helyzeteken túlmenően a Testület minden esetben módosítja a műsorszolgáltatási szerződéseket, amikor

- a műsorszolgáltató közműsor-szolgáltatóvá vagy nem nyereségérdekeltté történő minősítését kéri;
- az újonnan megkötött műsorszolgáltatási szerződés esetén, amennyiben a nyertessé nyilvánított pályázó a műsorszolgáltatást az előírt határidőn belül nem tudja megkezdeni;
- embléma-, szignál-, név-, sajtójogi felelős változás esetén.

2.4. Pályáztatási tevékenységek 2003-ban

2.4.1. A fennmaradt műsorszolgáltatási lehetőségek pályáztatása

Az Rttv. 102. § (4) bekezdése kimondja: „A pályázat az (1) bekezdés a) pontja alapján a) a Testület által közzétett nyilvános felhívásban megjelölt határidőig, valamint b) az a) pont szerinti nyilvános felhívásra beérkezett igények elbírálása után fennmaradt műsorszolgáltatási lehetőségekre bármikor benyújtható.”

Az ORTT 378/1998. (X. 7.) számú határozata alapján a pályázat benyújtására pályázati felhívás nélkül az a tény ad alapot, hogy a meghirdetett lehetőségre nem hirdetett nyertest a Testület. Pályázat benyújtására a pályázati felhívásra beérkezett pályázati ajánlatok elbírálását tartalmazó közlemény Kulturális Közlönyben történő közzétételét követően nyílik lehetőség.

A Testületnek joga van pályázati felhívást kiírni az adott frekvencia vonatkozásában bármikor mindaddig, amíg nem érkezik a 102. § (4) bekezdése szerinti pályázat. Ha ilyen pályázat érkezik, a Testület gondoskodik arról, hogy e tény nyilvánosságra kerüljön: a beérkezés tényét a Kulturális Közlönyben és egy a jogosultság vételkörzetében megjelenő helyi lapban közzéteszi. A Kulturális Közlönyben történő közzététel időpontjától számított meghatározott időn belül (ez azonos az eredeti pályázati felhívásban meghatározott idővel) bárki benyújthat pályázatot a jogosultságra.

A 102. § (4) bekezdés alapján benyújtott pályázati ajánlat az adott műsorszolgáltatási jogosultság tárgyában közzétett pályázati felhívás eredeti alaki és tartalmi követelményeinek kell megfeleljen.

Az Rttv. 102. § (4) bekezdése alapján meghirdetett jogosultságok tekintetében 2003. évben megkötött műsorszolgáltatási szerződések:

	Telephely	Csatorna	Nyertes	Szerződéskötés
1.	Balatonlelle	41. csatorna	Rádió Line Kft.	2003. április 29.
2.	Siófok	34. csatorna	Sirály Kft. Konzorcium	2003. április 29.

Az Rttv. 102. § (4) bekezdése alapján pályázati ajánlat bármikor benyújtható az alábbi frekvenciákra:

I. Rádiók

	Telephely	Frekvencia
1.	Dombóvár*	98,7 MHz
2.	Kaposvár	1602,8 kHz
3.	Mohács	1485 kHz
4.	Szentgotthárd**	106,6 MHz
5.	Veszprém	95,6 MHz
6.	Kapuvár***	94,5 MHz

* A Testület 1517/2003. (IX.4.) számú határozatával megszüntette az Alisca Rádió Bt.-vel a Dombóvár 98,7 MHz frekvenciára megkötött műsorszolgáltatási szerződést és közleményt jelentetett meg arról, hogy a megüresedett frekvenciára a törvény 102. § (4) bekezdése alapján pályázati ajánlat bármikor benyújtható.

** A Szentgotthárd 106,6 MHz műsorszolgáltatási jogosultság esetén pályázati ajánlat csak a fennmaradó műsoridő tekintetében nyújtható be.

*** A Kapuvár 94,5 MHz jogosultság tekintetében 2003. szeptember 19. napján a Rádió Győr Kft. pályázati ajánlatot nyújtott be. Ezt követően a Testület közleményt jelentetett meg a beérkezés tényéről a Kulturális Közlönyben és egy a jogosultság vételkörzetében megjelenő helyi lapban, tájékoztatva az érdekelteket, hogy a Kulturális Közlönyben történő közzététel időpontjától számított 30 napon belül bárki benyújthat pályázatot a jogosultságra. A megjelölt határidőben még egy pályázati ajánlat érkezett a Testülethez a jogosultsággal kapcsolatban; pályázati ajánlatot a Hold Bt. nyújtott be. A pályázati ajánlatok alaki és tartalmi vizsgálata folyamatban van, nyertessé nyilvánítás és szerződéskötés 2004. első negyedévében várható.

II. Televíziók

	Telephely	Csatorna
1.	Dombóvár	43. csatorna
2.	Fót	48. csatorna
3.	Lenti	37. csatorna
4.	Orosháza	31. csatorna
5.	Sarud	22. csatorna
6.	Szekszárd	59. csatorna
7.	Tatabánya	43. csatorna

2.4.2. A talált frekvenciák pályáztatása

Az Rttv. 102. § (5) bekezdés kimondja, hogy az igénylő által lefolytatott tervezés során „talált” frekvenciák is pályáztathatók. Az ilyen pályázat elbírálása során az eredeti, a törvényes feltételeknek egyébként megfelelő igénylővel kell a műsorszolgáltatási szerződést megkötöni, ha a pályázaton felajánlott legmagasabb összegű műsorszolgáltatási díj megfizetését vállalta.

A Testület a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 102. § (5) bekezdése szerint az alábbi helyi, talált rádió frekvenciák hasznosítására pályázati felhívás tervezetet jelentetett meg a Kulturális Közlöny 2003. október 28. napján megjelent XLVII. évfolyam 20. számában, mely pályázati felhívás tervezettel kapcsolatban a Testület 2003. november 25. napján közmeghallgatást tartott:

	Telephely	Frekvencia
1.	Baja	92,2 MHz
2.	Bonyhád	94,0 MHz
3.	Cece	91,6 MHz
4.	Dunaföldvár	94,7 MHz

2.4.3. Helyi és körzeti frekvenciák pályáztatása

A 2002. évben elkezdődött pályázati eljárások kapcsán 2003. évben megkötött műsorszolgáltatási szerződések

I. Helyi rádiók

A Testület a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 41. § (1) bekezdésének a) pontja szerint helyi rádió frekvencia hasznosítására pályázati felhívást jelentetett meg a Kulturális Közlöny 2003. február 12. napján megjelent XLVII. évfolyam 3. számában. A Testület a pályázatok alaki és tartalmi vizsgálatát követően az alábbi pályázókat nyilvánította nyertesnek:

	Telephely	Frekvencia	Nyertes	Szerződéskötés
1.	Sopron	104,6 MHz	Erasmus 2001 Bt.	2003. augusztus 8.
2.	Mór	89,0 MHz	Ezerjő Média Kft. Konzorcium	2003. augusztus 25.
3.	Sárbogárd	87,9 MHz	Track-57 Kft.	2003. augusztus 8.
4.	Kazincbarcika	88,8 MHz	QPS Kft.	2003. október 29.
5.	Kapuvár*	94,5 MHz		

* A Testület a **Kapuvár 94,5 MHz** frekvencia helyi műsorszolgáltatási jogosultságra vonatkozóan közleményt jelentetett meg tájékoztatva az érdekelteket, hogy a törvény 102. § (4) bekezdés b) pontjában és a 378/1998. (X. 7.) számú ORTT határozat 4. pontjában foglaltaknak megfelelően pályázati ajánlat bármikor benyújtható.

II. Helyi televíziók

A Testület a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 41. § (1) bekezdésének a) pontja szerint helyi televíziós csatorna hasznosítására pályázati felhívást jelentetett meg a Kulturális Közlöny 2003. február 12. napján megjelent XLVII. évfolyam 3. számában. Pályázati ajánlat csak három műsorszolgáltatási jogosultság tekintetében érkezett a

Testülethez. A Testület a pályázatok alaki és tartalmi vizsgálatát követően az alábbi pályázókat nyilvánította nyertesnek:

	Telephely	Csatorna	Nyertes	Szerződés-kötés
1.	Csongrád	38. csatorna	Donka Kábeltelevíziós Kft.	2003. július 18.
2.	Esztergom	57. csatorna	Bihari Antal	2003. augusztus 8.
3.	Mátészalka	39. csatorna	Kölcsey Televízió Kht.	2003. augusztus 7.
4.	Győr	53. csatorna		
5.	Siófok	50. csatorna		
6.	Székesfehérvár	34. csatorna		
7.	Szekszárd	33. csatorna		
8.	Tiszkécske	35. csatorna		
9.	Vaja0	48. csatorna		

A meghirdetett Győr 53., Siófok 50., Székesfehérvár 34., Szekszárd 33., Tiszkécske 35., Vaja 48. csatorna helyi televízió műsorszolgáltatási jogosultságok tekintetében pályázati ajánlat a leadási határnapon nem érkezett a Testület részére.

III. Körzeti televízió

A jogosultságot a Testület fenti televíziós jogosultságokkal együtt jelentette meg.

	Telephely	Csatorna	Nyertes	Szerződés-kötés
1.	Miskolc	50. csatorna	Észak-magyarországi TV Rt. Konzorcium	2003. augusztus 29.

A Hírközlési Főfelügyelet által megküldött frekvenciatervek

I. Helyi rádiók

A Testület az alábbi műsorszolgáltatási jogosultságok HÍF által megküldött frekvenciatervét 2004. január 27. és február 13. között közszemlére bocsátja, a frekvenciatervek tekintetében pedig 2004. február 24. napján közmeghallgatást tart:

	Telephely	Frekvencia
1.	Hódmezővásárhely	99,8 MHz
2.	Piliscsaba	102,4 MHz
3.	Szeged	87,9 MHz
4.	Zalaegerszeg	88,9 MHz

A Testület a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 41. § (1) bekezdésének a) pontja szerint helyi rádió frekvencia hasznosítására pályázati felhívást jelentetett meg a Kulturális Közlöny 2003. november 26. napján megjelent XLVII. évfolyam 22. számában. Pályázati ajánlat 2003. december 29. napján volt benyújtható az alábbi műsorszolgáltatási lehetőségek tekintetében:

	Telephely	Frekvencia
1.	Abádszalók	89,2 MHz
2.	Fonyód	101,3 MHz
3.	Gyál	98,9 MHz
4.	Hajdúnánás	93,3 MHz
5.	Kisvárd	93,4 MHz
6.	Monor	106,3 MHz
7.	Nagyatád	104,1 MHz
8.	Nagykanizsa	98,6 MHz
9.	Pécel	91,7 MHz
10.	Sárvár	96,5 MHz
11.	Vaja	98,4 MHz
12.	Villány	100,9 MHz
13.	Sátoraljaújhely	100,0 MHz

II. Körzeti rádiók

	Telephely	Frekvencia
1.	Észak-Magyarország	Balassagyarmat 95,7 MHz Eger 100,7 MHz Gyöngyös 102,2 MHz Kékes 103,8 MHz Mezőkövesd 102,1 MHz Miskolc 101,6 MHz Ózd 90,3 MHz Salgótarján 89,9 MHz Telkibánya 100,6 MHz Tokaj 101,8 MHz
2.	Dél-Dunántúl	Dombóvár 100,2 MHz Dunaföldvár 104,1 MHz Kaposvár 102,6 MHz Komló 91,4 MHz Letenye 94,8 MHz Marcali 88,0 MHz Szigetvár 98,9 MHz Tamási 99,6 MHz
3.	Abauj térség	Encs 95,4 MHz Szikszó 93,6 MHz Telkibánya 99,2 MHz
4.	Kárpátok Eurórégió	Fehérgyarmat 99,5 MHz Nagyhalász 88,9 MHz Nyíregyháza 100,5 MHz Sárospatak 89,8 MHz Záhony 90,4 MHz

A Testület felhívta az Irodát arra, hogy a már folyamatban lévő fenti frekvencia pályázatok tekintetében elkészített pályázati felhívásokat, illetve pályázati felhívás tervezeteket, továbbá az Irodához beérkezett frekvencia igényeket gyűjtse össze, és átfogó médiapiaci koncepciót kialakítva tegyen javaslatot a további frekvencia pályázatokkal kapcsolatban.

2.4.4. Az országos középhullámú frekvencia pályáztatása

A Testület a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 41.§ (1) bekezdésének a) pontja szerint egy országos középhullámú rádió adóhálózat hasznosítására pályázati felhívást jelentetett meg a Kulturális Közlöny 2003. július 22. napján megjelent XLVII. évfolyam 14. számában.

(Ezt megelőzően a pályázati felhívás tervezet a Kulturális Közlöny 2003. január 20. napján közzétett XLVII. évfolyam 1. számában jelent meg. A Testület a pályázati felhívás tervezet szövegével kapcsolatban 2003. február 18-án tartott közmeghallgatást.) Pályázati ajánlatokat – tekintettel a pályázati felhívás 6.1. pontjában meghatározott határidőre – 2003. szeptember 22. napján lehetett benyújtani a Testület címén.

A meghirdetett pályázati felhívás 1. számú mellékletében megjelölt műsorszolgáltatási jogosultság sorszáma 1., névleges telephelye Lakihegy, Siófok és Szolnok, típusa rádió, frekvencia 810, 1341 és 1341 kHz, várható vételkörzete országos, meghirdetett műsoridő 24 óra.

A pályázati felhívásra a pályázati ajánlat benyújtására nyitva álló határnapon egy pályázat érkezett a Testület címére, pályázati ajánlatot a Magyar Katolikus Rádió Rt. (1062 Budapest, Délibáb u. 15-17.) nyújtott be. Az ORTT Irodája a beérkezett pályázatot mind alaki, mind tartalmi szempontból megvizsgálta. A Testület 2004 elején született döntésével nyertesnek nyilvánította a Magyar Katolikus Rádió Rt.-t, és megkötötte a szerződést.

2.4.5. Ideiglenes műsorszolgáltatások

A törvény 114. §-a lehetővé teszi ún. „ideiglenes” műsorszolgáltatási jogosultságok megpályáztatását. A helyi műsorszolgáltatási jogosultság tekintetében kérelemre ideiglenes, legfeljebb harminc napra szóló műsorszolgáltatási szerződést kell kötni, olyan műsorsugárzási lehetőség használatára, amely a Testület által nyilvánosságra hozott frekvenciatervben szerepel, és amelyre pályázati igényt nem nyújtottak be, vagy amelyre más már műsorszolgáltatási jogosultságot szerzett, de a jogosult műsorszolgáltatása az ideiglenes műsorszolgáltatás befejezését követő hatvan napon belül nem kezdődik meg.

A nyilvánosságra hozott frekvenciatervben nem szereplő műsorszolgáltatási lehetőség esetén az igénylőnek a Hírközlési Főfelügyelet által kiadott igazolással kell bizonyítania, hogy a műsorszolgáltatás másoknak okozott zavarás és a nemzetközi előírások megsértése nélkül folytatható. Az igazolásnak tartalmaznia kell a műsorszóró adó névleges telephelyeit, a telepítés műszaki követelményeit, az adóval várhatóan besugározható ellátottsági körzetet, valamint a Nemzetközi Rádiószabályzat jelölései szerinti frekvenciasávot.

A Testület 2003. évben 5 ideiglenes műsorszolgáltatás tekintetében kötött műsorszolgáltatási szerződést a törvényben rögzítettek szerint. Ezen jogosultságok az alábbiak:

	Telephely	Frekvencia	Nyertes	Mikor
1.	Abádszalók	89,2 MHz	Pócs József	2003. III. 15-IV. 14.
2.	Gerecse	105,6 MHz	Euroinvest Kft.	2003. V. 29-31.
3.	Abádszalók	89,2 MHz	Szabó Imre	2003. VI. 20-VII. 19.
4.	Abádszalók	89,2 MHz	Nagy Tibor	2003. VIII. 19-IX. 18.
5.	Villány	100,9 Mhz	Tenkes Rádió Bt.	2003. X. 1-X. 5.

2.4.6. A kisközösségi rádiófrekvenciák hasznosítása

A Testület 1218/2002. (VII. 23.) számú határozatának megfelelően a Kulturális Közlöny 2002/16. számában jelent meg a kisközösségi rádiófrekvenciák hasznosítására kiírt pályázati felhívás. A pályázati felhívás szerinti első leadási határnapon 2002. október 21. napján a Testülethez 12, majd ezt követően 2003. március 3. napján 11, 2003. szeptember 1. napján pedig 20 pályázati ajánlat érkezett. A Testülethez beérkezett pályázati ajánlatok alaki és tartalmi vizsgálatát követően 2003. évben 8 pályázót nyilvánított a Testület nyertesnek. Nyertesnek nyilvánított pályázati ajánlatot az alábbi pályázók nyújtottak be:

	Pályázó	Telephely	Jelleg
1.	Istenkúti Községi Egyesület	Pécs	nem nyereségérdekelt
2.	Kárász Péter	Mélykút	nem nyereségérdekelt
3.	Kölcsey Református Tanítóképző Főiskola	Debrecen	közműsor-szolgáltató
4.	Puskás Tivadar Távközlési Technikum	Budapest	nem nyereségérdekelt
5.	Média Universalis Alapítvány	Budapest	nem nyereségérdekelt
6.	Őri Alapítvány	Óriszentpéter	nem nyereségérdekelt
7.	Pánik Kulturális Egyesület	Téglás	nem nyereségérdekelt
8.	Athéné Idegenforgalmi, Informatikai és Üzletemberképző Szakközépiskola	Budapest (VII. kerület)	nem nyereségérdekelt

A Hírközlési Felügyelet – a Testület nyertessé nyilvánító határozatát követően – a Testület felkérésére megküldte 7 kisközösségi rádióadó frekvenciatervét. A HÍF levelében tájékoztató arról, hogy Debrecen, Téglás és Órség telephelyek esetén a frekvenciatervek nemzetközi egyeztetést igényeltek jelezve egyben azt is, hogy Debrecen és Téglás esetében a koordináció sikeresen lezárult, de az Órségre vonatkozó frekvenciaterv nemzetközi egyeztetése még folyamatban van.

A megküldött frekvenciatervek:

	Telephely	Frekvencia	Ellátott lakosság
1.	Pécs	87,8 MHz	1 100 fő
2.	Mélykút	104,8 MHz	2 300 fő
3.	Debrecen	88,0 MHz	15 000 fő
4.	Budapest	107,3 MHz	8 100/1 400 fő*
5.	Budapest	97,0 MHz	34 000/11 000 fő*
6.	Óriszentpéter	Nemzetközi koordináció van folyamatban	
7.	Téglás	97,9 MHz	1 900 fő
8.	Budapest (VII. kerület)	107,2 MHz	41 000/21 000 fő*

* Budapesten a nagy népsűrűség miatt a kisugárzott effektív teljesítmény (ERP) értékétől függően az ellátott lakosságszám is jelentősen változik. Tekintettel arra, hogy a tervezett adóállomás körzetében élő célközönség elhelyezkedését a HÍF nem ismeri, a Budapest telephelyű kisközösségi adók esetén két különböző ellátott lakosságszámot is megjelölt.

A megküldött frekvenciatervek tekintetében a Testület döntött, a műsorszolgáltatói szerződések megkötésére 2004. januárjában került sor.

2.4.7. Kossuth Rádió

A 2002. évi beszámolóban foglalt előzményekre támaszkodva a Testület 140/2003. (III. 25.) számú határozatával hozzájárult a Magyar Rádió Rt. Kossuth műsorának a 100 MHz-es országos URH frekvenciasávban való 24 órás sugárzásához, és döntött arról, hogy rendelkezésre bocsátja a Hírközlési Főfelügyelet által, az ORTT részére 2001. szeptember 6. napján megküldött frekvenciaterv szerinti, 87,5-108 MHz frekvenciasávú adóhálózatot. Az adóhálózat kiépítése megkezdődött, néhány adó megkezdte a sugárzást a III. 1.1. pontban foglaltak szerint.

2.5. Hálózatos műsorszolgáltatás

I. Rádiók

A Testület 2003. évben az alábbi rádiós műsorszolgáltatások esetében engedélyezte a hálózatba kapcsolódást: Média-Cápa Bt. – LED Bt.; A-tól Z-ig Bt. – Média-Cápa Bt., Sárrét Rádió Bt., Cervinus Kft.; Print-TEX Kft. Vác – Print-TEX Kft. Komárom, Esztergomi Helyi Rádió Egyesület.

II. Televíziók

A Testület 2003. évben húsz helyi televíziós műsorszolgáltató részére engedélyezte, hogy csatlakozzon a Hálózatos Televíziók Rt. műsorszolgáltatóhoz. A húsz televízió közül egy földfelszíni, tizenkilenc pedig vezetékes műsorszolgáltató.

Az engedélyezett hálózatba kapcsolódás minden esetben a testületi döntés napján lépett hatályba, ugyanúgy ahogy a hálózatos műsorszolgáltatás megkezdésének ideje is a testületi döntés napja. Ez alól kivételt képeznek azok a műsorszolgáltatók, akiknek a testületi döntés napján díjtartozásuk állt fenn a Testület felé. Esetükben a hálózatba kapcsolódás hatálybalépésének ideje, illetve a hálózatos műsorszolgáltatás megkezdésének ideje a díjtartozás rendezésének napja. Ezen műsorszolgáltatók: Celldömölki Városi Televízió, Városi Televízió Csurgó, Városi Televízió Kisújszállás, RTV Szekszárd Bt. és Dedi Szolgáltató Bt.

A 2003. évben három műsorszolgáltató lépett ki a Hálózatos Televíziók Rt. hálózatából. Ezen műsorszolgáltatók a következők: Szigonó-KTV Kft., Abaúj Computer Kft. és Sun City Stúdió. Az említett műsorszolgáltatók 2003. szeptember 1. napjával léptek ki a hálózatból.

A Hálózatos Televíziók Rt.-vel hálózatba kapcsolódott televíziókról tájékoztat a **11. számú melléklet**.

A Testület engedélyezte még a hálózatba kapcsolódást a Kölcsey Televízió Műsorszolgáltató Kht. részére a Nyíregyháza 52. csatorna és a Mátészalka 39. csatorna tekintetében.

2.6. Új műsorszolgáltatások

2003-ban 6 televízió és 4 rádió kezdte meg a földfelszíni sugárzást (**12. számú melléklet**), 61 új vezetékes műsorszolgáltatás indult el (**13. számú melléklet**) és 6 új műholdas műsorszolgáltatást vett nyilvántartásba a Testület (**14. számú melléklet**).

2.7. Megszűnt műsorszolgáltatások

Az év során 8 földfelszíni műsorszolgáltatás szűnt meg. Az alábbiakban részletesen ismertetjük az okokat:

- Lenti Városi Televízió:** A Testület 728/2003. (V. 29.) számú határozatában megállapította a Lenti Városi Televízió Lenti 37. csatornára vonatkozó műsorszolgáltatási jogosultságának, 2003. május 1. napjával való megszűnését, tekintettel Lenti Város Önkormányzat Képviselő-testületének 51/2003. számú határozatára, melyben a Lenti Városi Televíziót, mint önkormányzati intézményt 2003. május 1. napjával jogutód nélkül megszüntette.
- Szeged TV Kft.:** Az Országos Rádió és Televízió Testület és a Szeged TV Kft. között megkötött műsorszolgáltatási szerződés 3.2. szakasza kimondta, hogy *„A Műsorszolgáltató kötelezettséget vállal arra, hogy a Műsorszolgáltatási Jogosultság teljes tíz (10) éves időtartama alatt ... a Pályázati Ajánlatának megfelelő műsorstruktúrájának megfelelő televízió műsort szolgáltat.”*

A Szeged TV Kft. műsorszolgáltatás szünetelése tárgyában 2003. február 28. napján tett bejelentése alapján megállapítható volt, hogy a műsorszolgáltató 2003. január 21-28. és 2003. február 19-24. között csak képűjságot sugárzott, míg 2003. január 28. és 2003. február 19. között a műsorszolgáltatás teljesen szünetelt.

A műsorszolgáltatási szerződés lehetővé teszi, hogy a műsorszolgáltató a műsorszolgáltatását 14 napon keresztül a szerződés azonnali hatállyal történő felmondásának jogkövetkezménye nélkül szüneteltesse. A Szeged TV Kft. bejelentéséből azonban nyilvánvaló, hogy a műsorszolgáltató a műsorszolgáltatás szünetelése tekintetében megengedett 14 napos határt 6 nappal túllépte, ezen kívül 12 napon keresztül a pályázati ajánlatában foglaltaktól eltérő műsorstruktúra szerint szolgáltatott műsort.

Mivel a szerződés 7.4.1.6. pontja kimondja, hogy *„A Testület jogosult a Szerződést azonnali hatállyal felmondani, ha ... a Műsorszolgáltató a Szerződés 3.2. szakaszát megszegi, és a műsorszolgáltatást folyamatosan több mint tizennégy (14) napig szünetelteti vagy nem a hivatkozott szakasz feltételei szerint végzi.”*, a Testület a műsorszolgáltatási szerződés azonnali hatállyal történő felmondása mellett döntött 396/2003. (IV. 15.) számú határozatával.

A Szeged TV Kft. 2003. május 20. napján kelt levelében kérte, hogy a Testület tárgyalja újra a Szeged TV Kft. ügyét és műsorszolgáltatási szerződésének felmondását kimondó határozata tárgyában hozzon kedvezőbb döntést. A Testület a 1159/2003. (VII. 10.) számú határozatában rögzítette, hogy a Szeged TV Kft. műsorszolgáltatási szerződését azonnali hatállyal felmondó 396/2003. (IV. 15.) számú határozatában foglalt döntését nem változtatja meg.
- Telehálózat Kft.:** A Testület a műsorszolgáltatót a szerződés 6.1. pontjában vállalt bankgarancia nyújtási kötelezettségének megsértése miatt 357/2002. (II. 28.) számú határozatában 16 500 forint összegű kötbér megfizetésére kötelezte, mely összeget a műsorszolgáltató a Testület részére ugyan megfizetett, de bankgarancia igazolást a Testület részére továbbra sem küldött meg, mely tény végett a Testület 1486/2002. (X. 3.) számú határozatával az Rttv. 112. § (1) bekezdés b) pontja szerinti írásbeli figyelmeztetésben részesítette. A műsorszolgáltató a határozatban foglaltaknak továbbra sem tett eleget, ezért a Testület 725/2003. (V. 25.) számú határozatában a szerződés azonnali hatályú felmondásának jogkövetkezményét alkalmazta.

- **Digital SM Kft.:** A Testület 1529/2003. (IX. 4.) számú határozata alapján 15 napos határidővel felmondta a műsorszolgáltatóval megkötött műsorszolgáltatási szerződést annak 7.4.2. pontja alapján. A szerződés 7.4.2. pontja ugyanis rögzíti, hogy „*A Testület a Szerződést tizenöt (15) napos határidővel felmondhatja, ha a Műsorszolgáltató a Szerződést megszegi, és a Díj esedékes összegét az annak esedékességétől számított harminc (30) napon belül a Testületnek nem fizeti meg.*” (Rttv. 90. § (3) bekezdés) A műsorszolgáltatónak 25 069 526 forint összegű tartozása állt fenn a Testület felé.

A döntést megelőzően a Testület a Digital SM Kft. műsorszolgáltatási díjhátralékának rendezése tárgyában meghozott 1632/2002. (XI. 14.) számú határozat alapján a műsorszolgáltatónak 12 hónap kamatmentes részletfizetést engedélyezett, melynek azonban a műsorszolgáltató a Testület többszöri figyelmeztetése ellenére sem tett eleget. Ezt követően került sor a hivatkozott szankció alkalmazására.

A Digital SM Kft. 2003. szeptember 22. napján kelt levelében kérte, hogy a Testület a törvény 90. § (3) bekezdésében foglalt szankciót ne érvényesítse, és ne mondja fel a társasággal megkötött műsorszolgáltatási szerződést, azonban a Testület 2062/2003. (XI. 27.) számú határozatával döntött arról, hogy nem változtatja meg a Digital SM Kft. műsorszolgáltatási szerződésének felmondását kimondó 1529/2003. (IX. 4.) számú határozatát.
- **Alisca Rádió Bt.:** A műsorszolgáltató 2003. augusztus 1. napján kelt levelében tájékoztatta a Testületet, hogy műsorszolgáltatását 2003. augusztus 1. napjával megszünteti, mivel álláspontja szerint a rádió gazdaságos működtetése nem lehetséges. Ezért a Testület 1517/2003. (IX. 4.) számú határozatával a műsorszolgáltatási szerződést közös megegyezéssel megszüntette.
- **Gidó Média Kft.:** A Testület a műsorszolgáltatóval megkötött műsorszolgáltatási szerződést azonnali hatállyal felmondta és kezdeményezte a társaság felszámolását. A szerződés 7.4.1.11. pontja ugyanis kimondja, hogy a Testület azonnali hatállyal jogosult felmondani a műsorszolgáltatási szerződést, ha a műsorszolgáltatót második alkalommal kellene az Rttv. 112. § (1) bekezdés b) pontja szerinti írásbeli figyelmeztetésben részesíteni.

A Testület a műsorszolgáltatót 1185/2002. (VII. 18.) számú határozatában az Rttv. 112. § (1) bekezdés b) pontja alapján írásbeli figyelmeztetésben részesítette. A műsorszolgáltató ezen túlmenően jelentős díjtartozást halmozott fel, mely tartozás tekintetében a Testület 751/2003. (VI. 3.) számú határozatával fizetési haladékot engedélyezett, melynek azonban a műsorszolgáltató nem tett eleget. Ezért a Testület 1734/2003. (X. 2.) számú határozatában azonnali hatállyal felmondta a szerződést.
- **Rádió Infórum Kft.:** A Testület 1735/2003. (X. 2.) számú határozata alapján a műsorszolgáltatóval megkötött műsorszolgáltatási szerződést annak 7.4.2. pontja alapján tizenöt (15) napos hatállyal felmondta.

A műsorszolgáltatóval a Testület először 2001. október 18. napján kötött részletfizetési megállapodást. A műsorszolgáltató a megkötött részletfizetési megállapodás feltételeit nem teljesítette. Bár a műsorszolgáltató folyamatosan törlesztett, tartozása lényegében nem csökkent.

A Testület 2003. április 15. napján kötött újabb részletfizetési megállapodást a műsorszolgáltatóval. A megállapodás szerint a Testület a díjhátralék fennmaradó összege tekintetében 4 hónap kamatmentes részletfizetést engedélyezett.

A Rádió Infórum Kft. a 2003. április 15. napján megkötött részletfizetési megállapodásban rögzített feltételeknek nem tett eleget. Ezért döntött a Testület a műsorszolgáltató műsorszolgáltatási szerződésének 15 napos hatállyal történő felmondása mellett.

- **Joker Rádió Kft.:** A Testület a szerződés 6.1. pontjában vállalt kötelezettségének megsértése miatt 357/2002. (II. 28.) számú határozatában 20 250 forint összegű kötbér megfizetésére kötelezte a műsorszolgáltatót, mely összeget a műsorszolgáltató ugyan megfizetett, de bankgarancia igazolást a Testület részére nem küldött meg. Ezt követően a Testület 723/2003. (V. 29.) számú határozatával a Joker Rádió Kft. műsorszolgáltató jogsértését az Rttv. 112. § (1) bekezdés b) pontja szerint írásbeli figyelmeztetésben megállapította, és felhívta a műsorszolgáltatót a jogsértés megszüntetésére, illetve arra, hogy a közeljövőben tartózkodjon a jogsértéstől, azonban a műsorszolgáltató ennek ellenére sem tett eleget vállalt kötelezettségének. 2003. augusztus 13. napján kelt levelében az Iroda felhívta a műsorszolgáltató figyelmét az általa, a műsorszolgáltatási szerződésben vállalt bankgarancia nyújtási kötelezettségre tekintettel, hogy a Testület jogosult a szerződést azonnali hatállyal felmondani, ha a műsorszolgáltatót a jelen szerződés megkötésétől számítva második alkalommal kellene a törvény 112. § (1) bekezdés b) pontja szerinti írásbeli figyelmeztetésben részesíteni. Mivel a műsorszolgáltató bankgarancia nyújtási kötelezettségének továbbra sem tett eleget, a Testület 1824/2003. (X. 16.) számú határozatában a szerződés azonnali felmondásának jogkövetkezményét alkalmazta.

A nyilvántartásból törölt műholdas műsorszolgáltatókat a következő táblázat mutatja:

Műsorszolgáltató neve	Műsorszolgáltatás neve	Vételkörzet	Megszüntető határozat	Megszűnés dátuma
TV Egy Rt.	SATeLIT	országos	ORTT 388/2003. (IV. 15.) határozata	2002. 12. 16.
Magyar Kép és Hang Szolgáltató Rt.	Rákóczi Rádió	országos	ORTT 665/2003. (V. 22.) határozata	nyilvántartásba vételének megtagadása
Keravill Rt.	Fradi TV	országos	ORTT 1527/2003. (IX. 4.) határozata	nyilvántartásból való törlési határozat kézhezvételétől számított 30 nappal

A Fradi TV nem kezdte meg működését, így az Rttv. 113. § (3) b) alapján törölni kellett a Keravill Rt.-t a nyilvántartásból, mint olyan műsorszolgáltatót, aki egy éven belül kevesebb, mint 60 napig szolgáltatott műsort.

A SATeLIT műsor elosztásának megszüntetését jelentette be az Antenna Hungária Rt., ezért a Rttv. 113. § (3) b) alapján kellett törölni a nyilvántartásból a TV Egy Rt.-t.

A Rákóczi Rádió nyilvántartásba vételét a Testület megtagadta, mert a Magyar Kép és Hang Szolgáltató Rt. tulajdonosi szerkezete az Rttv. összeférhetlenségi szabályaiba ütközött.

Az év során 47 vezetékes műsorszolgáltatás nyilvántartásból törlésre került sor (**15. számú melléklet**).

2.8. A nyilvántartások helyzete

A 2001. évben bevezetett új nyilvántartásba vételi eljárási rendnek megfelelő, számítógépes nyilvántartást hozott létre a Testület. A rendszer adatfeltöltése 2002-ben megtörtént, az adatok karbantartása folyamatos. A nyilvántartás tartalmazza

- a vezetékes műsorszolgáltatók,
- a vezetékes és vezeték nélküli műsorelosztók,

- a műsorszétesztők,
- a műholdas műsorszolgáltatók és
- a földfelszíni műsorszolgáltatók adatait.

2003. decemberéig összesen 344 vezetékes műsorszolgáltató tett eleget bejelentési kötelezettségének. Közülük 77 műsorszolgáltató kérelmezte nyilvántartásba vételét 2003-ban, 9 műsorszolgáltató a törvény erejénél fogva került nyilvántartásba, valamint – az 1996. évi I. törvényt módosító 2002. évi XX. törvényben foglaltak értelmében – 53 vezetékes műsorszolgáltató nyilvántartásba vétele közigazgatási határozattal történt meg. 15 műsorszolgáltató nyilvántartásba vételének feldolgozása az év végén folyamatban volt.

47 vezetékes műsorszolgáltatót törölt a Testület a nyilvántartásból, többnyire a műsorszolgáltatók saját kérésére indult eljárásokban.

A vezetékes műsorszolgáltatók túlnyomó többsége televízió, általában a helyi önkormányzatok támogatásával működnek.

Vezetékes műsorelosztói tevékenység megkezdése tárgyában a Testület Irodájához 2003. decemberéig összesen 651 bejelentés érkezett. Ebből – figyelembe véve a nyilvántartásból törölt gazdálkodó szervezetek számát – 401 jelenleg is folytatja tevékenységét.

- Közigazgatási határozattal nyilvántartásba vett – tevékenységét jelenleg is folytató műsorelosztók száma: 227
- A nyilvántartásból közigazgatási határozattal törölt műsorelosztók száma: 143

A műholdas és földfelszíni műsorszolgáltatókról, valamint a műsorszétesztőkről „A műsorterjesztés helyzete” fejezetben található részletesebb adatok.

2.9. Kényszerszerződések

Külön is kiemelendő, hogy 2003-ban 6 helyi műsorszolgáltató élt az Rttv. 118. § (6) bekezdésében biztosított jogával, kezdeményezve ezzel a helyi vezetékes műsorelosztóval történő ún. „kényszerszerződés” Testület általi létrehozását.

Az Rttv. 118. § (3) bekezdése alapján a műsorelosztót – kapacitásának legalább tíz százalékáig, de legfeljebb három műsorszolgáltatóig – a helyi műsorszolgáltatók szerződéses ajánlatára – különös tekintettel a helyi közműsor-szolgáltatóra vagy helyi nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatóra – szerződéskötési kötelezettség terheli. Az Rttv. 118. § (4) bekezdése szerint a műsorelosztót – kapacitása további tíz százalékáig, de legfeljebb három műsorszolgáltatóig – a magyarországi körzeti vagy országos műsorszolgáltató szerződéses ajánlatára szerződéskötési kötelezettség terheli. Amennyiben a szerződés az ajánlattételtől számított harminc napon belül nem jön létre, a műsorszolgáltató az Rttv. 118. § (6) bekezdés értelmében jogosult a Testülethez fordulni a szerződés létrehozása érdekében.

Tekintettel arra, hogy három esetben hatósági kényszer alkalmazása nélkül is létrejött a felek közötti műsorelosztási szerződés, a Testület az alábbi esetekben megszüntette az adott ügyekben indított közigazgatási eljárásait.

- **2031/I/2003. (XI. 19.) sz. ORTT határozat:** Nautilus Kft. (2800 Tatabánya, Kodály tér 4.) helyi műsorszolgáltató – UPC Magyarország Kft. (1092 Budapest, Kinizsi u. 30-36.) vezetékes műsorelosztó;
- **2031/II/2003. (XI. 19.) sz. ORTT határozat:** Szabadi István (6400 Kiskunhalas, Széchenyi u. 119.) helyi műsorszolgáltató – EMKTV Kft. (1064 Budapest, Vörösmarty u. 65.) vezetékes műsorelosztó;
- **2031/III/2003. (XI. 19.) sz. ORTT határozat:** Ózdi Városi Televízió Kht. (3600 Ózd, Brassói u. 2.) helyi műsorszolgáltató – Zubor László (3600 Ózd, Bolyki főút 61.) vezetékes műsorelosztó.

A Testület 2238/2003. (XII. 11.) sz. határozatával létrehozta a Radován Tér és Környéke Kulturális Alapítvány (7900 Szigetvár, József A. u. 56.) vezetékes műsorszolgáltató és a Dráva Kábel Bt. (7900 Szigetvár, Deák F. tér 16.) vezetékes műsorelosztó közötti műsorelosztási szerződést. További két ügyben van folyamatban eljárás.

3. Aktuális feladatok

3.1. A műsorterjesztési technológia-váltás előkészítése

Az új digitális műsorterjesztési eljárások feltartóztathatatlanul terjednek és elsősorban a földfelszíni műsorszórási formáik megjelenése alapvetően befolyásolja a jelenlegi műsorterjesztési módszerek további sorsát. Az új technológia kiterjedt és hatékony alkalmazása csak a meglévők kiszorításával lehetséges. Ez azonban egyaránt súlyosan érinti a műsorszolgáltatókat, a műsorterjesztési szolgáltatókat és a szolgáltatásokat igénybevevő lakosságot. Noha az új szolgáltatások megszámlálhatatlan előnnyel rendelkeznek mindhárom említett szereplő részére, mégis az áttérési időszak sok terhet jelent, beleértve olyan veszteségeket és gyakran nem szívesen vállalt kiadási kényszert, melynek haszna esetleg csak később és nem feltétlenül ott jelentkezik, ahol a teher. Ezért az – egyébként nemzetközi összefüggések, készülék-ellátási trendek, új szolgáltatási formák megjelenése, stb. miatt el nem kerülhető – átállást pontosan meg kell tervezni, és a módján kívül az időzítést is körültekintően kell megválasztani.

Ezt felismerve kezdődött meg és vált folyamatossá a digitális műsorterjesztési eljárások jellemzőinek megismerése, a világ más részein ezek bevezetésével kapcsolatos tapasztalatok gyűjtése. Ezek alapján állapíthatók meg azok a kérdések, melyeket a legkisebb veszteségre való törekvés és a leghatékonyabb bevezetés érdekében meg kell válaszolni, s az elvégzett felmérések és tanulmányok alapján javaslatokat tenni arra, hogy milyen lépések szükségesek az új műsorterjesztési platformok bevezetéséhez. Ezekben a kutatásokban és felmérésekben az ORTT több módon is szerepet vállalt, egyrészt az előkészítő tevékenység anyagi támogatásával, másrészt saját felmérések készítésével.

A digitális műsorterjesztés megjelenése új műsorszolgáltatási lehetőségeket teremt és egyúttal új és újfajta szereplők megjelenését vonja maga után. Megváltoznak a résztvevők közötti kapcsolatok és érdekrendszerek. A digitális műsorterjesztési eljárások sokrétűek és az analóg elődeiknél sokkal inkább integráns részét képezik az általános hírközlési infrastruktúrának. Mindezek következtében a mai szabályozás sok szempontból nem alkalmas az új típusú műsorterjesztés és az annak következtében lehetővé váló újfajta műsorszolgáltatás kezelésére és elsősorban annak elősegítésére. Időszerű feladat tehát a jelenlegit kiváltó új technika és annak következményeként megváltozó műsorszolgáltatások számára a szabályozási környezet előkészítése. Az erre vonatkozó tevékenységek az ORTT-nél folyamatban vannak.

A jelenleg folyó előkészületek olyan elemző tanulmányok készítését jelentik, melyek – a külföldi mintákat is figyelembe véve – a hazai szabályozás szükséges helyeit és lehetőségeit tárják fel. Világosan látszik, hogy a küszöbön álló új műsorterjesztési technológiák tényleges alkalmazásba vételét bizonyos szabályozási hiányosságok akadályozzák és ezért sürgössé vált a vonatkozó szabályozás – elsősorban az 1996. évi I. törvény – főként technikai jellegű módosítása, melyek többsége nem érint alapvető médiapolitikai szempontokat. Nem kétséges azonban, hogy az új technikai lehetőségek megjelenése a médiapiac bizonyos átalakulásához

vezet. Ez a jelenség mindenképpen bekövetkezik, ezért jobb annak elébe menni és azt előkészíteni. Külső szakértők részvétele mellett részletes felmérés történt a digitális televízió műsorterjesztés technológiáiról, a különböző – elsősorban európai országokban – ezek bevezetése, illetve annak előkészítése terén eddig történt folyamatokról, az azokból levonható tanulságokról. Következtetések születtek a munka során a Magyarországon szükséges időszerű feladatokról.

A földfelszíni digitális televízió műsorszórásnál, ahol az új technológia nagyobb kiterjedésű alkalmazása frekvencia korlátok miatt csak a meglévő szolgáltatások leváltásával lehetséges, az optimális megvalósítás és az átállás társadalmi összköltségének minimalizálása gyors átállással biztosítható. Az ehhez szükséges anyagi forrás azonban mind a szolgáltatói, mind az előfizetői oldalon nehezen biztosítható időben. Ezért is igen nagy jelentőségű lehet az állam szerepe az átállás megtervezésében, levezénylésében és esetleg a szükséges területeken anyagi támogatások nyújtásában. A folyamat megtervezése igényli mindazokat a vizsgálatokat, melyekről beszámoltunk és melyhez hasonlók más helyeken is folynak (pl. IHM támogatásával, az AH Rt. összefogásával). Jelenleg időszerűvé vált, hogy a digitális földfelszíni televízió bevezetésének koordinált megtervezése kiemelt állami feladattá váljék és felelős intézményi keretek között történjék. Az átállási veszteségek csökkentése érdekében már csupán az is jelentős tényező, ha az átállás menetrendje lerögzítésre és kihirdetésre kerül. Ezzel számos felesleges egyéni és műsorszórási beruházás elkerülhető és a lakosság módszeres felkészítése is megvalósítható.

Különböző támogatásokkal, beleértve az ORTT jelentős segítségét is, hamarosan megindul a rendszeres földfelszíni digitális műsorszórás, egyelőre Budapest és környéke, valamint Közép-Dunántúl térségében. Ez leginkább a megfelelő szabályozás hiányában csupán ún. „simulcast” sugárzás lesz, ami az országos közszolgálati és kereskedelmi műsorszolgáltatások digitális rendszerű párhuzamos sugárzását jelenti. A szabályozás hiánya megakadályozza, hogy kihasználhassuk azt a rendkívül vonzó lehetőséget, hogy lényeges többletráfordítás nélkül egy további ún. multiplex indításával új műsorszolgáltatások számára is lehetőség nyíljon. Ebben az esetben létrejönne egy olyan „médiapiac minta”, melyen felismerhetők és mérhetők lennének azok a paraméterek, melyek a digitális átállás terveinek pontosításához és optimalizálásához alapvető fontosságúak lennének. Ezekre a kérdésekre ma csak feltételezéseken alapuló válaszok adhatók és a külföldi minták mutatják, hogy e téren nagy tévedésekre van lehetőség. Ez ad magyarázatot több megindult külföldi szolgáltatás sikertelenségére. Számptalan olyan összefüggés befolyásolja a bevezetési stratégia sikerét, mely nem transzferálható az egyes országok között (gazdasági, kulturális, egyéb társadalmi, piaci, ipari, stb. helyzet kombinációi), ezért felbecsülhetetlenül nagy nyereséget jelenthetne a kicsiben megvalósított digitális sokcsatornás minta tapasztalatainak rendelkezésre állása a tervezésnél. Ehhez azonban a szabályozási környezetnek ezt lehetővé kell tennie.

Az eddig elvégzett (és egyelőre folyamatosan frissítendő) felmérések kiterjedtek a digitális televízió műszaki kérdésein túl a kialakuló helyzetben szükséges szabályozási területek felmérésére és a gazdasági- társadalmi kihatások becslésére is. A digitális televíziózás megjelenése a társadalmi, gazdasági kihatás szempontjából legjelentősebb fordulat, azonban a digitalizáció itt nem áll meg, hanem magával sodorja a rádióműsorszórást is. Pontosabban ez a folyamat a rádiózás területén már korábban kezdődött, mint a televíziónál, azonban elterjedése különösen feszítő igények hiányában lassabban zajlik. Egyelőre ezen a területen nem beszélünk átállásról, de számolni kell az digitális rádióműsorszórásnak a jelenlegi műsorszórási eljárások melletti megjelenésével. Ennek elsőként bevezetett fajtája minden bizonnyal – a kísérleti szinten hazánkban is már működtetett – kiváló hangminőségű DAB (digitális audió műsorszórás) szolgáltatás lesz, mely a CD hanglemezek minőségével gyakorlatilag azonos hangminőséget biztosít akár nagy sebességgel mozgó járművekben is. Az ilyen rendszerrel az ország teljes területét több

műsorral el lehet látni, mint amennyit ma az URH rádióműsorszórás képes. Ennek a rendszernek a műholdas változata későbbre tehető (nem műszaki, hanem igényoldali okok miatt), azonban már a közeljövőben számolni lehet a középhullámú és rövidhullámú rádiózás előnyeit kihasználó, de a jelenlegi analóg rendszerek súlyos minőségi korlátainak nagy részét elhagyó ún. DRM (digitális világrádió) rendszer hazai alkalmazásával. E rendszerekre vonatkozóan is folynak az olyan típusú felmérések és kutatások, mint a digitális televíziózás területén.

Az eddig elvégzett felmérések – elsősorban az új szolgáltatások bevezetésében már előttünk járó országok tapasztalatai által – azt mutatják, hogy az új technológia bevezetésének módja és ütemezése nagymértékben befolyásolja az áttérés sikerét és gazdasági, társadalmi hatását. A teljesség kedvéért megemlítendő még a műsorszolgáltatások Internet-en történő terjesztése, mely kétségtelenül komoly lehetőségeket jelent – egyelőre a többi terjesztési formával valamilyen okból el nem ért helyeken tartózkodó fogyasztók részére. A közvetlen jövőben ez a terjesztési forma minőségi szempontból nem versenyképes a többi említett műsorterjesztési alternatívával, a távolabbi jövőben azonban jelentősége minden bizonnyal megnő.

3.2. A Magyar Rádió Rt. műsorszolgáltatási jogosultságainak meghosszabbítása

A Magyar Rádió Rt. a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 133. § (1) bekezdésében foglaltakkal összhangban kérte a Magyar Rádió Közalapítvány által 1996. augusztus 1-jével alapított Magyar Rádió Rt., mint közszolgálati műsorszolgáltató 7 éves műsorszolgáltatási jogosultságának további 7 évre történő meghosszabbítását.

A Testület 1231/2003. (VII. 17.) számú határozatában rögzítette, hogy a Magyar Rádió Rt. az alábbi műsorokat sugározza a feltüntetett frekvenciasávokban:

Petőfi műsor:

Frekvenciasáv	Telephely	Frekvencia	Megjegyzés
87,5-108,0 MHz	Budapest	94,8 MHz	
	Csávoly	89,4 MHz	
	Debrecen	89,0 MHz	
	Győr	93,1 MHz	
	Kabhely	93,9 MHz	
	Kékes	102,7 MHz	
	Kiskőrös	95,1 MHz	
	Komádi	96,7 MHz	
	Miskolc	102,3 MHz	
	Nagykanizsa	94,3 MHz	
	Pécs	103,7 MHz	
	Sopron	99,5 MHz	
	Szeged	104,6 MHz	
	Szentes	98,8 MHz	
	Tokaj	92,7 MHz	
Úzd	90,3 MHz		
Vasvár	98,2 MHz		

Bartók műsor:

Frekvenciasáv	Telephely	Frekvencia	Megjegyzés
87,5-108,0 MHz	Budapest	105,3 MHz	
	Debrecen	106,6 MHz	
	Győr	106,8 MHz	
	Kabhely	105,0 MHz	
	Kékes	90,7 MHz	
	Kiskőrös	105,9 MHz	
	Komádi	105,1 MHz	
	Miskolc	107,5 MHz	
	Nagykanizsa	104,7 MHz	
	Pécs	107,6 MHz	
	Sopron	107,9 MHz	
	Szeged	105,7 MHz	
	Szentes	107,7 MHz	
	Tokaj	105,5 MHz	
Úzd	106,9 MHz		
Vasvár	106,9 MHz		

Kossuth műsor:

Frekvenciasáv	Telephely	Frekvencia	Megjegyzés
526,5-1606,5 kHz	Miskolc	1116 kHz	
	Nyíregyháza	1251 kHz	
	Solt	540 kHz	karbantartáskor a Lakihegy 540 kHz sugároz
	Szombathely	1251 kHz	
66-73 MHz	Budapest	67,40 MHz	ez a frekvenciasáv a törvény rendelkezésének megfelelően a törvény hatálybalépésétől számított 10 évig használható (2006. február 1-ig)
	Kabhegy	72,98 MHz	
	Kékes	71,21 MHz	
	Komádi	66,14 MHz	
	Miskolc	66,80 MHz	
	Nagykanizsa	71,03 MHz	
	Pécs	71,81 MHz	
	Sopron	72,86 MHz	
	Szentes	66,29 MHz	
Tokaj	71,33 MHz		
87,5-108,0 MHz			A frekvenciasávban a jogosultság érvényességi ideje a Kossuth Műsor 526,5-1606,5 kHz frekvenciasávban meglévő jogosultsága érvényességi idejének meghosszabbítása napjával kezdődik. A jogosultság a törvény értelmében ebben az új frekvenciasávban 7 évre szól. Az MR Rt. a frekvenciasávban a solti KH adó műsorával egyenértékű műsorszolgáltatást nyújt napi 24 órában.
	Aggtelek	94,6 MHz	A 87,5-108 MHz sávú országos közszolgálati rádióhálózat kialakításának I. fázisában üzembe helyezhető frekvenciák
	Budapest	107,8 MHz	
	Békéscsaba	97,3 MHz	
	Debrecen	99,7 MHz	
	Fehérgyarmat	105,9 MHz	
	Gerecse	105,6 MHz	
	Kab-hegy	102,3 MHz	
	Kaposvár	96,7 MHz	
	Kazincbarcika	97,7 MHz	
	Kékes	99,8 MHz	
	Komádi	89,9 MHz	

Miskolc	103,8 MHz	
Mosonmagyaróvár	95,0 MHz	
Nagykanizsa	106,7 MHz	
Pécs	104,6 MHz	
Rábaszentandrás	105,2 MHz	
Salgótarján	99,8 MHz	
Sátoraljaújhely	91,9 MHz	
Szeged	101,9 MHz	
Szekszárd	99,0 MHz	
Szentes	91,6 MHz	
Szolnok	94,3 MHz	
Telkibánya	90,2 MHz	
Tokaj	88,3 MHz	
Vasvár	103,6 MHz	
Barcs	100,4 MHz	A 87,5-108 MHz sávú országos közszolgálati rádióhálózat kialakításának II. fázisában üzembe helyezhető frekvenciák
Battonya	105,4 MHz	
Bácsalmás	95,0 MHz	
Cegléd	93,0 MHz	
Csóványos	98,4 MHz	
Dunaújváros	91,3 MHz	
Eger	96,2 MHz	
Karcag	97,9 MHz	
Kecskemét	104,9 MHz	
Kiskunhalas	102,7 MHz	
Letenye	103,8 MHz	
Paks	92,0 MHz	
Pápa	96,4 MHz	
Sárvár	96,0 MHz	
Székesfehérvár	92,3 MHz	
Szombathely	93,0 MHz	
Tiszakécske	106,4 MHz	
Zalaegerszeg	102,6 MHz	
Győr	106,4 MHz	A 87,5-108 MHz sávú országos közszolgálati rádióhálózat kialakításához sikeres koordinációt követően felhasználható frekvenciák. (A frekvenciák egy részénél a koordináció még folyamatban van. Bizonyos esetekben az adók üzembe helyezése csak mérések után lehetséges.)
Ózd	105,0 MHz	
Siófok	93,6 MHz	
Sopron		

A Testület határozatában a Magyar Rádió Rt. műsorszolgáltatási jogosultsága érvényességi idejének lejártakor, 2003. augusztus 1. napjával a

- Petőfi műsor: 87,5-108,0 MHz
- Bartók műsor: 87,5-108,0 MHz
- Kossuth műsor: 526,5-1606,5 kHz

frekvenciasávok tekintetében a fent felsorolt telephelyeken lévő jogosultságot 7 évre változtatás nélkül meghosszabbította, mivel az adott műsorszórási lehetőségekre vonatkozó nemzetközi korlátozások, a Frekvenciasávok Nemzeti Felosztási Táblázatának előírásai és az ellátottsági kötelezettségek nem változtak meg.

A Testület hivatkozott határozatában rögzítette továbbá, hogy a Magyar Rádió Rt. az alábbi körzeti (nemzetiségi) műsorokat sugározza a feltüntetett frekvenciasávokban, amelyek tekintetében a rádióengedélyek érvényességi ideje az alábbiaknak megfelelően alakul:

Telephely	Frekvencia	Érvényesség
Debrecen	91,4 MHz	2008. február 27.
Pécs	101,7 MHz	2007. május 17.
Szeged	93,1 MHz	2007. szeptember 29.
Győr	1350 kHz	2004. december 31.
Lakihegy	873 kHz	2004. december 31.
Miskolc	1116 kHz	2006. január 1.
Mosonmagyaróvár	1116 kHz	2004. december 31.
Pécs	873 kHz	2004. december 31.
Szolnok	1350 kHz*	2007. október 26.

* az MR Rt. cserefrekvencia biztosítását kérte: A Testület hozzájárult a Magyar Rádió Rt. frekvenciacseréjéhez úgy, hogy a Szolnok 1350 kHz frekvencia műsorszolgáltatási jogosultság helyett a Testület a HÍF által felajánlott Szolnok 101,2 MHz frekvencia műsorszolgáltatási jogosultságot biztosítja. A Testület hozzájárult továbbá ahhoz is, hogy a Magyar Rádió Rt. kérelmének megfelelően a műsorszolgáltató a lecserélésre kerülő 1350 kHz, valamint az új 101,2 MHz frekvenciákon a Testület döntését követő három hónapon keresztül párhuzamos sugárzást valósítson meg. A Testület a 101,2 MHz frekvencia műsorszolgáltatási jogosultságot a Magyar Rádió Rt. részére a műsorszolgáltató többi körzeti műsorához hasonlóan 7 évre adta meg úgy, hogy a jogosultság érvényességi ideje 2010. augusztus 1. napjáig szól.

A Testület a Magyar Rádió Rt. körzeti műsorai tekintetében (kivéve a Szolnok 1350 kHz jogosultságot) a műsorszolgáltatási jogosultságok érvényességi idejét 2003. augusztus 1. napjával 7 évre meghosszabbította.

Végül a Testület határozatában megállapította, hogy a Magyar Rádió Rt. műsorszolgáltatási jogosultságainak érvényességi idejének lejártá a következőképpen alakul:

Műsorszolgáltatás	Jogosultság	Érvényesség
Petőfi műsor	87,5-108,0 MHz	2010. augusztus 1.
Bartók műsor	87,5-108,0 MHz	2010. augusztus 1.
Kossuth műsor	526,5-1606,5 kHz	2010. augusztus 1.
	66-73 MHz	2006. február 1.
	87,5-108,0 MHz	2010. augusztus 1.
Körzeti (nemzetiségi) műsorok	lásd. III-IV. pont	2010. augusztus 1.

V. A MŰSORSZOLGÁLTATÁSI ALAP

A Magyar Országgyűlés a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény megalkotásával létrehozta a Műsorszolgáltatási Alapot, amely 1997-ben önálló jogi személyként alakult meg, és kezdte el működését. Az Alap tevékenységét annak Felügyelő Bizottsága, valamint a Deloitte & Touche könyvvizsgáló cég ellenőrzi.

A Műsorszolgáltatási Alap pénzeszközeit kizárólag az Rttv.-ben meghatározott célokra lehet felhasználni. Az Alap törvényben rögzített feladata „a közszolgálati műsorszolgáltatás, a közműsor-szolgáltatók, a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók, a közszolgálati műsorok és műsorszámok támogatása, a kultúra megőrzése és továbbfejlesztése, a műsorok sokszínűségének biztosítása”, valamint a törvényben meghatározott egyéb célok támogatása.

Ennek megfelelően az Alap pénzeszközeinek egy részét az Rttv. által meghatározott módon folyósítja a közszolgálati műsorszolgáltatóknak, valamint azok kuratóriumainak és az ORTT-nek; pénzeszközei elosztásáról másrészt pedig az Alapot kezelő ORTT dönt nyilvános pályázatok útján.

A pályázati eljárások lebonyolítását a Műsorszolgáltatási Alap hivatala végzi. A pályázati eljárás során a Testület által kiírt pályázati felhívásokra beérkezett kérelmeket a testületi tagok által delegált bíráló bizottsági tagok értékelik, minősítik és támogatásukról ajánlásuk alapján a Testület dönt. A pályázati eljárások folyamatának (nyilvánosságra hozatal, elbírálás, bíráló bizottság ajánlásának elfogadása, szerződéskötés, a támogatás folyósítása, ellenőrzés) időtartama a határidők és a beadott pályázati kérelmek mennyiségének függvényében változik, ezért több pályázati eljárás a beadást követő évekre is áthúzódik.

1. A Műsorszolgáltatási Alap korábbi pályázatai

Az 1997 és 2002. december 31-e között kibocsátott pályázati felhívások közül az Alap 33 folyamatban lévő pályázati eljárással kapcsolatban látta el a feladatokat (ez időszak alatt 10 pályázati eljárás zárult le, mely eljárások összesen 73 kedvezményezettjének a megítélt támogatás 208 millió forint volt.).

A csaknem 5000 beérkezett támogatási kérelem közül a 2200 kedvezményezett több mint 11,7 milliárd forint támogatást kapott. A kedvezményezettek a támogatásokat elsősorban műszaki fejlesztésre, elavult kábelrendszerek korszerűsítésére, új kábeltelevíziós rendszerek kiépítésére, új háztartások bekötésére, műsorszórás korszerűsítésére; filmes, televíziós, rádiós műsorszámok támogatására; a nem-nyereségérdekelt műsorszolgáltatók stúdióberendezések vásárlására, korszerűsítésére, fenntartási és üzemeltetési költségeik finanszírozására fordították. Az ORTT

- a kábelfejlesztés számára 5 pályázati eljárás keretében 3,94 milliárd forintot biztosított;
- a műsorszórás korszerűsítéséhez 3 pályázati felhívás kibocsátásával 64,3 millió forint támogatást ítél meg;
- a produkciós pályázatok műsorszámainak elkészítését 17 pályázattal, 7,1 milliárd forinttal támogatta, számos támogatott filmalkotás szerepelt és nyert díjat hazai és külföldi filmes seregszemléken;

- a nonprofit szektor támogatására 4 pályázati eljárás során 305 millió forint támogatást nyújtott.

2. A 2003. évben kibocsátott pályázati felhívások

A Műsorszolgáltatási Alap a Testület döntése alapján 2003-ban minden eddiginél több, összesen 25 pályázati felhívást bocsátott ki 4,5 milliárd forint keretösszegben az alábbi – a korábbiakhoz képest teljesen új támogatási célokkal, többek között a „Fogyatékkal Élők” és az Európai Unióhoz való csatlakozással kapcsolatos – témakörökben:

- az Európai Unió csatlakozással kapcsolatos műsorszámok készítése,
- a fogyatékkal élők beilleszkedését segítő, valamint
- a nemzeti és etnikai kisebbségek számára saját nyelvén készítendő műsorszámok készítése,
- helyi rádiók és televíziók műsorszámkészítése,
- természetvédelemmel kapcsolatos filmek készítése,
- médiaelmélettel foglalkozó tudományos, ismeretterjesztő kiadványok kiadása,
- színházi előadások, valamint magyar szerzők könnyűzenei felvételeinek televíziós közvetítése,
- nemzeti ünnepek, emlénapok ünnepléséhez kapcsolódó televíziós műsorszámok készítése,
- nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók támogatása,
- kábelhálózatok fejlesztésének és a műsorszórás korszerűsítésének támogatása.

2003 szeptemberében az ORTT első ízben írt ki közös pályázatot a Magyar Mozgókép Közalapítvánnyal televíziófilmek, televíziófilm-sorozatok és tévéjátékok készítésének támogatására.

A pályázati eljárások során a kedvezményezetté nyilvánítottaktól a nem szerződészerű teljesítések miatt a Testület a 2003. év végéig szankcióként csaknem 244 000 000 forint visszafizetését írta elő.

A 2003-ban kibocsátott pályázati felhívások a kiírás idejének függvényében (2 kivétellel) az elbírálási, a szerződéskötési vagy a teljesítési szakaszokban vannak.

2.1. Az ORTT 46/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *helyi műsorszolgáltatási jogosultsággal rendelkező televíziós műsorszolgáltatók négy negyedéven át rendszeresen jelentkező, helyi eseményekkel foglalkozó hír- és sportműsora, illetve kulturális magazinműsora készítésének vissza nem térítendő támogatására*, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja négy negyedéven, de legalább 46 héten keresztül minden hét azonos napjain, azonos időpontban rendszeresen jelentkező közszolgálati televíziós műsorszám támogatása a következő műsortípusokban: helyi eseményekről szóló hírműsor, helyi eseményekről szóló sportműsor, helyi eseményeket bemutató kulturális magazinműsor. E pályázati eljárás keretében a kérelmeket 2003. április 29-én, július 1-jén, október 1-jén, illetve 2004. január 6-án lehet benyújtani.

műsortípusok	keretösszeg (negyedévenként)	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás adásonként egy állandó műsorra
hírműsor	100 000 000 Ft	75%	35 000 Ft
sportműsor	100 000 000 Ft	75%	35 000 Ft
kulturális magazinműsor	100 000 000 Ft	75%	130 000 Ft

Az alábbi táblázat a pályázati eljárás fordulójának adatait foglalja össze:

negyedéves fordulók	nyertes pályázatok száma (db)	megítélt támogatás (Ft)
I. 2003. április 29.	28	183 990 000
II. július 1.	21	101 521 264
III. október 1.	18	101 275 500

Az Alap a 67 kedvezményezetté nyilvánított pályázó közül 66 támogatottal kötött szerződést 384 527 764 forint összegben.

2.2. Az ORTT 47/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *helyi vagy körzeti műsorszolgáltatási jogosultsággal rendelkező rádiós műsorszolgáltatók négy negyedéven át rendszeresen jelentkező, helyi eseményekkel foglalkozó hír- és sportműsora, illetve közérdekű szolgáltató magazinműsora készítésének vissza nem térítendő támogatására*, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja négy negyedéven keresztül minden hét azonos napjain, azonos időpontban rendszeresen jelentkező közszolgálati rádiós műsorszám készítésének támogatása a következő műsortípusokban: helyi eseményekről szóló hírműsor, helyi eseményekről szóló sportműsor, helyi eseményekkel foglalkozó, helyi információkat közlő közérdekű szolgáltató magazinműsor. E pályázati eljárás keretében a kérelmeket 2003. április 28-án, július 2-án, október 2-án, illetve 2004. január 7-én lehet benyújtani.

műsortípusok	keretösszeg (negyedévenként)	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás egy állandó műsorra
hírműsor	100 000 000 Ft	75%	250 000 Ft
sportműsor	100 000 000 Ft	75%	250 000 Ft
közérdekű szolgáltató magazinműsor	100 000 000 Ft	75%	350 000 Ft

Az alábbi táblázat a pályázati eljárás fordulójának adatait foglalja össze:

negyedéves fordulók	nyertes pályázatok száma (db)	megítélt támogatás (Ft)
I. 2003. április 28.	15	49 000 000
II. július 2.	32	105 600 000
III. október 2.	36	120 153 875

Az Alap mind a 83 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 275 153 875 forint összegben.

2.3. Az ORTT 48/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *közszolgálati műsorszolgáltatók nemzeti és etnikai kisebbségek saját nyelven szóló televíziós állandó műsorai készítésének vissza nem térítendő támogatására*, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

E pályázati eljárás célja olyan közszolgálati televíziós műsorszám készítésének támogatása, amely a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek (1993. évi LXXVII. tv.) saját nyelvén készül, 2003. augusztus 1-je és 2004. július 31-e között rendszeresen, legalább havi gyakorisággal jelentkezik és legalább 20 perc hosszúságú. A Testület a pályázat keretösszegét 70 000 000 forintban határozta meg. A Testület a pályázati eljárást eredménytelenség miatt lezárta.

2.4. Az ORTT 49/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *közszolgálati műsorszolgáltatók részére a fogyatékossgal élő emberek élethelyzetével, életminőségével foglalkozó állandó műsorszámok készítésének vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.*

E pályázati eljárás célja olyan közszolgálati műsorszám készítésének támogatása, amely a fogyatékossgal élő emberek élethelyzetével, életminőségével és az esélyegyenlőségi törvénynek (1998. évi XXVI. tv.) az élet minden területét felölelő konkrét, tételes előírásainak megvalósíthatóságával, ennek társadalmi súlyával, felelősségével, határidejének megvalósításával foglalkozik, különös figyelmet fordítva az Európai Unióhoz történő csatlakozás vetületeire. A támogatott műsorszám 2003. szeptember 1-je és 2004. augusztus 31-e között már létező és megújuló vagy újonnan induló állandó műsorszám lehet, amely rendszeresen, legalább havi gyakorisággal jelentkezik és televíziós állandó műsor esetében legalább 40-60 perc hosszúságú, rádiós állandó műsor esetében legalább 20 perc hosszúságú.

közszolgálati műsorszolgáltató	keretösszeg	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás egy állandó műsorra
rádiós	18 000 000 Ft	75%	8 000 000 Ft
televíziós	54 000 000Ft	75%	12 000 000 Ft

Az Alap mind a 8 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 14 310 258 forint összegben.

2.5. Az ORTT 51/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *a fogyatékossgal élő emberek számára fontos információk rádiós vagy televíziós hír-, sport- és magazinműsorokban történő rendszeres közlésének vissza nem térítendő támogatására, teljes utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja *hírműsorokban* a fogyatékossgal élő emberek számára fontos információk rendszeres közlésének, *sportműsorokban* a hazai és nemzetközi handicap sportról folyamatos és rendszeres információkkal, beszámolókkal és összefoglalókkal való jelentkezőknek, létező – és nem a fogyatékossgal élő emberek számára készült – *magazinműsorokban* az integrált társadalom létrejöttét elősegítő szemléletmód- és attitűdváltás szempontjából fontos információk rendszeres közlésének a 2003. április 1-je és szeptember 30-a valamint a 2003. október 1-je és 2004. március 31-e közötti időszakban, a 7.00 és 20.00 óra közötti műsoridőben rendszeres adásba szerkesztésének támogatása.

A pályázati kérelmek beadási határnapja az első támogatott félévben 2003. október 30-a, a második támogatott félévben 2004. április 29-e.

műsorszolgáltató	keretösszeg (I/II. félév)	a maximális támogatás egy műsorra
rádiós	30 000 000 - 30 000 000 Ft	3 000 000 Ft
televíziós		6 000 000 Ft

A Testület a beérkezett 11 pályázati kérelemből 7-et nyilvánított kedvezményezetté.

2.6. Az ORTT 52/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *magyar szerzők könnyűzenei felvételei televíziós megjelenítésének vissza nem térítendő támogatására, teljes utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja a magyar nyelvű könnyűzene nagyobb műsoridőben történő televíziós megjelenítésének támogatása a 2003. július 1-je és december 31-e közötti időszakban, valamint a 2004. január 1-je és június 30-a közötti időszakban, a 7.00-9.00 és a 15.00-20.00 óra közötti műsoridőben magyar szerzők könnyűzenei televíziófelvételei

leadásának utólagos támogatása révén.

A nyertes pályázóknak az ORTT az első és a második támogatott félévben is legfeljebb 15 000 000 forintot ítelt meg. A testületi támogatás mértéke 67%, az egy könnyűzenei felvételre elnyerhető maximális támogatás 7 000 000 forint.

A pályázati kérelmek beadási határnapja az első támogatott félévben 2004. január 20-a, a második támogatott félévben 2004. július 22-e.

2.7. Az ORTT 53/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *a fogyatékkal élők integrált társadalmi létének előkészítésével, a felnövő generációk gondolkodásmódjának alakításával foglalkozó gyermek- és ifjúsági televíziós műsorszámok készítésének vissza nem térítendő támogatására*, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja olyan gyermek- és ifjúsági televíziós műsorszámok készítésének támogatása, amelyek nem fikciós műsorszámok, a fogyatékkal élők integrált társadalmi létének előkészítésével és a felnövő generációk gondolkodásmódjának alakításával foglalkoznak, a gyermek és ifjúsági korosztály számára készülnek, legalább 25 perc hosszúságúak, bemutatását a pályázó legkésőbb 2004. március 31-ig vállalja és készülsége az összes ráfordítandó anyag- illetve szolgáltatásjellegű kapacitás együttes értékét tekintve nem haladja meg a 15%-ot.

A nyertes műsorszámok támogatására az ORTT együttesen legfeljebb 50 000 000 forintot ítelt meg. A testületi támogatás mértéke 75%, az egy műsorszámra elnyerhető maximális támogatás 2 500 000 forint.

Az Alap mind a 4 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 6 925 000 forint összegben.

2.8. Az ORTT 54/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *az Európai Unióhoz történő csatlakozás tárgyában készült és adásba szerkesztett közszolgálati műsorszámok vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja olyan saját és azonosítható főcímmel/szignállal ellátott önálló vagy összetett műsorszámon belül jelentkező önálló közszolgálati rádiós vagy televíziós műsorszámok utólagos támogatása, amelyek tájékoztató, információs, ismeretterjesztő illetve szórakoztató jelleggel foglalkoztak az EU-integráció folyamatával, aktualitásaival és a várható hatásokkal; az Európai Unióhoz történő csatlakozásról lezajlott népszavazással, és a pályázó műsorszolgáltatásában 2002. november 1-je és 2003. április 12-e között igazoltan adásba kerültek. A Testület a pályázat keretösszegét legfeljebb 420 000 000 forintban határozta meg.

közszolgálati műsorszolgáltató	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás műsorszolgáltatónként
földfelszíni terjesztésű televíziós	75%	100 000 000 Ft
műholdas televíziós	75%	50 000 000 Ft
rádiós	75%	50 000 000 Ft

Az Alap mind a 19 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 121 648 670 forint összegben.

2.9. Az ORTT 55/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (1) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók és közműsorszolgáltatók műszaki fejlesztésének vissza nem térítendő támogatására*, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja a folyamatos nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatói és közműsor-szolgáltatói működést biztosító technikai háttér kialakításának támogatása egyenként 30 000 Ft-ot meghaladó beszerzési árú stúdiótechnikai, irodatechnikai, számítástechnikai és telekommunikációs műszaki berendezések 2003-ban teljes körűen lebonyolított megvásárlásához nyújtott hozzájárulással.

a műsorszolgáltatás típusa	keretösszeg	a testületi támogatás mértéke
nem nyereségérdekelt	120 000 000 Ft	75%
közműsor-szolgáltató	120 000 000 Ft	75%

Az alábbi táblázat a pályázati eljárás fordulónak adatait foglalja össze:

bírálati szakaszok	nyertes pályázatok száma (db)	megítélt támogatás (Ft)
I. 2003. március 24. – április 2.	–	–
II. április 3. – május 2.	11	72 986 879
III. május 3. – június 2.	5	23 240 558
IV. június 3. – július 2.	3	17 110 393
V. július 3. – augusztus 2.	3	20 692 485
VI. augusztus 3. – szeptember 2.	3	9 832 496
VII. szeptember 3. – október 2.	–	–

Az Alap mind a 25 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 143 862 811 forint összegben, 7 beszámoló ellenőrzése lezárult.

2.10. Az ORTT 56/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *természetfilmek és természetvédelemmel kapcsolatos filmek készítésének vissza nem térítendő támogatására*, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja olyan természetfilmek és természetvédelemmel kapcsolatos filmek készítése, amelyek ismeretterjesztő jellegűek, a Kárpát-medence természeti környezetét, tájait illetve tájegységeit mutatják be, legalább 30 perc hosszúságúak, önálló és egyedi alkotások, készülségük az összes ráfordítandó anyag- illetve szolgáltatásjellegű kapacitás együttes értékét tekintve nem haladja meg a 20%-ot, bemutatásukat valamely magyarországi televíziós műsorszolgáltató legkésőbb 2004. december 31-éig vállalja, elkészítésüket és a bemutatást vállaló műsorszolgáltató rendelkezésére bocsátásukat a pályázó legkésőbb 2004. október 31-éig vállalja. A nyertes műsorszámok támogatására az ORTT együttesen legfeljebb 50 000 000 forintot ítél meg. A testületi támogatás mértéke 67%, az egy műsorszámra elnyerhető maximális támogatás 2 500 000 forint.

Az Alap mind a 33 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 78 163 407 forint összegben.

2.11. Az ORTT 57/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *magyar filmalkotások egyes nemzetközi filmfesztiválokon való indulásának vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja olyan teljes egészében elkészült magyar nyelvű, magyarországi gyártású filmalkotás 35 mm-es feliratos fesztiválkópiája egy példányának elkészítésének vissza nem térítendő támogatása, amelyik érvényes meghívólevéllel rendelkezik a felhívásban rögzített filmfesztiválok programjaiba, illetve szekcióiba, továbbá rendelkezik a Magyar Televízió Rt., a Duna Televízió Rt., MTM-SBS Rt., vagy az M-RTL Rt. a filmalkotás legkésőbb 2004. december 31-ei bemutatását vállaló szándéknyilatkozatával.

A nyertes filmalkotások fesztiválkópiái elkészítésének támogatására 45 000 000 forint az elkülönített keretösszeg. A testületi támogatás mértéke 67%, az egy fesztiválkópiára elnyerhető maximális támogatás 10 000 000 forint. A pályázati kérelmek benyújtása 2003. április 2-ától a keretösszeg felhasználásáig, de legkésőbb 2004. június 2-ig folyamatosan lehetséges.

2003 végéig az egy benyújtott pályázati kérelmet a Testület 1 460 827 forint összeggel támogatta.

2.12. Az ORTT 58/2003. (III. 19.) számú határozatával az Rttv. 131. §-ának (3) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *kábeltelevízió-hálózatok építésének vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja, hogy olyan vezetékes műsorelosztó hálózatok épüljenek, amelyek legkésőbb 2004. december 31-ig kerülnek üzembe helyezésre az alábbiak szerint:

- a) olyan magyarországi településeken illetve településrészekben, amelyeken jelenleg nem működik vezetékes műsorelosztó rendszer, vagy a jelenleg működő rendszer nem felel meg a felhívás műszaki minimál-követelményeinek és a pályázó saját költségén vállalja a jelenleg működő rendszer elbontását;
- b) olyan magyarországi településrészekben, ahol a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. Törvény 55. §. a)-c) pontjai alapján részönkormányzat alakítható, és amelyeken jelenleg nem működik vezetékes műsorelosztó rendszer vagy a jelenleg működő rendszer nem felel meg a felhívás műszaki minimál-követelményeinek és a pályázó saját költségén vállalja a jelenleg működő rendszer elbontását.

Pályázati kérelmet kétféle kábelhálózat-típusra lehet benyújtani:

- egyetlen településre vagy településrészre kiépítendő kábelhálózatra;
- több településre vagy településrészre egyetlen összefüggő hálózat formájában kiépítendő kábelhálózatra.

A pályázati eljárásban rendelkezésre álló keretösszeg 600 000 000 forint, a havonta felhasználható keretösszeg maximum 150 000 000 forint. A támogatás a pályázati felhívásban meghatározottak szerinti költségek 75%-áig terjedhet.

Az alábbi táblázat a pályázati eljárás fordulójának adatait foglalja össze:

bírálati szakaszok	nyertes pályázatok száma (db)	megítélt támogatás (Ft)
I. 2003. március 24. – április 17.	–	–
II. április 18. – május 20.	24	297 632 500
III. május 21. – június 20.	11	109 672 000
IV. június 21. – július 20.	18	340 445 000
V. július 21. – szeptember 20.	24	291 254 000
VI. szeptember 21. – november 20.	18	282 771 495

Az ORTT a pályázati eljárást további három fordulóval meghosszabbította, a pályázati felhívást több pontban módosította. A pályázati eljárásban a további 3 fordulóban rendelkezésre álló keretösszeg 900 000 000 forint, a kéthavonta felhasználható keretösszeg maximum 300 000 000 forint. A Testület fordulónként egy pályázónak maximum 2 kérelemre ítél meg támogatást. A pályázati kérelmek beadási határnapjai 2003. szeptember 18-a, november 20-a és 2004. január 20-a.

Az Alap a 77 kedvezményezetté nyilvánított pályázó közül 75 támogatottal kötött szerződést 1 023 900 500 forint összegben.

2.13. Az ORTT 144/2003. (III. 26.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *az Európai Unióhoz történő csatlakozás tárgyában készülő közszolgálati műsorszámok készítésének vissza nem térítendő támogatására*,

ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja közszolgálati rádiós vagy televíziós műsorszámok készítése, amelyek Magyarországnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásával foglalkoznak, tájékoztató, ismeretterjesztő illetve kulturális tartalmúak, rádiós műsorszám esetében legalább 15 perc hosszúságúak, televíziós műsorszám esetében legalább 25 perc hosszúságúak, bemutatásukat valamely magyarországi műsorszolgáltató vagy a 7:00-9:00 óra vagy a 17:30-22:00 óra közötti műsorsávban legkésőbb 2004. június 30-áig vállalja, készülségük az összes ráfordítandó anyag- illetve szolgáltatásjellegű kapacitás együttes értékét tekintve nem haladja meg a 10%-ot.

A pályázati eljárásban pályázati kérelmet önálló műsorszámra, illetve önálló műsorszámok legalább 3 részből álló sorozatára lehet benyújtani. A nyertes műsorszámok támogatására az ORTT együttesen legfeljebb 420 000 000 forintot ítél meg az alábbi megosztás szerint:

közszolgálati műsorszám	keretösszeg	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás egy önálló műsorszámra
rádiós	120 000 000 Ft	75%	1 500 000 Ft
televíziós	300 000 000 Ft	75%	10 000 000 Ft

Az Alap mind a 41 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 314 085 616 forint összegben.

2.14. a) Az ORTT 759/2003. (VI. 4.) számú határozatával az Rttv. 131. §-ának (3) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *magyarországi földfelszíni terjesztésű helyi és körzeti rádiós műsorszolgáltatók műsorszórása korszerűsítésének vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja új, még nem beüzemelt adóberendezés vásárlása, új, még nem beüzemelt antenna és szerelvényeinek vásárlása, modulációs vonal korszerűsítése, új, még nem beüzemelt RDS kóder vásárlása, új, még nem beüzemelt szünetmentes áramforrás vásárlása.

A rendelkezésre álló keretösszeg 40 000 000 forint, a testületi támogatás mértéke 50%, az egy kérelemre elnyerhető maximális támogatás 5 000 000 forint. A pályázati kérelmek benyújtása 2003. július 2-ától folyamatosan lehetséges a pályázati eljárás lezárásról szóló közleményben megjelölt határnápig.

Az alábbi táblázat a pályázati eljárás fordulójainak adatait foglalja össze:

bírálati szakaszok	nyertes pályázatok száma (db)	megítelt támogatás (Ft)
I. 2003. június 12. – július 2.	1	140 000
II. július 3. – augusztus 2.	1	587 500
III. augusztus 3. – szeptember 2.	1	2 768 610
IV. szeptember 3. – október 2.	1	2 717 250
V. október 3. – november 2.	1	2 040 500

Az Alap mind az 5 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 8 253 860 forint összegben; 1 beszámoló ellenőrzése lezárult.

2.14. b) Az ORTT 759/2003. (VI. 4.) számú határozatával az Rttv. 131. §-ának (3) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *magyarországi földfelszíni terjesztésű helyi televíziós műsorszolgáltatók műsorszórása korszerűsítésének vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja új, még nem beüzemelt adóberendezés vásárlása, új, még nem beüzemelt antenna és szerelvényeinek vásárlása, modulációs vonal korszerűsítése, új, még nem beüzemelt NICAM kóder vásárlása, ha a pályázó vállalja, hogy sztereó műsorok aránya a teljes műsoridőhöz viszonyítva heti átlagban eléri az 5%-ot, új, még nem beüzemelt szünetmentes áramforrás vásárlása.

A rendelkezésre álló keretösszeg 90 000 000 forint, a testületi támogatás mértéke 50%, az egy kérelemre elnyerhető maximális támogatás 10 000 000 forint. A pályázati kérelmek benyújtása 2003. július 2-ától folyamatosan lehetséges a pályázati eljárás lezárásról szóló közleményben megjelölt határnápig.

A pályázati eljárás eddigi 5 fordulójában beérkezett egyetlen pályázati kérelmet a Testület nem nyilvánította kedvezményezetté.

2.15. Az ORTT 1209/2003. (VII. 16.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *az Európai Unióhoz történő csatlakozás tárgyában készült és adásba szerkesztett közszolgálati műsorszámok vissza nem térítendő támogatására*, teljes utófinanszírozás formában.

A pályázati eljárás célja olyan saját és azonosítható főcímmel/szignállal ellátott önálló vagy összetett műsorszámokon belül jelentkező önálló közszolgálati rádiós vagy televíziós műsorszámok utólagos támogatása, amelyek tájékoztató, információs, ismeretterjesztő illetve szórakoztató jelleggel foglalkoztak az EU-integráció folyamatával, aktualitásaival és a várható hatásokkal; az Európai Unióhoz történő csatlakozásról lezajlott népszavazással; a pályázó műsorszolgáltatásában 2002. november 1-je és 2003. július 31-e között igazoltan adásba kerültek.

közszolgálati műsorszolgáltató	a maximális támogatás műsorszolgáltatónként	keretösszeg	a testületi támogatás mértéke
földfelszíni terjesztésű televíziós	100 000 000 Ft	290 000 000 Ft	75%
műholdas televíziós	50 000 000 Ft		
rádiós	50 000 000 Ft		

Az Alap mind az 5 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 113 355 482 forint összegben.

2.16. Az ORTT 1210/2003. (VII. 16.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *a közszolgálati műsorszolgáltatók nemzeti és etnikai kisebbségek saját nyelven szóló televíziós állandó műsorai készítésének vissza nem térítendő támogatására*, ütemezett elő- és utófinanszírozás formában.

E pályázati eljárás célja olyan közszolgálati televíziós műsorszám készítésének támogatása, amely a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek (1993. évi LXXVII. tv.) saját nyelvén készül, 2003. november 1-je és 2004. október 31-e között rendszeresen, legalább havi gyakorisággal jelentkezik és legalább 20 perc hosszúságú. A nyertes állandó műsorok támogatására az ORTT együttesen legfeljebb 70 000 000 forintot ítelt meg. A testületi támogatás mértéke 75%, az egy állandó műsorszámra elnyerhető maximális támogatás 10 000 000 forint.

Az Alap mind a 8 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 67 597 874 forint összegben.

2.17. Az ORTT 1211/2003. (VII. 16.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *közszolgálati, valamint nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók és közműsor-szolgáltatók részére a fogyatékkal élő emberek élethelyzetével, életminőségével foglalkozó műsorszámok készítésének vissza nem térítendő*

támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.

A pályázati eljárás célja olyan közszolgálati műsorszám készítésének támogatása, amely a fogyatékkal élő emberek élethelyzetével, életminőségével és az esélyegyenlőségi törvénynek (1998. évi XXVI. tv.) az élet minden területét felölelő konkrét, tételes előírásainak megvalósíthatóságával, ennek társadalmi súlyával, felelősségével, határidejének megvalósításával foglalkozik, különös figyelmet fordítva az Európai Unióhoz történő csatlakozás vetületeire, 2003. december 1-je és 2004. november 30-a között már létező és megújuló vagy újonnan induló állandó műsor, amely rendszeresen, legalább havi gyakorisággal jelentkezik és televíziós állandó műsor esetében legalább 40-60 perc hosszúságú, rádiós állandó műsor esetében legalább 20 perc hosszúságú.

közszolgálati műsorszolgáltató	keretösszeg	a testületi támogatás mértéke	a maximális támogatás egy állandó műsorra
rádiós	16 000 000 Ft	75%	8 000 000 Ft
televíziós	40 000 000Ft	75%	12 000 000 Ft

Az Alap mind a 10 kedvezményezetté nyilvánított pályázóval megkötötte a szerződést, összesen 53 804 685 forint összegben.

2.18. Az ORTT 1212/2003. (VII. 16.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *a fogyatékkal élők integrált társadalmi létének előkészítésével, a felnövő generációk gondolkodásmódjának alakításával foglalkozó gyermek- és ifjúsági televíziós műsorszámok készítésének vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja olyan gyermek- és ifjúsági televíziós műsorszámok valamint műsorszámok sorozata készítésének támogatása, amelyek nem fikciós műsorszámok, a fogyatékkal élők integrált társadalmi létének előkészítésével és a felnövő generációk gondolkodásmódjának alakításával foglalkoznak, a gyermek és ifjúsági korosztály számára készülnek, epizódonként legalább 25 perc hosszúságúak, bemutatásukat a pályázó legkésőbb 2004. december 31-éig vállalja és készülsége az összes ráfordítandó anyag- illetve szolgáltatásjellegű kapacitás együttes értékét tekintve nem haladja meg a 15%-ot. A pályázati kérelmet önálló műsorszámra illetve önálló műsorszámok legalább 3 részből álló sorozatára lehet benyújtani. A nyertes műsorszámok támogatására az ORTT együttesen legfeljebb 43 000 000 forintot ítél meg. A testületi támogatás mértéke 75%, egy műsorszámra elnyerhető maximális támogatás 2 500 000 forint, sorozat esetén az önálló műsorszámra elnyerhető maximális támogatás és az epizódok szorzatának 75%-a. A pályázati kérelmek beadási határnapja 2003. október 20-a volt.

A Testület a beérkezett 19 pályázati kérelemből 5-öt nyilvánított kedvezményezetté.

2.19. Az ORTT 1500/2003. (IX. 3.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján az Országos Rádió és Televízió Testület és a Magyar Mozgókép Közalapítvány közös pályázati felhívást bocsátott ki *televíziófilmek, televíziófilm-sorozatok és tévéjátékok készítésének vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.*

A közös pályázati felhívás célja eredetileg magyar nyelven készült és a pályázati dokumentáció benyújtását megelőzően nyilvánosságra került irodalmi alkotások adaptációinak legalább 26, legfeljebb 60 perc hosszúságú televíziófilm, tévéjáték illetve annak legalább 3 részes és epizódonként legalább 26, legfeljebb 60 perc hosszúságú televíziós-sorozat gyártásának támogatása.

A keretösszeg a támogatók részéről 400 000 000-400 000 000 forint. Az önálló filmalkotás összköltsége nem haladhatja meg a 70 000 000 forintot, sorozat esetében a

140 000 000 forintot. A pályázó a támogatóktól a filmalkotás összköltségének 40-40%-át igényelheti támogatásként. A pályázati kérelmeket mindkét támogatóhoz 2003. október 13-án kellett benyújtani.

A két bizottság ajánlása alapján a támogatók közösen 13 pályázati kérelmet nyilváníttak kedvezményezetté összesen 996 633 115 forint összegben.

2.20. Az ORTT 1650/2003. (IX. 17.) számú határozatával az Rttv. 77. §-ának (1) bekezdése alapján *folyamatos beadással és elbírálással zajló pályázati eljárást hirdetett meg az átmenetileg nehéz gazdasági helyzetbe jutott nem nyereségérdekeltektől műsorszolgáltatók és közműsor-szolgáltatók (kamatmentes) visszatérítendő támogatására.*

A támogatás kizárólag a műsorszolgáltatóknak a pályázati kérelem benyújtását megelőzően keletkezett tartozásainak kiegyenlítésére kérhető. A pályázati eljárásban rendelkezésre álló keretösszeg 100 000 000 forint. Az igényelhető támogatás a műsorszolgáltató éves költség- és ráfordítás-állományának legfeljebb 25%-a, de nem több mint 20 000 000 forint lehet. A műsorszolgáltatóknak az elnyert támogatást maximum 24 hónap alatt vissza kell fizetnie.

Az alábbi táblázat a pályázati eljárás fordulójának adatait foglalja össze:

bírálati szakaszok	nyertes pályázatok száma (db)	megítélt támogatás (Ft)
I. 2003. október 2.	–	–
II. november 2.	1	10 000 000

A szerződéskötés megtörtént.

2.21. Az ORTT 1757/2003. (X. 15.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (2) bekezdése alapján pályázati felhívást bocsátott ki *színházi előadások televíziós közvetítésének vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja olyan televíziós közvetítések támogatása, amelyek tárgya prózai, zenés vagy táncszínházi előadás (és nem lehet kabaré, revü, cirkuszi előadás vagy talkshow), rögzítését, adásba szerkesztését és bemutatását a pályázó legkésőbb 2005. március 31-éig vállalta továbbá az egyes közvetítéseknek a sugárzását alkalmanként legkésőbb 22 óra 30 perckor el kell kezdeni, készülsége az összes ráfordítandó anyag- illetve szolgáltatásjellegű kapacitás együttes értékét tekintve nem haladja meg a 10%-ot. Kizárólag az előadás teljes terjedelmében történő rögzítésére valamint annak élő vagy felvételtől történő adásba szerkesztésére vonatkozik (az adásba szerkesztett közvetítést csak a zavaró zajoktól, zörejektől és szünetektől lehet megtisztítani, más szerkesztés illetve vágás nem alkalmazható). A nyertes közvetítések támogatására az ORTT együttesen legfeljebb 50 000 000 forintot ítél meg. A területi támogatás mértéke 67%, az egy közvetítésre elnyerhető maximális támogatás 5 000 000 forint. A pályázati kérelmek beadási határnapja 2003. november 27-e volt; ekkor 30 kérelem érkezett be.

2.22. Az ORTT 1915/2003. (X. 21.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (1) bekezdése alapján *folyamatos beadással és elbírálással zajló pályázati eljárást hirdetett meg nem nyereségérdekeltektől műsorszolgáltatók és közműsor-szolgáltatók vissza nem térítendő támogatására, előfinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja a nem nyereségérdekeltektől műsorszolgáltatói és közműsor-szolgáltatói jogosultsággal rendelkező magyarországi műsorszolgáltatók folyamatos tevékenységének havi támogatása a 2004. január 1-jétől 2004. december 31-e közötti, a pályázó elfogadott pályázati kérelme szerinti támogatott időszak fenntartási és üzemeltetési költségeihez való hozzájárulással.

műsorszolgáltatói típus	keretösszeg	testületi támogatás mértéke	maximális támogatás
nem nyereségérdekelt	150 000 000 Ft	50%	500 000 hó/Ft
közműsor-szolgáltató	150 000 000Ft		

Az alábbi táblázat a pályázati eljárás 1. fordulójának adatait foglalja össze:

bírálati szakaszok	nyertes pályázatok száma (db)	megítélt támogatás (Ft)
I. 2003. november 6.	16	94 176 000

Az Alap a 16 kedvezményezetté nyilvánított pályázó közül 15 támogatottal kötött szerződést 88 176 000 forint összegben.

2.23. Az ORTT 1916/2003. (X. 21.) számú határozatával az Rttv. 78. §-ának (1) bekezdése alapján *folyamatos beadással és elbírálással zajló pályázati eljárást hirdetett meg a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók és közműsor-szolgáltatók műszaki fejlesztésének vissza nem térítendő támogatására, elő- és utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatói és közműsor-szolgáltatói működést biztosító technikai háttér kialakításának támogatása egyenként 30 000 forintot meghaladó beszerzési árú stúdiótechnikai, irodatechnikai, számítástechnikai és telekommunikációs műszaki berendezések 2004-ben teljes körűen lebonyolított megvásárlásához nyújtott hozzájárulással. A pályázati eljárásban rendelkezésre álló keretösszeg a nem nyereségérdekelt műsorszolgáltatók támogatására 80 000 000 forint, a közműsor-szolgáltatók támogatására 80 000 000 forint, a testületi támogatás mértéke 75%. Az első beadási határnap 2003. december 3-a volt.

2.24. Az ORTT 1969/2003. (XI. 5.) számú határozatával az Rttv. 77. §-ának (1) bekezdése alapján *folyamatos beadással és elbírálással zajló pályázati felhívást bocsátott ki médiaelmélettel, médiaismerettel foglalkozó tudományos illetve ismeretterjesztő kiadványok kiadásának vissza nem térítendő támogatására, ütemezett elő- és utófinanszírozás formájában.*

A pályázati eljárás célja olyan magyar nyelvű kiadványok nyomtatott formában történő elkészítésének és forgalomba hozatalának támogatása, amelyek szakkönyvek, tankönyvek első magyar kiadásaként, periodikaként jelennek meg, tudományos illetve ismeretterjesztő jelleggel vizsgálják és elemzik a média világot és legkésőbb 2005. március 31-ig a pályázati kérelemben vállalt példányszámban teljes egészében forgalmazásra kerülnek. A nyertes kiadványok támogatására az ORTT együttesen legfeljebb 20 000 000 forintot ítél meg. A testületi támogatás mértéke 50%, az egy kiadványra elnyerhető maximális támogatás 3 000 000 forint. A pályázati kérelmek első beadási határnapja 2004. január 15-e.

2.25. Az ORTT 2055/2003. (XI. 26.) számú határozatával az Rttv. 84. §-ának (2) bekezdése alapján a *2004. évi nemzeti ünnepek és emlénapok ünnepléséhez kapcsolódó fiatalok számára készült televíziós műsorszámok támogatására, teljes utófinanszírozásos formájában.*

A pályázati eljárás célja nem az állami rendezvények közvetítésének finanszírozása, hanem az ünnepekhez kapcsolódó televíziós környezet (tartalmi és vizuális) megteremtése; a 2004. évi nemzeti ünnepek (március 15-e, augusztus 20-a és október 23-a) és az emlénapok (a kommunizmus áldozatainak emlénapja – február 25-e, holocaust emlénap – április 16-a, a szabadság napja – június 26-a és az aradi vértanúk napja – október 6-a) ünnepléséhez kapcsolódó televíziós műsorszámok létrehozása, ennek során műfaji megkötöttség nélkül, 20 percnél hosszabb, új televíziós műsorszám készítéséhez kérhető a támogatás. A pályázati eljárás célcsoportja a 18 év alatti népesség. A nyertes műsorszámok támogatására

rendelkezésre álló éves keretösszeg 50 000 000 forint. A pályázati kérelmeket az ünnepekhez kapcsolódóan, adott beadási napokon veszi át az Alap.

3. Egyedi támogatások

Az Alaphoz 2003-ban több egyedi támogatási kérelem érkezett. Az egyedi támogatások kiemelt fontosságúak, mert olyan projektek számára biztosítanak finanszírozási lehetőséget, amelyek más, műsorszolgáltatók számára meghirdetett pályázati eljárások keretébe nem illeszthetők. Az alábbi táblázat a 2003-ban kedvezményezetté nyilvánított egyedi kérelmet benyújtók adatait tartalmazza:

témakör	a kérelmező	a kérelem tárgya	megítélt támogatás (Ft)
rendezvény	Mediawave Nemzetközi Vizuális Művészeti Alapítvány	Mediawave–2003. Nemzetközi Művészeti Fesztivál	10 000 000
rendezvény	Média Universális Alapítvány (ELTE Művészettudományi és Médiakutatási Intézet)	A magyar filmgyártás jelene és jövője – tudományos konferencia	250 000
rendezvény	Tisza Mozi Kft.	2003. évi Nemzetközi Képzőművészeti Filmszemle	5 000 000
rendezvény	Népfőiskola Alapítvány Lakitelek	Kistérségi és Kisközösségi Televíziók IV. Filmszemléje	17 856 000
rendezvény	Média Hungária Bt.	Média Hungary 2003. konferencia (Tihany)	1 500 000
rendezvény	Fórum Film Alapítvány	Fórum Filmnapok	589 600
rendezvény	Magyar Szociológiai Társaság	Az információs társadalomcímű konferencia (2003. XI. 19-20.)	1 500 000
rendezvény	Média Hungária Bt.	Kamera Hungária Televíziós Műsorok Fesztiválja 2003.	35 000 000
rendezvény	Új Budapest Filmstúdió Kft.	SZENZOR – magyar-román filmszemle (2003. X. 9-12.)	3 000 000
rendezvény	Magyar Informatikai és Kibernetikai Egyesület	Minőségi Televíziót Igénylő Nézők I. Országos Találkozója (2003. VI. 25-27.)	1 500 000
rendezvény	Magyar Reklámszövetség	„Vonzások és választások” XI. Országos Reklámkonferencia (2003. XI. 11-12.)	2 500 000
rendezvény	Ház a Réten Kulturális Egyesület	10. Országos Diák és Ifjúsági Film és Videó Szemle (2003. VIII. 27-31.)	1 950 000
rendezvény	Sellyei Művelődési, Sportközpont és Könyvtár	RETINA 2003. X. Nemzetközi Film- és Videó Fesztivál (2003. VIII. 14-17.)	5 500 000
rendezvény	Móricz Zsigmond Művelődési Ház (Nagykanizsa)	VI. Kárpát-medencei „Csengey Dénes” Vers- és Prózamondó Verseny	4 873 000
rendezvény	Cheesefileds Kft	„USTI OPRE” című koncert-program	10 000 000
kiadvány	Proton Records Hanglemezkiaadó Rt.	a Nemzet színészei című CD-gyűjtemény	6 000 000
kiadvány	Északkelet-Magyarországi Regionális Versmondó Egyesület	Kaleidoszkóp MédiaVersFesztivál	2 200 000
kiadvány	Médiavilág Kft.	Médiamix folyóirat 12 számának megjelenítése	10 000 000

könyvkiadás	KIS MÉDIA Ügynökség Kft. (Szegvári Katalin)	Örökös tagok életmű-interjúk és bibliográfia	4 800 000
könyvkiadás	ENAMIKE Kft.	„Médiakönyv 2003- Tények és Tanok”	1 500 000
könyvkiadás	Válasz Könyvkiadó	Röpiratok a magyar televíziózásról c. kiadvány	1 000 000
oktatási program	Független Újságíró Alapítvány	2004. évi roma médiagyakornoki program	3 900 000
oktatási program	Szabad Rádiók Magyarországi Szervezete	a kisközösségi rádiózásfejlesztése érdekében megrendezendő oktatási program	3 520 000
képzési program	Nonprofit Média Központ Alapítvány	Nézőpont Váltás képzési program	2 587 000
archiválás	Országos Széchényi Könyvtár Történeti Interjúk Tára	Öt országos televízió-műsor adásfolyamának rögzítése (2003-ban)	31 603 200
archiválás	Országos Széchényi Könyvtár Történeti Interjúk Tára	Öt országos televízió-műsor adásfolyamának rögzítésének folytatása (2004. január 1-jétől)	33 210 000
honlap-fejlesztés	Net Solution Kft.	„TVMUSOROK.hu” honlap	10 000 000
honlap-fejlesztés	FILM.HU Kft.	A magyar moziportál működtetése és tartalomfejlesztése (2003. VI. 1.-2004. V. 31.)	10 200 000
kópiakészítés	JAVA Film Kft.	Hegedüs Péter: „Örökség: egy halász története”	3 668 178
díjalapítás	Moholy László Multimédia Egyesület	V. Moholy Filmfesztivál (2003. IX. 8-12.)	1 000 000
díjalapítás	Média Hungária Bt.	Kamera Hungária Televíziós Műsorok Fesztiválja – eredeti szinopszis	2 000 000
díjalapítás		2004-től ORTT-díj a Magyar Filmszemlén: az előző évben a legtöbb fizető néző által látott film alkotóinak valamint jogtulajdonosának következő filmje elkészítéséhez	1 000 000 +
hardver és szoftver vásárlása	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	a DRM vételi megfigyelések mérésekké fejlesztéséhez szükséges berendezések vásárlása	25 000 000 4 500 000

2003 végéig a 32 nyertes közül az Alap 29 kedvezményezettel kötött szerződést.

VI. A MŰSORSZOLGÁLTATÁS GAZDASÁGI HELYZETE, PÉNZÜGYI FELTÉTELEINEK ALAKULÁSA

1. A rádiós piac elemzése

Az ORTT több jelentős – és adott esetben a nyilvánosság számára is nagy érdeklődésre okot adó – ügy kapcsán döntött egy, a magyarországi kereskedelmi rádiós piac helyzetét elemző tanulmány szükségességéről.

A tanulmány célja az volt, hogy az ORTT-nél fellelhető adatokon alapuló gazdasági elemzés formájában valós képet kapjon a Testület a rádiós reklámpiac elmúlt évekbeli részarányának alakulásáról, és annak megfelelően határozott és megalapozott érvrendszer alapján tudjon dönteni az egyes kapcsolódó kérdésekben.

Az elemzés azt kívánta elsődlegesen bemutatni, hogy az ORTT pályáztatási munkájának eredményeként a rádiós iparág milyen helyet foglal el (a bevétel tekintetében milyen reklámpiaci arányokkal rendelkezik) az összesített reklámpiacon és a pályáztatás óta eltelt évek alapján milyen tendenciát lehet kimutatni, mik a rádiós piac jellegzetességei s azokból milyen következtetések vonhatók le.

Az előző gondolatokra épülő elemzés ezért valamennyi rádiónál az éves eredmény-kimutatásban megjelölt „értékesítés nettó árbevétele” mutatót használja, mely a legnagyobb valószínűséggel tartalmazza az illető rádió reklámpiaci bevételeit.

A tanulmány készítésekor a Testület abból a tételből indult ki, hogy a Danubius Rádió, Sláger Rádió, Juventus Rádió, Sztár Rádió, Info Rádió, Roxy Rádió és a (budapesti) Rádió 1 összesített eredményeit tekintve a reklámpiaci részesedés legnagyobb részét (98%-át) teszik ki. A többi rádiós piaci szereplőt pedig az egyéb kategóriába sorolta a Testület és hozzájuk rendelte az adott becsült részesedéseket.

	2000. (MFt)	2001. (MFt)	2002. (MFt)	2001/2000. (%)	2002/2001. (%)	2002/2000. (%)
Danubius	2754	2276	2274	82,6	99,9	82,6
Sláger	1765	2199	2409	124,6	109,5	136,5
Juventus	629	733	636	116,5	86,8	101,1
Sztár	684	2371	2102	346,6	88,7	307,3
Info	80	525	679	656,3	129,3	848,8
Roxy	384	324	293	84,4	90,4	76,3
Rádió 1	507	677	789	133,5	116,5	155,6
Egyebek	200	210	360	105,0	171,4	180,0
Rádiós részarány	6,4%	7,8%	7,7%	121,9	98,7	120,3

Az eredmény-kimutatások alapján a rádiós piac reklámpiaci részaránya a 2000. évi 6,4%-os részarányról a valós árbevételek figyelembevételével 7,8%-ra növekedett. A fenti táblázat alapján megállapítható: a rádiós piac 2001-ben egyharmadával növekedett. Ez a jelzett növekedés a reklámpiac növekedéséhez képest 25%-os pozitív tendenciát mutat.

A növekedési ütem az összes rádiós bevételt tekintve 2002-re is fennmaradt, melynek eredményeként a 9,5 milliárdos bevétel 2,4%-kal haladja meg a bázisévit. Ez a növekmény azonban mintegy 1%-kal elmarad a reklámpiac évi növekedésétől, melyet a beszerezhető

információk alapján 3,6%-ra becsülhetünk. Meg kell jegyezni, hogy a 2002. évi reklámpiac 123,8 milliárdos nettó összege a táblázat szerint csak kismértékben haladja meg a 2001.évi reklámbevételeket.

Ennél markánsabb fejlődés tapasztalható a „listaáras” bruttó reklámpiaci növekedésben, amelynek üteme ugyan az előző évek tendenciájához képest lassuló, de így is mintegy 15%-os. A „listaáras” és a nettó valós költés ollója több mint 12%-os. A növekedés annak eredményeként elemezhető, hogy tovább folytatódott az a korábbi gyakorlat, miszerint emelkedett a listaárakból adott kedvezmények növekedési üteme.

A 2002. évre a piaci részesedés részaránya így összességében 7,7%-ra alakult, amely mindösszesen 0,1%-kal marad el a 2001. évitől, és semmiként sem tekinthető jelentősnek a rádiós piac egészét tekintve. Az így bemutatott árbevételek alapján megállapítható, hogy a marketing munka eredményeként az utolsó két évet tekintve a rádiós piaci reklámköltés részaránya 8% körül stabilizálódott, amely részarány megfelel a Nyugat-Európában szokásos reprezentatív felméréseknek is.

A Testület elemzésében kitért arra a kérdésre is, hogy a piacon lévő rádiók jelenlegi műsorszolgáltatási díja mennyire tér el, illetve milyen összefüggésben van a pályázat idején a pályázó által tervezett díjaktól.

Az elemzés alapján megállapítást nyert, hogy a Testület által a rádiók esetében alkalmazott műsorszolgáltatási díjképzési rendszer, a 2002. évi finomítás (Sláger Rádió, Danubius Rádió) után megfelelőnek és a piaci viszonyok alapján alátámaszthatónak ítéltető.

A két országos kereskedelmi rádió kérelmét követően a Juventus Rádió, a Roxy Rádió és Rádió DeeJay is beadványt készített a Testület felé, amelyben a műsorszolgáltatási díjuk felülvizsgálatát, csökkentését kérelmezik.

A Testület a kérelmek tekintetében az „egy hallgatóra jutó műsorszolgáltatási díj” (= műsorszolgáltatási díj/vételkörzet) alapján döntött a kérelmek elfogadásáról, illetve elutasításáról.

Műsorszolgáltató	Egy hallgatóra jutó műsorszolgáltatási díj
Rádió Juventus Balaton Rt.	105
Euroinvest Kommunikációs Kft. (Roxy)	47
Rádió DeeJay Kft.	45

A Juventus Rádió kérelme tekintetében a Testület, (a két országos kereskedelmi rádió díjcsökkentésével összhangban) támogatta a műsorszolgáltatási díj átütöztetéséről szóló kérelmet.

A Euroinvest Kommunikációs Kft. (Roxy Rádió), Rádió DeeJay Kft. (Rádió DeeJay) kérelme tekintetében azonban a Testület nem támogatta a kérelmeket.

2. A televíziós piac elemzése

A Testület a televíziós piac részéről illetve egyéb csatornákból hozzá érkező informális és formális jelzések alapján arra a következtetésre jutott, hogy rendkívüli fontosságú lenne egy televíziós piacelemzés elvégzése. A Testület ennek érdekében – a megbízási díj mértékére tekintettel nem közbeszerzési úton – ajánlatokat kért piacvezető cégektől, a magyarországi televíziós piac felmérésére vonatkozóan.

Az elvégzendő feladatok:

- a magyarországi televíziós piac elemzése, amely kiterjed egyrészt bizonyos makro adatok vizsgálatára, a reklámpiaci kiadások és azok reklámhordozónkénti megoszlásának alakulására, valamint az ezeket befolyásoló fogyasztói szokásokra.
- közép és hosszabb távú előrejelzés a jelenlegi helyzet alapján (2007-ig + 5évre),
- a rendelkezésre álló információk alapján más országok szabályozó hatóságainak intézkedései hasonló helyzetben.

A Testület az ajánlatok alapján a Deloitte & Touche Rt.-t tartotta legalkalmasabbnak arra, hogy a tárgybeli piacelemzést elvégezze.

Az elemzés egy határozott logikai irányt követve, rövid történeti kitekintést nyújt az 1997-től napjainkig eltelt időszak vonatkozásában, s már ebben a részben vázlatosan taglalja az országos televíziós pályáztatások óta bekövetkezett műsorkínálat és reklámtorta változásokat.

Az egykori feltételezéseket és tény adatokat is vázolja a Deloitte, kiemelve a különféle releváns gazdasági mutatókat és trendeket. A fentieket követően a tanulmány szűkíti az elemzendő környezetet, és csak a hirdetési piacra koncentrálna, annak lényeges elemeit tárja fel és mutatja be. A Deloitte az ORTT megbízásából – a nálunk fellelhető adatokon kívül – vásárolt adatokat a Médiagnózis Kft-től és a Magyar Reklámszövetségtől is. A tanulmány részletes kimutatást készít a nettó reklámpiac méretéről, növekedési üteméről, az egyes médiumok tekintetében tapasztalható reklámpiaci részesedésekről és rendkívül körültekintően elemzi a televíziós hirdetési piacot. Az elemzésben a Deloitte feltárja a televíziós hirdetési piac jövőre vonatkozó előrejelzését befolyásoló tényezőket, majd bemutatja magát a 2007-ig felvázolt előrejelzést.

Végül a tanulmány bemutatja egyes Európai Unió tagállamok televíziós piacának szabályozását és azok főbb irányelveit.

A fentebb részletezett és a Testület által elfogadott tanulmány tükrében a Testület rendelkezik egy olyan kézzelfogható elemzéssel, amely feltárja a múlt, a jelen s a jövő részleteit a televíziós hirdetési piac tekintetében. Megfelelő háttérrel nyújt a Testület számára akkor, amikor az egyes műsorszolgáltatókkal folytatott tárgyalásokon felmerülnek a televíziós reklámpiac változására hivatkozó, műsorszolgáltatási szerződést módosító kérelmek. A Testület megfelelő, megalapozott bázison tud orientálódni a jövőre nézve is, amikor szó esik akár a műsorszolgáltatási szerződések meghosszabbításáról, akár újabb pályázati felhívás tervezetek kiírásáról.

3. Számlázási feladatok

Az Országos Rádió és Televízió Testület a 2003. év során több mint 4000 darab számlát bocsátott ki a műsorszolgáltatók részére. Ezen számlák döntő hányadát, – mintegy felét – a műsorszolgáltatási díj számlák tették ki. A Műsorszolgáltatási Alap által meghirdetett támogatási pályázatokra több mint másfélezer befizetés érkezett, ami mintegy 1700 darab pályázati díj számla kiállítását eredményezte.

A számlázási rendszer zökkenőmentesen működik, a műsorszolgáltatók minden negyedév elején rendszeresen megkapják a műsorszolgáltatási díjról szóló aktuális számláikat, amelyeket 15 napos határidőn belül kell megfizetniük. Amennyiben a műsorszolgáltató késedelembe esik az aktuális számla befizetésével, úgy az Iroda késedelmi kamat megfizetésére szólítja föl. A különböző pályázati díjakról, a befizetést követő 1 héten belül számlát kap a pályázó, kivételt csak azon esetek képeztek, amelyeknél a befizetés pillanatában

nem volt ismert a befizető pontos személye. Ezekben az esetekben a számla kibocsátásának időpontja a pályázati anyag – Műsorszolgáltatási Alaphoz, vagy az Irodához történő – leadásához kapcsolódik.

Az ORTT a 2003. évben összességében 6 Mrd forint (ÁFA-val együtt értendő) értékben bocsátott ki műsorszolgáltatási díj számlákat, amelyből mintegy 4,7 Mrd forintot jelentett a négy országos kereskedelmi műsorszolgáltató befizetése.

4. Műsorszolgáltatási és egyéb díjtartozások

A műsorszolgáltatók fizetési morálja erősen ingadozott a 2003. év során. Volt olyan műsorszolgáltató csoport, ahol az Iroda jelentős eredményeket ért el a behajtási tevékenysége eredményeként, míg más csoportoknál romlást volt kénytelen elkönyvelni.

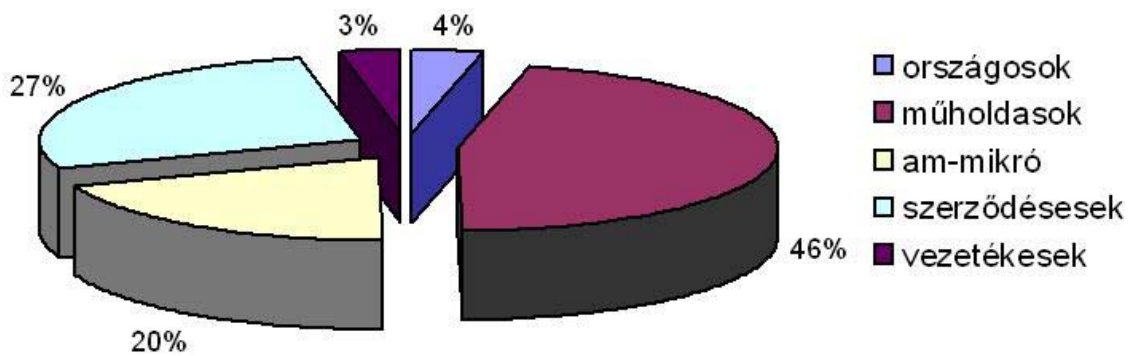
Az ORTT a 2003. év végén, mintegy 630 millió forintot tartott nyilván követelésként, amely összeg az 1997-2003. időszak halmozott értéke. Ez az összeg 5 millió forinttal magasabb az előző évinél. Újabb tartozások is keletkeztek, viszont több százmillió Ft tartozást rendeztek. Ez nagyrészt a Testület és az Iroda által korábban kialakított, és a műsorszolgáltatók által már megismert tartozás behajtási gyakorlatnak, illetve annak következetes alkalmazásának köszönhető.

E követelés állomány nagy részét még 2003-ban is a műholdas műsorszolgáltatók tartozásai jelentik, azonban a 2002. évhez képest jelentős csökkenést sikerült elérni, részben a behajtási eljárásnak, részben pedig a műsorszolgáltatókkal történt peren kívüli egyezségeknek köszönhetően. Összességében mintegy 290 millió forint – műholdas műsorszolgáltatókra vonatkozó – követelést tart nyilván az ORTT, amely a teljes követelés 46%-a. Ugyanez az arányszám az elmúlt évben még 78% volt. További problémát jelent ugyanakkor a már nem működő műholdas, illetve az ugyancsak nem működő, AM-mikró rendszeren továbbított műsorszolgáltatók felgyülemlett tartozása (123 millió forint). Ezen műsorszolgáltatói kör (műholdas és AM-mikrós) sajátossága, hogy nem rendelkeznek műsorszolgáltatási szerződéssel – csak bejelentési kötelezettségük van a nyilvántartásba vételük iránt – így a behajtási eljárások bírósági úton nem elég hatásosak.

A szerződéssel rendelkező műsorszolgáltatók 173 millió forint tartozást halmoztak fel, amely a speciális jogviszonyukat – ti. szerződésben foglalt kötelezettséget jelent a határidőben történő fizetés – tekintve, tetemes összeget képvisel (a teljes követelés-állomány 27%-át). Az előző évhez képest többszörösére duzzadt a követelés-állományuk, amely döntően a körzeti rádiók tartozásaiból áll össze, így a 2003. évre a legnagyobb adóssá a körzeti rádiók váltak.

A vezetékes műsorszolgáltatók által felhalmozott mintegy 20 millió forintos adósság – a műsorszolgáltatók jelentős számát is figyelembe véve – nem jelent komoly tartozást, ugyanakkor elengedhetetlen feladatot jelent a notórius nem fizetők kiszűrése. A teljes követelés mintegy 80%-át három műsorszolgáltató teszi ki, akikkel szemben az ORTT ugyancsak megindította a behajtási eljárást.

Az ORTT 1997-2003. évi halmozott műsorszolgáltatási díj követelés-állományának – műsorszolgáltató típusonkénti – százalékos megoszlását a következő ábra tartalmazza.

A Testület jogi lehetőségeihez képest támogatja a pénzügyi nehézségekkel küzdő műsorszolgáltatók kedvezőbb helyzetbe kerülését. Ennek érdekében a Testület részletfizetési megállapodások megkötését szorgalmazza.

A rádiós és televíziós piac helyzetéről szóló vizsgálatok eredményeivel rendelkező Testület, kedvezőbb tárgyalási pozícióban van ma, mint korábban volt, döntései megalapozottak, számtalan ilyen és hasonló tárgyú perben jól védhető álláspontot képvisel.

A Testület 2003-ban az alábbi műsorszolgáltatók részére engedélyezett kamatmentes részletfizetési lehetőséget:

1. Gyöngyösi Médiákért Alapítvány
2. Pánik Kulturális Egyesület
3. Hunyadi János Lakásfenntartó Szövetkezet
4. Rádió Direction Kft.
5. radiocafé Műsorszolgáltató Kft.
6. Partner Rádió Kft.
7. Infórum Rádió Kft.
8. Nemes János Művelődési Központ
9. Juventus Rádió Rt.
10. Agro TV ATV Rt

5. Peres ügyek 2003-ban

5.1. A folyamatban lévő ügyek számszerű adatai

Az ORTT jogtanácsosai 2003-ban 553 folyamatban lévő peres ügyben képviselték a Testületet.

Az 553 ügyből 20 per a panaszügyekből eredt, 505 az ORTT egyéb – közigazgatási – határozataiból, 28 pedig az ORTT-nek, a műsorszolgáltatói díjjal tartozó műsorszolgáltatók ellen kiadatni kért fizetési meghagyás elleni ellentmondás folytán indult.

Az 553 perből 55 ügy jogerősen lezárult.

2003. év végén 498 ügy volt folyamatban, tekintettel arra, hogy az ORTT fellebbezést nyújtott be azok ellen az ítéletek ellen, melyek a felperes keresetének adtak helyt.

5.2. A perek megoszlása a jogsértések szempontjából

A **Magyar Televízió Rt.**-vel szembeni perek jelentős része az Rttv. 25. § megsértése miatt hozott határozatok felülvizsgálatára irányul. Ez a jogszabályi hely a közszolgálati műsorszolgáltatásban támogatható műsorszámokról szól. Vitatott még a műsorszolgáltató és az ORTT között a politikai hírműsorok vége főcímében megjelenő támogatókra vonatkozó szabályok értelmezése.

A **Magyar Rádió Rt.**-vel szembeni perek csaknem 50%-át az összetett műsorszámokra vonatkozó szabályok megsértése miatt indult perek teszik ki, jelentős számban folynak köztünk panaszügyekből eredő perek is.

A **Duna Televízió Rt.** ORTT-vel szemben indított pereinek nagyobb részét a reklámblokk és a közérdekű közlemény közé teendő szignálok körüli véleménykülönbségből keletkezett perek teszik ki.

Az **országos kereskedelmi televíziók (TV2, RTL Klub)** ORTT-vel szembeni pereinek nagyobb része az Rttv. 5. §-ának (a kiskorúak személyiségfejlődésére ártalmas műsorszámok) megsértése, valamint a reklámszabályok megsértése miatt indult.

Az **országos kereskedelmi rádiók** közül a **Sláger Rádió** jelentős számban a burkolt reklámozást tiltó paragrafusokat sérti meg, a **Danubius Rádió** perei pedig szinte kizárólag az Rttv. 17. § (5) bekezdése (összetett műsorszámokban leadható reklámok) megsértése miatt vannak folyamatban.

Az ORTT jogalkalmazása és a perek eredményeképpen az elmúlt hat évben minden műsorszolgáltatónál jelentősen csökkent a reklámidő túllépés, javult a hírműsorokra vonatkozó szabályok betartása is.

5.3. A 2003-ben született ítéletek elemzése

5.3.1. A panasz ügyekből eredő perek

Az ORTT pereinek egy része a Testület által panaszügyben hozott határozat felülvizsgálata tárgyában keletkezik. Ezek a perek azt a tendenciát mutatják, hogy a megyei illetve a Legfelsőbb Bíróság jogszerűnek ítéli meg a Testület azon gyakorlatát, melyben az Rttv. 48. § (3) bekezdése alapján elbírált, úgynevezett egyéb panaszok esetében a további jogorvoslati lehetőséget elutasítja. Ebben a kérdésben a Legfelsőbb Bíróság egyik tanácsa a Testület álláspontját erősítette meg. Egy másik panaszügyben azonban éppen ellenkezőleg a jogorvoslati lehetőség biztosítását írta elő az ún. „egyéb” panaszok esetében is. A két ellentétes ítélet miatt jogegységi döntést kért a Fővárosi Bíróság Közigazgatási Kollégiumának vezetője a Legfelsőbb Bíróságtól, mivel így nem lehet egységes bírói gyakorlatot sem kialakítani.

Megfigyelhető a panaszügyekből eredő pereknél az is, hogy a „civil” panaszosok, akik elutasításuk esetén a bíróságnál keresik igazukat, általában elveszítik ezeket a pereket.

A törvény által a panasz ügyek kapcsán meghatározott – igen rövid – határidőket a bíróság többszöri állásfoglalása mellett anyagi jogi határidőnek kell tekinteni, tehát azok számításába a munkaszüneti napok is beleértendőek.

5.3.2. Az Rttv. 112. §-a szerinti szankciót tartalmazó határozatok felülvizsgálata tárgyában indult perek

A Testület a műsorszolgáltatókkal kapcsolatban az Rttv. 112. §-a alapján hozza határozatainak jelentős részét. Ezen határozatok felülvizsgálatát az Rttv. 136. §-a alapján a Fővárosi Bíróságtól kérhetik az elmarasztalt műsorszolgáltatók.

2003-ban is valamennyi, a 112. § alapján kiszabott szankciót tartalmazó határozatot megtámadták a műsorszolgáltatók. Az azonnal végrehajtható határozatok végrehajtását a bíróság rendszerint felfüggesztette, azzal az indokolással, hogy a „közérdeket” nem tudta bizonyítani az ORTT. Ezeket a végzéseket a Legfelsőbb Bíróság helyben hagyta.

A nem jogerős döntések egy részében a bíróság elismerve, hogy a műsorszolgáltató megsértette a Testület által hivatkozott törvényi helyet, a műsorszolgáltató által a bírósági eljárás során becsatolt dokumentumok, vagy nagyon kevés esetben méltányosság alapján csökkentette a bírság, illetve a kötbér összegét. Az egyik ilyen perben, ahol a per tárgya a 17. § (6) bekezdésének a megsértése volt, az elsőfokú bíróság – egyébként a jogsértést megállapító, de a kötbér összegét csökkentő – ítéletét helyben hagyta a Legfelsőbb Bíróság és kifejtette, hogy *az Rttv. 136. § (3) bekezdés szerint a közigazgatási határozat tekintetében a bíróság megváltoztatási jogköre korlátozás nélkül fennáll. A közigazgatási határozat Pp. 339. § (1) bekezdése szerinti jogszerűségi vizsgálata során a bíróságnak a mérlegelés jogszerűségét is vizsgálnia kellett, a mérlegelési tevékenység kifejtése és részletezése a közigazgatási eljárásétól eltérő eredményt is hozhat, megfelelő, alapos megokolás mellett, így az nem ütközik jogszabályba.*

2003-ban a Legfelsőbb Bíróság több ítéletében is kifejtette a fentiekkel ellentétben, hogy amennyiben a műsorszolgáltatóval kötött szerződés a kötbér vonatkozásában nem biztosít az ORTT számára mérlegelési lehetőséget, azaz fixen határozza meg annak mértékét, a bíróságot sem illeti meg a kötbér mérséklésének joga, illetve a megváltoztatás joga.

Általában elmondható, hogy a bíróság ítéleteiben hibául rója fel a túl szűkszavú indokolást. Az újabb eljárásokban az első fokon eljáró tanácsok a határozatok egy részét az Áe.-ben (az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény) előírt indokolási, tényfeltárási kötelezettség elmulasztása miatt hatályon kívül helyezi, nem vizsgálva érdemben magát a határozatot.

A 2003. július 1-jétől működő Fővárosi Ítéletábróla a fenti ügyekben egyelőre osztja az első fokú bíróság álláspontját.

Azt elkerülendő, hogy több tucat különböző ítélet szülessen egy-egy fontosnak ítélt, rendszeresen előbukkanó kérdésben a Fővárosi Bíróság egyes tanácsai egy ítéletet hoznak és a többi ügyben a per tárgyalását felfüggesztik az ítélet jogerőre emelkedéséig. Még így is előfordul, hogy azonos témában (pl. támogatás) ellentétes jogerős döntések születnek.

5.4. A műsorszolgáltatási díj behajtásával kapcsolatos peres eljárások

Ezekben a perekben nagyobb részt csak az összeg nagysága a vita tárgya, többször csak időhúzás a per célja a műsorszolgáltató részéről.

Néhány – igen magas összeggel tartozó – műholdas műsorszolgáltató nem csakösszecszerűségében, de jogalapjában is vitatja számláinkat.

Ilyen per a Minimax Rt.-vel szemben folyó per is, melyben a műsorszolgáltató azt az álláspontot képviseli, hogy az ORTT számlái jogtalanok, mivel neki a törvény alapján nem kötelessége műsorszolgáltatási díjat fizetni.

Az ORTT álláspontja az, hogy alperes fizetési kötelezettségét a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény alapozta meg és nem az általa hivatkozott „visszaküldött” számlák. A törvény 41. § (1) bekezdésének m) pontja a Testület feladatai között előírja, hogy a Testület „megállapítja ... a műholdas terjesztéssel történő műsorszolgáltatás díjának mértékét és ezt közzéteszi.” A díj megállapítás és közzététele 1997-ben a 263/1997. (XI. 6.) számú ORTT határozat szerint megtörtént.

Fentiek alapján nem felel meg az alperes azon állítása, miszerint az ORTT a számlák kibocsátására nem volt jogosult.

Egyértelműen látszik, hogy a műsorszolgáltató a vonatkozó jogszabályi helyeket tévesen értelmezi, illetve szándékosan félremagyarázza annak érdekében, hogy fizetési kötelezettségének ne, vagy minél később kelljen eleget tennie.

Ezt igazolja, hogy alperes hatósági nyilvántartásnak nevezi felperes azon tevékenységét, melyet a törvény 113. §-a alapján végez, pedig a per kezdetekor a műholdas műsorszolgáltatók nyilvántartásba vétele nem volt közigazgatási eljárás tárgya. (Csak a 2002. október 15-én életbelépett törvénymódosítás vonta be a műholdas műsorszolgáltatók nyilvántartásba vételét a közigazgatási eljárások körébe.)

Téved alperes abban is, hogy mivel az Rttv.-ben meghatározott 60 napnál később közölte az ORTT a műsorszolgáltatási díj összegét ezért arra már nem is jogosult. Az Rttv. nem fűz jogkövetkezményt a 60 napos határidő elmulasztásához, ezért arra hivatkozni sem lehet.

E határidő elmulasztásának egyetlen – a műsorszolgáltató számára kedvező – jogkövetkezménye van az Rttv.-ben, nevezetesen amennyiben az ORTT 60 napon belül nem tagadja meg a bejelentés tudomásul vételét, a műsorszolgáltatót a törvény erejénél fogva nyilvántartásba vettnek kell tekinteni. Ezután működése jogszerű.

Téves azon alperesi álláspont is, hogy két teljesen különböző műsorszolgáltatásra egyszer kellene műsorszolgáltatási díjat fizetni.

Ugyancsak tévedés, hogy az ORTT nem módosíthatja már meghozott határozatát. Az Rttv. nem tartalmaz tiltó szabályt a határozat módosítására vonatkozóan.

A díjfizetési kötelezettséget alapozza meg továbbá a törvény már korábban hivatkozott 113. § (2) bekezdése, mely egyértelműen előírja a díj közlésének és fizetésének kötelezettségét a felek számára. A törvény 90. § (3) bekezdése pedig konkretizálja a fizetés mikéntjét, mert előírja, hogy a jogosult ellenszolgáltatásként negyedévente előre műsorszolgáltatási díjat fizet. A törvény ezt a szerződéses műsorszolgáltatókról szóló részben írja, de tekintettel arra, hogy a 113. § (3) bekezdése alapján ezeket a szabályokat alkalmazzuk a csak bejelentési kötelezettséggel bíró műsorszolgáltatókra is, az alperesre is vonatkozik az előírás.

Álláspontunk egyébként az, hogy az alperes ráutaló magatartással elismerte a számlák jogosságát és a díjfizetési kötelezettséget, amikor 2001. július 7-ig összesen 49 393 750 Ft-ot kifizetett.

Éppen ez az alperesi magatartás bizonyítja mindennél jobban, hogy alperes elismeri fizetési kötelezettségét, de mindent elkövet, hogy annak minél később – esetleg évek múlva – kelljen eleget tennie. Alperes magatartása kizárólag az időhúzást szolgálja.

Sajnos a perben még mindig nincs első fokú döntés sem, de egy hasonló perben már született döntés, ahol a bíróság kimondta, hogy a műsorszolgáltatónak meg kell fizetnie számlatartozását. Ez a per jogerősen lezárult és az Ítéletábra is helyben hagyta az első fokú fizetésre kötelező ítéletet.

A határozat meghozatalától a perek jogerős lezárásáig általában 3-4 év telik el. Így a kiszabott szankciók – különösen a műsorszolgáltatási jogosultság meghatározott időre történő felfüggesztése – elvesztik preventív hatásukat, elértéktelenednek.

Némi javulás látszik az Ítéletábra belépésével, mert az ügyek felgyorsultak. Az első fokú bíróságok is mintha gyorsabban hoznák meg ítéleteiket. A közigazgatási ügyekben ugyanis

nincs szükség különösebb bizonyításra, hiszen a kereseti kérelem és az arra adott alperesi nyilatkozat és annak mellékletei alapján általában elbírálható egy-egy ügy. Ennek csak az szab gátat, amikor a műsorszolgáltató érezve, hogy ügye vesztesre áll, a legkülönfélébb perjogi eszközöket bevetve igyekszik a pert elhúzni. A bíróság pedig egy ideig kénytelen hagyni az egyébként szabályosan de feleslegesen kért bizonyítási indítványok és halasztási kérelmek előterjesztését.

VII. AZ ORTT MŰKÖDÉSE

1. Az ORTT külkapcsolatainak alakulása

Az Országos Rádió és Televízió Testület és annak Irodája 2003. év során két fő területre összpontosította figyelmét a nemzetközi tevékenységben: folytatta érdemi részvételét az Európa Tanács és az Európai Unió intézményrendszerének, a Szabályozó Hatóságok Európai Platformjának (European Platform of the Regulatory Authorities – EPRA) munkájában, ezzel párhuzamosan hatékony, személyes munka kapcsolatok kialakítását kezdeményezte a Magyar Köztársasággal határos országokban működő szabályozó hatóságok döntéshozóival és döntés előkészítőivel egyaránt.

Az Európai Unió bővítési folyamata ugyanis a csatlakozási tárgyalások 2002. évi lezárultát követően új szakaszhoz érkezett. Az Országos Rádió és Televízió Testület a továbbiakban nemcsak átveszi a közösségi vívmányokat az elektronikus média szabályozásának területén, hanem véleményével, állásfoglalásával, javaslataival formálja is az európai közösség irányelveit, ajánlásait, egyéb jogforrásait. Ennek jegyében vettek részt a Testület tagjai és szakértői a brüsszeli és strasbourgi bizottsági üléseken, meghallgatásokon, konzultációkon.

A külkapcsolatok prioritásainak megfelelően szervezte meg 2003-ban az Iroda az előző évinél tizenöt százalékkal több, – de a takarékos megoldásoknak köszönhetően többlet kiadással nem járó – 21 külföldi kiküldetést. Az utazások megoszlását az **1. táblázat** mutatja be.

1. táblázat

A 2003. évi kiutazások összesítése

Célország	Az utazások száma	Az utazók összlétszáma	Ebből a testületi tagok száma
Belgium	5	9	3
Franciaország	5	9	1
Horvátország	4	10	
Olaszország	2	3	2
Szlovák Köztársaság	2	4	1
Németország	1	3	2
Ciprus	1	2	2
Cseh Köztársaság	1	2	
Összesen	21	42	11

A „Határok nélküli televíziózásról” szóló irányelv a televíziós műsorszolgáltatás szabadságának jogi kereteit határozza meg az Európai Unióban és biztosítani kívánja az európai műsorszolgáltatás és az ehhez kapcsolódó tevékenységek – így a televíziós reklámozás és az audiovizuális műsorok gyártásának – zavartalan fejlődését. 2003. elején az Európai Bizottság elfogadta a „Határok nélküli televíziózásról” szóló irányelv alkalmazását tárgyaló negyedik beszámolót. A kapcsolódó munkaprogramban szerepelt nyilvános konzultációk szervezése is, amelyekre – a bővítési folyamatra tekintettel – első alkalommal az

Országos Rádió és Televízió Testület képviselői is meghívást kaptak, javaslattevési joggal.

A Brüsszelben megtartott nyilvános meghallgatásokon a televíziós reklámozás, a kizárólagos közvetítési jogok, a kulturális sokszínűség, az európai műsorgyártás versenyképességének elősegítése, a kiskorúak és a közrend védelme, a válaszadás joga, az irányelv alkalmazásával összefüggő szempontok szerepeltek napirenden. A Bizottság az egyes témakörökhöz vitaanyagokat is összeállított, amelyek számos kérdést tartalmaztak. A kérdésekkel kapcsolatos válaszokat az ORTT a megadott határidőig eljuttatta a Bizottságnak. A Bizottság a meghallgatásokon elhangzottak, illetve a vitaanyagban feltett kérdésekre kapott válaszok alapján kommunikét ad ki, amelyben az Irányelv jövőjét, az esetleges módosításokat vázolja fel.

Az ORTT Irodájának munkatársa jelen volt az Európai Bizottság MEDIA Programirodájának kezdeményezésére a belga fővárosba összehívott nyilvános meghallgatáson is. Habár Magyarország jelenleg nem vesz részt a MEDIA+ programban, az ORTT-nek, mint a Műsorszolgáltatási Alap kezelőjének időben és pontos információval kell rendelkeznie a program jövőjéről és a 2007-2012 közötti időszakban a program keretében elnyerhető támogatásokról.

Az Európai Bizottság munkáját az ORTT azáltal is segíteni kívánta, hogy az Európai Bizottság számára készítendő, a tagországok audiovizuális szektorainak helyzetét feltérképező felmérésekhez a szükséges tájékoztatást megadta.

Az ORTT képviselője részt vett a strasbourgi székhelyű Európa Tanács média bizottságának (CDMM) és a Határokon Átlépő Televíziózásról szóló Egyezményben felállított állandó bizottság (T-TT) ülésein is. Moldávia, Macedónia és a Cseh Köztársaság ratifikálta a módosított Egyezményt, így a részes államok száma 28-ra nőtt. Áprilisi ülésén az állandó bizottság foglalkozott az Egyezmény esetleges módosításának kérdésével: szükséges ugyanis az új média szolgáltatások meghatározása, valamint a piaci és technológiai változások miatt időszerűvé válik az Egyezmény felülvizsgálata, újraértelmezése. Júliusi ülésén az állandó bizottság tárgyalta a „válaszadás joga az on-line környezetben” című ajánlástervezetet. A kiküldött szakértői csoport számos észrevételt kapott, főként az Egyesült Államokból. Ez utóbbiak az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának ítéletére hivatkoztak, mely a válaszadás jogát alkotmányellenesnek mondta ki, ugyanis az nagymértékben korlátozza a médiatulajdonosok szabadságát. A másik kifogás az ajánlattervezettel kapcsolatban az volt, hogy az Európa Tanács a magánszemélyek által üzemeltetett honlapokra is szigorításokat vezetne be. A novemberi ülés napirendjén szerepelt az állandó bizottság véleménytervezete arról, hogy a pornográf műsorok továbbterjesztése összeegyeztethető-e a Határokon Átlépő Televíziózásról szóló Egyezményben foglaltakkal.

A Szabályozó Hatóságok Európai Platformjának (EPRA) májusban, Nápolyban megtartott ülésén – az olaszországi AGCOM és az angliai OFCOM példájából kiindulva – tárgyalták a konvergáló szabályozó hatóságok kérdéskörét, a televíziós műsortartalom önszabályozásának lehetőségét, különös tekintettel az erőszakra, illetve a kiskorúak védelmére. A Nicosiában megrendezett októberi EPRA ülés napirendjén szerepelt a csatlakozásra váró országok média fejlődése, a médiaszabályozók lehetőségei. Munkacsoportokban cseréltek véleményt az új hirdetési technikákról, a műsorfinanszírozás új formáiról, a szerkesztői tartalom elhatárolásáról a kereskedelmi érdekektől és a burkolt reklámtól.

Az Európai Média Intézettel (European Institute for the Media – EIM) megvalósuló együttműködés keretében vettek részt az ORTT Iroda képviselői Prágában azon a szemináriumon, amelynek házigazdája a Cseh Rádió és Televízió Tanács volt, és amelyen – az EIM által felkért előadók vitaindítóját követően – a reklámozás új technológiáiról cseréltek véleményt. Megállapították, hogy az Európai Unió tagállamok szabályozási politikája, akárcsak a műsorszolgáltatás technikai színvonala rendkívül változatos képet mutat. Nem

létezik semmilyen konszenzus az alkalmazott technológiák fontosságára vonatkozóan. Jogi szakértők szerint megoldást jelenthet, ha egyes esetekben az alkalmazott technikát nem reklámként, hanem szponzorúzenetként értelmezik. Ebben az esetben nem vonatkoznának rájuk a hatályos irányelvek, ugyanakkor a támogató megjelenítésének részletekbe menő szabályozása megakadályozhatná az új módszerek elterjedését.

A hagyományoknak megfelelően jelen voltak a Testület képviselői az Európai Média Intézet által Berlinben megrendezett 15. Európai Televízió és Film Fórumon, amelynek fő témája ez alkalommal „A fiatalok és a televízió – kihívások, kockázatok és lehetőségek” volt.

Az év folyamán több kétoldalú látogatásra, tapasztalatcserére került sor a Magyarországgal szomszédos országok szabályozó hatóságainak részvételével. Tárgyév októberében Budapesten fogadtuk az Ukrán Nemzeti Rádió és Televízió Tanács monitoring osztályának képviselőit, a szlovák partnerhatóság pedig novemberben Bratislavában fogadta az ORTT Iroda műsorelemzéssel foglalkozó munkatársait. A személyes ismeretségre alapuló napi munka kapcsolatok révén hatékonyabbá válhat az ORTT és az ORTT Iroda eddig is korrekt együttműködése a határos országokban működő médiahatóságokkal, ugyanis a felmerülő bilaterális problémák – a jogforrásokban mutatkozó különbségek ellenére is – közös megoldást igényelnek.

2. Az ORTT működésének feltételei

2.1. Az ORTT rövid és középtávú finanszírozási anomáliái

Az Országos Rádió és Televízió Testület (a továbbiakban: ORTT) működési költségeinek normatív finanszírozásáról az 1996. évi I. törvény (továbbiakban: Rttv.) 84. § (2) és (3) bekezdése intézkedik. A hivatkozott törvényhely szerint „*A beszédési költségek levonása után valamennyi jogcímen az Alapba befolyt (értsd Műsorszolgáltatási Alap) üzemben tartási díj ... egy százaléka a Testület működési költségeinek fedezetére ... szolgál.*” A továbbiakban pedig arról határoz a törvény, hogy „Az Alapba valamennyi jogcímen befolyt üzemben tartási díj négy százalékaig terjedően a Testület ... költségvetését az Országgyűlés az Alap terhére kiegészítheti.”

A törvény tehát a normatív finanszírozás bázisaként egyértelműen az üzemben tartási díjat határozza meg. Az ORTT 2003. évi költségvetési tervezetének 2002. augusztusi összeállításánál azonban a vetítési alapként addig használatos üzemben tartási díj fogalma gyökeresen megváltozott. A változás lényege, hogy a kormányzat 2002. július 1-jétől az Rttv.-ben arra kötelezettektől a díjfizetést átvállalta. Az átvállalás során megalkotott új vetítési alap az üzemben tartási díj pótlása című költségvetési támogatásban öltött testet. Ez a bevétel, mely az Alap előirányzatai között 2003-ban 20,789 milliárd forinttal szerepel, jelentős mértékben elmaradt a 2002. évi normatív szabályozás alapján számolt 23,8 milliárd forintos értéktől. A törvényi szabályozás szerint tehát a Testület 2003. évi működési költségeinek fedezetére az előző évvel szemben közel 12,5%-kal kevesebb forrás állt rendelkezésre.

Az Országgyűlés 2002. december 17-én a 2002. évi LVII. törvénnyel fogadta el az ORTT 2003. évi költségvetését, melynek 5. §-a szerint „Az ORTT jogosult az ezen törvényben jóváhagyott költségvetések kiadási előirányzatai közötti átcsoportosításra.” Az idézett törvényhely lehetőség ad tehát arra, hogy indokolt esetben az ORTT működési költségei és az e törvényben elfogadásra kerülő Műsorszolgáltatási Alap költségvetésének kiadásai között a Testület döntése alapján átcsoportosításra kerülhessen sor. Az átcsoportosítás, amely

alapvetően a testületi működés lényeges előkészítő tevékenységét hivatott finanszírozni, elsősorban a Monitoring Szolgálat, a panasz elbírálás, valamint a döntés előkészítés tevékenységét segíti elő. Az ORTT tehát 2003-ban mintegy egy milliárd forinttal gazdálkodhatott, ez azonban közel 30 millió forinttal maradt el a 2002. évi tényleges kiadási volumentól és így nem nyújtott lehetőséget a már elhatározott technikai fejlesztési munkálatok megkezdésére.

Az ORTT költségvetésének 2003-ban tapasztalt kétszintűsége azonban csak rövid távon adhat megoldást a működés finanszírozására, hiszen az esetlegesen átcsoportosítandó költségkeretek a Műsorszolgáltatási Alap más egyéb irányú feladataitól vonnak el forrásokat.

Fentiekre tekintettel a Testület a 2004. évi költségvetés előterjesztése során javaslatot tett az Rttv. finanszírozást meghatározó paragrafus bekezdéseinek módosítását illetően, azaz a törvény módosítása során a jelenleg meghatározott 4% 6%-ra történő emelése tárgyában. Ez a javaslat azonban a 2004. évi törvény tárgyalása során végleges elfogadásra nem került, de az Országgyűlés illetékes albizottsága és a költségvetési és pénzügyi bizottság megismerte és tárgyalta ennek lényegi elemeit.

Az ORTT középtávú finanszírozásának megoldására mindenképpen szükséges lenne egy jól körülhatárolt feladatfinanszírozott költségvetés meghatározása, mert csak ez által biztosítható az eddigi feladat végrehajtás színvonalának további emelése, végső célként meghatározva, hogy a Testület az Rttv.-ben meghatározott feladatait a lehető legmagasabb szinten tudja végrehajtani.

2.2. Az ORTT működésének személyi feltételei

Az Országos Rádió és Televízió Testület Irodája az 1996. évi I. törvény és más jogszabályok, az ORTT Ügyrendje, valamint a Szervezeti és Működési Szabályzat által meghatározott feladat- és hatáskörrel működik. Az Iroda az ORTT hivatali munkaszervezete. Az Irodát helyettes államtitkár jogállású főigazgató vezeti. Az Iroda egységes hivatali szervezet, amely elvégzi, illetve ellátja a Testület, a tagok és a hivatali szervezet működéséhez kapcsolódó szakmai jellegű, ágazati típusú előkészítő és végrehajtási, valamint általánosan szükséges feladatokat. A Testület és az Iroda között a kapcsolatot a főigazgató tartja, aki az Ügyrend szerint tanácskozási joggal képviseli az Irodát a Testület ülésein. Az előterjesztések tárgyalásakor a főigazgatót megbízás alapján a szakterületet vezető igazgató helyettesítheti. A Testület minden tagja mellett titkárság működik, mely osztályvezetői besorolású személyi titkárból, adminisztratív feladatokat ellátó titkárnőből és a taghoz beosztott gépkocsivezetőből állhat. A titkárság dolgozói a testületi tag irányításával látják el munkájukat, a munkáltatói jogkört az Iroda főigazgatója gyakorolja.

Az ORTT Iroda 117 fő alkalmazottjából 73 fő felsőfokú végzettségű, míg 29 fő középfokú végzettségű köztisztviselő, 15 fő pedig fizikai munkavállaló. A felsőfokú ügyintézők közül 4 fő főosztályvezetői, 2 fő főosztályvezető-helyettesi, 12 fő az Irodánál és 5 fő közvetlenül a Testületi tagok titkárságán osztályvezetői megbízással rendelkeznek. Szakmai megoszlást tekintve 31 fő jogászt, 5 fő szociológust, 6 fő kommunikációs szakembert, 1 fő Európa politika szakértőt, 3 fő közigazdászt, valamint 6 fő mérnököt alkalmaz az Iroda, a többi ügyintéző egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

Az Iroda az alábbi igazgatóságokból és közvetlenül főigazgatói irányítás alatt álló szervezeti egységekből áll:

- 1. Testületi tagok titkárságai**
- 2. Műsorszolgáltatási igazgatóság**
 - Műsorszolgáltatási igazgató
 - Műsorszolgáltatási igazgatóság titkársága
 - Műsorszolgáltatási jogi osztály
 - Számlázási osztály
- 3. Műsorfigyelő és -elemző igazgatóság**
 - Műsorfigyelő és -elemző igazgató
 - Műsorfigyelő és -elemző igazgatóság titkársága
 - Műsorelemző osztály
 - Műsorfigyelő osztály
- 4. Jogi igazgatóság**
 - Jogi igazgató
 - Jogi igazgatóság titkársága
 - Jogi osztály
 - Jogtanácsosi iroda
 - Panasziroda
- 5. Költségvetési és üzemeltetési igazgatóság**
 - Költségvetési és üzemeltetési igazgató
 - Költségvetési és üzemeltetési igazgatóság titkársága
 - Költségvetési osztály
 - Üzemeltetési osztály
 - Informatikai és ügyviteli osztály
- 6. Közvetlenül főigazgatói irányítás alatt álló szervezeti egységek**
 - Főigazgató
 - Főigazgatói titkárság
 - Nemzetközi és parlamenti kapcsolatok osztálya
 - Humánpolitikai osztály
 - Belső ellenőr

2.3. Az ORTT működésének tárgyi feltételei

2.3.1. A számítástechnikai helyzet

A számítógép park helyzete

A számítógép park korszerűsítése a tervek szerint folytatódott. 15 db korszerű, multimédiás számítógép került beszerzésre, a legkorszerűbb operációs rendszerrel. A lecserélt számítógépek a selejtezés után értékesítésre kerültek, a dolgozók körében. Terveink szerint a fennmaradt elavult számítógépek cseréje a 2004. évben megtörténik.

A számítástechnikai hálózat helyzete

Az újonnan bérelt irodákra ki kellett terjeszteni az Iroda számítástechnikai hálózatát. A hálózat bővítése korszerű aktív eszközök felhasználásával történt. Az ORTT a hálózat teljes bővítését saját emberi erőforrásból fedezte.

Szerverek, hardver és szoftver ellátottság

Az ORTT hálózatba kapcsolt szervereinek száma 5-re növekedett. A Költésvetési Osztály és a Számlázási Osztály az új pénzügyi rendszer futtatására új szervert kapott.

A 2002. évben beszerzett számítógépeket Windows XP operációs rendszerrel szállították, a meglévő számítógépeken Windows 2000 pro, Windows 98, illetve Windows 95-ös operációs rendszer működik. Az Irodában egységesen az Office 97-es irodai alkalmazás fut. Az egyes szervezeti egységek munkáját egyedi szoftverek segítik. A 2004. évben tervezzük az operációs rendszerek és felhasználói szoftverek házon belüli egységesítését, áttérünk egy új licenclési módozatra.

A tervezett egyedi integrált pénzügyi rendszer fejlesztése a számlázás és a költségvetés részére megtörtént. A rendszer teljes integrálása, valamint az adatok konvertálása a tervek szerint történik.

2.3.2. Az irodatechnikai és telekommunikációs infrastruktúra helyzete

Irodatechnikai ellátottság és az üzemeltetés költségei

Az ORTT hivatali apparátusának irodatechnikai felszereltsége 2003-ban összességében tovább avult.

Az Iroda 44 db-os (zömében Hewlett Packard gyártmányú) hálózati és egyedi használatú nyomtató állományának cseréjére forráshiány miatt nem került sor 2003-ban. A nyomtatópark mintegy 75%-ának cseréje halaszthatatlan.

Hasonló okok miatt a fénymásoló gép-park költségtakarékos racionalizálását célzó 2003-as elképzeléseket – a régi és elavult gépek cseréjét – sem sikerült 2003-ban megvalósítani, ezért a szinten tartáshoz is a korábbi elképzelések felülbíralata, illetve új irodatechnikai koncepció kidolgozása szükséges.

Az irodai alkalmazások gyakorlatában egyre nagyobb szerepet betöltő elektronikus levelezés elterjedése a külső kapcsolattartás egyes eszközalkalmazásainak átrendeződését eredményezte, amely pl. érzékelhetően tovább csökkentette a mindennapos telefax, nyomtató és fénymásoló használatot. Így az elhasználódás, illetve az ebből származó javítási kiadások összege is csökkent, csak a néhány gazdaságtalanul javítható fax-berendezés cseréje válhat szükségessé.

A jelentősen előregedett irodatechnikai géppark (nyomtató, fénymásoló és telefax) szervizelésére fordított összeg éppen, hogy elérte a bruttó 1,5 millió Ft-ot, míg az Iroda írószerszám és kellékanyag felhasználása – valamivel alatta maradt a 2002. évi szintnek – és 5,3 millió Ft összeget tett ki.

Telekommunikációs ellátottság és az üzemeltetés költségei

Az ORTT székház telefon ellátottsága 1998 óta változatlan. Az Alcatel gyártmányú digitális alközponton keresztül 1 db ISDN primer csatlakozás (200 db beválasztható mellékállomás) és 8 db analóg fővonal áll rendelkezésre a vezetékes telefonkapcsolat biztosítására. A hivatali mobil előfizetések száma sem változott az év során.

Az irodaház 1996-ban telepített digitális alközpontjának és belső telefonrendszerének karbantartására kötött szerződés keretében kifizetett karbantartási díj nem érte el a 0,8 millió Ft-ot, míg a vezetékes és mobil telefonszolgáltatások díja összességében megközelítette a 27 millió Ft-ot.

2.3.3. Műszaki ellátottság, épületgépészeti felszereltség

Az ORTT technikai működési feltételei és körülményei 2003-ban nem javultak.

Az ORTT székház épületgépészeti felszereltsége a korábbi szinten maradt, a fűtési-hűtési csőhálózat gépészeti felújítása forráshiány miatt elmaradt. Helyette az ORTT székház több évre ütemezett belső felújítási feladatainak megoldása került előtérbe, amelynek keretén belül néhány irodahelyiség tisztasági festésére, és egy irattári céloknak megfelelő helyiség kialakítására került sor, mintegy 2 millió Ft értékben.

A Testület ülései továbbra is változatlanul szűk helyen folynak az 1996-ban beszerzett konferencia és szavazó rendszer, valamint megfelelő informatikai és audiovizuális technika támogatásával.

Az ORTT Műsorfigyelő és –elemző Szolgálatára részére biztosított műszaki (vételtechnikai, rögzítéstechnikai és informatikai) eszközrendszer színvonalában, műszaki állapotában és mennyiségében lényegi változás 2003-ban nem történt.

Az analóg (VHS-rendszerű videomagnókból álló) rögzítéstechnikai eszközpark 2003-ban tovább avult, részleges cseréjére sem került sor.

A Szolgálat 4000 db-os éves VHS videokazetta „fogyasztása” következtében további raktárterületek bérbevétele válik szükségessé.

A 2002-ben fejlesztett, illetve beszerzett számítógépes tároló és képdigitalizáló munkaállomás kapacitása 2003-ban csak átmeneti megoldást nyújtott az analóg rögzítéssel nyert munkaanyagok tárolásában, ezért egy nagyobb kapacitású, korszerű, digitális rögzítést és archiválást biztosító rendszer beszerzése sürgős.

2003-ban a Panaszbizottsági Osztály audio és video eszközrendszere nem változott.

Az ORTT saját tulajdonú gépkocsi létszáma 2003-változatlanul 1 db 1997-ben és 5 db 2002-ben beszerzett Nissan Primera, továbbá 6 db 2000-ben beszerzett VW Passat típusú személygépkocsiból, valamint 1 db 2001-ben vásárolt Nissan Vanette Cargo kisteher gépkocsiból áll.

2.3.4. Elhelyezési körülmények

Az ORTT és hivatali apparátusa az Iroda 1996. augusztusa óta változatlan elhelyezési körülmények közepette működik jelenlegi székhelyén a Budapest VIII. kerület, Reviczky u. 5. szám alatti (bruttó 2100 m² összterületű) irodaházban.

A szűkös elhelyezési körülmények miatt már a nem irodai elhelyezésre alkalmas épületrészeket (galéria épületszárny) is be kellett vonni az Iroda elhelyezésébe. Az alagsori

területek hasznosításával a székházon belüli minden további ésszerű elhelyezési lehetőség kimerült. A székház a hatéves működés, és az ezzel járó elhasználódás következtében folyamatos és ütemezett belső felújításra szorul. A működés folyamatossága érdekében továbbra is külső bérlet igénybevételére volt szükség.

Az 1996-ban alakult Testület és az apparátus tevékenysége a megalakulás óta folyamatosan bővült, így a hatáskörébe utalt kérdések nyomán keletkezett feladatok is növekedtek. Az Iroda 1998-tól változó nagyságú irodaterületek – 2002-től 340 m² irodaterület mellett 80 m² raktárterület – bérbevételével tudja csak biztosítani a feladatokat ellátó létszám és a műsorfigyelő tevékenységhez kapcsolódó videokazetta állomány elhelyezését. Az ORTT amúgy is szűkös működési költségeit terhelő bérleti költségek évi mintegy 15 millió Ft-tal apasztják a költségvetési keretet amellet, hogy a bérleményben elhelyezett munkatársak napi operatív munkakapcsolataikat nehezítő körülmények között végzik munkájukat.

Az ORTT 7 éves működése alatt az ORTT által kiírt, ill. érkeztetett pályázati anyagok, a Testület és az Iroda iratanyagának tárolása, a napi működéshez szükséges segédanyagok, eszközök raktározása érdekében a pincei elhelyezésű raktár területek csökkentésével 20 m²-es irattári helyiség leválasztására került sor a székházon belül.

Az új ORTT székház beszerzésével kapcsolatos intézkedések

Az elhelyezési gondok megoldására 2000-ben megkezdődött székházbeszerzési folyamat 2003-ban sem hozott eredményt. A 2002-ben megfeneklett közbeszerzési elképzelések és a megvalósítás folyamatos akadályát képező forráshiány (a tervezett beszerzési költség egyharmada) megoldásának sikertelensége és a meglévő ORTT székház értékesítésének eredménytelensége miatt 2003-ban olyan ingatlanfejlesztő cégek felkutatása volt a cél, amelyek mind a forráshiány fedezetére, mind pedig a meglévő székház megvásárlására egyidejűleg és együttesen vállalkoznak. Az ilyen irányban elvégzett piackutató munka csak év végére hozott némi eredményt, azonban konkrét lehetőségekről még nem lehet említést tenni.

2.4. Az ORTT pénzügyi-gazdasági helyzete

2.4.1. Bevezető általános információk

Az Országos Rádió és Televízió Testület az Országgyűlés felügyelete alatt álló önálló jogi személy, amely a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó jogszabályok értelemszerű alkalmazásával gazdálkodik. Költségvetését – a Testület javaslata alapján, az Országgyűlés költségvetési ügyekben hatáskörrel rendelkező bizottságának előterjesztésére – az Országgyűlés önálló törvényben, a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. számú törvény 77. § (3) bekezdésében meghatározott források terhére, a 84. § (2) és (3) bekezdése szerinti keretek között hagyja jóvá. Gazdálkodását az Állami Számvevőszék ellenőrzi.

Az ORTT előirányzatok feletti rendelkezési jogosultság szempontjából teljes jogkörrel rendelkező, önállóan gazdálkodó költségvetési szerv. Az előirányzatok feletti rendelkezési jogosultság – a jogszabályok keretein belül – kiterjed az előirányzat-felhasználásra, a kiemelt előirányzatok módosításának kezdeményezésére, az elemi költségvetésben szereplő kiemelt előirányzatokon belüli előirányzat módosítására. A fenti jogosultságot az ORTT 2003. évi költségvetéséről szóló 2002. évi LVII. törvény 5. §-a a kiemelt előirányzatok közötti átcsoportosítás jogosultságával is kibővítette. Az ORTT a Magyar Államkincstár ügyfele.

Az ORTT saját gazdasági szervezetével oldja meg:

- a tervezéssel;
- az előirányzat felhasználással;
- a hatáskörébe tartozó előirányzat-módosítással;
- üzemeltetéssel, fenntartással, működtetéssel;
- beruházással;
- a vagyon használatával, hasznosításával;
- a munkaerő-gazdálkodással;
- a készpénzkezeléssel;
- a könyvvizeléssel és a beszámolási kötelezettséggel;
- az adatszolgáltatással

kapcsolatos feladatokat.

Az ORTT elemi költségvetés készítésére kötelezett; az előirányzatok felhasználásáról és gazdálkodásáról az Rttv. 32. § (3) bekezdésében foglaltak szerint éves beszámolót készít, melyet az Országgyűlés elé terjeszt.

2.4.2. Az ORTT 2003. évi költségvetése

Az Országos Rádió és Televízió Testület éves költségvetését az Rttv. 32.§ (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően az Országgyűlés a már hivatkozott 2002. évi LVII. számú törvényben hagyja jóvá.

A törvény a költségvetés kiadási, illetve bevételi főösszegét 831,552 millió forintban határozta meg. Ezen belül, a kiadások fedezetére a várható üzemben tartási díj pótlásának figyelembe vételével számított, fix – 831,552 millió forint összegű – az Rttv. 84. § (2) –(3) bekezdése alapján járó – támogatást jelölt meg.

Könyvvizelési és beszámoló készítési kötelezettség

A gazdasági események dokumentálását az ORTT a 249/2000 (XII. 24.) Korm. rendeletben foglalt könyvvizelési kötelezettségek előírásai szerint végzi.

Az ORTT 2002. évi LVII. törvény 3. §-ában foglaltak alapján a 2003. évi költségvetés végrehajtásáról beszámolót készít, melyet a hivatkozott Korm. rendeletben foglaltak alapján állít össze. A beszámoló egységes formátumban tartalmazza mind az Iroda, mind a Műsorszolgáltatási Alap beszámolóját. Ezt a beszámolót a tárgyév követő év május 31-ig a Parlament Költségvetési és Pénzügyi Bizottságához betervezve eljuttatja az Országgyűléshez.

A 2003. évi költségvetés végrehajtása

A BEVÉTELEK ALAKULÁSA

Az Országos Rádió és Televízió Testület általános működési és felhalmozási kiadásainak forrását 2003-ban az üzemben tartási díj pótlásának 1%-a, valamint a Műsorszolgáltatási Alap egyéb bevételei terhére folyósított támogatás biztosította. Működési költségeinek fedezetére a Műsorszolgáltatási Alaptól történt törvény szerinti összes átutalás 2003-ban 831,552 millió forint volt. A Testület által jóváhagyott kiegészítő támogatás összege 165,701 millió forint, melyet a Műsorszolgáltatási Alap utalt át. Működési és felhalmozási bevételként összesen 3,901 millió forint, kamatbevételként 0,025 millió forint realizálódott. Címzett támogatásként 0,300 millió forint folyt be. Összeségében az ORTT 2003. évi bevétele 1 001,479 millió forint volt.

Az ORTT 2002. évi költségvetésének végrehajtásáról szóló 2003. évi LXXVI. törvény 4. §-a a 2002. évi gazdálkodás pénzmaradványát 4,370 millió forint értékben állapította meg.

2003. évben az ORTT által kiszámlázott műsorszolgáltatási díjak, frekvencia-, és támogatási pályázati díjak, óvadékok valamint bírságok és késedelmi kamatok költségvetésen kívüli ORTT kezelésű bevételeként realizálódtak. A műsorszolgáltatási díj bevétel 5.824,644 millió forint, a frekvencia pályázati díj bevétel 1,177 millió forint, a támogatási pályázati díj bevétel 146,338 millió forint, a kötbér, bírság és késedelmi kamat bevétel pedig 72,392 millió forint volt. Az óvadék bevétele 12,757 millió forint, és az adóköteles bevételek utáni általános forgalmi adó bevétel 1.542,201 millió forint volt.

A költségvetésen kívüli kiadások – a műsorszolgáltatási díj, a frekvencia-, és támogatási pályázati díj, az óvadék, a bírság és a késedelmi kamat továbbutalása a Műsorszolgáltatási Alapnak, illetve az áfa befizetése a költségvetésnek – az év folyamán a tényleges költségvetésen kívüli bevételeknek megfelelően alakultak.

A KIADÁSOK ALAKULÁSA

Működési kiadások

- **Személyi juttatások**

A személyi juttatások kiadásai tartalmazzák mindazon juttatásokat, melyek a köztisztviselőkről szóló törvény alapján az ORTT köztisztviselőit megilletik. Az ORTT Iroda létszáma 2003. december 31-én 119 fő volt. A rendszeres személyi juttatás 369,230 millió forint volt, ez a köztisztviselők besorolás szerinti alapilletményét, illetménykiegészítését és illetménypótlékát tartalmazza. A nem rendszeres személyi juttatás 130,243 millió forint volt, ebből a köztisztviselőket megillető ruházati költségtérítés 7,629 millió forint, az üdülési hozzájárulás 3,692 millió forint, valamint a közlekedési költségtérítés, illetve az étkezési hozzájárulás együttesen 16,213 millió forint volt. Külső személyi juttatásként 52,835 millió forint megbízási díj került kifizetésre.

- **Munkaadókat terhelő járulékok**

A társadalombiztosítási járulékalapot képző személyi juttatások után fizetett összes társadalombiztosítási járulék 154,955 millió forint volt. Munkaadói járulék címén 15,806 millió forint, egészségügyi hozzájárulás címén 6,605 millió forint az összes kiadás.

- **Dologi kiadások**

Az ORTT 2003-ban felmerült dologi kiadásai egyrészt az intézmény folyamatos működésével kapcsolatban fölmerült ügyviteli, készletbeszerzési kiadások, másrészt az épület és az eszközök üzemeltetésével, karbantartásával és javításával kapcsolatos kiadások, valamint az intézményi működéshez és a szakmai tevékenységhez igénybe vett szolgáltatási kiadások.

Irodaszerekre, papírra és egyéb irodai készletek beszerzésére az ORTT 2003-ban összesen 6,291 millió forintot fordított. A kommunikációs szolgáltatások kiadása 29,077 millió forint, míg az anyagi és nem anyagi szolgáltatások kiadása 107,561 millió forint volt. A kiküldetéssel, a reprezentációval, valamint a hirdetésekkel kapcsolatban felmerült összes kiadás 16,209 millió forint volt.

A dologi kiadások kiemelkedő helyet foglalnak el a szolgáltatásokkal kapcsolatos kiadások, ezek egy része az intézmény általános működéséhez szükséges anyagi és nem anyagi szolgáltatások, másrészt pedig szakmai tevékenységhez kapcsolódó, nem anyagi jellegű szolgáltatások. A dologi kiadások közé tartozik a munkáltató által fizetett

személyi jövedelemadó összege 6,099 millió forint. A dologi kiadásokkal kapcsolatban felmerült és kifizetett általános forgalmi adó 35,449 millió forint. Az összes dologi kiadás 225,829 millió forint volt.

- Felhalmozási kiadások

Az eszközök beruházásával kapcsolatos összes kiadás 9,557 millió forint volt. Ezen belül szoftverek beszerzésére 3,648 millió forintot, számítástechnikai és ügyviteli eszközök beszerzésére 4,849 millió forintot, kommunikációs és egyéb eszközök beszerzésére 1,060 millió forintot fordított az ORTT. Az ORTT kinevezett köztisztviselői részére vezetési döntések alapján 2003-ban összesen 0,750 millió forint visszatérítendő lakásépítési támogatást nyújtott. Az összes felhalmozási kiadás 10,307 millió forint volt.

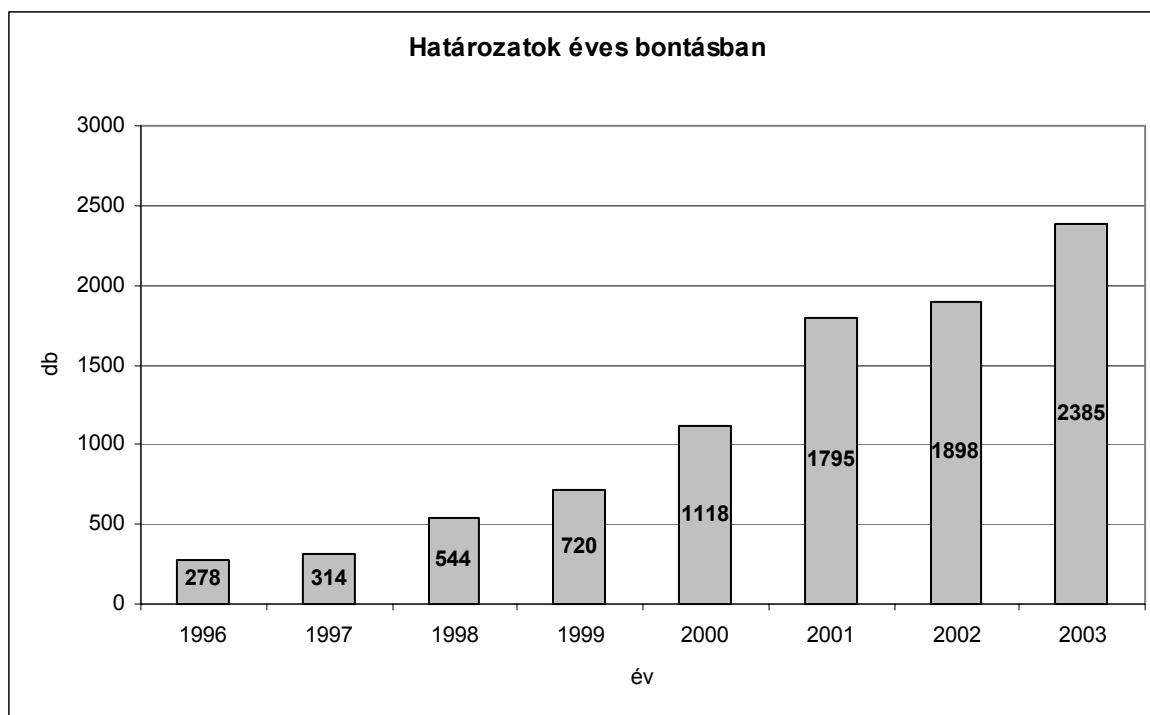
A fenti adatok nem auditáltak; a végleges adatokat – elfogadása után – a zárszámadási törvény tartalmazza.

3. Az ORTT működésének statisztikai adatai

3.1. Az Országos Rádió és Televízió Testület határozatai 2003-ban

Az Országos Rádió és Televízió Testület által 2003-ban hozott határozatok száma jelentős növekedést mutatott a 2002. évi határozatokhoz képest. A Testület ülésein 2003-ban 2385 határozat született, a két érvénytelen és egy törlésre került határozaton kívül (**1. ábra**).

1. ábra

(Lásd még 16-18. számú mellékletek.)

A 2385 döntésből 339 határozat magára a szervezetre (a Testületre, annak Irodájára, a Műsorszolgáltatási Alapra, a Panaszbizottságra) vonatkozott. 1027 a műsorszolgáltatók törvénsértéseit szankcionálta, 482 a műsorszolgáltatási jogosultság tárgykörében született. 432 a műsorszolgáltatók, illetve egyes rádió- és televízió-műsorok támogatásáról rendelkezett; 19 általános érvényű vagy egyedi ügyeket érintő állásfoglalás. 35 határozat Panaszbizottsági döntésre vonatkozó jogorvoslati eljárás keretében született, 51 határozat pedig nem sorolható be a fenti kategóriákba.

Az ORTT és Irodája, valamint a Műsorszolgáltatási Alap működésére vonatkozó **belső** határozatokból

- 260 határozat közvetlenül a működés rendjét, a feladatok ellátását, a munkamegosztást, a munkafeltételeket érintette;
- 25 határozat a gazdálkodás elvi és napi operatív döntéseiről szólt;
- 11 határozat a Testület tagjait érintette;
- 43 határozat a lejárt határidejű testületi határozatokról szóló beszámolókra vonatkozott.

A Testület 2003-ban 1027 törvénsértésekre vonatkozó **szankcionáló** határozatot hozott. A törvénsértéseket elkövető műsorszolgáltatók 68%-a televíziós, 32%-a rádiós műsorszolgáltató volt.

A műsorszolgáltatók leggyakrabban az Rttv.-nek a műsorszolgáltatók adatszolgáltatási és adatmegőrzési kötelezettségére vonatkozó 89. § (1) bekezdését sértették meg. Ezen kívül a leggyakrabban megsértett törvényi helyek:

- 15.§ (1) bekezdés *(a reklám, a közérdekű közlemény, a jótékonyági felhívás, a politikai hirdetés felismerhető elkülönítésének kötelezettsége),*
- 10. § (5) bekezdés *(burkolt reklám közzétételének tilalma),*
- 90. § (2) bekezdés *(saját megkülönböztető azonosító jel használatának kötelezettsége),*
- 5/C. § (3) bekezdés *(kiskorúak védelmére vonatkozó rendelkezés).*

2. táblázat

A leggyakoribb jogsértések előfordulásának, illetve elkövetőinek száma 2003-ban

A megsértett törvényi hely	Elkövetések száma	Elkövetők száma
89. § (1)	177	134
15. § (1)	138	81
10. § (5)	78	56
90. § (2)	72	61
5/C. § (3)	59	19

A törvénsértéseket szankcionáló határozatok 151 esetben tartalmaztak bírság vagy kötbér fizetésére vonatkozó rendelkezést, összesen 712 202 635 Ft befizetési kötelezettség erejéig. A legkisebb kiszabott kötbér mértéke 7 500 Ft a legnagyobb pedig 31 929 947 Ft volt.

A műsorszolgáltatási jogosultság felfüggesztését büntetésként 36 esetben szabta ki a Testület. A leghosszabb időtartamú felfüggesztés 90 perces volt. A felfüggesztések összeitartama 815 perc volt. A különböző szankciókat a **3. táblázat** foglalja össze.

3. táblázat

Az ORTT szankciói a rádiós és televíziós műsorszolgáltatókkal szemben 2003-ban

Szankció jellege	Helyi regionális, kábeles		Országos		Összesen
	rádió	televízió	rádió	televízió	
112. § (1) a) – felszólítás	196	405	45	157	803
112. § (1) b) – írásbeli figyelmeztetés	2	1			3 ¹
112. § (1) c) – felfüggesztés		6	1	29	36
112. § (1) d) – kötbér	9	9	20	34	72
112. § (1) e) – bírság		7	3	55	65
112. § (1) a) és d) – felszólítás és kötbér				14	14
112. § (1) a) – felszólítás és tájékoztatás	4	2		3	9
Tájékoztatás	34	41	1	16	92
	245	471	70	308	1094

¹ Az Rttv. 112. § (1) b) pontja szerinti szankciót a Testület nem törvénysértések tekintetében alkalmazta, hanem a műsorszolgáltatók által a műsorszolgáltatási szerződésükben vállalat bankgarancia, mint szerződést biztosító mellékkötelezettség elmulasztásának tárgyában.

Egyéb kategóriába sorolhatóak a következő határozatok:

- 16 esetben reklámfelügyeleti eljárást kezdeményezett a Testület;
- 8 esetben korábbi határozatok kijavítását rendelte el;
- 27 esetben megszüntette az eljárást.

A **műsorszolgáltatási jogosultság** tárgykörében 482 határozat született. Tartalmi megoszlásuk szerint

- 82 határozat műsorszolgáltatási jogosultság pályáztatására, illetve odaítélésére;
- 55 határozat meglévő szerződés módosítására;
- 22 határozat nem nyereségérdekelte műsorszolgáltatóvá, vagy közműsorszolgáltatóvá nyilvánításra;
- 92 határozat nyilvántartásba vételről (vezetékes vagy műholdas műsorszolgáltatók, vezetékes műsorelosztók, műsorszétesztők);
- 97 határozat a nyilvántartásból törlésre;
- 17 határozat adatváltozások tudomásulvételére;
- 49 határozat a műsorszolgáltatási díj megállapítására, vagy módosítására;
- 68 határozat a műsorszolgáltatási jogosultság tárgykörébe tartozó egyéb döntésre (pl.: hálózatba kapcsolódás) vonatkozott.

A Testület 19 **általános érvényű** vagy **egyedi ügyekre vonatkozó állásfoglalást** tartalmazó határozatot hozott. Közülük általános érvényű és meghatározó jelentőségű az

- 587/2003. (IV. 29.) számú határozat, mely szerint az Rttv. 8. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezéstől való eltérés a vasárnapi, megváltozott műsorrend miatt nem lehetséges;
- 755/2003. (VI. 3.) számú határozat, mely az önálló hírműsorokkal kapcsolatos elvi állásfoglalást tartalmaz;
- 770/2003. (VI. 5.) számú határozat az Rttv. jogharmonizációs célú módosítása kapcsán bevezetett kategóriák és az egyes kategóriákat jelző piktogramok tárgyában;
- 1662/2003. (IX. 18.) számú határozat a műsorszolgáltatói, a közműsor-szolgáltatói valamint a nem nyereségérdekelte státuszról a vezetékes műsorszolgáltatók tekintetében;
- 1728/2003. (X. 2.) számú határozat az egyes sportesemények közvetítéséről szóló állásfoglalás.

2003-ban a Testület határozatai közül 35 érintett Panaszbizottsági döntést. Közülük a Testület

- 8 esetben elutasította a jogorvoslati kérelmet és a Panaszbizottság állásfoglalását

- helyben hagyta;
- 2 esetben elutasította a jogorvoslati kérelmet, a Panaszbizottság állásfoglalásának rendelkező részét helyben hagyta, de indokolását megváltoztatta;
 - 2 esetben a jogorvoslati kérelmet elkészttség folytán utasította el;
 - 2 esetben helyt adott a jogorvoslati kérelemnek és megváltoztatta a Panaszbizottság állásfoglalását;
 - 2 esetben helyt adott a jogorvoslati kérelemnek, hatályon kívül helyezte a Panaszbizottság állásfoglalását és új eljárásra utasított;
 - 4 esetben helyt adott a jogorvoslati kérelemnek, hatályon kívül helyezte a Panaszbizottság állásfoglalását és elutasította a panaszt;
 - 1 esetben helyt adott a jogorvoslati kérelemnek, és hatályon kívül helyezte a Panaszbizottság állásfoglalását;
 - 1 esetben helyt adott a jogorvoslati kérelemnek, megváltoztatta a Panaszbizottság állásfoglalását és elutasította a panaszt;
 - 1 esetben csak részben adott helyt a jogorvoslati kérelemnek, megváltoztatta a Panaszbizottság állásfoglalását és elutasította a panaszt;
 - 2 esetben hatályon kívül helyezte a Panaszbizottság állásfoglalását és elutasította a panaszt;
 - 1 esetben megváltoztatta a Panaszbizottság állásfoglalását és elutasította a panaszt;
 - 9 esetben tájékoztató levelet adott ki (pl.: nincs jogorvoslati lehetőség, nincs a Testületnek hatásköre).

A műsorszolgáltatók, illetve egyes rádió- és televíziós műsorok stb. támogatásáról – melyet 432 határozat alapozott meg – az V. fejezet szól részletesen.

3.2. Az Országos Rádió és Televízió Testület iratforgalma 2003-ban

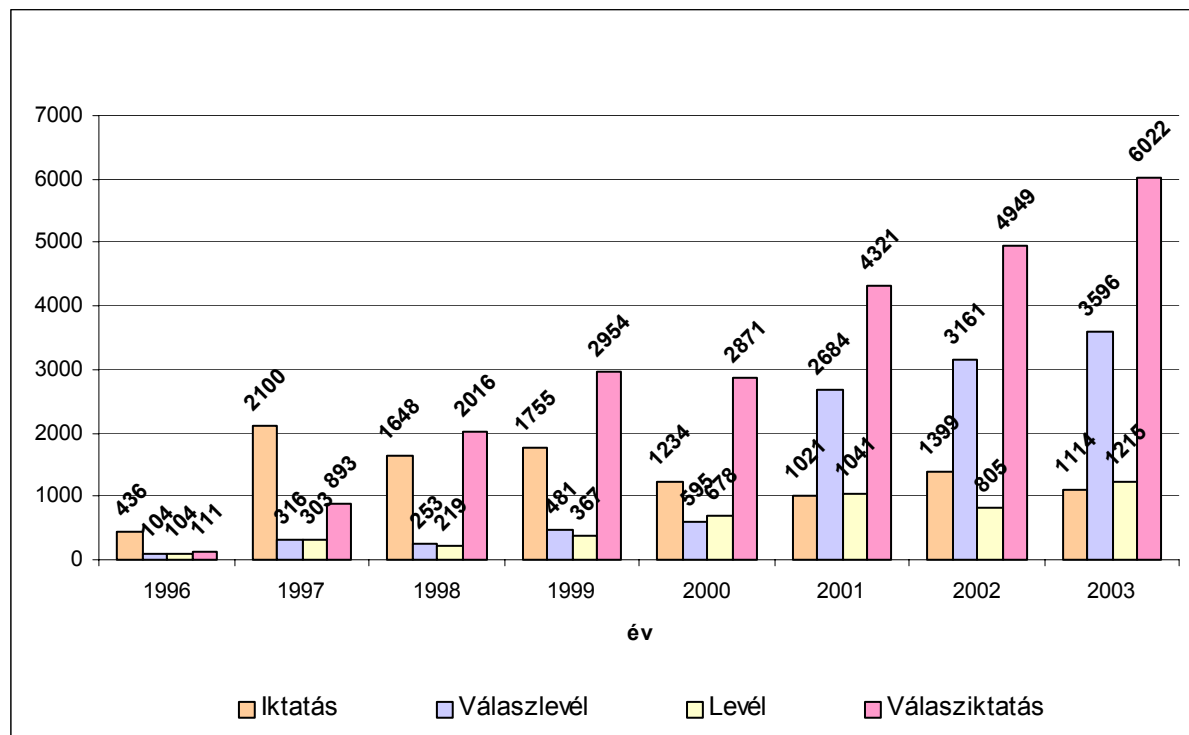
Az iratforgalom során 2003-ban 11 947 ügyirat keletkezett, 1 633-mal több, mint 2002-ben. A növekedés mértéke 15,4%. Ebből

- 1 114 db beérkező új ügyirat (iktatás);
- 3 596 db kimenő válaszlevél;
- 1 215 db kimenő új ügyirat (levél);
- 6 022 db beérkező válaszlevél (válasziktatás).

Az iratforgalom számának alakulását mutatja a **2. ábra** éves és típus szerinti bontásban.

2. ábra

Az ORTT iratforgalma

MELLÉKLETEK

Tartalomjegyzék

1. számú melléklet: Ajánlás a magyarországi elektronikus médiumok számára a fiatalkorúak és gyermekek médiabeli megjelenítésének, szerepeltetésének vonatkozásában	206
2. számú melléklet: A kibeszélőshow-k megítélése 12 éves gyerekek és szüleik körében	209
3. számú melléklet.....	220
4. számú melléklet: A médiapiac elemzése.....	231
5. számú melléklet: A műholdas műsorszolgáltatók részletes tulajdonosi szerkezete	250
6. számú melléklet: Földfelszíni sugárzású körzeti rádiók és televíziók jegyzéke.....	252
7. számú melléklet: Földfelszíni sugárzású helyi rádiók jegyzéke.....	254
8. számú melléklet: Földfelszíni sugárzású helyi televíziók jegyzéke	262
9. számú melléklet: A műholdas műsorszolgáltatók	266
10. számú melléklet: Műsorszolgáltatás és -terjesztés Magyarországon.....	267
11. számú melléklet: A Hálózatos Televíziós Rt. műsorszolgáltatóval hálózatba kapcsolódott műsorszolgáltatók jegyzéke	281
12. számú melléklet: Új földfelszíni sugárzású műsorszolgáltatók jegyzéke.....	283
13. számú melléklet: Új vezetékes műsorszolgáltatók jegyzéke	284
14. számú melléklet: 2003-ban nyilvántartásba vett műholdas műsorszolgáltatók.....	286
15. számú melléklet: A nyilvántartásból törölt vezetékes műsorszolgáltatók	287
16. számú melléklet: Testületi ülések	290
17. számú melléklet: Testületi előterjesztések	290
18. számú melléklet: Testületi határozatok havi bontásban	291

1. számú melléklet:**Ajánlás a magyarországi elektronikus médiumok számára a fiatalkorúak és gyermekek médiabeli megjelenítésének, szerepeltetésének vonatkozásában****I.****Az ajánlás célja**

1. A Testület 1725/2002. (XII. 10.) számú határozata alapján a következő ajánlást bocsátja ki. Az ajánlás a magyarországi rádió és televízió műsorszolgáltatásra és az ezzel összefüggő műsorterjesztésre vonatkozik. Az ajánlás célja, hogy elősegítse a Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kihirdetett Egyezményben, az 1997. évi, A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló XXXI. törvényben, valamint egyéb jogszabályokban megfogalmazott és biztosított gyermeki jogok érvényesülését a műsorszolgáltatás során. Ennek érdekében kívánatos, hogy az Ajánlást a műsorkészítők minél szélesebb köre megismerje.
2. A Gyermekek Jogaira vonatkozó New York-i Egyezményben megfogalmazásra kerül, hogy a „a gyermekeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt.” E különleges védelem a gyermekeket a médiumokban történő bemutatása, illetve szerepeltetése során is megilleti. Ezért a műsorszolgáltatóknak mind a műsorkészítés, mind a műsorszolgáltatás esetén körültekintően kell eljárnia annak érdekében, hogy a gyermek méltósága és alapvető jogai ne sérüljenek. A Testület, hogy elősegítse ezen elvek és jogok érvényesülését az UNICEF ajánlásai, valamint más országok gyakorlatának figyelembe vételével kidolgozta a magyarországi elektronikus műsorszolgáltatók részére az alábbi ajánlást.

II.**A gyermekek és fiatalkorúak elektronikus médiumokban történő megjelenítésére vonatkozó elvek**

1. A gyermek, fiatalkorú minden médiumban történő szerepeltetéséhez, vele történő riport interjú, videofelvétel, fotó készítéséhez be kell szerezni a gyermek, szülője vagy törvényes képviselője, illetőleg gyámja írásbeli hozzájárulását. Ebből egyértelműen ki kell derülnie annak, hogy e hozzájárulás megadása nem kényszerítő ráhatással történt, valamint a műsorkészítő, vagy műsorszolgáltató részletesen elmagyarázta a hozzájáruló személyeknek a megjelenítés, szerepeltetés célját, okait, lehetséges közelebbi és távolabbi következményeit, kihatásait, illetve a riport, műsorszám tervezett felhasználási módját.
2. A gyermekekkel történő riportkészítés során különleges figyelemmel kell eljárni. Arra kell a riportkészítőknek törekedniük, hogy hitelesen, objektívan és kellő érzékenységgel mutassák be a kiskorú riportalanyokat. Ennek során, minden körülmények között tiszteletben kell tartani a gyermek emberi méltóságát és jogait, valamint a gyermek mindenek felett álló érdekeinek a védelmét, és ügyelni kell arra is, hogy a riport, illetve annak közzététele semmilyen módon ne okozzon fizikai vagy lelki sérülést, kárt a kiskorúnak.
3. Fontos, hogy a riport az interjú elkészítése előtt konzultájon azon személyekkel, akik a gyermekhez közel állnak, jól ismerik a személyiségét, szokásait, családi helyzetét és egyéb körülményeit, így jobban meg tudják ítélni a riport pszichikai, szociális és egyéb

következményeit. Olyan esetben pedig, amikor nem egyértelmű, hogy adott riport, illetve a gyermek médiumokban történő szerepeltetése, bemutatása milyen veszélyekkel járhat a kiskorúra nézve, ennek vonatkozásában szakember (pl. pszichológus, orvos) véleményét kell kikérni.

4. Törekedni kell arra, hogy az interjúkészítésre megfelelő időpontban és nyugodt környezetben kerüljön sor, amely biztosítja, hogy a gyermek kötetlenül, külső nyomástól, fenyegetéstől mentesen, saját akaratának megfelelően közölje mondanivalóját.
5. A gyermek bemutatása és a vele történő riportkészítés során mindvégig biztosítani kell számára a szabad véleménynyilvánítás jogát, beleértve azt is, hogy megismerhesse a kész anyagot, és ezzel kapcsolatosan el is mondhatja véleményét.
6. A fiatakorúakkal történő beszélgetést gyermekbarát stílusban kell lefolytatni, oly módon, hogy az megfeleljen a gyermek korának, fejlettségének és értelmi szintjének, ennek során azonban nem lehet velük szemben lekezelő, megalázó stílust alkalmazni. Nem szabad őket olyan tényre, adatra, történésre vonatkozóan megkérdezni, amely meghaladja az ítélőképességüket, valamint ami nem hitelt érdemlő bizonyítékokkal alátámasztott, illetve nem hiteles forrásból származik. Célszerű hagyni, hogy a gyermek magától mondja el a történeteket, mivel kisebb kérdésekkel könnyebb belebonyolítani a mondanivalójába és így inkább a kérdések sugalmazta válaszokat hallhatjuk tőle.
7. A gyermek megjelenítése során el kell kerülni az olyan kategorizálást vagy leírást, amely elősegíti a kiskorú szűkebb, illetve tágabb környezetében történő stigmatizálását, és további lelki sérelemnek, zaklatásnak, megaláztatásnak, diszkriminációnak és kiközösítésnek teszi ki őt. Ennek érdekében a riportternek nem szabad olyan szavakat és kifejezéseket használnia, amelyek ítélező tartalmúak a bemutatott gyermek vonatkozásában. Szintén a megbélyegzés elkerülését szolgálja az a követelmény is, hogy a kiskorúakkal készített riportokat, illetőleg a képernyőn történő szerepeltetésüket nem feltűnést keltő, szenzációhajhász módon kell tálni, hanem tárgyilagosan az eseménnyel kapcsolatos, való tények közlésével.
8. Nem szabad a gyermekről, hozzátartozójáról vagy vele kapcsolatban lévő személyről olyan történetet, képet közzétenni, amely veszélynek teheti ki az előbbieken felsorolt személyeket, még akkor sem, ha a felvételeken azok személyazonossága nem szerepel, megváltoztatták, illetve nem felismerhetővé tették azt.
9. Nagyon nagy gondossággal, érzékenységgel kell eljárni azokban az esetekben, amikor a gyermekkel valamely tragédia vagy szívfájdító élmény kapcsán készítene beszélgetést. Célszerű ezt oly módon megtenni, hogy a gyerekben minél kisebb mértékben kerüljenek felidézésre az átélt fájdalmak, szenvedések. Ezt a célt szolgálja az is, hogy az interjú során ne kelljen neki többször is elismételnie a történeteket, illetve ugyanazon esemény kapcsán limitálni kellene az adott interjú számát.
10. A gyermek magán-, családi életét tiszteletben kell tartani, és kerülni kell, hogy ezeknek az eseménnyel össze nem függő részletei napvilágra kerüljenek.

III.

A bűncselekmények áldozataivá, elkövetőivé és gyanúsítottjaivá vált, illetve ezek során tanúként meghallgatott kiskorúaknak az elektronikus médiumokban történő ábrázolására vonatkozó különös szabályok

1. A gyerekek ellen, illetve általuk elkövetett bűncselekményekről reális és komoly hangvételi riportot kell készíteni, és kerülni kell minden szenzációhajhászt és hangulatkeltést.
2. Fő szabály ezekben az esetekben a gyermek jövőjének és hosszú távú érdekének védelme miatt, hogy a bűncselekmények áldozataivá, elkövetőivé, gyanúsítottjaivá vált vagy ezen

ügyekben tanúként meghallgatott, illetve a bűncselekménnyel bármilyen más módon kapcsolatba került 18 éven aluli fiatalok neve, arcképe, lakcíme, illetve személyazonosságuk megállapítására alkalmas más adat közzététele tilos. Ide értendő az az eset is, ha olyan, a gyermekkel, illetve adott eseménnyel kapcsolatban álló személy, fotó, helyszín, tárgy, illetve egyéb körülmény kerül bemutatásra, amely alapján a gyermek, fiatal személyazonossága egyértelműen megállapítható. Ez az elv akkor is követendő, ha a gyermek szülője, törvényes képviselője, illetve gyámja hozzájárul a gyermek médiumokban történő bemutatásához. A fentiek alól csak az jelenthet kivételt, ha a gyermek személyazonosságának közzététele a gyermek érdekét szolgálja, vagy azt bírósági határozat rendelte el.

3. A bűncselekmény elkövetésével vádolt, de még jogerősen el nem ítélt kiskorúról, gyermekről, csak mint gyanúsítottól szólhatnak a médiumok.
4. Bűncselekménnyel kapcsolatosan kiskorúval, gyermekkel történő riportkészítés kapcsán kerülni kell az ítélező, minősítő, obszcén, profán és vulgáris jelzőket, szavakat és kifejezéseket. Ezen eseményekre vonatkozó híradásokban, riportokban nem szabad a szereplőkről lealacsonyítóan, illetve oly módon beszélni, amely alkalmas lehet a történések során átélt fájdalmuk, szenvedésük növelésére.
5. Természetesen az e fejezetben szabályozott esetekre az itt található különös szabályok mellett az előző fejezet általános szabályait is alkalmazni kell.

2. számú melléklet:

A kibeszélőshow-k megítélése 12 éves gyerekek és szüleik körében

A kutatásról

A fókuszcsoporthoz vizsgálat ülésein 28 személy vett részt, az alanyokat a szóban forgó műsorszámok nézői közül toboroztuk. Salgótarjánban 2003. december 3-án nyolc szülőt (valamennyien hölgyek voltak) és nyolc gyereket kérdeztünk meg (6 lányt és 2 fiút). A budapesti fókuszcsoporthoz 2003. december 5-én és december 8-án ült össze, ahol hat felnőttel, illetve hat kiskorúval készült beszélgetés (a nemi arány mindkét esetben 4:2 volt a hölgyek javára).

Négy fókuszcsoporthoz beszélgetésben kérdeztünk szülőket és 12 éves gyerekeket a kibeszélő típusú talk show-król, konkrétan a magyar országos kereskedelmi csatornák három műsoráról: az RTL Klubon futó *Balázs – Szembesítőshow*, a *Mónika-show* és a *Jakupcsek* című beszélgető-műsorokról. E műsorokat a délutáni órákban vetítik, a Balázst 16 óra 25-kor, a Mónikát 17 óra 20 perckor, a Jakupcseket pedig délután fél ötkor.

A három műsor közötti eltérés

Mielőtt megismernénk a szülők és a gyerekek műsorokról alkotott véleményeit, attitűdjeit, fontos megjegyezni, hogy a három műsor megítélése nagyon különböző, úgy a gyerekek, mint a szülők körében. Éles határt a *Mónika-* és a *Balázs-show* (tehát az RTL Klubon futó műsorszámok), illetve a *Jakupcsek* között vont mind a négy csoport. Az összhang a szülők és a gyerekek között azonban ezzel véget is ér: míg a gyerekek a *Jakupcseket* – szemben a másik két show-val – unalmasnak találják, addig a szülők ezt tartják az egyetlen elfogadhatónak a három műsor közül.

Gyerekek

A 12 évesek unják a *Jakupcseket*, túlságosan komolynak tartják. A témák érdektelenek az ő meglátásuk szerint, a berendezés nem hangulatos. A műsorvezető viselkedésével sincsenek kibékülve: „*A Jakupcsek nem olyan barátságos, mint a Mónika meg a Balázs. Unalmas. Eleve a nő is olyan unalmas*” (budapesti gyerek). Mások fölháborítónak tartják a viselkedését, mert beszél a vendégeknek. A vendégeket is „*primitívebbnek*” látják, mint a másik két műsorban.

A későbbiekben látni fogjuk, hogy a gyerekek számára e show-k fő vonzerejét a nevetés – elsősorban a műsorban látható szereplők és történetek kinevetése – jelenti, így hát nem csoda, ha a *Jakupcseket* kevésbé nézik, de legalábbis kevésbé szeretik. A műsor iránti vonzódás másik alapja esetükben a fiatalság vagy fiatalosság: e követelménynek is kevésbé tesz eleget a TV2 kibeszélő show-ja, mint az RTL Klubon láthatók. A *Jakupcsek* elutasítása sokkal inkább volt jellemző a budapesti 12 évesekre, mint a salgótarjániakra, akik több kivétlnivalót (elsősorban a magánélet nyilvánosság elé tárását) találtak a *Mónika-* és a *Balázs-show*ban, mint a fővárosi gyerekek.

A dobogó második fokán a *Mónika-show* állt mindkét gyerek-csoportnál, az első helyen pedig *Balázs – A szembesítőshow*. E két műsor között a rangsort elsősorban a műsorvezető

személyisége alapján állították föl.

„A Balázs önmaga, természetesen viselkedik. Viccesen előadja a dolgokat úgy, hogy a lényeg van benne. A Mónika nem ilyen, ő kedveskedik. Mikor volt ilyen sztárlátogatás, akkor pedig nem úgy viselkedett.”

„A Balázs a Viván is szerepel, meg jól is néz ki, azért nézem.”

(budapesti gyerek)

„A Balázs azért jobb, mint a Mónika, mert a Balázs sokkal lazább, a Mónika meg mindent komolyan vesz.”

(salgótarjáni gyerek)

Megfogalmazódtak azért olyan nézetek is, melyek szerint Mónika jobb műsorvezető, mert mindig elmondja, hogy mi a véleménye. Ezt szükségesnek is tartják a gyerekek, s Baláznál hiányolják az értelmező-értékelő attitűdöt. A műsorvezető viselkedése mellett a stúdió berendezése, a hangulatos megvilágítás is kivívja a Mónika- és a Balázs-show számára a gyerekek tetszését.

Szülők

A szülők – mivel szempontjaik is mások, ahogy azt majd látni fogjuk – a gyerekektől teljesen eltérően ítélik meg a három műsort.

Szerintük mindaz a negatívum, ami a Mónika- és a Balázs-show-ról elmondható, a Jakupcsekre szinte egyáltalán nem igaz. A – később részletesebben is kifejtendő – kritikák a témára, a megközelítésmódra és az „előadásra” egyaránt vonatkoztak, s mindezeket a negatívumokat kizárólag az RTL Klub két kibeszélő show-jára tartották érvényesnek. A Jakupcsek témáiból mégiscsak a „*családközpontúság, szeretet domborodik ki*” (salgótarjáni szülő). Nemcsak témájában, de megközelítésmódjában és céljában is elfogadhatóbb, mint a másik két műsor, amelyekben elfogadhatatlannak tartják azt az általában érvényesülő forgatókönyvet, hogy miután valaki elmeséli a történetét, a többi vendég azonnal és hevesen – általában negatív – véleményt nyilvánít. Jakupcsek Gabriella, amellet hogy szimpatikusabb a szülők számára, mint a másik két műsorvezető, szakmai szempontból is magasabb kvalitásúnak tűnik számukra.

Többekben – nemcsak a szülőkből, hanem a gyerekekben is – fölmerült, hogy a beszélgetések vagy azok egyes elemei nem valóságosak: a történetek kitaláltak, a szereplők statiszták, a jelenetek megrendezettek. Ennek a gyanúnak az árnyéka – a szülők véleménye alapján – kevésbé vetül a Jakupcsekre, mint az RTL Klub két show-jára.

Általános karakterisztika

A televíziós műsorokról a gyerekek és a felnőttek egymástól teljesen különböző megközelítésben és fogalomrendszerben gondolkoznak. A gyerekek megközelítése sokkal objektívebb, ugyanakkor felületesebb, mint a felnőtteké, akik attitűdje sokkal inkább kritikai, értékelő, mint a 12 éveseké. Az értékelés, a kritikák megfogalmazása sokkal inkább jellemző volt a vidéki csoportokban, mint a fővárosiakban, úgy a gyerekek, mint a felnőttek körében.

Arra a kérésre, miszerint sorolják föl az első öt szót, fogalmat, kifejezést, ami eszükbe jut arról, hogy „tévéműsor”, a gyerekek elsősorban műsorcímet, televíziós személyiségeket és színészeket, műsortípusokat említettek. Esetenként előfordult egy-egy motivációs és szituációs asszociáció is: felidéztek a tévézés tevékenységéhez kapcsolódó helyzeteket, érzéseket (családi vita, fáradtság, kikapcsolódás, nevetés). Értékelő jelző csupán néhány

hangzott el, ezek kivétel nélkül pozitívak voltak: izgalmas, érdekes, jó, unaloműző.

A szülők ezzel szemben sokszor már az első szavukkal éles kritikát fogalmaztak meg. Amellett, hogy a felnőttek is felsoroltak számtalan műsorcímet, műsортípust, valamint nézési motivációs tényezőt (kikapcsolódás, fáradtság, unaloműzés stb.), a műsorkínálat értékelése volt a leginkább jellemző asszociáció-típus. Alapvetően négy csoportba sorolhatóak a szülők által megfogalmazott vélemények.

Az első (legkisebb) csoportba az elismerő véleményeket sorolhatjuk: ide tartozik a „jó” csatornák és műsorok felsorolása, illetve az ezek mellé társított pozitív jelzők, jellemzések (szórakozás, tájékozódás, látványosság, izgalmas, sokatmondó, kíváncsiság, szép emberi érzések, természet, emberi kapcsolatok, családcentrikusság). A pozitívumok kiemelése sokkal inkább volt jellemző a fővárosi szülőkre, mint a salgótarjániakra.

A második csoportba azok a szavak, megállapítások sorolhatóak, melyek semlegességet, a tetszés, a „jó” hiányát takarják: tartalmatlanság, unalom, sok az ismétlés, túl sok reklám, hiányzik a családcentrikusság, rossz időtöltés, egysíkú. Ezek a kifejezések arra utalnak, hogy a televízió-nézést alapvetően (kevés kivétellel) haszontalan, hiábavaló dolognak tartják.

Külön csoportot képeznek azok az asszociációk, amelyek az indulatos elutasítás, a felháborodás szülöttei, s melyek szinte kizárólag a salgótarjáni szülőkre voltak jellemzőek. E csoporton belül is számtalan különböző véleményt találunk a tévében gyakran megjelenő erőszak, a szex és a közönségesség elutasításától kezdve az egyes (többek között a magánélet nyilvánosság elé tárásán alapuló) műsортípusokkal szemben megfogalmazott kritikákig.

Végül a negyedik csoportba azokat a véleményeket sorolhatjuk, melyek a tévéműsorok társadalmi, illetve a saját magukra, valamint a gyerekekre gyakorolt hatását minősítik. Hangsúlyozni kell, csupán arra kértük a szülőket, írják föl, majd mondják el az első öt szót, kifejezést, ami eszükbe jut arról, hogy „tévé, tévéműsor”. S bár a toborzáskor kitöltött szűrő-kérdőívek alapján lehetett sejtésük a beszélgetés fókuszáról, az, hogy azonnal a gyerekek tévézésének káros hatásaira asszociálnak a „tévéműsor” szóról, azt mutatja: a probléma komolyan foglalkoztatja őket, folyamatosan a „felszínen van”. Ez a fajta tudatosabb, a műsorokat többé-kevésbé racionálisan, a feltételezett hatásait vizsgálva kialakított kritikai attitűd is elsősorban a salgótarjáni szülőket jellemezte. Ebbe a kategóriába a következő válaszok sorolhatóak többek között.

Kibeszélő show-k

A hétköznapi embereket (nem ismert személyiségeket) fölvonultató talk-show-k hasonló struktúrájú asszociációs láncokat indukáltak a fókuszcsoporthoz résztvevőiben, mint a „tévéműsor” kifejezés. Mindazonáltal a négy csoport tökéletesen eltérő dimenzióban „gondolkozott” e műsортípusról. Általában elmondható, hogy a gyerekek felszínesebb jellemzőket említettek, mint a szülők.

Gyerekek

Akárcsak a tévéműsorok esetében, a kibeszélő show-kat illetően is tényeket említettek inkább a 12 évesek, mint értékelő véleményeket. Az értékelés általában megrekedt a tetszés/nem tetszés kinyilvánításának szintjén. Természetesen a tények, a műsorok objektív jellemzőinek megfogalmazása is sejtet bizonyos értékelő viszonyulásokat.

A budapesti gyerekek esetében ezt egyetlen szóval megragadva idegenkedésnek lehetne nevezni, méghozzá a show-kban (és itt elsősorban a Balázsról és a Mónikáról van szó, hiszen elsősorban ezeket nézik) megjelenő témák és emberek, az emberek viselkedése iránt. Mind a témák, mind a viselkedésformák közül az extrémeket sorolják föl (természetesen ez azt is jelentheti, hogy minden téma és általában a műsorokban megjelenő viselkedésformák

extrémek), a szereplő vendégeket „primitívnek”, „nevetségesnek” találják, általában a műsorokat pedig „értelmetlennek”, amiket ugyanakkor „néz az ember, hogy röhögjön”. Még a nézői reakciókat sem találják természetesnek, s ez át is vezette őket annak a gyanúnak a megfogalmazásához, hogy ezek a műsorok azért olyanok, amilyenek (primitívek, nevetségesek), mert mind a vendégeket, mind a közönséget megfizetik, vagyis tulajdonképpen a valóságként megjelenő történetek, személyek nem is annyira valóságosak, de legalábbis semmiképp sem az átlagosat, általánosat, hanem az extremitásokat jelenítik meg:

„A Mónikában néha primitív mindegyik ember. Én úgy tudom, hogy fizetnek nekik, és minden jöttment odamegy.”

„A tapsolásért is fizetnek. ... Tapsolnak az emberek, azt bevágják. Szóval nem is akkor tapsolnak, nem is abban a teremben.”

(budapesti gyerekek)

Egyetlen félmondat erejéig (és az erre adott helyeslő reakciók alapján) úgy tűnt, kellemetlennek találják, hogy gyermek létükre a szexualitásról szóló műsorokat „kell” nézniük, s ez elsősorban akkor domborodik ki számukra, amikor szüleikkel együtt nézik a talk-show-kat. Mindezek ellenére úgy tűnt, alapvetően szeretik ezeket a műsorokat a budapesti gyerekek, elsősorban azért, mert viccesek, nevetségesek.

A salgótarjáni gyerekek elsősorban a talk-show-kban megjelenő viselkedésformákat és szituációkat, történeteket sorolták föl (*beszélgetés, veszekedés, kibékülés, szakítás, verekedés, szörnyűködés, idegesség, sírás, taps, fújolás, ajándékozás, harag, kibeszélés, bevallás, hazugság, titkok*), sokkal kevésbé volt hangsúlyos az ő esetükben a saját érzelmek, vélemények, attitűdök megjelenése. Ugyanakkor – elsősorban a nonverbális kommunikáció szintjén – az ő esetükben is érzékelhető volt egyfajta idegenkedés, ami ez esetben kimondottan abból fakadhatott, hogy életkorukból adódóan ők még nem tudják átélni, ennél fogva tehát megérteni sem a szereplők történetét.

Az egyik salgótarjáni kislány összefoglalóan úgy fogalmazta meg a talk-show-k lényegét: „minden ember kibeszéli a saját magánéletét”. Annak ellenére, hogy sem elítélőleg, sem helyeslőleg nem nyilatkozott erről a tényről, érzékelhetően idegen számára ez a viselkedés, s mint a későbbiekben kiderült, valóban érthetetlenek, egyes esetekben már-már tolerálhatatlanok számukra a vendégek nyilvánosság előtti magánélet-feltáró megnyilatkozásai.

Szülők

Óriási eltérés volt tapasztalható a salgótarjáni és a budapesti szülők asszociációinak jellege között. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy valóban teljesen másképp, más dimenziókban gondolkoznak a talk-show-król: elképzelhető, a korábban – a televízió-nézéssel, tévéműsorokkal kapcsolatos asszociációk során – fölvetett témák, gondolatok terelték a két csoportot teljesen eltérő irányba.

A budapesti szülők elsősorban a saját talk-show nézésükhöz köthető érzéseket (*izgalmas, mérgeződés*), gondolatokat (*kiadagolt mindennapi izgalom, érdekesség*), szituációkat („*délutáni pihenés – közben el is alszik az ember*”, *rossz időtöltés*) és motivációs tényezőket (*kíváncsiság, pihenés, szórakozás, tájékozódás*) idézték föl. Itt is, akárcsak a gyerekeknél, egy fél mondat erejéig megjelenik – rosszalló felhanggal – a „más életében vajakálás”.

Talk-show témákat maguktól – szemben a gyerekekkel – nem soroltak föl a budapesti (sem a salgótarjáni) szülők. Kérésre elsősorban a szexualitás, a többségtől eltérő szexuális magatartások, valamint az erőszak köré csoportosítható témákat sorolták föl.

Annak ellenére, hogy nonverbális jelekből egyértelműen érezhető volt a budapesti szülők rosszallása a szexualitás és az agresszió köré csoportosuló témákkal, valamint a műsorban élőben is megnyilvánuló agresszivitással szemben, ezt verbálisan, explicit módon nem fejtették ki.

A salgótarjáni szülők esetében egészen más volt a helyzet. Nemcsak elítélőleg nyilatkoztak a show-k (és itt szinte kizárólag a Mónikáról és a Balázs show-ról van szó) témáiról, megközelítésmódjáról és a bennük megnyilvánuló viselkedésformákról, de – külön kérdés nélkül – azt is kifejtették, hogy mennyiben és milyen módon hatnak ezek károsan nemcsak a gyerekekre, de az egész (tévénéző) társadalomra is. (Fontos, hogy továbbra is a „kibeszélő típusú talk-show” kifejezés által indított asszociációkról van szó, vagyis a gyerekeket érintő problémákról még nem hangzott el kérdés.) Nemcsak elítélő véleményüket, de a talk-show-kkal kapcsolatos preferenciáikat, illetve az esetenként (főleg a Jakupcsekben) előforduló pozitívumokat is megemlítették már ebben az első, asszociációs „körben”. A témák közül az agressziót, a szexet, a meztelenséget, a párkapcsolatok eseményeit és a családi problémákat emelték ki. Ahogy az egyik salgótarjáni anyuka fogalmazott: „*a témája is mindig ugyanaz, csak másképp van fogalmazva*”.

A felvonultatott témákban kevésbé, a megközelítésmódban viszont annál élesebb különbséget látnak az RTL Klub és a TV2 talk-show-i között a salgótarjáni szülők. Annak ellenére, hogy a Jakupcsekben is téma például a gyerekbántalmazás, „*az egészből a családközpontúság, a szeretet domborodik ki mégis*”.

A Jakupcseknek egészen más célokat is attribuíálnak, mint a másik két show-nak. Míg a TV2 beszélgető műsoráról úgy vélik, jó mintát próbál adni, addig a másik két talk-show-nak manipulatív szándékot tulajdonítanak:

„Agymosás. Az ember mindennapos problémákkal küzd, ennél százszor nagyobbakkal. Tudjuk, milyen sorsok vannak, és akkor még itt is töményen kapja az ökörséget az ember. A napi gondok, meg a megélhetés – és akkor azzal bombáznak, hogy a tied az semmi, ez a sok hülyeség, ez a valódi. Mintha üríteni akarnák az agyunkat. A Mónika-show tipikusan ilyen. ... Tisztára mosni a tudatot. ... Orrodnál fogva vezetnek, de nem baj, mert te nem törődsz vele, mert ott a szappanoperád, meg ott van minden, különben meg jól érzed magad a bőrödben, mert van neked min szórakozzál.”

(salgótarjáni szülők)

Célján és megközelítésmódján kívül megjelenítésében, a beszélgetés és a műsorvezetés stílusában is problémásnak találták a salgótarjáni szülők a talk-show-kat – ez is elsősorban az RTL Klub két műsorára vonatkozott, amit szembe is állítottak a Jakupcsekkel:

„A Jakupcsekben próbálják megbeszélni a dolgokat, kimondottan jó mintát próbálnak közvetíteni. A gyerek, ha nézi, értelmes, normális embereket lát, van stílus, önkifejezés, normális emberi nyelven beszélnek. A Mónikában azt sem érti az ember, hogy mit mondanak, csak azt, amikor kígyót-békát kiabálnak egymásra.”

(salgótarjáni szülő)

Vélemények a kibeszélő show-król

Bár nehéz megtenni, a talk-show-kkal kapcsolatos nézeteket, véleményeket, attitűdöket most mégis aszerint fogjuk szétválasztani, hogy tetszést, szimpátiát, vagy pedig averziót fejeznek-e ki.

A fókuszcsoporthoz tapasztalatai alapján a nézők – úgy a gyerekek, mint a felnőttek – műsorokkal szembeni attitűdjei, a tetszés és nem tetszés, a helyeslés és ellenzés kifejeződései

különböző dimenziókba rendeződnek. Két dimenziót különböztethetünk meg: az egyik a racionalitás, a másik az értékelt jelenség mibenlétének dimenziója. A kialakuló és megfogalmazódó vélemények tehát 1. részben érzelmi indíttatásúak, részben annak többé-kevésbé racionális megítélésén alapulnak, hogy a műsorok adott jellegzetessége a gyerekek és általában a közönség szempontjából hasznos vagy káros hatású-e; 2. vonatkoz(hat)nak egyrészt a műsorok megközelítésmódjára és céljára, másrészt azok tematikájára, illetve (harmadrészt) az „előadásmódra”, vagyis a műsorvezető, a vendégek és a közönség viselkedésére. E szempontokon felül természetesen megkülönböztethetjük a véleményeket aszerint is, hogy végeredményben negatív vagy pozitív kicsengésűek-e.

A gyerekek alapvetően kevésbé nyilvánították ki szubjektív véleményüket, a műsorokkal kapcsolatos értékítéleteik sokkal inkább aszerint születtek, hogy az éppen szóban forgó jelenség a „közmegegyezés” szerint negatívnak vagy pozitívnak számít-e.

Negatív vélemények: ami felháborító, ami nem tetszik és ami káros

A gyerekek általában kevés dologról állították, hogy felháborító, még kevesebbről, hogy káros. Kevés kivétellel a „nem tetszik”, „nevetséges” kategóriával illették azokat a műsorokat és műsor-elemeket, amelyek valamilyen értelemben negatívak számukra, taszítják őket.

A felnőttek ezzel szemben igen határozottan fejtették ki véleményüket, felháborodásuknak adtak hangot bizonyos dolgokkal, így a talk-show-k témáival és a bennük szóban és tettben megnyilvánuló agresszióval szemben.

A műsor megközelítésmódja

A családi problémák nyilvánosság elé tárása a fókuszcsoporthoz résztvevőinek nagy részében ellenérzéseket kelt. Ez a gyerekeknél annyit jelent általában, nem tudják megérteni, mi motiválhat embereket arra, hogy a magánéletük részleteit a nyilvánosság elé tárják. Kevesen vannak köztük, akiknek kifogásuk van az ellen, hogy ilyen tematikájú műsorok legyenek a tévében, inkább csak valami meghatározhatatlan szégyenérzet-féle keríti őket hatalmukba, amikor túlságosan feltárukozó szereplőket látnak a talk-show-kban. A felnőttek ezzel szemben kifejezetten ellenzik, hogy ilyesmi jelenjen meg, főleg kora délután a tévében.

A gyerekek – úgy a budapestiek, mint a salgótarjániak – úgy vélték, hogy a magánélet részletei, főleg a problémák, nem valók a televízió nyilvánossága elé. Nehezen tudják megérteni, hogy miért vállalkozik valaki egy ilyen beszélgetésre, ők maguk semmiképpen sem mennének el. Kétféle magyarázatot tudnak adni arra, hogy mi motiválhatja a vendégeket a részvételre, magánéletük titkának feltárására: az exhibicionizmust és a pénzt.

Ugyanakkor tisztában vannak vele, hogy igazából nem a vendégeken, hanem a műsorok alapkonceptióján, a szerkesztői-műsorvezetői szándékon múlik a műsorok magánélet-orientáltsága. A gyerekek közül néhányan hangsúlyozták is a műsorvezető felelősségét azért, hogy ilyen kellemetlen, méltatlan helyzetbe hozza vendégeit.

A szülők véleményében kétféle szempont érvényesült: egyrészt a saját nézői szempontjuk, másrészt a tévéző gyerek szülőjének szemszöge. A véleményekből kitűnik, hogy nemcsak egyszerűen nem tetszik nekik ez a megközelítés – tulajdonképpen maga a műsortípus –, hanem morálisan is elítélik. Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy ugyanakkor a fókuszcsoporthoz résztvevői mindannyian néznek – és az utóbbi időben is láttak – legalább egyet a három talk-show közül.

A tévéző gyerek szülőjének szempontjából is kritikát fogalmaztak meg a szülők a kibeszélő show-k megközelítésmódjával, a műsor alapjellemezőjével, a *hétköznapi* emberek magánéletének nyilvánosság elé tárásával szemben. Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy több szülő viszont kimondottan jónak tartja, ha – megfelelő tálalásban – megismerhetjük

hétköznapi emberek véleményét, életét a televízióból.

A kibeszélő show-k témáival szembeni averziók

Mind a gyerekek, mind a szülők meglátása szerint a kibeszélő show-k zöme a szexualitás, az erőszak, a különböző deviáns viselkedések témája körül forog. Ezeken kívül viszonylag hangsúlyosan jelenik meg a párkapcsolati és családi problémák kibeszélése. Mindezekkel szemben alapvetően negatív érzelmeket tanúsítottak a fókuszcsoporthoz tartozók, ám különböző szempontokból és módokon tették ezt. A gyerekekre inkább az volt a jellemző, hogy bizonyos témák megjelenése miatt kellemetlenül érezték magukat, és csak kevesen voltak közöttük, akik valamilyen racionális alapon ítélték el az egyes kérdéskörök nyilvános tárgyalását. A szülők a témákkal kapcsolatban is tudatosabban, reflexívebben viszonyultak a műsorokhoz. Akárcsak a műsorok alapvető megközelítésmódját, „célját tekintve”, a témákat illetően is két szempontból: a saját tévézői, illetve a tévéző gyerek szülőjének szemszögéből ítélték meg párhuzamosan a talk-show témákat.

A budapesti gyerekek esetében érdekes volt, hogy egyrészt úgy gondolják, olyan témák vannak ezekben a műsorokban, amelyek nem kisgyerekeknek (náluk kisebbeknek) valók, másrészt úgy vélik, bizonyos, főleg a Balázs show-ban megjelenő „fiatalos” témák a felnőttek számára kellemetlenek vagy elítélendők lehetnek. Olyanok is voltak ugyanakkor, akik úgy érezték, hogy nekik maguknak sem valók ezek a témák, nem azért, mert károsak volnának, hanem azért, mert nem érintik őket, ebből kifolyólag kevésbé érdeklik, esetenként zavarba hozzák őket a 18-20 évesek számára már releváns kérdéskörök. Ám ha kevésbé „durva” témák lennének, az unalmas lenne szerintük, „*azon nem lehet röhögni*” (budapesti gyerek).

A salgótarjáni gyerekek sokkal inkább tartottak fölháborítónak, illetve esetenként károsnak bizonyos témákat, mint a budapestiek (ami nem jelenti azt, hogy ez a vélemény összefügg a lakóhellyel, a két beszélgetés menete is vezethetett ehhez a különbséghez). Egyetértés alakult ki a salgótarjáni 12 évesek között abban, hogy a pedofília és a homoszexualitás témáját nem kellene tévéműsorban boncolgatni, mert az emberek „*kíváncsiak lesznek, ki akarják próbálni. Ugyanez van a lesbikussággal*” (salgótarjáni gyerekek). Úgy tűnt, hogy azoknak a dolgoknak a megjelenését tartják rossznak, esetenként fölháborítónak, amik maguk is „rossz dolgok”, még a betegségét is.

A szülők úgy látják, hogy épp a műsorok által felvonultatott témák és történetek fejtik ki a legkárosabb hatást, elsősorban a gyerekekre, de a felnőttekre is. Egyesek, akárcsak a gyerekek, egyszerűen úgy gondolják, hogy a bemutatott életmódok, viselkedésformák kíváncsivá teszik a gyerekeket, és ezek kipróbálására sarkallják őket; vagy akár egyszerűen csak nem gondolják, hogy ezeket a dolgokat a gyerekeknek látniuk kéne.

Többen a szülők közül ennél differenciáltabban látták a helyzetet. Egyrészt úgy vélték néhányan, hogy nyugodtan lehet a homoszexualitásról is beszélni a tévében, sőt, kimondottan jó lehet, ha szóba jön, mert így ez beszélgetést indíthat el a gyerek és szülője között egy olyan jelenségről, amiről muszáj, hogy a gyerek tudjon. Persze nem mindegy, hogy milyen formában jelenik meg a téma a képernyőn, milyen stílusban beszélnek például a homoszexualitásról. Másrészt néhányan valamivel kifinomultabb hatásmechanizmust tulajdonítanak a talk-show-kban bemutatott témáknak annál, mint hogy „*amit az ember szemé előtt lát, vagy azt kívánja, vagy azt csinálja*”. Többen attól tartanak, hogy a gyerekek, akik még nem tudják megérteni, így tehát földolgozni sem azokat a dilemmákat, problémákat, amelyekről a műsorokban megjelenő vendégek beszámolnak, a saját életükre vonatkozóan esetleg rosszul értelmezik ezeket.

Negatív vélemények a műsorok hangvételéről

A legtöbb averzió a szülőkből a csúnya, trágár beszéddel szemben születik. Nemcsak a szülőket, de a gyerekeket is megbotránkoztatja, hogy a műsorokban a konfliktusokra az egyetlen „megoldási” mód a veszekedés, a kiabálás és egyre gyakrabban (és újabban a Jakupcsekben is néha) a verekedés.

A budapesti gyerekekkel folytatott beszélgetés során az a hangulat alakult ki, miszerint a műsorokban zajló verekedések tulajdonképpen inkább viccesek, mint fölháborítóak.

A megkérdezettek nagy mértékben a műsorvezetőt, illetve a műsor általa közvetített koncepcióját teszik felelőssé a talk-show-k hangvételéért. A műsorvezetőket – ki Mónikát, ki Balázst, ki Jakupcseket – nemcsak ezért ítélik el, hanem azért is, ahogyan a vendégeikkel bántanak.

A legnagyobb problémának azt látják a szülők, hogy hamis, nem működő konfliktuskezelési mintákat kapnak a gyerekek ezektől a műsoroaktól. Különösen rossznak találják, hogy a gyerekek „eltanulják”: bárkiről és bármiről bármilyen rövid idő alatt véleményt lehet mondani, ítélni lehet felette. Nemcsak a szülőkből, de a gyerekekben is negatív visszhangra talál ez a képernyőn megjelenő véleményalkotási gyakorlat.

Egységesen úgy gondolták mind a szülők, mind a gyerekek, hogy tulajdonképpen ezekben a műsorokban a hangvétel az, ami a leginkább felháborító, leginkább káros. A témákkal önmagukban semmi probléma nem lenne, ha megfelelő módon – objektívan, értőn és toleráns módon, indulatok nélkül és több szemszögből – járnák körül őket.

Valóság vagy manipuláció/fikció

Az egyes csoportokban egyetértés alakult ki annak megítélésében, hogy a szövegek betanultak-e vagy sem. Ahogy a salgótarjáni szülők megfogalmazták: „*lehet érezni, hogy nekik az a szöveg be van tanulva. Lehet, hogy ők maguknak otthon leírták*”, illetve „*szó szerint nagyon be vannak tanítva, hogy mit mondanak*”.

A szülők között egyetértés mutatkozott abban, hogy a műsor történetei és szereplői kitaláltak, sőt a szülők abban is egyetértettek, miszerint a közönség ezzel a ténnyel tisztában van.

„*Nem verhetik meg, mert akkor nem is csinálnák ezt a műsort. Ezt mind előre megtervezik, hogy mi lesz a műsor, milyen emberekkel. Hidd el, hogy ez nem igaz ez az egész. Tudják az emberek is, hogy nem igazi az egész.*”

Mind a gyerekek, mind a felnőttek úgy érzik, van valami kimódolt, nem valószerű, a hétköznapok valóságától távol álló a talk-show-kban – úgy a bennük megjelenő történetekben, mint a szereplőkben és a műsorvezető viselkedésében. Ám ez a gyanú nem feltétlenül vezet odáig, különösen a gyerekek esetében nem, hogy ebben manipulatív szándékot véljenek felfedezni.

A műsorok „utóélete”

A műsorok utóélete – ahogy azt láttuk – azért lehet fontos, mert ennek során dől el, hogy a tévéműsorok hogyan és milyen mértékben befolyásolják a gyerekeket. Mind a gyerekek, mind a szülők beszámolóiból azt kell gondolnunk, anélkül, hogy a szülő segítséget nyújtana a talk-show-k által adott élmények feldolgozásában, reflektálatlanul marad(ná)nak az ott elhangzó „igazságok”, megismert „valóságok”.

„Van meghatározó történet a Balázsban is, én legalábbis mindig azt fogom ki. Elgondolkodtató inkább a felnőtteknek van, mert ők sokkal jobban ismerik a világot. Sokkal több évet élt le, sok dolgot megismert, és neki [édesanyjának] szerintem eléggé elgondolkodtató, de a gyerekeknek nem annyira, vagy más ésszel.”

(budapesti gyerek)

A gyerekek nagy része számára az „elgondolkodás” csak odáig terjed, hogy a történetek és a szereplők valóságosságát firtatják. Ez tulajdonképpen egy lépés afelé, hogy ne fogadják be és el reflektálatlanul a műsorok valóságképét, de arról tanúskodik: igazából nem látják, hol „lóg ki a lóláb”, mi az, ami nem hiteles a show-kban, mi az, amit nem lehet kritika nélkül elfogadni.

„Volt, hogy megerőszkolta az apja a saját gyerekeit, és akkor elgondolkodik az ember, hogy tényleg igaz volt ez, vagy csak azért mondja, hogy fizetnek neki.”

(budapesti gyerek)

A gyerekek között olyan nézetek is megfogalmazódtak, melyek szerint nemhogy kételkedni kellene a műsorok által kínált igazságokban, de akár követendő példának is kell tekinteni ezeket:

„Van, amikor segít az emberen, hogy hogyan lehet megoldani, ki hogy oldja meg, a korosztálya, ezeket a dolgokat.”

(budapesti gyerek)

A szülők is tisztában vannak vele, hogy bizonyos dolgokban mintaadónak tekintik a gyerekek azt, amit a tévében látnak. Némelyikük differenciáltabban gondolkodik a dologról: ha nem is gondolja, hogy követendő példának tekintik a talk-show-kban látott emberek – főleg a fiatalok – viselkedését, abban biztos: a kíváncsiságát fölkelte.

„Ha nem jutott volna még eszébe, hát most kipróbálja, hogy mégis milyen.”

(salgótarjáni szülő)

Nézheti-e a gyerek a kibeszélő show-kat? Mi a teendő?

A szülők már a beszélgetések elején, amikor arra kérte őket a moderátor, hogy mondják el az első öt szót, ami a tévézésről, illetve a talk-show-król eszükbe jut, kifejtették: a tévéműsorokkal az a probléma, hogy a gyerekek által is nézett műsorsávban nem nekik való, számukra káros műsorszámokat vetítenek.

„A 12 évesnek nem azt kéne látni, hogy mennek a tévébe párt keresni”

(salgótarjáni szülő)

A szülők tisztában vannak a televízió befolyásával, éppen ezért nagyon fontosnak tartják, hogy csak szigorú rostán átmenő műsorok kerüljenek adásba olyankor, amikor a gyerekek – feltehetőleg felügyelet nélkül – ülnek a tévé előtt.

„Az amerikai pszichológusok 20 éve kongatják a vészharangot, hogy a gyerekeinket túl korán magukra hagyjuk. És ha mérgezzük a lelküket, nem tudja hová tenni az értékeket. Nem szabad magukra hagyni a gyerekeinket, és a tévé valahol ezt sugallja, hogy milyen nagy, milyen önálló.”

(salgótarjáni szülő)

Több megoldást is elképzelhetőnek tartanak a szülők. Az egyik vélemény szerint ...

„Hiányzik valami utóvéleményezés talán. Megszakad: lement a beszélgetés, mindenki elmondta a véleményét, üvöltözött, ahogy akart, mondott, amit akart, és ezzel marad [a gyerek]. Most a szülőnek meg a pedagógusnak vagy van ideje vagy nincs, hogy elmondja, hogy ez mennyire jó és mennyire nem. Talán ha kicsengene a tévéből valami utólagos vélemény...”

(budapesti szülő)

Általános vélekedés, hogy azért kellene a televízióknak magukra vállalniuk ezt a felelősséget, mert a mai világban, a magas munkanélküliségi arány mellett, a szülők nem merik megtenni, hogy ne dolgozzanak addig, ameddig a főnökük, munkaadójuk igényli. Így a gyerek – annak ellenére, hogy ezt senki sem tartja helyesnek – sokat van egyedül, így egyedül nézi a tévét és egyedül is gondolkozik el az ott hallottakon/látottakon. A másik gond a gyerekek és szülők között a tévéműsorokban megjelenő, többé-kevésbé tabunak számító témák esetén az, hogy a gyerekek szüleik előtt zavarba jönnek, nem akarnak beszélni ezekről: inkább a kortárs csoportban „dolgozzák föl” – így azonban végképp kicsúsznak a szülő ellenőrzése alól.

A legegyszerűbb megoldásnak azt tartanák, ha kora délután csak olyan műsorszámok mehetnének adásba, amelyek minden kétséget kizáróan „gyerekeknek valók”, ismeretterjesztő, vagy kimondottan ifjúsági filmek.

A műsorszámok előtt megjelenő figyelmeztetések és korhatár-karikák úgy a gyerekek, mint a szülők szerint fölöslegesek, sőt, ahogyan többen is említették, a szándékolttal ellentétes hatást érnek el. A gyerekek – saját bevallásuk szerint is – kíváncsibbak azokra a műsorokra, amelyekben 18 vagy 16 éves korhatárt jelző karika van – és sokszor módjukban is áll megnézni ezeket, mert a legtöbb gyerek szobájában már van saját tévé.

„Nevetséges. Úgyis megnézi, ha akarja.”

(salgótarjáni szülő)

„Felesleges kiírni, hogy hány évesnek való, ha olyan időpontban van, amikor úgyis ott a gyerek, amikor ő van otthon inkább, és nem a szülő.”

„Ha meglátja [a 16-os, 18-as karikát], akkor hoppá! – és csillan fel a szeme. Lehet, hogy olyan álmos, hogy már elalszik, de rögtön leskelődik, és annál nehezebb lefektetni.”

(budapesti szülők)

Tizenkét éves kor után a gyerek önállóságért vívott küzdelmének része, hogy valóban egyedül nézhesse a 12 éves korhatárt jelző karikával ellátott műsorokat – pedig, ahogyan a négy fókuszcsoporthoz tartozó kiderült, a szülők joggal tartják aggályosnak, hogy gyermekük nap mint nap megnézi a kibeszélő show-kat, hiszen ők - saját bevallásuk szerint is - éretlenek még ezek kritikus befogadására.

Összegzés

A fókuszcsoporthoz résztvevői, mind a felnőttek, mind a gyerekek a talk-show-k nézői közül kerültek ki. Ennek ellenére mindkét korosztály képviselői – igaz, elsősorban a felnőttek – számtalan kivétlnivalót találtak a műsorokban.

A talk-show-k nézésének motivációs tényezői között a gyerekeknél első helyen a szórakozás áll, az, hogy éppen az elítélendőnek tartott elemek: a verekedés, az agresszivitás, a trágár beszéd, az extrém, nem mindennapos történetek „nevetségességük” folytán kellemes kikapcsolódást jelentenek a számukra. A műsorvezetők – és ebben az esetben elsősorban Mónikáról és Balázsról van szó – személyisége jelenti a másik vonzerőt a gyerekek számára.

A szülők esetében inkább a munkából való hazaérkezés utáni passzív pihenés (de nem alvás) iránti igény áll a kibeszélő show-k nézésének hátterében. Bizonyos témák kulturált megközelítése esetén ugyanakkor a hétköznapi emberek korántsem hétköznapi történeteiket érdekesnek, tanulságosnak, látókör-tágítónak is találják – ez is szerepel a show-k nézésének magyarázatai között.

A gyerekek a témák zömét érthetetlennek, a megjelenítés módját – a vendégek viselkedését – pedig megbotránkoztatónak, egyszersmind nevetségesnek találják. Kifogásuk igazából csak a Jakupcsek című műsor ellen van, mivel túlzottan komolynak, komornak tartják.

A szülők ezzel szemben éppen a másik két műsor ellen emeltek kifogást. Nem annyira a témák, mint inkább a felmutatott beszélgetési, vitatkozási, konfliktuskezelési minták azok, amelyeket elítéltek, nem képernyőre valónak tartanak.

Abban egyetértettek a szülők, ha valóban folyamatosan biztosítani tudnák, hogy a gyerekek felnőtt felügyelete és értelmező beszélgetés mellett nézzék a műsorokat, akkor a „kényesebb” témák sem feltétlenül okoznának kárt. Erre azonban több okból sincs lehetőség.

A gyerekek – ahogyan az a velük folytatott beszélgetésből kiderült – kevésbé hajlandóak ilyen témákról eszmecsere-t folytatni szüleikkel, sőt, már attól is kínosan érzik magukat, ha együtt kell nézniük a műsorokat – feltehetően azért, mert úgy a szülők, mint az éppen a serdülőkor legelején járó gyerekek számára a kamaszkor problémái, a szexualitás és a „rossz útra térés” tabu jelentenek.

A szülők úgy vélik, az ilyen tematikájú és megközelítésű műsorokat késő este kellene sugározni, amikor kicsi a valószínűsége annak, hogy a gyerekek a képernyő előtt ülnek. A korhatárokat jelző karikákat teljesen diszfunkcionálisnak tartják: a gyerekek annál inkább kíváncsiak a műsorokra, minél kevésbé „nekik való”, a felnőttek pedig nem tudnak mit kezdeni velük, ha egyszer nincsenek otthon.

Ugyanakkor olyan vélemény is megfogalmazódott, hogy ha a szülők, vagy a tanárok idejekorán elbeszélgetnének a gyerekekkel a párkapcsolatok, a szexualitás, a drogfogyasztás és a deviáns viselkedésformák problémáiról, akkor a műsorok már nem tudnának kárt tenni a gyerekek értékrendjében, világlátásában.

3. számú melléklet

1. táblázat

N = 27 339

A politikai erők médiahasználata a vizsgált műsorokban, az összes szereplés alapján
(a kormány és a pártok véleményét nyilvánító képviselőinek százalékában)

KORMÁNY/KOALÍCIÓ	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
MTV1 esti Híradó	67	70	71	65	71	70	73	75	72	70	72	71	71
MTV1 déli Híradó	57	72	63	67	65	62	60	68	62	73	66	61	65
Duna TV Híradó	65	69	64	70	61	67	65	66	67	64	68	66	66
Reggeli Krónika	63	61	67	63	64	59	63	66	64	61	63	60	63
Déli Krónika	65	68	67	71	69	63	65	67	67	71	68	73	68
Esti Krónika	64	60	65	63	64	58	61	60	63	61	69	60	63
<i>Krónikák összesen</i>	<i>64</i>	<i>63</i>	<i>66</i>	<i>65</i>	<i>66</i>	<i>60</i>	<i>63</i>	<i>64</i>	<i>65</i>	<i>63</i>	<i>67</i>	<i>64</i>	<i>64</i>
Tények (TV2)	64	73	67	64	70	67	79	81	74	69	78	64	71
RTL Klub Híradó	68	66	65	62	71	71	79	77	79	79	71	60	70
Danubius Rádió	74	77	64	64	67	70	67	67	81	73	80	70	71
Sláger Rádió	92	74	79	73	79	84	79	78	84	79	88	85	80
Jó estét, Magyarország! (TV2)	58	64	60	62	59	60	66	75	70	64	69	54	63
ATV Híradó	68	75	76	79	78	69	75	78	76	78	78	69	75
Hír TV Híradó	59	57	63	59	56	50	51	63	56	57	57	55	57
átlag	64	67	66	66	66	64	66	68	68	67	69	64	66
közszolgálati adók	64	66	66	67	65	63	64	66	66	65	68	65	66
kereskedelmi adók	65	68	67	66	68	65	69	72	72	70	71	61	68

PARLAMENTI ELLENZÉK	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
MTV1 esti Híradó	33	30	29	35	29	30	27	25	28	30	28	29	29
MTV1 déli Híradó	43	28	37	33	35	38	40	32	38	27	34	39	35
Duna TV Híradó	35	31	36	30	39	33	35	34	33	36	32	34	34
Reggeli Krónika	37	39	33	37	36	41	37	34	36	39	37	40	37
Déli Krónika	35	32	33	29	31	37	35	33	33	29	32	27	32
Esti Krónika	36	40	35	37	36	42	39	40	37	39	31	40	37
<i>Krónikák összesen</i>	<i>36</i>	<i>37</i>	<i>34</i>	<i>35</i>	<i>34</i>	<i>40</i>	<i>37</i>	<i>36</i>	<i>35</i>	<i>37</i>	<i>33</i>	<i>36</i>	<i>36</i>
Tények (TV2)	36	27	33	36	30	33	21	19	26	31	22	36	29
RTL Klub Híradó	32	34	35	38	29	29	21	23	21	21	29	40	30
Danubius Rádió	26	23	36	36	33	30	33	33	19	27	20	30	29
Sláger Rádió	8	26	21	27	21	16	21	23	16	21	12	15	20
Jó estét, Magyarország! (TV2)	42	36	40	38	41	40	34	25	30	36	31	46	37
ATV Híradó	32	25	24	21	22	31	25	22	24	22	22	31	25
Hír TV Híradó	41	43	37	41	44	50	49	37	44	43	43	45	43
átlag	36	33	34	34	34	36	34	32	32	33	31	36	34
közszolgálati adók	36	34	34	33	35	37	36	34	34	35	32	35	35
kereskedelmi adók	35	32	33	34	32	35	31	28	28	30	29	39	32

2. táblázat**N = 9 366**

*A parlamenti politikusok élőszbéli szereplései a hírműsorokban
(a nyilatkozó szereplők százalékában)*

KORMÁNY/KOALÍCIÓ	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
MTV1 esti Híradó	64	69	66	68	69	73	77	80	79	76	72	76	72
MTV1 déli Híradó	48	68	58	47	65	62	58	71	57	81	68	64	62
Duna TV Híradó	66	69	63	69	65	73	63	65	63	66	68	62	66
Reggeli Krónika	71	69	69	79	79	65	75	69	68	71	60	60	69
Déli Krónika	70	60	65	80	77	60	71	75	52	57	51	68	63
Esti Krónika	77	73	84	84	83	80	70	68	61	68	66	58	70
<i>Krónikák összesen</i>	73	70	74	81	81	72	72	70	63	68	61	60	69
Tények (TV2)	67	78	64	66	70	73	76	69	67	68	78	61	70
RTL Klub Híradó	71	70	68	72	79	81	85	87	88	87	85	69	77
Danubius Rádió	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Sláger Rádió	100	100	95	100	100	100	100	100	100	100	83	100	98
Jó estét, Magyarország! (TV2)	55	60	62	65	63	64	62	67	63	58	68	69	63
ATV Híradó	70	73	80	81	84	76	78	79	76	79	77	68	77
Hír TV Híradó	54	44	52	50	54	46	41	56	50	50	54	47	50
átlag	65	68	68	70	72	70	67	70	67	69	68	63	68
közszolgálati adók	66	69	66	70	70	72	69	71	67	70	66	64	69
kereskedelmi adók	65	66	69	70	74	68	66	70	67	69	70	61	68

PARLAMENTI ELLENZÉK	jan.	febr.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
MTV1 esti Híradó	36	31	34	32	31	27	23	20	21	24	28	24	28
MTV1 déli Híradó	52	32	42	53	35	38	42	29	43	19	32	36	38
Duna TV Híradó	34	31	37	31	35	27	38	35	37	34	32	38	34
Reggeli Krónika	29	31	31	21	21	35	25	31	32	29	40	40	31
Déli Krónika	30	40	35	20	23	40	29	25	48	43	49	32	37
Esti Krónika	23	27	16	16	17	20	30	32	39	32	34	43	30
<i>Krónikák összesen</i>	<i>27</i>	<i>30</i>	<i>26</i>	<i>19</i>	<i>19</i>	<i>28</i>	<i>28</i>	<i>30</i>	<i>37</i>	<i>32</i>	<i>39</i>	<i>40</i>	<i>31</i>
Tények (TV2)	33	22	36	34	30	27	24	31	33	32	22	39	30
RTL Klub Híradó	29	30	32	28	21	19	15	13	12	13	15	31	23
Danubius Rádió	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Sláger Rádió	*	*	5	*	*	*	*	*	*	*	17	*	2
Jó estét, Magyarország! (TV2)	45	40	38	35	37	36	38	33	37	42	32	31	37
ATV Híradó	30	27	20	19	16	24	22	21	24	21	23	32	23
Hír TV Híradó	46	56	48	50	46	54	59	44	50	50	46	53	50
átlag	35	33	32	30	28	30	33	30	33	31	32	37	32
közszolgálati adók	34	31	34	30	30	28	31	29	33	30	34	36	31
kereskedelmi adók	35	34	31	30	26	32	34	30	33	31	30	39	32

3. táblázat

A hírműsorok első húsz leggyakoribb szereplőjének neve, pártkötődése, illetve a nem párttag politikusok esetében közjogi beosztása, szerepléseinek száma és aránya, valamint nyilatkozatainak részaránya

helyezés	név	pártkötődése, közjogi beosztása	szereplések száma	szereplések aránya (%)	nyilatkozatok aránya (%) 2003
1.	Medgyessy Péter	miniszterelnök (MSZP)	2055	2,4	32
2.	Kovács László	külgügyminiszter, pártelnök (MSZP)	1139	1,4	40
3.	Gál. J Zoltán	kormányzóvivő (MSZP)	798	0,9	36
4.	Csillag István	gazdasági miniszter	668	0,8	44
5.	Orbán Viktor	pártelnök (Fidesz)	658	0,8	40
6.	László Csaba	pénzügyminiszter (MSZP)	635	0,8	37
7.	Mádl Ferenc	köztársasági elnök	622	0,7	22
8.	Juhász Ferenc	honvédelmi miniszter	550	0,7	37
9.	Kuncze Gábor	pártelnök (SZDSZ)	526	0,6	47
10.	Magyar Bálint	oktatási miniszter (SZDSZ)	480	0,6	45
11.	Lamperth Mónika	belügyminiszter	433	0,5	41
12.	Szili Katalin	az Országgyűlés elnöke (MSZP)	429	0,5	35
13.	Áder János	(Fidesz)	389	0,5	48
14.	Demszky Gábor	főpolgármester (SZDSZ)	365	0,4	53
15.	Pokorni Zoltán	(Fidesz)	339	0,4	47
16.	Varga Mihály	(Fidesz)	327	0,4	51
17.	Kökény Mihály	egészségügyi miniszter (MSZP)	313	0,4	53
18.	Rogán Antal	(Fidesz)	309	0,4	45
19.	Herényi Károly	(MDF)	298	0,4	42
20.	Gyurcsány Ferenc	ifjúsági és sportminiszter (MSZP)	298	0,4	43

A szereplők pártkötődése/közjogi beosztása az MTI „A magyar közélet kézikönyve” alapján készült.

Nézettségi és hallgatottsági adatok

4/a. táblázat

Az országos sugárzású televíziós csatornák hírműsorainak nézettsége havi bontásban

műsor címe	Súlyozott nézettség a teljes lakosság körében (AMR)		közönségarány (SHR)	a műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya (ATS)
	százalék	fő		
2003. január				
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	16,1	1 516 984	33,2	73,7
TV2 Tények (18 ³⁰)	19,2	1 806 156	39,5	74,2
MTV Híradó (19 ³⁰)	11,8	1 111 534	21,8	66,4
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	4,1	387 014	29,6	50,6
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,2	113 981	2,8	51,5
Magyar ATV Híradó (19 ³⁰)	1,1	103 103	2,1	52,0
TV2 Jó estét, Magyarország!	4,7	439 064	31,7	57,7
2003. február				
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	15,1	1 417 750	31,7	70,7
TV2 Tények (18 ³⁰)	17,1	1 610 676	36,0	73,0
MTV Híradó (19 ³⁰)	11,5	1 083 666	21,7	66,0
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	3,9	367 774	28,2	49,7
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,3	117 746	2,9	54,0
Magyar ATV Híradó (19 ⁰⁰)	1,1	106 016	2,2	50,8
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	3,0	283 475	32,3	63,6
2003. március				
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	15,3	1 436 996	34,6	71,7
TV2 Tények (18 ³⁰)	15,0	1 413 366	33,9	74,2
MTV Híradó (19 ³⁰)	11,6	1 091 152	22,6	65,6
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	3,9	367 774	28,2	49,7
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,2	110 348	3,0	47,6
Magyar ATV Híradó (19 ⁰⁰)	1,0	97 141	2,1	51,3
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	3,9	367 532	29,7	61,0
2003. április				
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	13,0	1 226 296	36,6	71,7
TV2 Tények (18 ³⁰)	12,2	1 145 596	34,1	73,9
MTV Híradó (19 ³⁰)	9,6	907 526	21,9	64,3
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	2,9	269 313	27,3	49,4
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,1	99 269	3,5	51,3
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	4,8	448 167	30,1	60,2
2003. május				
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	10,8	1 019 274	36,6	73,0
TV2 Tények (18 ³⁰)	10,2	959 359	34,4	72,3
MTV Híradó (19 ³⁰)	7,7	723 226	21,1	63,5
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	3,2	297 193	29,1	49,9
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	0,9	80 209	3,3	50,1
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	2,8	266 294	31,6	67,3

2003. június				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	10,1	949 793	35,8	74,1
TV2 Tények (18 ³⁰)	10,2	963 601	36,1	70,1
MTV Híradó (19 ³⁰)	6,5	607 405	19,2	60,3
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	30,3	310 800	26,1	49,7
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	0,9	86 913	3,7	51,9
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	4,6	429 453	28,7	58,9
2003. július				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	9,1	857 111	30,5	73,9
TV2 Tények (18 ³⁰)	12,0	1 131 506	40,0	70,9
MTV Híradó (19 ³⁰)	7,5	695 775	20,3	63,5
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	3,7	347 608	25,9	50,1
Duna TV Híradó (20 ⁰⁰)	0,7	62 885	2,7	67,5
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	5,0	466 406	28,8	58,9
2003. augusztus				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	8,7	823 045	29,4	74,9
TV2 Tények (18 ³⁰)	12,9	1 218 233	43,4	71,9
MTV Híradó (19 ³⁰)	6,8	644 256	19,5	63,8
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	3,7	347 424	24,7	48,1
Duna TV Híradó (20 ⁰⁰)	0,5	51 328	2,1	67,2
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	5,0	474 361	28,3	56,5
2003. szeptember				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	12,2	1 149 391	34,8	75,0
TV2 Tények (18 ³⁰)	14,4	1 354 357	41,0	74,5
MTV Híradó (19 ³⁰)	7,8	735 504	17,8	58,4
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	2,7	258 565	26,9	48,3
Duna TV Híradó (20 ⁰⁰)	0,4	35 952	1,3	70,0
TV2 Jó estét, Magyarország! (22)	4,2	393 593	27,5	58,6
2003. október				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	15,6	1 465 271	36,2	72,5
TV2 Tények (18 ³⁰)	16,8	1 581 113	39,3	76,7
MTV Híradó (19 ³⁰)	8,7	814 602	17,2	62,1
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	2,8	263 583	24,7	46,7
Duna TV Híradó (8 ⁰⁰)	0,8	78 183	2,2	44,3
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	3,4	320 514	28,8	62,4
2003. november				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	17,5	1 647 940	37,6	75,7
TV2 Tények (18 ³⁰)	17,2	1 320 225	36,9	76,8
MTV Híradó (19 ³⁰)	9,1	852 803	17,4	64,3
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	3,0	280 289	26,9	50,0
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,1	100 104	2,5	47,6
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	3,5	331 031	29,5	63,1

2003. december				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	17,7	1 670 416	38,0	76,4
TV2 Tények (18 ³⁰)	17,5	1 649 438	37,4	77,3
MTV Híradó (19 ³⁰)	8,0	754 446	15,4	63,3
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	3,2	301 267	23,5	78,2
Duna TV Híradó (18 ⁰⁰)	1,2	110 653	2,7	48,3
Magyar ATV Híradó (19 ³⁰)	0,9	87 021	1,9	52,5
TV2 Jó estét, Magyarország! (23 ⁰⁰)	3,1	292 016	28,3	63,2
2003. éves átlag				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
RTL Klub Híradó (18 ³⁰)	13,5	1 274 726	34,8	73,6
TV2 Tények (18 ³⁰)	14,6	1 370 382	37,6	73,8
MTV Híradó (19 ³⁰)	8,7	817 679	19,4	62,5
MTV Híradó (12 ⁰⁰)	3,5	325 096	27,1	79,3
Duna TV Híradó (19 ⁰⁰)	0,9	87 298	2,7	54,3
Magyar ATV Híradó (19 ⁰⁰) ¹	1,0	98 320	2,1	51,7
TV2 Jó estét, Magyarország! (22 ⁰⁰)	4,0	379 594	29,5	60,8

- **AMR:** a műsor nézőinek teljes lakosságon belüli részaránya viszonyítva a nézésével eltöltött idő hosszához, például: ha egy néző a műsorszám 50 százalékát látta, akkor csak „fél nézőnek” számít,
- **SHR:** a műsor nézőinek aránya az adott intervallumban televíziót (illetve videót nézők) csoportján belül,
- **ATS:** műsor teljes adásidőjéből egy nézőre jutó nézett idő százalékos aránya.

¹ Magyar ATV Híradójára vonatkozóan nincsenek adatok a 2003. április és november közti időszakra

4/b. táblázat

Az országos sugárzású televíziós csatornák politikai magazinműsorainak nézettsége havi bontásban

műsor címe	Súlyozott nézettség a teljes lakosság körében (AMR)		közönségarány (SHR)	a műsor egy nézőjére jutó nézett idő százalékos aránya (ATS)
2003. január				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV A hét	6,0	562 554	10,3	39,6
MTV Este	3,3	310 638	10,9	38,2
MTV Nap-kelte	3,1	287 323	34,7	27,6
Duna TV Indul a nap	0,2	20 819	3,1	9,4
RTL Klub Országház	1,8	165 098	22,7	66,3
TV2 Jó reggelt, Magyarország!	1,5	136 908	17,1	40,2
TV2 Napló	25,2	2 374 720	43,5	57,5
Magyar ATV Más-nap	0,3	28 848	2,7	10,8
2003. február				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV A hét	5,3	501 777	9,4	35,5
MTV Este	3,1	291 612	11,6	41,5
MTV Nap-kelte	3,3	315 285	34,0	27,6
Duna TV Indul a nap	0,2	22 796	3,0	9,3
RTL Klub Országház	1,9	179 508	23,7	64,7
TV2 Jó reggelt, Magyarország!	1,5	139 622	15,4	39,4
TV2 Napló	23,3	2 196 208	40,9	56,2
Magyar ATV Más-nap	0,3	23 743	2,0	9,6
2003. március				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV A hét	6,4	602 224	11,7	35,2
MTV Este	3,8	358 047	13,5	43,3
MTV Nap-kelte	3,3	308 775	31,3	26,7
Duna TV Indul a nap	0,3	24 106	3,1	9,2
RTL Klub Országház	1,5	139 012	26,9	72,7
TV2 Jó reggelt, Magyarország!	1,5	142 044	15,2	37,3
TV2 Napló	20,9	1 963 321	38,1	54,4
Magyar ATV Más-nap	0,3	31 555	2,6	10,8
2003. április				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV A hét	5,1	480 631	8,5	30,7
MTV Este	3,9	364 237	10,8	45,8
MTV Nap-kelte	2,9	276 607	33,8	26,7
MTV A szólás szabadsága	8,4	789 857	16,7	33,3
Duna TV Indul a nap	0,2	18 674	2,8	8,8
RTL Klub Országház	1,4	131 040	23,8	69,2
TV2 Napló	17,0	1 604 195	34,6	52,3

2003. május				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,2	395 503	11,6	46,1
MTV Nap-kele	2,6	242 486	32,6	26,8
MTV A szólás szabadsága	7,1	664 102	16,5	34,2
Duna TV Indul a nap	0,2	17 669	2,9	10,2
RTL Klub Országház	1,4	136 004	29,0	72,5
TV2 Napló	12,7	1 197 268	32,0	50,1
2003. június				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,9	464 495	13,7	49,4
MTV Nap-kele	2,4	221 768	32,7	26,8
MTV A szólás szabadsága	7,0	656 781	17,8	33,4
Duna TV Indul a nap	0,2	15 079	2,7	9,4
RTL Klub Országház	1,4	131 541	22,0	67,0
TV2 Napló	12,6	1 183 391	34,3	47,3
2003. július				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,5	426 082	14,9	51,9
MTV Nap-kele	2,5	239 325	35,3	28,0
MTV A szólás szabadsága	10,4	982 255	22,2	47,5
Duna TV Indul a nap	0,1	14 022	2,6	10,2
RTL Klub Országház	–	–	–	–
TV2 Napló	14,2	1 332 582	38,7	53,2
2003. augusztus				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,0	374 716	14,4	50,5
MTV Nap-kele	2,6	244 415	35,0	27,2
MTV A szólás szabadsága	10,8	1 014 005	25,1	52,8
Duna TV Indul a nap	0,1	13 810	2,6	10,5
RTL Klub Országház	–	–	–	–
TV2 Napló	17,0	1 603 456	44,2	57,0
2003. szeptember				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,9	375 482	12,4	51,6
MTV Nap-kele	2,8	264 672	35,2	27,4
MTV A szólás szabadsága	11,1	1 041 761	25,7	56,7
Duna TV Indul a nap	0,2	17 193	2,7	10,7
RTL Klub Országház	1,4	132 081	34,1	86,8
TV2 Napló	17,5	1 648 620	39,0	52,1
2003. október				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,4	410 737	12,5	52,5
MTV Nap-kele	2,9	270 943	32,2	26,4
MTV A szólás szabadsága	10,3	971 491	24,6	53,7
Duna TV Indul a nap	0,2	20 544	2,8	9,8
RTL Klub Országház	0,8	79 560	20,2	77,6
TV2 Napló	21,8	2 056 542	41,2	57,6

2003. november				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,2	399 991	11,9	51,8
MTV Nap-kele	3,1	295 147	33,3	27,9
MTV A szólás szabadsága	10,2	958 988	24,6	55,3
Duna TV Indul a nap	0,2	22 057	2,8	10,4
RTL Klub Országház	1,2	114 074	24,4	71,7
TV2 Napló	24,6	2 319 111	43,8	62,8
2003. december				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV Este	4,6	435 202	13,0	52,0
MTV Nap-kele	3,1	296 174	33,3	28,3
MTV A szólás szabadsága	10,1	950 336	22,4	50,1
Duna TV Indul a nap	0,2	21 725	2,8	10,2
RTL Klub Országház	1,6	146 739	29,1	70,9
TV2 Napló	23,1	2 178 729	41,1	38,1
2003. éves átlag				
	<i>százalék</i>	<i>fő</i>	<i>százalék</i>	<i>százalék</i>
MTV A hét (2003. I-IV.)	5,8	549 603	10,5	36,1
MTV Este (2003. év)	4,0	378 020	12,5	47,4
MTV Nap-kele (2003. év)	2,9	271 694	33,5	27,3
MTV A szólás szabadsága (2003. IV-XII.)	9,1	855 887	21,1	44,5
Duna TV Indul a nap (2003. év)	0,2	19 080	2,9	9,8
RTL Klub Országház (2003. I-VI., IX-XII.)	1,5	136 988	25,1	71,3
TV2 Napló (2003. év)	19,1	1 798 341	39,6	54,8
Magyar ATV Más-nap (2003. I-III., XII.)	0,3	24 143	2,1	10,4

- **AMR:** a műsor nézőinek teljes lakosságon belüli részaránya viszonyítva a nézésével eltöltött idő hosszához, például: ha egy néző a műsorszám 50 százalékát látta, akkor csak „fél nézőnek” számít,
- **SHR:** a műsor nézőinek aránya az adott intervallumban televíziót (illetve videót nézők) csoportján belül,
- **ATS:** műsor teljes adásidejéből egy nézőre jutó nézett idő százalékos aránya.

5. táblázat

Az elemzett rádiós hírműsorok hallgatottsága 2002-ben (minta: az ország 14 év feletti népessége, index: RCH%)

	Reggeli Krónika	Déli Krónika	Esti Krónika	Danubius Rádió	Sláger Rádió
január	6,6	10,1	3,1	4,4	4,9
február	8,6	9,9	3,5	4,5	5,4
március	8,5	10,4	2,8	4,6	5,3
április	7,8	10,2	3,3	4,1	5,8
május	7,9	9,6	2,6	4,4	6,2
június	7,7	10,7	2,4	3,4	5,4
július	7,9	10,4	3,0	4,8	4,2
augusztus	7,9	10,0	2,7	4,6	5,7
szeptember	9,3	10,7	3,5	4,5	6,5
október	8,5	10,2	3,4	5,4	6,3
november	7,7	10,9	3,5	4,6	6,4
december	7,6	10,7	3,2	4,8	6,5

Forrás: Gallup-MediaMonitor

4. számú melléklet:

A médiapiac elemzése

(A Gazdaságkutató Intézet tanulmánya)

Bevezetés

Jelen elemzésünket **négy**, az elektronikus médiumok szempontjából **alapvető jelentőségű tényező** hatására koncentráltuk. Ezek:

- **általános gazdasági háttér,**
- **a jogi/ politikai/intézményi környezet,**
- **a piaci versenyhelyzet és**
- **a technológia.**

A gazdasági környezet piacot befolyásoló hatása ugyan áttételes, de minden piacelemzés nélkülözhetetlen tartozéka. A politikai, jogi és intézményi környezet elemzésekor az alapvető kérdés, hogy az állam közvetlenül vagy közvetve, intézmények útján kíván-e beavatkozni a piac folyamataiba, illetve mekkora súllyal kíván ott tartósan jelen lenni. A technológiai folyamatok jelentősége a média területén talán minden más piacnál markánsabb, az egyes részpiacok folyamatait teljes mértékben áthatja.

A **műsorterjesztés és műsorjel-elosztás** a földfelszíni analóg terjesztés egyeduralma miatt hosszú ideig állami kézben volt, ezt követően az alternatív szolgáltatók megjelenésével és a televíziós és rádiós kínálat bővülésével a piac nagymértékben átalakult. Az alternatív szolgáltatók között **technológiai és árverseny** folyik, melyben alternatív technológiák révén egymáshoz igen hasonló programkínálatot nyújtanak. A piac azonban a következő évtized folyamán várhatóan még az eddigieknél is jelentősebb változással kerül szembe, ez pedig az **analógról a digitális műsorterjesztésre való áttérés**. Világszerte tervezik, és részben már folyik is az a forradalminak nevezhető átállás, melynek előnyei között elsődlegesen a **nagyobb átviteli kapacitás** említendő, de felhasználói oldalról jelentős előnyt jelent a **jobb kép illetve hangminőség** valamint több új, **kiegészítő szolgáltatás** is.

A **kereskedelmi rádiók megjelenése** gyorsan visszaszorította a **közszolgálati csatornák hallgatottságát** és ezzel reklámbevételüket. 2001-ben a kereskedelmi rádiók – hallgatottság alapján – a piac mintegy 70%-át tudhatták magukénak. Az országos frekvenciát elnyert két kereskedelmi rádió, majd a később országossá vált többi kereskedelmi csatorna egymással is éles versenyt folytat. A kiélezett helyzetben bizonyos **szabályozási kérdések** (a médiatörvény előírásai, a fizetendő kocessziós díjak nagysága) folyamatos vita terepévé vált.

A rádiós piac számára döntő fontosságú szabályozási tényező lehet egy **új médiatörvény** elfogadása. Habár egy erről készült tervezet már napvilágot látott, ennek elfogadására valószínűleg csak hosszas egyeztetés után nyílhat mód. A sok szakértő szerint már amúgy is telített rádiós piacon meglévő feszültségeket a **technológia tényezők**, a digitális frekvenciák megnyitása nyomán valószínűleg megjelenő további új csatornák tovább élezhetik.

A **televíziózásban** ugyancsak a médiatörvény kereskedelmi frekvenciapályázata hozott áttörést. A két új analóg földi sugárzású országos csatorna, majd az alternatív technológiákkal (analóg műholdas úton, kábelen) terjesztett új kereskedelmi csatornák közötti **konkurenciaharc** napjainkra igen élessé vált. Eközben azonban a mind a nézettség, mind pedig a reklámbevételek terén a piacot meghódító kereskedelmi csatornák **válságos helyzetbe hozták a közszolgálati csatornákat**.

A televíziózás esetében, hasonlóan a rádiós piachoz, igen lényeges kérdés a **médiaszabályozás** esetleges **változása** és az ennek keretében megváltozó piaci feltételek új

rendszere (pl.: szabályozó testületek, konkrét médiapiaci jogszabályok, a közszolgálati csatornák sorsa). Jelentős, a középtávú jövőt meghatározó **technológiai változás** a digitális sugárzás megkezdése majd a (2010-12-re várható) teljes átállás. A technológiai váltás meghatározó lehet a **piaci viszonyok** alakulására nézve is, mivel a digitális sávok megnyitása többszörösére is növelhetik a piac szereplőinek számát.

1. Makrogazdasági kitekintés

1. Az elmúlt másfél-két évben a magyar és a külföldi gazdasági prognózisok folyamatosan egy irányban változtak:
 - a világ gazdaság helyzetét egyre kedvezőtlenebbnek ítélték, az élénkülés, illetve annak általánossá válása kezdetét a (mindenkor) következő fél-egy évre, de az élénkülés intenzitását egyre gyengébbnek várták;
 - a magyar gazdaság fejlődését és helyzetét egyre rosszabbnak, ellentmondásosabbnak tartották, az egyensúlyi problémákat egyre fontosabbnak tartották, a növekedési kilátásokat egyre alacsonyabbnak tartották.
2. Az átfogó élénkülés még mindig nem indult meg. Igaz, az USA gazdaságában már van növekedés és a jövőre vonatkozóan is vannak biztató jelek (pl. a tőzsdeindex trendje pozitív) de a javulás nem egyenletes és jelen vannak negatív tényezők is. A bizonytalan, bár erősödő amerikai élénkülés (a korábbi véleményektől eltérően) nem terjedt át rövid időn belül Európára; itt még várjuk a mégoly gyenge javulás megindulását. Különösen problematikus a számunkra különösen fontos Németország (és Franciaország) gazdasága. Kína (és kissé Oroszország is) ugyan jól teljesít, de ehhez nem tudunk eléggé kapcsolódni.

Az európai gazdaságot illetően a prognózisok – lényegében egyöntetűen – 2004-től ismét bizonyos élénkülést jósolnak. A javulást több tényező hátráltatja. A világgazdasági kőolajár még mindig magas, az euró indokolatlanul erős, a csodaszerként várt „reformok” csak lassan indulnak be).
3. A magyar gazdaság elmúlt 3 évi (2001-2003) teljesítménye gyenge és problémákkal terhelt. A gazdasági növekedés fokozatosan 3% alá lassult (ami továbbra is 2 százalékponttal több az EU-átlagnál). A lakosság fogyasztása 3 év alatt több mint 20%-kal nőtt, kb. 10 százalékponttal gyorsabban a GDP-nél és majdnem ugyanilyen mértékben a nyomott szintű beruházásoknál. Mint ismert, emögött az áll, hogy a reálbérek a versenyszférában is jóval gyorsabban nőttek, mint a termelékenység, a közzsférában ennél is jóval gyorsabban (az indok ismert). Az infláció ugyan mérséklődött, de a visszafojtott inflációs nyomás 2001-2002-ben erősödött. Az államháztartás hiánya megnőtt és bár 2003-ban kissé mérséklődik, magas. Az egyensúlytalanság egyre inkább a folyó fizetési mérleg növekvő hiányában csapódik le.

2003 végéhez közeledve a tendencia kissé már változik: a lakossági jövedelem növekedési üteme csökken, a beruházás, termelés és az export élénkülni kezdett, miközben az infláció gyorsul. A jelenlegi tendencia az, hogy a folyó egyensúly már nem romlik tovább (a romlás – úgy tűnik – megállt); de a kialakult arányok kedvezőtlenek és tarthatatlanok, azaz érezhető, határozott javulás kell. A 2004. évre vonatkozó döntések már ebbe az irányba mutatnak.
4. Piacgazdaságban a gazdasági folyamatokat a kormány, illetve annak gazdaságpolitikája nem irányítja, hanem „csak” befolyásolja (minél nagyobb a jövedelem-újraelosztás és az állami tulajdon, annál erősebben). A kormány egyébként nagyobb hatáskörrel képes negatívan, mint pozitívan befolyásolni a gazdaságot.

A mostani kormány a normálisnak tekinthetőnél nagyobb állami elkötelezettségekkel vette át a kormányzást az előzőtől: túl sok volt az állami kiadásokra vonatkozó, sok

esetben ésszerűtlen, teljesíthetetlen, illetve későbbre ütemezett elígérkezés. Ezt tetézték az új kormány más típusú, de ugyancsak igen jelentős „vállalásai”. A kormány arra számított, hogy 2003-ban az államháztartás helyzete az állami beruházások visszafogásával javítható, majd 2004-től a növekvő GDP már mind a működés, mind a fejlesztés számára bővülő forrásokat adhat; de ennek realitását nem ellenőrizte, emiatt a szükséges csökkentéseket nem jelölte ki és nem alapozta meg (intézkedésekkel, reformokkal). Ez tükröződik a 2004. évi költségvetésben és a számos területen tapasztalható bizonytalanságban a jövőt illetően.

5. A fentiekből a középtávú prognózisra vonatkozóan az alábbi következtetések adódnak:
- a világgazdasági folyamatok kedvező esetben elősegíthetik a magyar gazdaság dinamikusabb és egészségesebb fejlődését, de ez a pozitív hatás nemcsak a korábban vártnál későbben, hanem valószínűleg jóval kisebb intenzitással, „húzóerővel” fog megnyilvánulni;
 - a gazdaságban kialakult feszültségek (lelassult növekedés, egyensúlyi problémák) nemcsak kedvezőtlen kiinduló állapotot jelentenek a következő évek gazdasági fejlődéséhez, hanem az elmaradt fejlesztések és a lecsillapult vállalkezési kedv okán (ami feltehetően fokozatosan „oldódik”), valamint több, a fejlődést a jövőben sem elég erőteljesen segítő tényező valószínű fennmaradása folytán mérséklük a gazdaság növekedési potenciálját és annak kihasználhatóságát is;
 - az EU-ba történő belépés kétségtelenül a gazdasági növekedést serkentő tényező lesz, de ennek húzó hatása a következő években a korábban remélnél kevésbé lesz intenzív (a régi EU-országok gazdaságának költségvetési problémái és lassúbb fejlődése miatt);
 - a GDP 2003-2006 közötti átlagos növekedése 4,2% körül várható, ami magasabb a 2000-2003 közötti 3,4%-nál, de elmarad az 1997-2000 közötti 4,8%-tól;
 - a gazdaság ismét export- és beruházás-vezérelt növekedési pályán halad, az ágazatok közül az építőipar majd az ipar fejlődik a leggyorsabban (évi átlagban 8,3 illetve 6,5%-os GDP-növekedéssel);
 - a fogyasztás a GDP-nél lassabban, átlagosan 3,2%-kal bővül, a beruházások viszont jóval gyorsabban, átlagosan 10%-kal;
 - az infláció 2006-ra éves átlagban 3,5%-ra, de az év végére 3%-ra mérséklődik, az államháztartás hiánya pedig 2006-ra a GDP 3,3% körül valószínű; megteremtődnek a feltételei az euró-övezethez való 2008-2009. évi csatlakozásnak.

2. Az elektronikus média helyzete és jelentősége

Az elektronikus média helyzete a makrogazdaság egészén belül igen nehezen elemezhető. Ez a következő tényezőkre vezethető vissza:

- A média, és ezen belül is az elektronikus média a KSH és más adatszolgáltatók elemzése szerint sem képez önálló ágazatot.
- A terület határai is jelentős mértékben elmosódtak, a legfontosabb szereplők köre is nehezen meghatározható.
- A terület jelentős anyagi ereje dacára igen kevés a nyilvános adat, információ.

Elemzésünkben a filmgyártás és forgalmazás, a műsorkészítés és műsorterjesztés valamint a televíziós, rádiós és filmprodukciókat, mint gazdasági tevékenységeket tekintjük át. A vizsgált tevékenységek, a média teljes „termelési, szolgáltatási” vertikumát jelentik, a műsor alapjául szolgáló filmek elkészítésétől egészen a programok fogyasztóig történő eljuttatásáig. A rendszer azonban nem zárt abban az értelemben, hogy a vizsgált folyamat láncán kívülről is kapcsolódnak hozzá inputelemek (pl. filmimport) és a rendszeren kívülre is

távoznak outputok (pl. interneten elérhető rádióműsorok).

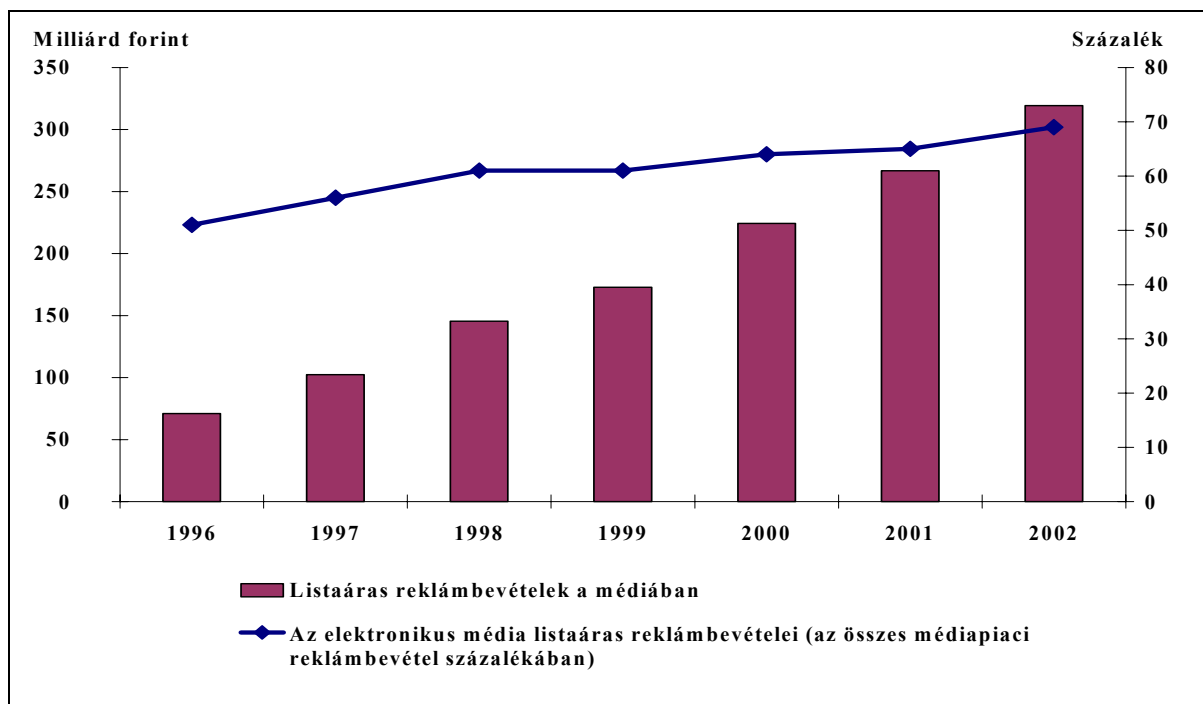
Miközben a médiapiac fogalmi keretei gyors átalakulásban vannak, a teljes médiapiacra belül az **elektronikus média jelentősége világszerte egyre nagyobb**. Ennek oka elsősorban az elektronikus médiával szorosan összefüggő technológiai fejlődésben és a fogyasztói szokások változásában keresendő. Nemcsak a médiapiacra zajlik egyfajta átstrukturálódás, hanem magán az elektronikus médiapiacra belül is. E folyamat legnagyobb nyertese az elmúlt időszakban a televízió volt.

Az elektronikus médiapiac ezen, a befogadókkal (nézőkkel vagy hallgatókkal) érintkező felületének jelentőségét és ezen belül is a televíziózás súlyát jól mutatja az egyes médiumok reklámpiaci bevétele. A bevételek alakulása a nézettségi és hallgatottsági adatok monitoring rendszerű mérése alapján az elmúlt időszakban Magyarországon az elektronikus média és ezen belül is a televíziózás egyre inkább az élre tört.

Magyarországon a nézettségi adatok alapján a médiumok reklámbevétele egy ún. **listaáras idősor** segítségével tekinthetők át (a listaáras módszerrel kapcsolatban gyakran emlegetett kifogások az idősoros összehasonlítás esetében kevésbé helytállóak). A listaáras adatok tanulsága szerint a 2002-ben Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban gyenge eredményt elérő médiapiac Magyarországon – ha a korábbinál szerényebb mértékben is – de tovább bővült. Ez különösen annak fényében jó eredmény, hogy a reklámpiacot elhagyták a dohánygyártók. Ezt a veszteséget azonban részben kompenzálta a választási év bevételnövekedése valamint a majd minden szektorban élesedő konkurenciaharc.

1. ábra

A teljes magyar médiapiac és az elektronikus média bevételei; 1996-2002

Forrás: Mediagnózis

A magyar médiapiac reklámbevételei a teljes vizsgált periódusban évről-évre jelentősen bővültek. Az éves növekedés 1997-98-ban 40% fölötti volt, majd a növekedési ütem fékeződött és 2001-2002-re 19-20%-os szinten alakult.

Eközben a piacon az elektronikus média jelentősége folyamatosan nő. A teljes médiapiacra belül a bevételek növekvő hányada áramlott ebbe a szegmensbe. A vizsgált

időszakban mintegy 20 százalékponttal, 2002 végére csaknem 70%-ra emelkedett az elektronikus média bevételeinek aránya az összes listaáras médiapiaci reklámbevételből.

1. táblázat

Médiумok részesedése a listaáras reklámköltségből, 2002

Médiум	Reklámbevétel listaáron		Reklámbevételek alapján számított piaci súly (%)
	milliárd forint	2001 = 100	
Televízió	204,06	128,0	64,0
Kábel	14,08	229,2	4,4
Nem kábel	189,98	123,9	59,6
Sajtó	78,19	106,7	24,5
Napilapok	39,51	105,6	12,4
Folyóiratok	38,68	107,7	12,1
Közterület	20,35	105,9	6,4
Rádió	14,43	110,1	4,5
Mozi	1,09	95,1	0,3
Indoor	0,87	164,2	0,3
Összesen	319,00	119,6	100,0

Forrás: Mediagnózis

Az egyes médiumok – a mozi kivételével – nominálisan növelni tudták bevételeiket a listaáras reklámköltségek 2001-ről 2002-re. Jól látható, hogy a bevételek növekedése a legdinamikusabb a televízió, ezen belül is a kábeltelevízió esetében volt.² 2002 végére a televíziós listaáras reklámbevételek a teljes piac bevételeinek 64%-át tették ki.

Az elektronikus média és azon belül is a televízióknak a mindennapokban betöltött szerepét mutatja az egy főre jutó napi tévénézéssel töltött idő mutatója. Egy francia kutatók által készített elemzés szerint Magyarországon napi átlag 251 percnyi televíziózásra fordított idővel vezet egy 16 európai ország figyelembevételével készített lista mezőnyét³. De a lista másik végén lévő, azaz a legkevesebbet tévéző Svédországban is napi csaknem 150 perc az egy főre jutó napi tévénézési idő.

3. Műsorterjesztés, műsorszórás

A hazai műsorterjesztési szolgáltatások jelenleg két jelentősen elkülönülő **analóg technológia** mentén haladnak. A rádiózás és televíziózás korai időszakában nagy jelentőségű **földfelszíni technológia** valamint a **kábeles, műholdas és az ún. AntennaMikro** terjesztésű szolgáltatások egymással párhuzamosan működnek. A műsorterjesztés szolgáltatásaiban az ezredforduló időszakában azonban világszerte a legnagyobb kihívást a **digitalizáció** és a digitális technológiára való átállás jelenti.

Az Antenna Hungária Rt. (AH Rt.), mint a hazai műsorszórásban kulcsszerepet betöltő vállalat egy közszolgálati és két kereskedelmi televízió programjának műsorszórását látja el az egész országra kiterjedő **földfelszíni analóg hálózatán** keresztül. A Magyar Televízió MTV programját és körzeti műsorait valamint két kereskedelmi televízió, a TV2 és az RTL Klub programját sugározza. A meglévő berendezésekkel az MTV programja a lakosság 96 százalékához, a TV2 és az RTL Klub programja a lakosság 86-86 százalékához jut el kiváló minőségben, PAL színes sugárzási rendszerben. Emellett az AH Rt. körzeti műsorok lakossághoz való eljutását is biztosítja, de szerepet vállal a helyi televíziózás (Viasat, Csepp

² A későbbiekben alaposabban elemzett kábeltelevíziós piac bevételeinek rendkívül gyors bővülése valószínűleg elsősorban a kábelhálózat jelentős fejlesztéseivel van összefüggésben.

³ Médiametrie; 2001.

TV) lebonyolításában is. A rádiós piacon a Magyar Rádió közszolgálati műsorait (Kossuth, Petőfi, Bartók) valamint két országos kereskedelmi rádió (Danubius, Sláger) programját szintén az AH Rt. sugározza. Az AH Rt. emellett, meglévő kapacitásaival a Magyar Rádió körzeti műsorainak sugárzásában és a helyi műsorszórásban is szerepet vállal. Értéknövelt szolgáltatásként üzemel a sztereo kísérő hang-szolgáltatás, mely mindhárom televíziónál országosan jelen van.

A **kábeles műsorterjesztés gyorsan bővülő infrastruktúrája** az ügyfelek száma mellett a nyújtott szolgáltatások körének kiszélesítésére is lehetőséget nyújtott. Az infrastruktúra bővülését jellemzi a beruházások volumene. 1998-ban a kábelhálózat fejlesztésére még csak 3,5 milliárd forintot, 1999-ben 14,6, 2000-ben 27,8, majd 2001-ben 16,3 milliárd forintot fordítottak. A 2001-ben tapasztalt és várhatóan 2002-2003-ban is folytatódott visszaesés oka egyértelműen a gyorsan és viszonylag olcsón bekapcsolható területek számának csökkenése. A fejlesztések, a bővítés mellett a hálózat képességeinek fejlesztését is célozzák; a médiatörvény előírása szerint ugyanis a kábeles hálózatokat fokozatosan át kell állítani a kétirányú információátvitelre. Jelenleg a magyar háztartások 42%-ában van kábeltelevízió, ez mintegy 1,5 millió kábeltelevízió-előfizetést jelent. A kábeltelevíziós szolgáltatók a hálózatok fejlesztéseinek köszönhetően egyre nagyobb számban tudják szolgáltatási csomagjaikat bővíteni az internet-szolgáltatás elérésének felkínálásával. A kábeltelevíziós szolgáltatók által kínálható szélessávú technológia rendkívül versenyképes szolgáltatás. Mindazonáltal a kábeltelevíziós társaságok fő bevételi forrása továbbra is a csomagokban kínált tévécsatornák értékesítése. Az értékesítés a Magyar Kábelkommunikációs Szövetség adatai szerint figyelemre méltó módon a drágább, sőt kifejezetten a legdrágább csomagok irányába mozdul. A szervezet becslése szerint 2001-ben már az előfizetők 55-60%-a a legdrágább előfizetői csomagot rendelte meg.

A piac koncentrálnak mondható, a piac kétharmadát négy nagy cég uralja, mintegy egymillió előfizetővel. A fennmaradó 4-500 ezer ügyfél 440 társaság szolgáltatásainak előfizetője.

2. táblázat

A legjelentősebb kábeltelevíziós szolgáltatók adatai, 2001

	UPC	Matáv KábelTV	Fibernet	EMKTV	TVNet
Alapítás éve	1994	1998	1999	1996	1994
Törzstőke (m. Ft)	1752	800	1700	250	762
Előfizetők száma (ezer fő)	600	270	200	70	3
Piaci részesedés az előfizetők száma alapján	40	18	13	5	2

Az AH Rt. 2000. szeptemberében elindította az **AM-mikrót** felváltó új szolgáltatását, az **AntennaMikrot**, amelyben három programcsomag keretében összesen több mint 20 tévécsatornát kínál potenciális előfizetőinek.

Az AH Rt. biztosítja a két magyar közszolgálati televízió-műsor, a Duna TV és az M2 **analóg műholdas** sugárzását. A két televízió mellett ugyanezen technológia biztosítja a Magyar Rádió műsorainak (Kossuth, Petőfi, Bartók) sugárzását is.

A műsorszórás területén kulcsszerepet betöltő AH Rt. 73,1%-ban állami tulajdonú, szervezetén belül 4 központi ágazat és öt különálló divízió” működik, ezek:

1. műsorterjesztés
2. távközlés
3. szerviz
4. logisztika
5. multimédia

A belső, elkülönült szervezeti egységeken kívül 10-15 leányvállalat is van az AH-nak, ezek a cégek egy-egy részpiaci szegmensre specializálódtak. Jelenleg is folyik a leányvállalatok számának összevonások útján való csökkenése.

A **bevételi struktúrán** belül a bevételek 60-65%-a a műsorterjesztésből származik, dominánsan a televíziók és rádióadók által fizetett műsorszórási díjból. A közszolgálati televíziók esetében a média törvény szabályozza az AH-nak fizetendő díj nagyságát, a kereskedelmi televíziók esetében ez a díj üzleti megállapodás tárgya, a díjat meghatározó tényezők (pl. lefedettség, szükséges adóteljesítmény, stb.) azonban alapvetően azonosak. A második legnagyobb bevételi csoport a távközlésből származó bevételek. Az éves árbevétel 20%-át teszik ki az e területről befolyt összegek. Az AH Rt. az üzleti kommunikációra fókuszál, adatátvitellel foglalkozik az országos mikrohullámú hálózatán keresztül. Az egész ország területén végez vezeték nélküli adatátvitelt, Budapesten vezetékes hálózattal is rendelkezik, de ezen kívül országszerte nyújt műholdas távközlési szolgáltatásokat is.

Az Antenna Mikro üzemeltetéséből származik a bevételek 10%-a. Ez Budapesten és környékén a kábeltelevízióhoz hasonlóan működik, csak vezeték nélkül nyújtja a szolgáltatásait. A további terjeszkedés gátja, hogy a médiatörvény alapján egy cég csak a teljes magyar lakosság egyhatodának nyújthat kábeltelevíziós szolgáltatást.

A szerviztevékenységből, a szakembergárda külső cégek részére végzett karbantartási, üzemeltetési tevékenységből és az infrastruktúra bérbeadásából a bevételek 5-5%-a folyik be.

A **költségszerkezet** vizsgálatánál 2 fő kiadási csoportot érdemes elkülöníteni: egyrészt a beruházások, fejlesztések költségeit, másrészt a működési költségeket. Jelenleg a fejlesztések a digitális felszíni sugárzás területén zajlanak (tesztelések, adóberendezések fejlesztése stb.). A másik típusú költség jelentős részét az adótornyok karbantartása teszi ki. A működési költségeket csökkentette az elmúlt három év folyamán véghezvitt 10-15%-os létszámleépítés az anyavállalatnál. 2003-ban az AH Rt. már csak hozzávetőleg 930 főt foglalkoztat.

Az AH Rt., mint anyacég folyamatosan és stabilan nyereséges, ám cégcsoport szinten a konszolidált eredmény az elmúlt években negatív volt, melynek fő oka a Vodafone Hungary-ban meglévő részesedés (Itt jelenleg az AH Rt. tulajdoni részaránya 12%-os, szavazati jogosultsága 30 %.).

A **mediatörvény közvetlenül nem terjed ki az AH Rt. működésére**. A törvény a tartalomszolgáltatók kötelezettségeit szabályozza, ezáltal közvetve kihatással van az AH Rt-re is. A jelenleg hatályban lévő mediatörvény nem tér ki a digitális műsorszolgáltatásra sem. A 2004 januárjától életbe lépő **hírközlési törvény** magában foglalja a műsorszórásra vonatkozó szabályozásokat is. A távközlés és a műsorszórás egy törvényben történő szabályozásával az AH Rt. is ugyanazon szabályozási környezetben fog tevékenykedni, mint a hírközlési piac többi szereplője. Ugyancsak 2004-re tervezi az állam az AH Rt. privatizációját (a 2000 évi sikertelen értékesítést követően). A tervek szerint az állam teljesen kivonulna az AH Rt-ből.

A távközlési piacon pillanatnyilag nem várható új szereplők megjelenése, inkább a piacról való kivonulás szándéka jelent meg tendenciózusan az elmúlt időszakban. Ezen a piacon kell a legtöbb versenytárssal szembesülnie az AH Rt-nek: közvetlenül 8-10 cég számít konkurenciának, de a gyakorlatban az összes távközlésben jelenlévő cég versenytársnak számít. A piacon **jelenleg túl erős a koncentráció**, hiába a liberalizált piac, továbbra is a

MATÁV a domináns szereplő. A jövőben várható, hogy a sok, kis piaci szereplő egy-egy nagyobb vállalattá fog összeolvadni vagy felvásárlások útján fejlődni, és így a nagyobb cégek már a MATÁV valós konkurenciáját fogják jelenteni.

A digitális fejlesztések területén az AH Rt. tartja a lépést az uniós versenytársakkal, de állami támogatás szükséges a fejlesztések költségeinek fedezéséhez. A digitális frekvenciák használatának bevezetésével az állam rendelkezésére álló 3 frekvenciakészleten összesen 15-18 szolgáltató tudna megjelenni. A 3 multiplex csatorna elindításához azonban a szomszédos országokkal jogi egyeztetést kell végezni, ez 1998 óta folyik. A digitális földfelszíni sugárzás beindítására már mind a szakembergárdát illetően, mind az adóberendezések területén felkészült az AH Rt.. Az adóhálózat kiépítéséhez azonban külső források bevonása szükséges: az országos lefedettség biztosításához – a választott szolgáltatási modelltől függően – mintegy 10-30 milliárd forintnyi beruházásra lenne szükség. (Ez a beruházás a fejlődési tendencia alapján az elkövetkező három évben szükségessé válik.) Budapesten már folyamatban vannak a tesztsugárzások.

Az AH Rt. szakértői szerint 2010-2012-re végbemehet Magyarországon az analóg-digitális átmenet, a digitális sugárzás elindításától számított 10 éven belül. (A digitális sugárzás elindításának tervezett időpontja 2005-2008.) A digitális átmenet kapcsán nem elhanyagolandóak az állam érdekei: az állam kezében összpontosul a frekvenciák kiosztásának joga. A digitális sugárzásra való áttéréssel a frekvenciák gazdaságosabban lesznek kihasználhatóak, egy frekvencián belül az állam több jogot is eladhat. A frekvenciák interaktív szolgáltatásoknak adnak majd helyet: elektronikus bank, elektronikus programfüzet, elektronikus kereskedelem stb. A digitális műsorszolgáltatásban új szereplőként megjelennek új a multiplex szolgáltatók, akik a frekvenciakészletet fogják kezelni. A multiplex szolgáltató nem műsorgyártással fog foglalkozni, hanem azt kezeli, hogy egy frekvenciasávon belül mennyi műsor és mennyi digitális többletszolgáltatás kapjon helyet. Az AH Rt. célja, hogy ilyen multiplex szolgáltatóvá váljon, ezen a területen azonban éles versenyre lehet számítani a pozíció betöltéséért folytatott harcban. A digitális felszíni és a digitális műholdas műsorszolgáltatás kiegészíti egymást, egymásnak nem jelentenek közvetlen konkurenciát.

4. A rádiók piaca

Az elektronikus média piacon belül a rádiók helyzetét az elmúlt időszakban egyértelműen az igen **erőteljes konkurenciaharc** határozta meg. A kereskedelmi rádiók piacán kialakult éles verseny keretében:

- Folyamatosan **nő a rádiócsatornák száma**.
- **Koncentrációs-centralizációs folyamat** zajlik, melynek keretében a regionális adók egymással összefogva, illetve egy vezető adóhoz kapcsolódva országos szereplőként igyekeznek megjelenni a piacon.
- Az **egyes rádiók piaci helyzete** – műsorpolitikájuk, kereskedelmi tevékenységük, terveik megalapozottsága következtében – **eltérő**, körükben a hallgatottság és a reklám-árbevétel tekintetében is differenciálódási folyamat megy végbe.
- Ez a folyamat **megfelel a nemzetközi tendenciáknak** és nem ellentétes a jogszabályokkal.

A rádiók között élesedő verseny miatt a **hallgatottsági adatok** és az ebből eredő **reklámbevételek alakulása** a piac leglényegesebb jellemzője.

2001-ben, a teljes év átlagában és a teljes közönséget képviselő 15+ (15 évesnél idősebb) korosztályban a jelentősebb piaci szereplőnek tekinthető rádiók egy nap átlagában számított elérési és részesedési erőssorrendje az alábbi táblázat szerint alakult.

3. táblázat

A rádiók erőssorrendje a 15 évesnél idősebbek célcsoportjában, 2001

	Elérés (fő)	Elérés (%)	Részesedés (%)
Összes adó	7 812 000	93,4	99,8
Közszolgálati	3 863 000	46,2	28,4
Kereskedelmi	6 098 000	72,9	71,5
Danubius	3 913 000	46,8	28,6
Sláger	3 318 000	39,8	21,8
Kossuth	3 034 000	36,3	19,3
Petőfi	1 864 000	22,3	7,4
Juventus	1 554 000	18,6	6,6
Roxy	485 000	5,8	2,7
Rádió 1	174 000	2,1	0,8
Info Rádió	134 000	1,6	0,5

Forrás: Szonda Ipsos-GfK Hungária/Danubius

Látható, hogy a közszolgálati adók együttes részesedése az egyharmadot sem éri el (28,4%), ezen belül a Kossuth műsorát a rádiózók alig ötöde (19,3%) követi rendszeresen. A hallgatók közel háromnegyede a nagyobb kereskedelmi adókat választja, ezek erőssorrendjében a Danubius az első (28,6%), a Sláger a második (21,8%), a Juventus a harmadik (6,6%) részesedéssel.

4. táblázat

Rádiók erőssorrendje listaáras hirdetési költés alapján, 1998-2002

Csatorna	1998	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	2002/1998
	milliárd forint					százalékos változás az előző évhez képest				
Danubius	2,5	3,4	4,4	4,5	5,1	+36	+29	+2	+13	+104
Sláger	0,85	2,4	2,4	3,2	3,7	+182	0	+33	+15	+335
Kossuth	1,3	1,7	1,5	1,2	1,1	+30	-12	-20	-8	-15
Juventus	1,9	0,16	0,2	0,1	2,4	-36	-25	50	+240	+26
Bridge	0,31	0,27	0,27	0,2	0,4	-13	0	-66	+100	+29
Rádió1	-	-	0,51	0,7	0,7	-	-	+37	0	+37
Roxy	-	-	0,56	0,51	0,7	-	-	-9	+37	+25

Forrás: Médiagnózis, GKI Rt. számításai

Magyarországon az engedélyezett reklámidő viszonylag magas, aminek kihasználása a rádiók elemi érdeke. Ez a hirdetések tényleges és listaára között növekvő szakadékhoz vezet, ami egyre több piaci szereplő érdekével válik ellentétessé.

A média kimutatott hirdetési bevétele legalább kétszerese a valóságosnak, ami nemzetközi összehasonlításban kirívóan és szokatlanul nagy különbség. Nincsenek megbízható reklámköltési adatok. A közelítő becslést jelentő korrigált adatok szerint az eltérés a kereskedelmi rádióknál az átlagosnál kisebb, a rádiók összes reklámbevételéből való (korrigált) részesedése megfelel a nemzetközi tendenciáknak.

A kereskedelmi rádiók esetében hozzávetőleg a **bevételek 85%-a folyik be a reklámspotok sugárzásából**. A bevételek fennmaradó 15%-a promóciókból, hanglemezek kiadásából származik, egyben növekvő tendenciát mutat. A reklámokon belül három fő kategória különíthető el: reklámspot, reklámhír és reklámriport. A kereskedelmi rádiók nem csak a sugárzást, hanem a reklámok gyártását is vállalják. A hirdetőknél lehetősége van kedvezményes reklámcsomag vásárlására is, amelyben heti fix számú reklámsugárzást vásárolnak meg. A reklámcsomagok esetében előre megszabott, hogy mely napszakban

fogják sugározni, viszont a reklámok sorrendjéről és pontos sugárzási idejéről a csatorna dönt.

A **beruházások** hosszú távon általában megtérülnek, azonban a rádiós szektorban erős a konkurenciaharc, kockázatos a piacra való belépés.

A **médiatörvény** elsősorban a televíziózás nézőpontjainak felel meg, a rádiók esetében is több helyen a televíziókra érvényes szabályozásokat alkalmazza, ami hátrányosan érinti a rádióadókat. A szabályozás általános jellemzője, hogy vizuális síkon mozog a rádiók esetében is, és az audiovizualitást figyelmen kívül hagyja. Ezen kívül a szponzorálás területén vannak hiányosságok és hátrányos passzusok a törvényben. Például a jelenlegi szabályozás nehezíti az integrált marketing hazai alkalmazását, mivel megtiltja a rádiók és televíziók részére a keresztpromóciót. A jelenlegi szabályozás nagyrészt félreértésen alapul (fordítás, televíziókra alkalmazott jogszabály rádiókra történő egy az egyben átvétele). Korábban a médiahatóság kifogásolta a műsorelem támogatójaként megnevezett terméket. Jelenleg itt könnyítés történt, hiszen ha megnevezi a médium a céget, akkor megemlíthető a termék is.

5. A televíziók helyzete

Országos televíziók

A magyar elektronikus médiapiacra a televíziók helyzete különleges és kitüntetett. Ennek elsődleges oka, hogy az elektronikus média munkafolyamatainak a befogadókkal érintkező felületén (televíziók, rádiók, mozik) a televíziózás egyre fontosabb helyet foglal el. Nemzetközi tendencia, hogy a televíziózás egyre fontosabb szerepet tölt be a mindennapokban. Egyes felmérések Magyarország esetében különösen nagyra értékelik ezt a szerepet.

5. táblázat

Napi tévénézésre fordított idő (perc) életkori kategóriák szerint Európa néhány országában; 1999-2001

Ország	Felnőtt	1999	2000	2001	Gyermek	2001
Franciaország	15+	199	204	208	4-10	124
Németország	14+	198	203	205	3-13	124
Olaszország	15+	229	238	241	4-14	155
Spanyolország	16+	220	219	217	4-12	143
Nagy-Britannia	16+	232	234	231	4-15	150
Csehország	15+	197	194	203	4-14	126
Horvátország	18-74	214	167	210	10-14	181
Magyarország	18+	252	260	262	4-14	198
Lengyelország	16+	226	235	246	4-15	165
Románia	15+	214	223	221	6-14	164
Szlovákia	14+	173	185	190	5-14	167
Szlovénia	15+	163	173	175	4-14	129

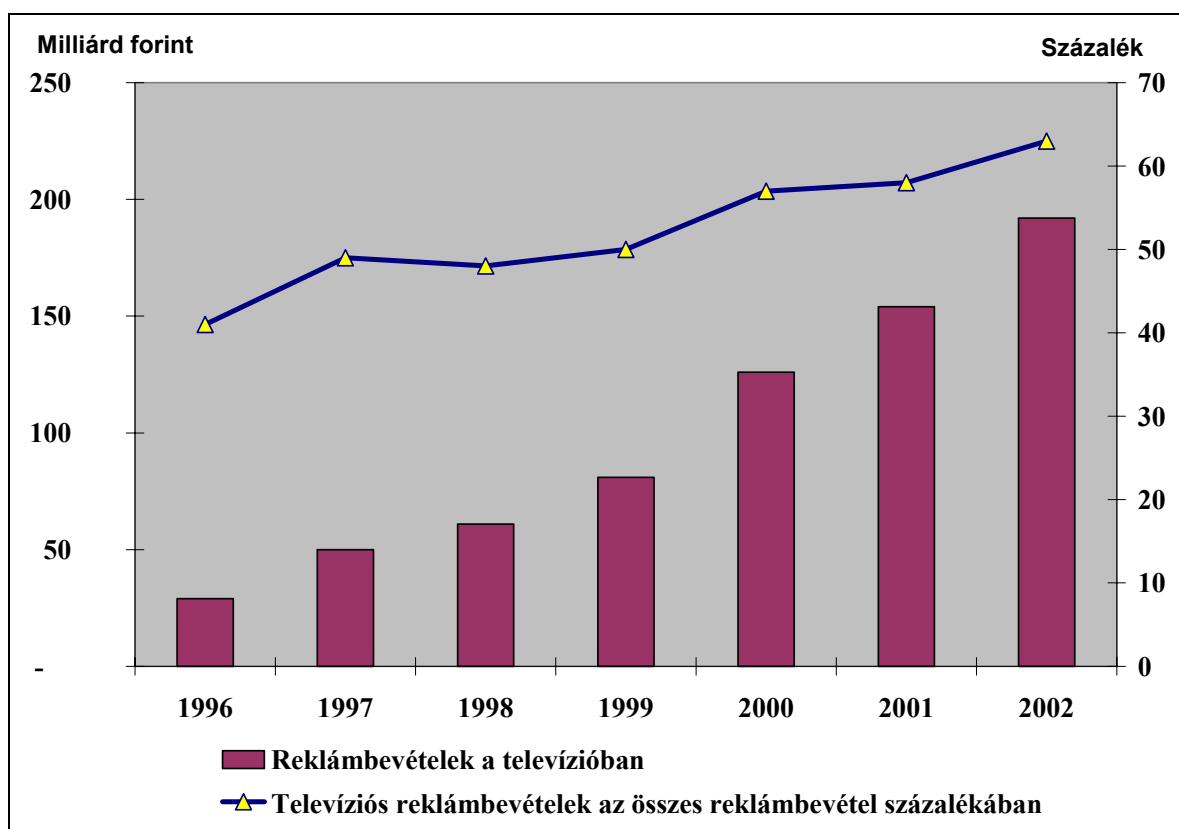
Forrás: IP/IM Network

Hazánkban tehát nemcsak igen magas a naponta tévénézésre fordított idő, de a vizsgált időszakban az még emelkedett is. Aggasztónak mondható, hogy Magyarországon a gyermekkorúak körében is átlagosan mintegy három óra a naponta tévénézésre fordított idő.

A televízió nézésre fordított idő növekedése szoros összefüggésben van a szektorba áramló reklámbevételekkel (és persze kölcsönhatásban is van vele). A televízióknak a médián belüli pozíciójának megerősödését nagyon jól mutatja a listaáras reklámköltség arányának eltolódása a televíziók irányába.

2. ábra

Listaáras reklámbevételek a televízióban, 1996-2002

Forrás: Mediagnózis

A listaáras reklámbevételek torzítását figyelembe véve is egyértelmű, hogy a vizsgált időszakban a televízió pozíciója a médiapiacra erősödően van. Míg 1996-ban még csupán az összes reklámbevétel alig több, mint 40%-a áramlott a televíziókhoz, 2002-re ez az arány már 60% fölé emelkedett.

6. táblázat

A televíziós reklámköltség alakulása csatornánként, 1996-2002

	Összesen	TV2	RTL Klub	M1	M2	Magyar ATV	Duna TV
	milliárd forint	százalék					
1996	19	0	0	97	0	0	3
1997	31	11	4	79	0	0	6
1998	55	41	34	22	0	0	3
1999	82	44	38	13	1	1	2
2000	129	53	37	7	0	2	1
2001	159	61	30	5	0	3	1
2002	191	60	36	3	0	1	0

Forrás: Mediagnózis

A reklámköltségek 1997 óta folyamatosan növekvő hányada áramlott a két legnagyobb televíziós társasághoz. Eközben a közszolgálati televíziók reklámbevétele, különösen az M1 korábban domináns reklámbevétele radikálisan csökkent.

7. táblázat

Televíziók listaáras reklámbevételei, 2002 (milliárd forint)

Rangsor		Televízió	Összesen
2002	2001		
1	1	TV2 (MTM-SBS)	114
2	2	RTL Klub	68
3	-	VIASAT3	7
4	3	M1	6
5	4	Nap Kelte – ATV	4
6	-	MINIMAX	1,2
7	-	Nap TV – M1	1,1
8	6	M2	0,6
9	-	Nap TV – M2	0,5
10	5	Duna TV	0,4
Összesen			204,054

Forrás: Mediagnózis

Az egyes televíziók reklámbevétele jelentősen szóródik. Ismét csak (a listaáras adatokkal kapcsolatos bizonytalanság okán) eltekintve az abszolút számok elemzésétől, a bevételek egymáshoz viszonyított nagyságrendi eltérése jól mutatja a **televíziós reklámpiac** bizonyos értelemben **oligopol** vagy inkább duopol jellegét. A két legnagyobb csatorna az összes bevételek csaknem 90%-át kapja – azaz a reklámpiac rendkívül koncentrált. A közszolgálati csatornák bevétele igen alacsony, s 2001-ről 2002-re tovább romlott piaci helyzetük.

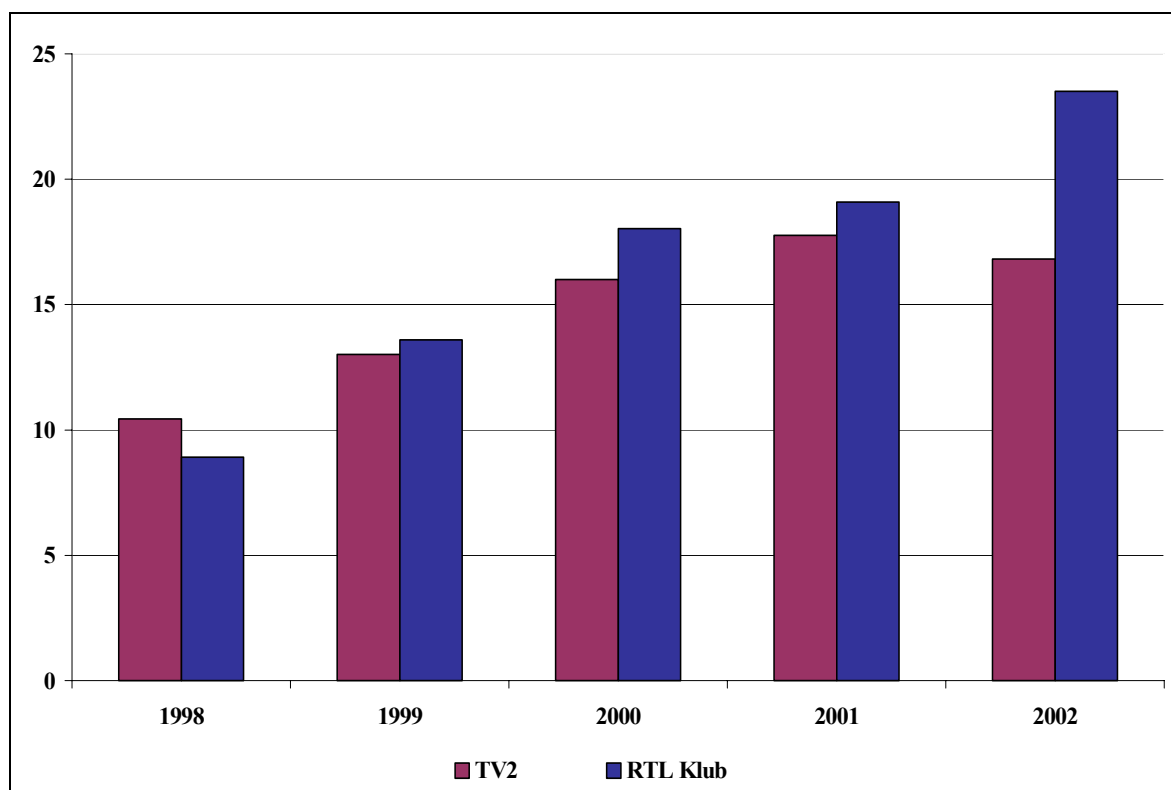
Az országos televíziós csatornák reklámideje iránt megnövekedett kereslet elsősorban a kereskedelmi televíziókat érintette kedvezően. A televízió, mint médium rendkívüli hatékonyságát felismerő hirdetőik növekvő érdeklődéssel fordulnak a televízió, de elsősorban a kereskedelmi televíziók felé. Szakértők véleménye szerint a médiatörvényben óránként átlagosan 12 perces maximumot közelíti a kereskedelmi csatornák értékesített reklámideje. Eközben a Magyar Televízió közszolgálati csatornáinak számára engedélyezett 6 perc helyett csupán 4-5 percnyi reklámhelyet képesek megtölteni. A növekvő igények hatására a csatornák jelentősebb áremelkedést is képesek elfogadtatni a piaccal. A hirdetőik növekvő érdeklődése eredményeként a televíziók egyre nagyobb arányban kínálnak ügyfeleik részére szponzorációs lehetőségeket is, ami így fontos kibúvóvá vált a Média törvény szigorú reklámidő korlátozásai alól.

A televíziós reklámblokkok iránti élénk kereslet eközben elszívja a hirdetőket más médiumoktól. Ezt a folyamatot erősíti, hogy a drasztikusabb televíziós hirdetési tarifaemelés ellen a hirdetőik sokszor hosszabb távú vagy nagyobb volumenű szerződések megkötésével igyekeznek védekezni.

A listaáras reklámköltség mérésének sajátosságából adódóan a két nagy tévétársaság valóságos bevételeiben a rangsor éppen fordított. A szerződéseket GRP (gross rating point: nézői kontaktusok száma) alapon kötik, azaz a csökkenő nézettségű televíziós csatorna átmenetileg több reklámszpotot vetíthet, így a listaáras mérés eredménye szerint magasabb reklámbevételeket is tudhat magáénak.

3. ábra

Értékesítés nettó árbevétele a vezető kereskedelmi televízióknál, 1998-2002 (milliárd forint)

Forrás: Céginformációk

A két vezető kereskedelmi televíziócsatorna – dacára az egyidejű indulás, az igencsak hasonló programstruktúra és az ugyancsak nagy hasonlóságot mutató marketingstratégiának – jelentősen eltérő eredményeket tudott felmutatni. A TV2-t üzemeltető MTM SBS Rt-nél valamivel alacsonyabb koncessziós díjat (9 milliárd helyett csupán 8 milliárd forintot) fizető RTL Klub gazdálkodásában jóval sikeresebbnek bizonyult vetélytársánál. Dacára annak, hogy a kezdetektől hosszú időn keresztül a TV2 birtokolta a legnézettebb magyar csatorna kitüntető címet, 2002 végéig pénzügyi nehézségei voltak. A társaság gazdálkodási nehézségeinek egy kézenfekvő magyarázata, hogy miközben a konkurens RTL Klub likviditási helyzete a kezdetektől kifejezetten jónak volt mondható, a TV2 mindig is hitelfinanszírozásra kényszerült.

Tovább erősítheti a vezető kereskedelmi csatorna fölényét, két áttételesen az RTL Klubhoz tartozó kezdeményezés, az M+ és az F+ csatornák sugárzásának kérdése. Több szakértő és szakmai testület álláspontja szerint a médiatörvény előírásainak megkerüléséről van szó, mivel az új csatornák közvetve több szálon is a kereskedelmi televízióhoz kötődnek. A tervezett új csatornák jelentős részben az RTL Klub programjait sugároznák, de a reklámidő értékesítését is az RTL Klub végzi. A kereskedelmi csatornák harcában ez a 2004-es reklámbüdzsék elköltésének tervezési időszakában nagy előnyökhöz juttatná a kezdeményezőket.

A kiéleződő versenyben a közszolgálati csatornák helyzete folyamatosan romlik. Az MTV és a Duna Tv számára reménytelen a működéshez szükséges bevételek reklámbevételekkel való előteremtése. Az állami támogatás eseti jellege viszont egyrészt kiszolgáltatottá teszi a televíziókat, másrészt a közgazdaságtanból ismert puha költségvetési korlát problémáját idézi elő gazdálkodásukban.

Az MTV jelenleg, a média törvény előírásának megfelelően, két csatorna működtetésével tölti be a közszolgálati funkciót: az M1 analóg, földfelszíni sugárzású, az M2 1997 óta analóg, műholdas terjesztésű. Pontos szám adatok nem állnak rendelkezésre, de a szakértői becslések szerint a háztartások 55%-ában fogható az M2 adása. (Hozzávetőleg a háztartások 40%-a kábelen keresztül, 15-20%-a műholdvevőn fogja az M2 adását.)

Az MTV bevételein belül három fő csoport különíthető el⁴:

1. kereskedelmi bevételek
2. támogatások
3. egyéb bevételek.

A kereskedelmi bevételek az éves árbevétel 15%-át teszik ki. Ebbe a csoportba tartoznak a reklámidő értékesítéséből, a szponzorációból, kapacitásértékesítésből és exportálásból származó bevételek.

Az egyéb bevételek jelentik a legkisebb befolyó összeget. Az elmúlt időszakban ide tartozott például az ingatlanok értékesítéséből származó bevétel, de a korábbi MTV2 földi frekvencia értékesítése után a befolyó koncessziós díj 70%-a is az MTV Rt. illeti meg.

A közszolgálati televízió bevételi struktúrája jelentősen eltér a kereskedelmi adóképtől. Egyrészt a kereskedelmi televíziók nem részesülnek állami támogatásban. Másrészt a médiatörvény szabályozása alapján a közszolgálati televízióban csak 6 perc reklám sugározható hatvan percen belül, ez a kereskedelmi televíziók esetében 12 percet jelent. További kikötése a törvénynek, hogy a közszolgálati televízióban sugárzott műsorok nem szakíthatók meg reklámmal, ez a megszorítás nem vonatkozik a kereskedelmi adókra. A törvény alapján az MTV-ben leadható reklámok típusa is meghatározott, a hirdetői ügyfélkör leszűkített. 1997-ben, amikor az M2 adása műholdas terjesztésére kényszerült, gyakorlatilag az MTV által elérhető nézők száma is lecsökkent. A jelentős piacvesztés emellett a kereskedelmi tévék megjelenésének tudható be.

A kiadási oldalt vizsgálva hat csoport különíthető el:

1. közvetlen műsorkészítési költség
2. műsorterjesztési költség
3. személyi kiadások
4. amortizáció
5. az áfa vissza nem igényelhető része
6. egyéb üzemeltetési költség.

A közvetlen műsorkészítési költségek az összes költség 30%-át teszik ki, értelemszerűen a közvetett költségek felosztása nélkül. A műsorterjesztési költségek a költségtömeg 20%-ára rúgnak, ez példátlanul magas akár az uniós országok, akár a többi közép-európai ország közszolgálati televíziójához viszonyítva. Az M1 esetében ez a költség éves szinten 5,2 milliárd Ft, az M2 műsorának terjesztése után 1 milliárd Ft fizetendő. A műsorterjesztés, mint szolgáltatás díja maximalizált, az MTV ezen az áron veheti igénybe, emiatt a fajlagos sugárzási költség 2,5-szer akkora, mint a kereskedelmi televíziók esetében. Az AH monopol helyzetben van a műsorszétosztás és a műsorsugárzás területén is. A monopolhelyzet 2004. január elsejéig áll fent. Míg a műsorsugárzás területén nincs igazi alternatívája az AH-nak, addig a műsor szétosztása esetében már a MATÁV is versenytársa lehet. A személyi kiadások a költségek 20%-ára rúgnak, az amortizáció 5%-ot tesz ki, a vissza nem igényelhető áfa az összes költség 8%-át jelenti. A kereskedelmi televíziók az áfa teljes összegét visszaigényelhetik. A költségek 17%-át jelentő egyéb üzemeltetési költség alatt a közüzemi díjakat és az ingatlanbérleti díjat kell érteni.

⁴ Az MTV helyzetére vonatkozóan elemzésünk a társaság több vezetőjével folytatott beszélgetésen elhangzottakra támaszkodik.

Míg az MTV Rt. évi 28-31 milliárd forintos éves költségvetéssel működik, a Duna Tv esetében ez az összeg évi 7,3 milliárd forint. (A két kereskedelmi csatorna éves költségvetése 18-21 milliárd Ft körül alakul.) A közszolgálati adók vázlatos összehasonlítása alapján jelenleg az MTV megközelítőleg 1600 fős belső állománnyal rendelkezik, a Duna TV 430 főállású munkatársat foglalkoztat. A külső beszállítók száma az MTV esetében eléri a közel 1500-at, a Duna Tv maximum 400 külsőssel dolgoztat. Az output oldali összehasonlításnál az MTV 2 adón, napi 20 óra műsort ad, ezzel szemben a Duna Tv egy csatornán, napi 24 órás adást nyújt. Mivel az állandó költségek jelentős része nem változik számottevően 1 vagy 2 csatorna működtetésével, elmondható, hogy az MTV a Duna Tv-hez képest körülbelül háromszoros túlköltekezéssel működik.

A Duna TV gazdálkodásában három fő bevételi csoport különíthető el⁵:

1. saját bevételek 300 millió Ft
2. támogatások, pályázati összegek 500 millió Ft
3. állami támogatás: üzemben tartási díjból származó bevétel, koncessziós díj visszatérítés, sugárzási díj támogatás összesen 6,5 milliárd Ft.

A Duna Tv esetében a reklámbevételek nem képviselnek nagy hányadot a bevételek között, az összes bevétel 4%-át teszik ki. Ugyanez az arány az MTV-nél 8%-os. A Duna Tv a gyakorlatban megközelítőleg listaáron adja el reklámidejét, főleg kishirdetőknek. Helyzetét nehezíti, hogy csak 65%-os a lefedettsége Magyarországon és mindössze 4-5%-os a nézettsége.

A hirdetési piacon a kereskedelmi televíziók elszívják a nagyhirdetők tömegét, ezen kívül az óriásplakátok és a gombamód szaporodó hirdetési újságok is konkurenciát jelentenek a hirdetőkért folytatott harcban. A legnagyobb 5-6 hirdetési ügynökség, ahol a hirdetési kereslet 80-85%-a tömörül igen erős alkupozícióban van a kereskedelmi televíziókkal szemben. Gyakori, hogy a kereskedelmi televíziók akár 50%-os kedvezményt is adnak ezeknek a nagy ügynökségeknek a listaárból. (A piaci viszonyokat jól jellemzi, hogy az RTL Klub a hirdetési piac döntő hányadát lefoglalja.) Az erőteljes kínálati konkurencia mellett a közszolgálati és kulturális televízió profilból fakadó írt és íratlan normák is behatárolják a Duna Tv-ben megjeleníthető hirdetéseket. További jellemző, hogy az elmúlt években a piac beszűkülni látszik, a kereslet visszaeséséről beszélhetünk.

A költségek elszámolásánál költséghely alapú elszámolást alkalmaznak, így egy műsorpercre eső költséget képesek számítani. A fő költségcsoportok:

1. gyártási költségek (külső és belső gyártás együtt) 3 milliárd Ft,
 - ebből a külső gyártás költsége csak 10 milliós nagyságrendű,
2. filmek vásárlása és szinkronizálása 800 millió Ft,
3. sugárzásért fizetett díj 1,2 milliárd Ft,
4. adás költsége 700 millió Ft,
5. produkcióhoz hozzá nem rendelhető bérköltség és járulékai 700 millió Ft,
6. marketing-költség 300 millió Ft,
7. működési költség és értékcsökkenési leírás 600 millió Ft.

A gazdálkodás eredményeképpen általában nullszaldós évet zárnak a Duna Tv-nél, a tavalyi éve ez alól kivételt jelentett: 2002 évben 200 millió Ft nyereség keletkezett.

A gyártási költségek töredék részét teszik ki a külső gyártásból felmerült költségek: tudatosan törekednek rá, hogy minél kevesebb esetben vegyék igénybe külső gyártók szolgáltatásait, mivel sokkal költséghatékonyabb belső gyártásban létrehozni egy produkciót. Egyrészt a belső gyártás olcsóbb, másrészt emiatt jobb a kapacitáskihasználás, harmadrészt 0%-ról 25%-ra emelték a filmgyártás után fizetendő áfá-t. A gyakorlatban azonban nem lehet gyártási piacról beszélni, nincs olyan gyártó holdudvar a televíziók környezetében, mint a

⁵ A Duna Televízióval kapcsolatos információkat a televízió gazdasági vezetése szolgáltatja.

nyugati televízióknál. Magyar sajátosság, hogy a kereskedelmi televíziók munkatársainak cégei vagy közvetlen érdekeltségben álló cégek kapnak rendszeresen megbízásokat, mégpedig a személyes érdekeltség alapján, nem pedig a piaci feltételeknek megfelelően. Az MTV-re jellemző, hogy rengeteg külső gyártóval áll kapcsolatban, miközben saját gyártásban is képes lenne ezeket a produkciókat létrehozni, csekélyebb ráfordítás mellett.

A beruházások költsége az elmúlt időszakban nem szerepelt jelentős tételként, idén kapott a televízió 700 millió Ft beruházási-fejlesztési támogatást. (Még 1995-ben az ÁSZ megállapította, hogy a televízió forgóalap-hiánnyal küszködik, ennek megsegítésére 2 milliárd Ft-ot ítélték meg. A pénzösszeg első részletként bocsátották a Duna Tv rendelkezésére az említett 700 millió Ft-ot.) Ezt az összeget az elmaradt beruházások pótlására fordítják: a műsorkészítéshez használt szoftver állomány megújítására. Egy közelmúltbeli APEH vizsgálat megállapította, hogy a televízió eszközállományának 70%-a elavult. Ez a magas arány abból adódik, hogy a Duna Tv már az indulástól műholdas adásra volt berendezkedve és digitális technológiával szerelték fel. Ebből kifolyólag rendkívül sok szoftvert használnak a működéshez és ezeknek az erkölcsi elavulása jóval megelőzi a fizikai elavulást. Egy összehasonlítás szerint a Duna Tv eszközállományának állapota sokkal jobb, mint az MTV-é, s a TV2-vel közel azonos szinten van.

1996 és 2002 közt a készülékhasználati díjból befolyt összeget osztották fel a közszolgálati médiumok és az ORTT közt. A beszédés nem volt hatékony, mindössze az érintettek 63-65%-ától szedték be a díjat. Ez hozzávetőlegesen hat év alatt 50 milliárd Ft bevételkiesést jelentett. A díj megszüntetésével a két közszolgálati televízió, a közszolgálati rádió és az ORTT-nek juttatott összeget úgy számították ki, hogy a 2001 évi tényadatot az inflációval korrigálták. Ezzel gyakorlatilag megőrizték a korábbi 63-65%-os beszédési arányt, tehát nem emelték az ebben a formában nyújtott támogatás összegét.

A jelenlegi szabályozás több helyen korlátozza a közszolgálati televíziókat. Mindössze két típusú műsor szponzorálható a közszolgálati médiában: a vallási és a kissebbségi műsorok. Jelenleg rengeteg „százalékos előírás” is megköti a közszolgálati médiumok kezét. Előnyösebb lenne, ha irányelvek lennének megadva a százalékos előírások helyett.

Az MTV és a Duna Tv is részvénytársaság miközben a működésük nem nyereségérdekelt. A gyakorlatban nincs igazgatóság egyik intézményben sem, ami minden részvénytársaság sajátja. (Hiába részvénytársaságok, ha nem a Gazdasági Társaságokról szóló Törvény szabályozásai vonatkoznak rájuk.) A mostani struktúra alapján a tulajdonos testesíti meg az igazgatóságot is. A GT-nek megfelelően a beszámoltatási jogokat kellene gyakorolnia az igazgatótanácsnak. A jelenleg működő kuratóriumoknak is gazdasági szereplőként kellene részt venniük a televíziók munkájában. A kuratóriumok létszámát 30 főben kellene maximálni és 8 fős igazgatóságot kellene létrehozni, továbbá az elnök és a vezérigazgató személyét érdemes lenne szétválasztani.

Egyes szakértői vélemények szerint a jelenlegi problémák egy részét megoldaná, ha a közszolgálati médiában nem lennének reklámok, a hirdetések helyét átvehetnék a társadalmi célú közlemények. Helyette a kereskedelmi televíziókat köteleznék a reklámbevételeik után járulékfizetésre. Ugyanezen vélemények szerint a kereskedelmi televíziók által így fizetendő díjösszeg optimális mértéke akkora lehetne, hogy az megegyezzen a közszolgálatiak nem túl nagy volumenű kereskedelmi reklámbevételeivel. Ezzel a lépéssel egyben nőne a hirdetési piac kínálati oldalának koncentrációja is.

A törvény előírása szerint az államnak finanszírozási kötelezettsége van a közszolgálati média felé. A normatív finanszírozás bevezetése minden érintett esetében előnyösebb irányba terelné a gazdálkodást. Az államnak egy finanszírozási rendszert kellene kidolgoznia, amelynek alapja a műsorpercre jutó költség lenne. Az MTV-nél a kalkulációt csak közvetlen költségig végzik, a közvetett és az általános költségek felosztását elhanyagolják, így nem tudják nyomon követni a produkcióhoz ténylegesen kapcsolható költségeket, emiatt kerülhet

sor túlkapásokra a gazdálkodás során.

A Duna Tv által használt berendezések digitálisak, 2002. karácsonya óta digitális műholdas sugárzása is folyik a műsoroknak. Amennyiben elterjed Magyarországon a digitális földfelszíni sugárzás, úgy a Duna Tv mindenképpen bekapcsolódna ebbe a terjesztési formába is (egyebek mellett anyagi okokból is, mivel a digitális terjesztés költsége messze elmarad az analógé mellett.). Jelenleg az analóg műholdas terjesztésért 1 milliárd Ft nagyságrendű összeget fizet az Antenna Hungáriának a televízió, a digitális műholdas terjesztés költsége ennek a hatodát teszi ki. A műholdas műsorterjesztéssel kapcsolatban jogdíj problémák merülnek fel, mivel a filmek sugárzásának jogát az ország területére adják általában, és a világ több pontján fogható adások után a jogdíj elszámolása problémákat vet fel. Ebből a problémából kifolyólag a Duna Tv csak nyolc órás adást sugároz külföldre. A digitális átállás a vevőberendezések területén fog akadályokba ütközni.

Helyi televíziók

Az országos televíziók mellett számos kisebb helyi televízió is Működik Magyarországon. Ezek közül számos helyi tévétársaság tagja a Helyi Televíziók Országos Egyesületének⁶.

A mintegy 80 tagot tömörítő **Helyi Televíziók Országos Egyesülete** 1986-ban alakult meg Dunaújvárosban s elsősorban érdekvédelemmel foglalkozik.

A helyi televíziók három kategóriába sorolhatóak:

1. kisközösségi tévék,
2. kisvárosi tévék,
3. nagyvárosi tévék.

A kisközösségi televíziókra jellemző, hogy **magántulajdonban** vagy egy-egy közösség tulajdonában állnak. Egy-két ember munkájának eredményeként működnek, a munkatársak minden esetben másodállásban foglalkoznak műsorkészítéssel. A **működésük nem nyereségérdekelt**. Bevételeik döntő többsége önkormányzati támogatásból származik, emellett pályázati úton jutnak bevételekhez. A saját bevétel forrása a képűjságból származó működési bevétel, ennek mértéke azonban nem annyira számottevő, mint a támogatásoké.

A 10-30 ezer fős kisvárosokban működő televíziókra jellemző, hogy 7-10 fős létszámmal dolgoznak. Általánosan igaz, hogy csak 1-2 főállású kolléga van, a többiek külsőként dolgoznak be. A bevételek nagysága éves szinten 15 és 30 millió forint közt alakul. A nagyobb városokban, mint például Kiskunhalas, Marcali vagy Gyöngyös, az éves bevétel elérheti a 40-50 millió forintot is. Az üzemeltető önkormányzatoktól hozzávetőlegesen a bevételek 60%-a származik. A hirdetési piacon tapasztalható visszaesés miatt a jövőben az önkormányzati bevétel részarányának növekedése várható.

A nagyvárosi televíziók csoportját a megyeszékhelyeken működő televíziók alkotják, ezek közül a két legkiemelkedőbb a pécsi és a debreceni televízió. Az ide sorolható tévék költségvetése 100 milliós nagyságrendű. Például a Pécsi Televízió 2002-ben 250 millió bevételt könyvelt el. A nagyvárosokat kiszolgáló helyi televíziókról is elmondható, hogy az önkormányzati támogatások a bevételek megközelítőleg 60%-át teszik ki.

A helyi televíziók saját **bevételi forrását** a hirdetők jelentik. Általában kizárólag helyi hirdetők jelennek meg egy-egy televízióban. A fő hirdetők a helyi kiskereskedők és az autós vállalkozások. Az elmúlt években az autó márkakereskedők esetében megjelenő központosított PR igen hátrányosan érintette a helyi televíziókat. Míg korábban a helyi márkakereskedő adott megbízást a helyi televízióknak, addig ma már a pesti központok döntik

⁶ A következőkben elemzésünk Keresneyei János, a Helyi Televíziók Országos Szövetségének elnökétől származó információkra támaszkodik.

el, hogy hol hirdethet a helyi kereskedő. Mi több, az említett központi ügynökségek a helyi hirdetési piac ellenében az országosat preferálják. A kiskereskedelmi hirdetőik köre is megcsappant a plázásodás következtében: a plázákban található üzletek nem hirdetik magukat, és a bevásárlóközpontok sem jelennek meg a helyi médiában hirdetőként. A hirdetési piac az említett tendenciák miatt egyre szűkül. Emellett jellemző, hogy a helyi televíziók PR-ből élnek, ma már kevés a klasszikus hirdetés. A piacon a fő konkurenciát a helyi terjesztésű hirdetési újságok jelentik.

A saját bevételeken belül a legnagyobb hányadot a PR-bevételek jelentik, ezt követik a reklámbevételek, a dokumentumfilm-gyártás bevételei. Ezen kívül referenciacsatornák gyártásából szokott még jövedelme származni a helyi televízióknak. Az elmúlt évektől kezdődően jelentett először számottevő bevételi forrást az ORTT közcélú műsorok készítésének támogatására kiírt 400 millió forintos pályázata. A 400 milliós összeget 1,5-25 millió forintos tételekben osztották ki a helyi televíziók közt, ami a helyi csatornák bevételeinek jelentős részét képezte. Bevétel származhat még az oktatófilmek készítéséből, különféle bérfelvételek készítéséből, CD-ROM előállításból, VHS sokszorosításból és DVD-írásból. (Természetesen ez utóbbiak főleg a nagyvárosi tévék számára elérhető bevételek, hiszen megfelelő szintű gyártási technológiával kell rendelkezni a kivitelezésükhöz.)

A **költséggazdálkodás** szempontjából elmondható, hogy a helyi televíziók költséghatékonyabban működnek az országos televízióknál. A működési költségek második legnagyobb szegmensét az emberi erőforrással kapcsolatos költségek jelentik. A helyi televíziókra is jellemző a vállalkozók foglalkoztatása, miközben minimális számú alkalmazottal működnek. A kisebb televízióknál átlagosan 70-80 ezer Ft/ fő havi fizetéssel lehet számolni, a nagyobb televízióknál ez az összeg 100-150 ezer Ft/főt jelent. Szinte valamennyi helyi televíziónál egy munkatárs több munkakörben is dolgozik. Az egyéb működési költségeken belül a jelentősebbek a különböző hatóságoknak fizetett díjak: helyi adó, kulturális adó, ORTT-nek fizetett díjak, szerzői jogdíjak. (A szerzői jogdíj a produkció bevételeinek 4%-a, jelenleg azonban nem tisztázott a jogvédő szervezetek közötti helyzet: egyszerre négy szervezet jogosult jogdíj kivetésére egy-egy produkció után) A működési költségek harmadik csoportját a karbantartási költségek alkotják. A zavartalan működés érdekében a televíziózásban folyamatosan szükségesek új beruházások az eszközállományban. Az eszközök amortizációjára vonatkozó jogszabályok azonban nem engedik meg a gyorsított amortizációt, az időszak hosszát 5-7 évben állapítják meg. A gyakorlatban a berendezések fizikai elhasználódása 1-2 év alatt bekövetkezik, eszmei elavulásuk is 2-3 évre tehető. A technológiai jellegű beruházások általában nem térülnek meg abban az értelemben, hogy a berendezések erkölcsi elavulása megelőzi a fizikai és a törvény által engedélyezett elavulását. A kereskedelmi kapacitás esetében lehet megtérülésről beszélni, ezen eszközök egy-másfél év alatt megtérülnek.

A helyi televíziók esetében nem jellemző egy külsős, gyártó cég megbízása produkció létrehozására, mivel a gyártó cég ugyanazon a hirdetési piacon jelenne meg a produkcióval, mint a televízió maga. Ebben az esetben gyakorlatilag a produkció elszívhatná a potenciális hirdetőköt a televízió előtt.

A nagyobb helyi televíziók esetében fontos szerepe van a működésben egy jól funkcionáló kontrolling rendszernek. A pécsi helyi televíziónál éves szintű költségelemzéssel, költségtervezéssel dolgoznak. A kalkuláció alapját az összes képződött archívumanyag adja. A kontrolling kiterjed a pénzügyi területen túl a technológiai és szervezeti felépítés területére is. Nehéz a költségeket hozzárendelni az egyes produkciókhoz, a feladat megkönnyítése érdekében a műsorokat különböző osztályokba sorolják. A közcélú, közszolgálati műsorok esetében – például: híradó, sportközvetítés, kulturális műsorok – a cél, hogy az előállítás közvetlen önköltsége ne haladja meg az önkormányzati támogatás mértékét. Például egy híradó műsor esetében a költségek igen magasak lehetnek, amennyiben egy anyagot több

helyszínen vesznek fel, ugyanakkor egy kulturális beszélgető műsor elkészítése nem jelent nagy kiadást.

Az elektronikus médiapiacon a helyi televízióknak a tematikus televíziók jelentenek konkurenciát. Az országos piacon új szereplőként a Hálózatos Televízió jelent meg, ez versenytársa lesz az országos kereskedelmi televízióknak. A jövőben a regionális, hálózatos média-fejlődésre komoly esély van: az euro-régiókon belül (például: Burgenland- Nyugat-Dunántúl régióban) jelenhetnek meg hálózatos televíziók.

	34. Városi Televízió Várpalota	1,5%
Hír Televízió Rt.	1. Alex Pocsai	22,5%
	2. Pocsai Lajos	19,0%
	3. Dr. Bálintfy Gábor	12,0%
	4. Jaross Tamás	7,0%
	5. Mihálszky László	6,0%
	6. Várnai Szabolcs	4,0%
	7. Losonczy Pál	4,0%
	8. Gurdonné Kátai Teréz	3,0%
	9. Dr. Soós Gábor	3,0%
	10. Göbel József	3,0%
	11. Dr. Szabó Péter	2,5%
	12. Faluhelyi Gyula	1,5%
	13. Dr. Jeszenszki Gábor	1,5%
	14. Dr. Lukács Ferenc	1,5%
	15. Dr. Hubay Gyula	1,5%
	16. Messinger Róbert	1,5%
	17. Dobrányi Tamás	1,5%
	18. Dr. Kemenes László	1,5%
	19. Somogyi Ádám	1,5%
	20. Keszi Katalin	1,0%
	21. Bíró Klára	0,5%
	22. Somogyi Balázs	0,5%
	23. Hisstek Henriett Éva	0,5%
AUDIOTECH Rt.	MÉDIATECH Média- és Kábeltechnológia Kft.	100,0%
HBO Pay-TV Rt.	HBO Holding Üzletviteli Tanácsadócsoport Kft.	100,0%
Sky Power Tv Rt.	1. Mario Pollak (Németország)	74,0%
	2. T&T-MERCEDES FILM Produceri Kft.	26,0%
PRIMA Oktatási és Kulturális Rt.	1. Morvainé Sáfár Julianna	80,0%
	2. Krisztál Kereskedelmi és Szolgáltató Rt.	20,0%
HUMOR1 Műsorszolgáltató Rt.	CENTRO FILM Filmgyártó és Forgalmazó Kft.	75,0%

6. számú melléklet: Földfelszíni sugárzású körzeti rádiók és televíziók jegyzéke

KÖRZETI RÁDIÓK

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Frekvencia (MHz)	Szerződéskötés dátuma	Vételkörzet (fő)
Infórádió Kft.	Infó Rádió	1088 Budapest , Múzeum u. 9.	Budapest	95,8	2000. V. 2.	2 460 000
Rádió Juventus Rt.	Juventus Rádió	1134 Budapest , Róbert Károly krt. 82-84.	Budapest	89,5	1999. III. 22.	3 327 000
Radiocafé Tömegkommunikációs és Kulturális Szolgáltató Kft.	radiocafé 98,6	1064 Budapest , Vörösmarty u. 67. III. em.	Budapest	98,6	2000. III. 30.	2 150 000
Civil Rádiózásért Alapítvány	Budapesti Közösségi Rádió – Fiksz Rádió	1011 Budapest , Corvin tér 8.	Budapest	98,0	2000. V. 2.	770 000
Rádió 1 Kft.	Rádió 1	1062 Budapest , Andrássy út 86. IV. em.	Budapest	103,9	1999. II. 11.	960 000
EUROINVEST Kommunikációs Kft.	Roxy Rádió	1016 Budapest , Lisznyai u. 38.	Budapest	96,4	1999. II. 24.	1 760 000
Klubrádió Kft.	Klubrádió	1024 Budapest , Romer Flóris u. 4/a.	Budapest	95,3	1999. II. 2. 2000. XII. 12.	2 000 000
Rádió DeeJay Műsorszolgáltató Kft.	Rádió DEEJAY	1024 Budapest , Lövőház 2-6.	Budapest	92,9	1999. V. 3.	1 690 000
Műsor-Hang Műsorszolgáltató Kft.	Gazdasági Rádió	1133 Budapest , Váci út 78/b.	Budapest	105,9	2002. XI. 4.	500 000
FM-4 Rádió Szolgáltató Kft.	Rádió eXtrém	2030 Érd , Intéző u. 3.	Budapest	94,2	2002. XI. 5.	720 000
Tilos Kulturális Alapítvány	Tilos Rádió	1092 Budapest , Kinizsi u. 28.	Budapest	90,3	2002. XI. 5.	670 000
Aeriel Rádió Műsorszóró Kft.	BBC-RFI	1054 Budapest , Szabadság tér 7.	Budapest	92,1	2002. XI. 8.	600 000
Magyar Katolikus Rádió Alapítvány	Magyar Katolikus Rádió Eger	3300 Eger , Széchenyi u. 1.	Eger	91,8	2000. V. 2.	184 000
Rádió Győr Kft.	Rádió Győr	9022 Győr , Árpád út 44.	Győr	96,4	2000. IV. 28.	128 000

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Frekvencia (MHz)	Szerződéskötés dátuma	Vételkörzet (fő)
Hold Rádiós és Televíziós Reklám Bt.	Kék Duna Rádió Győr	2500 Esztergom , Kápolna u. 15.	Győr	91,5	2001. IX. 13.	133 000
NONSTOP Rádió Miskolc Kft.	Sztár FM	3530 Miskolc , Kisavas Alsó sor 22.	Miskolc	103,0	1998. V. 21.	280 000
Hangforrás Kft.	Rádió Ga Ga Juventus Plusz	3530 Miskolc , Kisavas Alsó sor 22.	Miskolc	96,3	1998. XII. 17.	178 000
Magyar Katolikus Rádió Alapítvány	Magyar Katolikus Rádió Miskolc	3300 Eger , Széchenyi u. 1.	Miskolc	95,1	2000. V. 2.	240 000
MTC-Jonathán Rádió Kft.	Gold FM 102,6	4400 Nyíregyháza , Széchenyi u. 1.	Nyíregyháza	102,6	2001. III. 22.	120 000
Mambó Rádió Kft.	Rádió 1	7621 Pécs , Király u. 22.	Pécs	90,6	2000. V. 31.	160 000

KÖRZETI TELEVÍZIÓK

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Csatorna	Szerződéskötés dátuma	Vételkörzet (fő)	
Mixolid Szolgáltató Rt.	fix.tv	1015 Budapest , Donáti utca 36.	Budapest	26	1999. III. 3.	800 000	
Viasat Hungária Rt.	VIASAT 3	1023 Budapest , Felhévizi u. 24.	Budapest	47	1999. IV. 15.	350 000	
Észak-magyarországi Kommunikációs Rt.	Regionális TV	TV Észak-Magyarország Regionális TV	3527 Miskolc , Kandó Kálmán tér 1.	Miskolc	50	2003. VIII. 29.	211 000

7. számú melléklet: Földfelszíni sugárzású helyi rádiók jegyzéke

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Frekvencia (MHz)	Vételkörzet (fő)
Rádió Jam Rt.	Radio Jam Ajka	8200 Veszprém, Zrínyi u. 3.	Ajka	1999. II. 4.	88,8	33 000
Baja Hangja Kft.	Bajai Rádió	6500 Baja, Árpád tér 1.	Baja	1998. IV. 22	89,8	38 830
Alisca Rádió Bt.	Alisca Rádió	7100 Szekszárd, Szent L. u. 19.	Baja	2001. II. 15.	94,3	38 000
RÁDIÓ LINE Kft.	88.2 Balaton Radio	8600 Siófok, Kele u. 32.	Balatonföldvár	2000. I. 7.	88,2	17 000
Rádió Jam Rt.	Rádió Jam Balaton	8200 Veszprém, Zrínyi u. 3.	Balatonfüred	1999. II. 4.	91,8	35 000
Kevipress Kkt.	Aqua Rádió	7900 Szigetvár, Dózsa Gy. u. 45.	Barcs	2002. II. 20.	102,7	12 000
Torony Rádió Műsorszolgáltató és Ker. Bt.	Torony Rádió	5630 Békés, Jantyik Mihály u. 21-25.	Békés	1998. XII. 17.	94,4	22 000
INTERAX Kulturális Szolgáltató és Ker. Bt.	Start Rádió	5600 Békéscsaba, Nádas sor 13.	Békéscsaba	1998. V. 11.	88,9	68 000
Média-Cápa Bt.	Rádió 1 Békéscsaba	5600 Békéscsaba, Derkovics sor 2.	Békéscsaba	2000. III. 30.	100,9	65 000
Első Csabai Rádiós Bt.	Csaba Rádió	5600 Békéscsaba, Széchenyi u. 5.	Békéscsaba	2000. III. 30.	104,0	60 000
TANDEM 92. Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Partner Rádió	4032 Debrecen, Lehel u. 10., fsz.	Berettyóújfalu	2000. IX. 11.	90,3	17 000
Rádió Atom Kft.	Tamási Rádió	7100 Tolna, Táncsics u. 3.	Bonyhád	2002. II. 14.	92,8	25 000
Híd Rádió Műsorkészítő és Sugárzó Rt.	102.1 Sztár Rádió	1149 Budapest, Róna u. 120-122.	Budapest	1999. I. 29.	102,1	476 000
Rádió C Kisebbségi Műsorszolgáltató Kht.	Rádió C	1086 Budapest, Teleki tér 7.	Budapest	2001. IV. 11.	88,8	500 000
Rákosmente Rádió és Műsorszolgáltató Kft.	Rádió 17 Rákosmente	1173 Budapest, Kis u. 5-7.	Bp. XVII. ker.	2001. XI. 19.	96,8	142 000

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Frekvencia (MHz)	Vételkörzet (fő)
Telekom Kft.	Cegléd Rádió 88	6721 Szeged , Madách u. 6.	Cegléd	1999. III. 16.	92,5	36 000
Gong Rádió Kft.	Csongrádió FM 87.6 MHz	6000 Kecskemét , Petőfi u. 1/b.	Csongrád	2002. II. 22.	87,6	58 000
VARAGE Műsorszolgáltatói Kft.	Rádió 1	4028 Debrecen , Lehel u. 14.	Debrecen	1999. I. 20.	92,3	200 000
Lokálmédia Kft.	Rádió FM95	4026 Debrecen , Péterfia u. 2.	Debrecen	1998. XII. 17.	95,0	190 000
SZÓLA Rádió Alapítvány	Szóla Rádió	4028 Debrecen , Simonyi út 14.	Debrecen	1998. VI. 8.	72,41	220 000
Friss Rádió Kft.	Friss Rádió	4032 Debrecen , Patai I. u. 38.	Debrecen	2001. IV. 3.	90,00	210 000
TANDEM 92 Kft.	Partner Rádió Plusz	4032 Debrecen , Lehel u. 10., fsz.	Derecske	1999. X. 22.	94,7	10 000
Alisca Rádió Bt.	Alisca Rádió	7100 Szekszárd , Szent László u. 19.	Dunaföldvár	2002. IX. 2.	106,5	27 000
PENTAFON-PENTA Rádió Kft.	Rádió 24	2400 Dunaújváros , Táncsics Mihály u. 1/a.	Dunaújváros	2002. IV. 11.	102,9	78 000
EL-DO Híradástechnikai Kft.	EL-DO Rádió 93,1	1173 Budapest , Földműves u. 14.	Dunaújváros	2001. IV. 11.	93,1	64 000
Rádió Eger Kft.	Rádió Eger	3300 Eger , Trinitárius u. 1.	Eger	1998. IX. 15.	101,3	71 281
NEWAVE Kft.	Rádió 1	3300 Eger , Maczky Valér út 2., III. em.	Eger	1999. II. 15.	101,9	61 000
Promotion Service Kft.	Rádió Junior FM	2030 Érd , Jegyző u. 14.	Érd	2002. II. 21.	101,3	53 000
Esztergomi Helyi Rádiós Egyesület	Rádió Esztergom	2500 Esztergom , Bajcsy Zs. út 4.	Esztergom	1998. IV. 30	98,1	50 000
Hold Rádiós és Televíziós Reklám Bt.	Kék Duna Rádió	2500 Esztergom , Kápolna u. 15.	Esztergom	1999. II. 4.	92,5	28 000
Rádió Infórum Kft.	BudaPest Rádió	1146 Budapest , Hungária krt.162., X.	Göd	1999. II. 1.	97,3	118 200

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Frekvencia (MHz)	Vételkörzet (fő)
Contitrade Kft.	Másik Rádió	2144 Kerepes, Szabadság út 252.	Gödöllő	2000. IV. 27.	93,6	39 000
Gönyűmédia Kft.	Party Rádió Gönyű	9028 Győr, Török Ignác u. 66.	Gönyű	2000. V. 31.	90,7	3 000
Gong Rádió Kft.	Rádió Gyömrő FM 97.2 MHz	6000 Kecskemét, Petőfi u. 1/b.	Gyömrő	2002. II. 22.	97,2	34 000
Gyöngyösi Médiákért Alapítvány	Saturnus Rádió	3200 Gyöngyös, Vármegyeház tér 1.	Gyöngyös	2002. VII. 2.	88,9	70 992
Diórádió Gyöngyös Kft.	Diórádió	3200 Gyöngyös, Vármegyeház tér 1.	Gyöngyös	1999. I. 28.	101,7	57 000
BMC Rádió Kft.	BMC Rádió	9023 Győr, Magyar u. 9.	Győr	1998. VI. 23	103,1	127 211
LED Elektronikai Szolgáltató Bt.	Rádió 47 Gyula	5700 Gyula, Láncház u. 3.	Gyula	1998. IV. 3.	96,0	33 000
Média-Cápa Bt.	Rádió 1 Gyula	5600 Békéscsaba, Derkovics sor 2.	Gyula	2000. III. 30	90,5	33 000
Kelet Rádió Kft.	City Rádió	4024 Debrecen, Kossuth u. 42.	Hajdúböszörmény	1999. II. 4.	98,9	31 000
Rádió Aqua Kft.	Aqua Rádió	4200 Hajdúszoboszló, Hőforrás u. 4.	Hajdúszoboszló	2002. II. 20.	100,6	24 000
Magyar Katolikus Rádió Alapítvány	Magyar Katolikus Rádió – Hatvan	3300 Eger, Széchenyi u. 1.	Hatvan	2002. II. 22.	94,0	37 000
Diórádió Gyöngyös Kft.	Diórádió	3200 Gyöngyös, Vármegyeház tér 1.	Heves	2002. II. 21.	93,7	13 000
ZAFIR Média Kft.	Melódia Rádió Vásárhely	6800 Hódmezővásárhely, Lázár u. 10.	Hódmezővásárhely	1998. IV. 22.	90,8	53 000
Kisbíró Szervező és Műsorszóró Bt.	Rádió 7 Hódmezővásárhely	6800 Hódmezővásárhely, Szabadság tér 71.	Hódmezővásárhely	1999. I. 20.	97,6	50 000
PR-Trió Kft.	Rádió Jászberény	3530 Miskolc, Petőfi u. 11.	Jászberény	1999. III. 11.	97,7	29 000
Kalocsa Rádió Bt.	Korona Rádió Kalocsa	6300 Kalocsa, Szent István Király u. 35.	Kalocsa	1999. III. 8.	100,0	18 000

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Frekvencia (MHz)	Vételkörzet (fő)
Somogy Média Kft.	Somogy Rádió Kaposvár	7400 Kaposvár , Bajcsy Zs. u. 2.	Kaposvár	2000. IV. 27.	91,2	68 000
Kapos Rádió Kft.	Kapos Rádió	7400 Kaposvár , Dózsa Gy. U. 18.	Kaposvár	1999. II. 23.	99,9	68 000
QPS Kft.	Rádió TOP	3700 Kazinbarcika , Jószerencsét út 10.	Kazinbarcika	2003. X. 29.	88,8	39 000
Ágota Rádiók Kft.	GOLD FM Karcag	4400 Nyíregyháza , Széchenyi u. 1.	Karcag	2002. II. 19.	93,8	25 000
Hangforrás Kft.	Rádió Ga Ga Juventus Plusz	3530 Miskolc , Kisavas Alsósor 22.	Kazinbarcika	2000. IX. 7.	95,9	40 000
Gong Rádió Kft.	Gong Rádió	6000 Kecskemét , Petőfi Sándor u. 1/b.	Kecskemét	1998. XII. 17.	96,5	100 000
Partner Rádió Kft.	Partner Rádió	6000 Kecskemét , Széchenyi krt. 7/d.	Kecskemét	2001. IV. 4.	97,7	29 000
Helikon Rádió Kft.	Helikon Rádió	8360 Keszthely , Liszt Ferenc u. 1.	Keszthely	2001. IV. 2.	99,4	39 000
Rádió Jam Rt.	Rádió Jam	8200 Veszprém , Zrínyi u. 3.	Keszthely	2002. II. 21.	92,2	27 000
Fresh Rádió Televízió Egyéni Cég	Friss Rádió	6400 Kiskunhalas , Eötvös u. 9/a.	Kiskörös	1998. XII. 17.	97,0	15 000
Kunság-Média Kht.	Kunság Rádió	6200 Kiskörös , Petőfi tér 10-11.	Kiskörös	2000. IV. 27.	91,7	15 000
Félegyházi Hírlap Kft.	Sirius Rádió	6100 Kiskunfélegyháza , Blaha Lujza tér 1.	Kiskunfélegyháza	1999. III. 11.	91,1	33 000
Halas Hangja Kft.	Party FM 92.9 Rádió	6400 Kiskunhalas , Kossuth L. u. 29., II. em.	Kiskunhalas	2001. III. 29.	92,9	30 000
Művelődési Központ, Kiskunmajsa	Rádió Majsa	6120 Kiskunmajsa , Hősök tere 6.	Kiskunmajsa	1999. II. 8.	88,2	12 000
Kisbíró Szervező és Műsorszóró Bt.	Rádió 7 Kistelek	6800 Hódmezővásárhely , Szabadság tér 71.	Kistelek	2002. IV. 11.	107,0	11 000
Hold Rádiós és Televíziós Reklám Bt.	Kék Duna Komárom	2500 Esztergom , Kápolna u. 15.	Komárom	2000. XI. 23.	90,5	20 000

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Frekvencia (MHz)	Vételkörzet (fő)
Print-TEX Kft.	Komárom Dunakanyar Rádió	2133 Szödliget , Dunai Fásor 112.	Komárom	2002. II. 14.	88,3	20 000
Mambó Rádió Kft.	Rádió 1	7621 Pécs , Király u. 22.	Komló	2000. V. 31.	99,4	28 000
Arkádia Parkszínpad Ker. és Szolg. Kft.	Arkádia Rádió	6900 Makó , Ráday u. 33. (Pf. 44.)	Makó	2002. VII. 4.	96,8	35 000
Média-Cápa Bt.	Rádió 47	5600 Békéscsaba , Derkovics sor 2.	Mezőkovácsháza	2002. II. 12.	88,3	11 000
Európa Rádió Miskolc Kht.	Európa Rádió	3533 Miskolc , Gózon Lajos u. 11.	Miskolc	2001. IV. 2.	90,4	184 000
Média Mohács Kft.	Party Rádió Mohács	7700 Mohács , Bakács u. 5.	Mohács	2002. II. 20.	93,8	23 000
Ezerjő Média Kft.	Ezerjő Rádió	8060 Mór , Köztársaság tér 5.	Mór	2003. VIII. 25.	89,0	18 000
Lajta Rádió Kft.	Lajta Rádió	9200 Mosonmagyaróvár , Marx K. út 66.	Mosonmagyaróvár	2002. II. 18.	100,7	34 000
Arany Rádió Kft.	Arany Rádió	2750 Nagykőrös , Széchenyi tér 19.	Nagykőrös	2000. IV. 27.	93,6	27 000
Média-Cápa Szolgáltató Bt.	Rádió 47	5600 Békéscsaba , Derkovits sor 2.	Orosháza	1999. II. 2.	88,6	33 000
A-tól Z-ig Beruházási és Szervezési, Lebonyolítási Bt.	Rádió 1 Orosháza	5900 Orosháza , Kazinczy u. 39.	Orosháza	1999. II. 8.	90,2	28 000
Hangforrás Kft.	Rádió Ga Ga Juventus Plusz	3530 Miskolc , Kisavas alsósor 22.	Ózd	2000. IX. 7.	99,5	46 000
Alisca Rádió Bt.	Alisca Rádió	7100 Szekszárd , Szent L. u. 19.	Paks	2001. II. 15.	107,5	24 000
PIR Kft.	Fortuna Rádió	7030 Paks , Dózsa Gy. út 13.	Paks	1998. V. 11.	96,3	24 300
Rádió Jam Rt.	Rádió Jam Pápa	8200 Veszprém , Zrinyi u. 3.	Pápa	2000. IX. 7.	92,7	34 000
Remény Rádió Kft.	Remény Rádió	7625 Pécs , Mecsek u. 10/a.	Pécs	2000. V. 31.	94,6	164 000

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Frekvencia (MHz)	Vételkörzet (fő)
Juventus Rádió FM 101.2 Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.	Juventus Rádió Pécs	7622 Pécs , Siklósi út 1.	Pécs	1998. X. 6.	101,2	130 000
PUBLIKUM Egyesület	Publikum Rádió	7623 Pécs , Ifjúsági út 6.	Pécs	1998. VII. 8.	101,2	130 000
Ágota Rádiók Kft.	Gold FM Püspökladány	4400 Nyíregyháza , Széchenyi u. 1.	Püspökladány	2002. II. 19.	91,8	16 000
Helyi Rádió Műsorszolgáltató Kft.	Rádió Focus	3100 Salgótarján , Bem út 1.	Salgótarján	1999. III. 19.	100,4	50 000
Track-57 Kft.		8000 Székesfehérvár , Jókai u. 16.	Sárbogárd	2003. VIII. 8.	87,9	13 000
Magyar Katolikus Rádió Alapítvány	Magyar Katolikus Rádió – Sátoraljaújhely	3300 Eger , Széchenyi u. 1.	Sátoraljaújhely	2002. II. 22.	90,6	41 000
Tenkes Rádió Bt.	Tenkes Rádió	7800 Siklós , Vak Bottyán u. 5.	Siklós	2002. II. 14.	88,6	15 000
Rádió Juventus Rt.	Rádió Juventus 92.6	1134 Budapest , Róbert K. krt. 82-84.	Siófok	2002. II. 14.	92,6	44 000
Mark L. Wodlinger képv: dr. Spielmann Éva	Rádió Ikva	1054 Budapest , Akadémia u. 11.	Sopron	1998. VII. 16.	94,1	178 000
Molnár László	Rádió Sopron	9400 Sopron , Mikoviny u. 56.	Sopron	1998. VII. 8.	94,1	60 000
Információs és Tájékoztató Egyesület	Panoráma Rádió	9400 Sopron , Uj u. 18.	Sopron	1998. VII. 16.	94,1	60 000
Erasmus '2001. Bt.	Corvinus Rádió	9400 Sopron , Kútösvény u. 7.	Sopron	2003. VIII. 8.	104,6	68 000
CERVINUS Szolgáltató Kft.	Rádió 1 Cervinus	5540 Szarvas , Kossuth tér 3.	Szarvas	1999. II. 3.	95,2	41 000
Juventus Rádió 100.2 Műsorszolgáltató Kft.	Juventus Rádió Szeged	6724 Szeged , Kossuth L. sugárút 48.	Szeged	1999. I. 7.	100,2	160 000
Telekom Kft.	Rádió 88	6721 Szeged , Madách u. 6.	Szeged	1999. I. 7.	95,4	160 000
Sárrét Rádió Bt.	Rádió 1 Sárrét	5520 Szeghalom , Tildy.Z. u. 1.	Szeghalom	1999. III. 23.	99,4	26 000

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Frekvencia (MHz)	Vételkörzet (fő)
Track-57 Kft.	Rádió 1	8000 Székesfehérvár , Jókai u. 16.	Székesfehérvár	2000. IV. 27.	101,8	107 000
Fehérvár Rádió Kft.	Fehérvár Rádió	8000 Székesfehérvár , Petőfi S. u. 5.	Székesfehérvár	1999. I. 28.	94,5	100 000
Kodolányi János Főiskola	Vörösmarty Rádió	8000 Székesfehérvár , Szabadságharcos út 59.	Székesfehérvár	1999. II. 11.	99,2	98 000
Antritt Bt.	Rádió Antritt	7100 Szekszárd , Wesselényi u. 16.	Szekszárd	1999. I. 12.	105,1	51 000
Alisca Rádió Bt.	Alisca Rádió	7100 Szekszárd , Szent L. u. 19.	Szekszárd	1999. I. 28.	91,1	51 000
Trade Partners Kft.	Pilis Rádió	telephely: 1019 Budapest , Fenyő u. 1. fiók: 2000 Szentendre , Duna korzó 18. II. em.	Szentendre	1999. II. 8.	91,1	18 000
Juventus Rádió 100.2 Műsorszolgáltató Kft.	Rádió Juventus Szentes	6724 Szeged , Kossuth L. sugárút 48.	Szentes	1998. VIII. 26.	95,7	43 000
Tiszapressz Általános Ügynökség	Orient Rádió	6600 Szentes , Kossuth u. 8.	Szentes	1998. VI. 9.	95,7	43 000
Rádió Szentes Kht.	Szentes Rádió	6600 Szentes , Kossuth u. 1.	Szentes	1999. I. 25.	106,1	43 000
Szlovén Rádió Kht.	Szlovén Rádió-Szentgotthárd	9971 Szentgotthárd , Gárdonyi u. 1.	Szentgotthárd	1999. IX. 21.	106,6	9 000
Viacom Kft.	Aktív Rádió	5000 Szolnok , Kossuth L. u.2.	Szolnok	1999. I. 25.	92,2	75 000
Páll József egyéni vállalkozó	Rádió 2000	5000 Szolnok , Csokonai út 54.	Szolnok	1999. I. 25.	90,4	80 000
Közösségi Rádiózásért Alapítvány	Közösségi Rádió Szombathely Szóköz Rádió	9700 Szombathely , Ady tér 5.	Szombathely	1998. V. 29.	67,52	86 000
Rádió Szombathely Kft.	Rádió Szombathely	9700 Szombathely , Géfin Gyula u. 22.	Szombathely	2002. II. 21.	97,1	88 000
Rádió Atom Kft.	Tamási Rádió	7130 Tolna , Táncsics u. 3.	Tamási	2001. IV. 2.	101,9	10 000

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Frekvencia (MHz)	Vételkörzet (fő)
Aktív Rádió Kommunikációs, Szolgáltató és Reklám Stúdió Kft.	Tapolca Rádió	8300 Tapolca , Batsányi u. 22	Tapolca	1999. III. 17.	101,8	12 000
Hold Rádiós és Televíziós Reklám Bt.	Kék Duna Rádió	2500 Esztergom , Kápolna u. 15.	Tatabánya	1999. III. 4.	107,0	72 000
Rádió Direction Szolgáltató Kft.	Rádió Radir	2800 Tatabánya , Fő tér 4/B.	Tatabánya	1999. II. 5.	97,8	35 000
Tiszaújvárosi Községi Rádió Egyesület	Rádió 35	3580 Tiszaújváros , Bolyai köz 4.	Tiszaújváros	2002. II. 15.	89,6	29 000
Rádió Horizont Kft.	Rádió Törökszentmiklós	5200 Törökszentmiklós , Kossuth tér 6.	Törökszentmiklós	1999. II. 8.	96,4	26 000
Ágota Rádiók Kft.	Gold FM Túrkeve	4400 Nyíregyháza , Széchenyi u. 1.	Túrkeve	2002. II. 19.	98,2	11 000
Print-Tex Kft.	Dunakanyar Rádió	2133 Sződliget , Dunai Fasor 112.	Vác	2000. IV. 27.	94,1	34 000
Digitalis Média Kft.	Yo! Rádió	8100 Várpalota , Forrás u. 2/a	Várpalota	2002. II. 18.	97,1	32 000
Rádió 1 Kft.	Rádió 1	1062 Budapest , Andrássy út 86.	Veszprém	1999. II. 5.	94,6	64 000
Rádió Jam Rt.	Rádió Jam Veszprém	8200 Veszprém , Zrínyi u. 3.	Veszprém	1999. II. 5.	90,6	64 000
Marilyn B. Wodlinger magánszemély	Rádió Egerszeg	1054 Budapest , Akadémia u. 11.	Zalaegerszeg	2002. I. 30.	92,9	70 000

8. számú melléklet: Földfelszíni sugárzású helyi televíziók jegyzéke

Műsorszolgáltató	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Csatorna	Vétel-körzet (fő)
Rádió Line Kft.	Balaton TV	8600 Siófok , Kele u. 32.	Balatonlelle	2003. IV. 29.	41	22 000
Keszthelyi TV Kft.	Keszthelyi TV	8360 Keszthely , Kossuth L. u. 45., Pf. 93.	Balatonmáriafürdő	2001. VII. 19.	24	14 000
Első Csabai Televíziós Betéti Társaság	Csaba TV	5600 Békéscsaba , Teleki u. 5.	Békéscsaba	1998. VII. 7.	47	73 000
Pannon Broadcast Televízió Kft.	Főnix TV	1032 Budapest , Gyenes u. 8.	Budapest	1999. III. 24.	31	213 000
Csepp TV-Dél-Pesti Televízió Kft.	Csepp TV	1214 Budapest , Simon Bolívar sétány 4-8.	Budapest XXI.	1999. II. 17.	O11	150 000
Cegléd Városi Televízió Kht.	Cegléd Városi Televízió	2700 Cegléd , Teleki u. 12.	Cegléd	2001. III. 6.	48	40 000
Donka Kábeltelevíziós Kft.	Csongrád Városi TV	6640 Csongrád , József A. u. 16.	Csongrád	2003. VII. 18.	38	21 000
Debrecen Városi Televízió Kft.	Debrecen Városi Televízió	4025 Debrecen , Petőfi tér 10.	Debrecen	2000. XII. 11.	51	214 000
Dunaújvárosi Városi Televízió	Dunaújvárosi Televízió	2400 Dunaújváros , Barátság út 2.	Dunaújváros	2000. XII. 11.	33	64 000
Városi Televízió Eger Kht.	Egri Városi Televízió	3300 Eger , Törvényház út 15.	Eger	1999. II. 1.	50	57 000
Bihari Antal egyéni vállalkozó	Körzeti Televízió Esztergom	2500 Esztergom , Rákóczi tér 4. IV/2.	Esztergom	2003. VIII. 8.	57	34 000
BO-LAND Kft.	Szamos Televízió	4900 Fehérgyarmat , Kossuth tér 12.	Fehérgyarmat	1999. I. 28.	38	12 000
Gyöngyösi Városi Televízió Kht.	Városi Televízió Gyöngyös	3200 Gyöngyös , Eszperantó út 6/a.	Gyöngyös	1999. II. 1.	27	43 000
Győri Média Központ Kht.	Győri Városi Televízió	9024 Győr , Ikva u. 70.	Győr	1999. IX. 23.	47	100 000
Vox Coelestis Bt.	Gyula Televízió	5700 Gyula , Gyár u. 3.	Gyula	2002. XI. 4.	22	30 000

Műsorszolgáltató	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Csatorna	Vétel-körzet (fő)
Sillye Gábor Művelődési Központ és Közösségi Ház	VTV Hajdúböszörmény	4221 Hajdúböszörmény, Bocskai tér 4.	Hajdúböszörmény	1999. III. 9.	35	29 000
Hajdúszoboszlói Városi Televízió	Hajdúszoboszló VTV	4200 Hajdúszoboszló, Szilfákalja u. 2.	Hajdúszoboszló	1999. IX. 23.	39	24 000
Általános Iskola, Hajós	Hajós Televízió	6344 Hajós, Jókai u. 4	Hajós	2002. II. 1.	39	5 000
Szerdahelyi József Kht.	Vásárhelyi Televízió	6800 Hódmezővásárhely, Ady Endre u. 14.	Hódmezővásárhely	1999. III. 16.	34	50 000
Városi Közművelődési Intézmények, Könyvtár és Televízió	Kalocsa Városi Televízió	6300 Kalocsa, Szt. István u. 2-4.	Kalocsa	1999. III. 8.	34	15 000
Kapos Televízió és Rádió Kht.	Kapos Televízió	7400 Kaposvár, Kossuth L. u. 6.	Kaposvár	1999. I. 19.	42	82 000
Kecskeméti Városi Televízió	Kecskeméti Televízió	6000 Kecskemét, Szabadság tér 2.	Kecskemét	1999. I. 9.	31	105 000
Kiskun TV Kft.	Kiskun TV	6100 Kiskunfélegyháza, Attila u. 5-7.	Kiskunfélegyháza	1998. X. 1.	52	36 000
Halas Televízió Kht.	Halas TV	6400 Kiskunhalas, Bethlen Gábor tér 1.	Kiskunhalas	1999. II. 18.	31	30 000
Makó Városi TV Kht.	Makó Városi TV	6900 Makó, Széchenyi tér 6.	Makó	1999. II. 4.	51	26 000
Kölcsey Televízió Műsorszolgáltató Kht.	Szatmár TV	4400 Nyíregyháza, Kálmán u. 1., Pf.205.	Mátészalka	2003. VIII. 8.	39	18 000
Miskolc Városi Televízió Kht.	Miskolc Városi Televízió	3525 Miskolc, Dózsa Gy. u. 30.	Miskolc	1999. III. 16	55	160 000
Média Csele Bt.	Csele TV	7714 Mohács, Szegedi út 8.	Mohács	2000. I. 20.	25	45 000
Kanizsa TV Kft.	Kanizsa TV	8800 Nagykanizsa, Sugár u. 8.	Nagykanizsa	1999. IX. 23.	55	52 000
Nyíregyházi Városi Televízió Kht.	Nyíregyházi Városi Televízió	4400 Nyíregyháza, Szabadság tér 9.	Nyíregyháza	1999. III. 11.	39	70 000
Kölcsey Televízió Műsorszolgáltató Kht.	Kölcsey TV	4400 Nyíregyháza, Kálmán u. 1., Pf. 205.	Nyíregyháza	2001. IV. 13.	52	113 000

Műsorszolgáltató	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Csatorna	Vétel-körzet (fő)
Ózd Városi TV Kht.	Ózdi Városi Televízió	3600 Ózd , Brassói út 2.	Ózd	2000. I. 10.	51	41 000
Telepaks Paksi Televízió Kht.	Telepaks TV	7030 Paks , Dózsa Gy. u. 51-53.	Paks	1999. II. 4.	31	20 000
Pápa Városi Televízió	Pápa Városi Televízió	8500 Pápa , Deák Ferenc u. 1.	Pápa	1999. III. 16.	42	34 000
Pécs TV Kft.	Pécs TV	7621 Pécs , Lyceum u. 7.	Pécs	1998. VI. 10.	46	234 000
Kör TV Ráckeve Kht.	KÖR TV	2300 Ráckeve , Szent István tér 4.	Ráckeve	2000. III. 1.	50	8 000
Salgótarján Városi Televízió Kht.	Salgótarjáni Városi Televízió	3100 Salgótarján , Főtér 5.	Salgótarján	1999. II. 10.	29	6 000
Zemplén TV Kht.	Zemplén TV	3980 Sátoraljaújhely , Színház köz 4.	Sátoraljaújhely	1999. IX. 23.	50	40 000
Sirály Kft.	Sirály TV	8600 Siófok , Kele u. 32.	Siófok	2003. IV. 29.	32	42 000
Általános Iskola, Sükösd	Sükösd Televízió	6346 Sükösd , Dózsa Gy. út 201.	Sükösd	1999. II. 5.	37	4 000
Városi Televízió Százhalombatta Kht.	Városi Televízió Százhalombatta	2440 Százhalombatta , Május 1. tér 3.	Százhalombatta	1999. II. 18.	48	12 000
Fehérvár Televízió Kft.	Fehérvár Televízió	8000 Székesfehérvár , Jókai u. 15.	Székesfehérvár	1999. II. 23.	48	93 000
Szolnok Televízió Rt.	Szolnok Televízió	5000 Szolnok , Szigligeti u. 1.	Szolnok	1999. III. 1.	59	81 000
Szombathelyi Televízió és Rádió Kht.	Szombathelyi TV	9700 Szombathely , Géfin Gyula u. 22.	Szombathely	1999. II. 3.	38	85 000
Tapolcai Média Közalapítvány	Tapolca Városi Televízió	8300 Tapolca , Batsányi J. u. 1.	Tapolca	1999. III. 10.	43	3 000
Elektro-Szignál Kft.	Elektro-Szignál Televízió	2600 Vác , Ady E. st. 17.	Vác	1999. II. 8.	22	39 000
Városi Televízió, Várpalota	Várpalotai Városi Televízió	8100 Várpalota , Erdődi Pálffy Tamás u. 19.	Várpalota	1999. I. 27.	43	29 000

Műsorszolgáltató	Műsor neve	Cím	Telephely	Szerződéskötés dátuma	Csatorna	Vétel-körzet (fő)
Veszprém TV Kft.	Veszprém Televízió	8200 Veszprém , József Attila út 38.	Veszprém	2001. XI. 15.	42	57 000
Zalaegerszegi Televízió Kft.	Zalaegerszegi Televízió (ZTV)	8900 Zalaegerszeg , Kossuth L. u. 45-49.	Zalaegerszeg	2002. II. 1.	51	80 000

9. számú melléklet: A műholdas műsorszolgáltatók

Műsorszolgáltató neve	Műsorszolgáltatás megnevezése	Nyilvántartásba véve	Bejelentést tett	Működik/nem működik
AGRO-TV-ATV Első Magán televíziós Rt.	Magyar ATV	✓		működik
AUDIOTECH Rt.	Jazz Rádió	✓		működik
Budapest Televízió Rt.	Budapest Tv	✓		működik
Filmmúzeum Rt.	Filmmúzeum	✓		működik
Hálózatos Televíziók Rt.	Hálózat/HTV/	✓		működik
HBO Magyarország Rt.	HBO	✓		működik
HBO Pay-TV Rt.	HBO Románia (kizárólag külföldre irányuló műsorszolgáltatás)	✓		a Testület törölte a nyilvántartásból
HBO Pay-TV Rt.	HBO Bulgária (kizárólag külföldre irányuló műsorszolgáltatás)	✓		a Testület törölte a nyilvántartásból
Hír Televízió Rt.	HÍR TV	✓		működik
Minimax Műsorszolgáltató Rt.	Minimax	✓		működik
Pax Televízió Műsorszolgáltató Rt.	Pax Televízió	✓		működik
Sky Power Tv Rt.	Super 1	✓		nem működik
Spektrum-TV Rt.	Spektrum Tv	✓		működik
Tv Plusz Műsorszolgáltató Rt.	Musicmax	✓		működik
UPC Műsorszolgáltató Rt.	Sport1	✓		működik
Z+ Műsorszolgáltató Rt.	Viva+	✓		működik
PRIMA Oktatási és Kulturális Rt.	T&T-TV	✓		nem működik
HUMOR1 Műsorszolgáltató Rt.	HUMOR1	✓		működik
HBO Magyarország Rt.	HBO 2	✓		működik
Transsylvania Rt.	Kincsem Rádió		✓	nem működik
Magyar Kép és Hang Szolgáltató Rt.	Rákóczi Rádió		*✓	

* A Testület az Rt. nyilvántartásba vételi kérelmét megtagadta.

10. számú melléklet:

Műsorszolgáltatás és -terjesztés Magyarországon

(A tanulmány szerzője: Sugár András, Variancia Bt.)

Jelen tanulmány 2003. május-júniusában készült. A feldolgozás célja az elérhető, nem primer felmérések másodelemzése útján információk nyerése a műsorszolgáltatással kapcsolatban. Tartalmilag a szolgáltatások, szolgáltatók nagyságrendje, összetétele kerül elemzésre, illetve a településsoros adatok alapján területi áttekintés készült a műsorszolgáltatásokkal kapcsolatban. Az adatok forrása alapvetően a KSH és HIF, de egyéb kiegészítő információkat is felhasználunk.

Összefoglalás

A műsorszolgáltatás-terjesztés területén a **kábeltelevíziós** szolgáltatás aránya 2003-ra elérte a **lakások felét**. A kábelpiac erősen koncentrált, a legnagyobb szereplő az UPC részaránya az ellátott lakásokból kb. egyharmad. A négy legnagyobb szolgáltató aránya 55% körüli, és a koncentráció foka nő. A 440 szolgáltató többsége néhány száz vagy ezer lakást lát el. Az utóbbi két évben a szolgáltatók árai dinamikusán nőttek, egyik legfontosabb problémává a piaci erőfölénnyel való visszaélés vált. Az elmúlt négy évben a versenyhivatalnál az összes bejelentések 15-20%-a a kábeltelevíziós társaságokra vonatkozik. A bejelentések döntő többsége az erőfölénnyel való visszaélést, az indokolatlannak tartott áremeléseket kifogásolja.

A háztartások 95%-ában van televízió, mintegy 10-13% rendelkezik otthoni Internet eléréssel. Mintavételes felmérések szerint nagy a választék, egy átlagos háztartásban mintegy 23 adás fogható. A sokáig egyeduralkodó közszolgálati tekevíziózás mellett ma már jelentős az egyéb műsorok száma. Összesen 250 különböző magyar nyelvű adás mellett a külföldi adások száma is jelentős. Feltűnő a szomszédos országok adásainak mellőzöttsége.

A kábeles szolgáltatás mintegy a települések 40%-án érhető el, minél nagyobb a település, annál nagyobb valószínűséggel. Még kifejezetten nagyobb városok esetében is van példa arra, hogy nincs bevezetve a szolgáltatás. A településeket különböző szempontok szerint tipizálva megállapítható, hogy a turisztikai központok és a dinamikusabban fejlődő települések jobban ellátottak, és ma már nem igaz, hogy a volt, paneles szocialista városok ellátottsága jobb lenne, inkább átlagos vagy átlag alatti.

Ellátottsági adatok, TV nézési szokások

Rádiókkal gyakorlatilag az összes magyar háztartás ellátott.

A televíziókkal ellátott háztartások aránya egybehangzó statisztikák szerint (KSH háztartásstatisztika, AGB televíziós közönségmérés) Magyarországon mintegy 95%, azaz a háztartások közül mintegy 3,6 millióban található készülék. A 2. és egyéb készülékekkel együtt kb. 4,6 millió készülék található az országban.

A legutóbbi KSH időmérleg (1999) eredményei szerint Magyarországon egy ember átlagosan napi 170 percet tölt TV nézéssel, ami a szabadidő eltöltésére fordított idő csaknem háromnegyede, azaz a tv nézés a szabadidő eltöltésének módját alapvetően meghatározza.. Különösen az egyedül élők, öregek (220 perc) tv nézési ideje kiemelkedő. Minél szegényebb

valaki, minél alacsonyabb az iskolai végzettsége, annál többet néz televíziót.

Az egyes csatornák lefedettségére, illetve a globális ellátottságra a leginkább megbízható adat az AGB Hungary alapozó felvétele, amely 5000 háztartás adatai alapján készül. Ez alapján a magyar nyelvű csatornák arányáról a következő toplista állítható össze.

10% feletti arányú csatornák nézhetőségi aránya 2001 végén

Csatorna	Arány, %
M1	99
TV2	96
RTL-Klub	94
M2	58
Duna	57
Magyar ATV	43
Eurosport	39
SPEKTRUM	38
National geografic	33
Viasat3	32
Viva+	31
Minimax	27
Discovery	18
Romantica	16
Budapest	14
Filmmúzeum	14
Animal planet	13
Reality	12
Travel	10

Forrás: AGB Hungary

2002-ben felfüggesztették a televíziós díj fizetését, de addig a hivatalos előfizetők adata követhető. Az elmúlt években fontos információt jelent az internetes előfizetők számának alakulása.

Az előfizetők számának alakulása, ezer fő

Év	TV	Internet
1960	104	
1970	1769	
1980	2766	
1990	2930	
1995	2665	
1996	2535	
1997	2590	
1998	2700	
1999	2682	
2000	2649	230,1
2001	2621	321,7
2002	2521	445,9

Forrás: KSH Statisztikai évkönyvek 1990-2001

Mintavételes felmérések szerint a háztartások egyharmadában van számítógép, 2002 végén kb 13% rendelkezett Internet hozzáféréssel. A Társasági Informatikai Minisztérium megbízásából végzett felmérése szerint 2002 végén: „Az internet-hozzáféréssel nem rendelkező háztartások tagjainak zöme (61%) semennyit sem lenne hajlandó fizetni e hiány

pótlásáért. 16 százalékuk pedig nem tudja, hogy mennyit érne neki az otthoni internet. A konkrét összeget megnevezők (23%) átlagosan 3300 forintot áldoznának az otthonukban elérhető internetkapcsolatra. Az internetelés telefonkölségeként az erre valamekkora összeget szánók (16%) átlagosan 2900 forintot jelöltek meg. Az otthon internetezők (összes háztartás 11 százaléka), akik maguk fizetik a hozzáférési díjat (74%), és meg tudták mondani, hogy ez mennyi költséget jelent háztartásuknak egy hónapban, átlagosan 5900 forintot fizetnek havonta. A telefonkölséggel járó internetkapcsolattal rendelkezők, akik önerőből fizetik a telefondíjat (64%), átlagosan 5000 forintba kerül havonta az internet-használat telefonkölsége.”

Az internettel ellátott háztartások száma a KSH adatai szerint 2003 első negyedévében tovább nőtt, meghaladta az 503 ezret. Az egy év alatti növekedés rendkívül dinamikus, 40%-os volt. Az előfizetők 67%-a modem keresztül csatlakozik, 6% ISDN, 9% xDSL vonalon, 8% kábeltévén, 5% vezeték nélküli hozzáféréssel, 5% egyéb.

A teljes közszolgálati televíziózás és rádiózás hosszabb távú trendjei

A teljes rádiós és televíziós adásidő elmúlt néhány évi alakulását mutatja a következő táblázat.

Műsorok időtartama

Megnevezés	Rádió- és televízióműsorok, ezer óra			Előző év = 100	
	2000	2001	2002	2001	2002
Rádióműsorok	793,9	798,3	808,5	100,6	101,8
Ebből: regionális	103,9	100,4	93,5	96,6	90,0
Országos	587,2	595,3	603,6	101,4	102,8
Televízióműsorok	1796,8	1822,4	1899,7	101,4	105,7
Ebből: regionális	21,6	21,6	21,9	100,0	101,4
Országos	1741,0	1760,8	1837,7	101,1	105,6

Forrás: KSH Statisztikai zsebkönyv 2002

A 2000-s évek elején mind a rádió- mind a televíziós műsorszórás esetében az országos adók bővültek dinamikusán, míg a regionálisak csökkentek, stagnáltak, így egyébként sem magas részarányuk tovább csökkent.

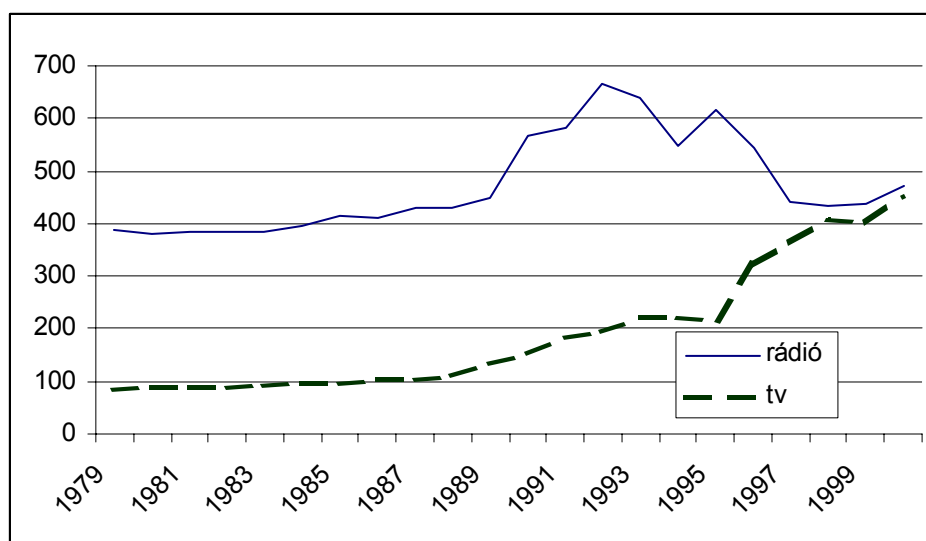
A rádiózás esetében 1950-től, a tv-nél 1960-tól követhető a közszolgálati adások heti átlagos műsorideje. A táblázat az 1950-80, az utána következő ábra pedig az 1980 utáni trendet mutatja.

A közszolgálati heti átlagos műsoridő 1950-80

Év	Heti átlagos műsoridő (óra)	
	Rádió	Televízió
1950	222	
1955	267	
1960	227	22
1965	234	40
1970	265	51
1975	337	67
1980	380	87

Forrás: KSH Statisztikai évkönyvek

A közszolgálati heti átlagos műsoridő 1980-

Forrás: KSH és saját számítások

A kereskedelmi adók megjelenéséig a közszolgálati adók a teljes kínálatot lefedték. A közszolgálati rádiózás műsorideje 1993-ban tetőzött, akkor a heti átlagos műsoridő 640 óra volt, azóta az adásidő csökken, illetve az elmúlt években 450 óra/hét körül stagnál. A televíziózás esetében a heti átlagos óraszám (és így az összes műsoridő) nő, a növekedés 1996 óta jóval dinamikusabb, mint az előző időszakban, a növekedés átlagos üteme meghaladja az évi 10%-ot.

Erősen változott az elmúlt két évtizedben a közszolgálati adások műfaj szerinti összetétele.

A közszolgálati rádióműsorok megoszlása műsortípus szerint %

Műsortípus	1980	1990	1995	2000
Tájékoztató	7	7	9	31
Oktató	5	3	5	0
Kulturális	4	7	4	9
Szórakoztató	68	60	49	57
Vallásos és egyéb	14	22	33	1
Reklám	1	1	0	1
Összesen	100	100	100	100

Forrás: KSH Statisztikai évkönyvek

A közszolgálati televízióműsorok megoszlása műsortípus szerint %

Műsortípus	1980	1990	1995	2000
Tájékoztató	15	28	37	32
Oktató	14	4	7	3
Kulturális	5	8	9	15
Szórakoztató	53	46	35	42
Vallásos és egyéb	10	11	8	6
Reklám	3	3	3	2
Összesen	100	100	100	100

Forrás: KSH Statisztikai évkönyvek

Nőtt a tájékoztató műsorok aránya, miközben az oktató műsorok gyakorlatilag megszűntek.

A vezetékes műsorjelelosztó szolgáltatásokról

A kábeltelevíziós szolgáltatók mostanában az érdeklődés előterébe kerültek, elsősorban a díjszabási anomáliák miatt, melyek a versenyhivatalnak jelentenek állandó elfoglaltságot. A GVH ezek miatt javasolta, hogy a HIF az árképzést a jövőben előzetesen kontrollálja. Ezzel kapcsolatban az országgyűlés 2003 májusában határozatot hozott, hogy év végéig a kormány köteles az ártörvény ez irányú módosításáról előterjesztést készíteni.

A KSH minden évben az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program keretében méri fel a kábeltelevíziós szolgáltatókat. A legutolsó rendelkezésre álló adatok a 2001-es évről vonatkoznak.

Ezek alapján Magyarország 3135 települése közül 2001-ben 1223-ban található szolgáltatás. A bekapcsolt lakások száma mintegy 1,6 millió, az összes magyar háztartás szintén 39%-a. A legfrissebb adat (Hírközlési Területi Felügyelet) szerint, amely a KSH adatainál kevésbé megbízhatónak tekinthető 2003 márciusában megközelítőleg 2 millió előfizető volt Magyarországon.

A ténylegesen működő szolgáltatók száma bizonytalan, 2001-ben az összes engedéllyel rendelkező szolgáltató száma 692, de ezek közül jó pár nem működik, illetve nem szolgáltat adatot. A KSH által megbízhatónak tekinthető információ 437-ről állt rendelkezésre, a működő kábeltelevíziós rendszerek száma 500 körül van⁷. A szolgáltatók háromnegyede vállalkozás (nagyobb részt kft formában), egynegyede nonprofit tevékenységű szervezet, döntően a helyi önkormányzat költségvetési szervezete. Az utóbbi években a jogszabályok által kikényszerített folyamatoknak megfelelően az önkormányzati szektor elhagyja a szolgáltatási területet, inkább gazdasági társaságokat alapítanak erre a célra. (hírközlési tv. elsősorban a jogi személyiséggel rendelkező szervezeteket preferálja, az egyéb szervezetek csak az 5000 előfizető alatti szektorban maradhatnak fent). A legnagyobb hálózatok a nagy távközlési cégek tulajdonában vannak.

A hálózat teljes vonalhossza 84 ezer km, a társaságok teljes saját tőkéje 185 milliárd forint, a hálózat értéke 56 milliárd forint.

Összehasonlításképpen közöljük a Hírközlési Felügyelet adatait is.

A Hírközlési Felügyelet által nyilvántartott kábeles műsor- és jeltovábbító rendszerek és végpontok száma területi bontásban

Minőségi kategória	Megnevezés	Budapest	Észak-Mo	Kelet-Mo	Nyugat-Mo	Dél-Mo	Összesen
A3	rendszerek száma	6	8		30	42	86
	végpontok száma	3250	27120		10441	82118	122929
A4	rendszerek száma	4		13			17
	végpontok száma	2303		976			3279
B1	rendszerek száma	1		17		18	36
	végpontok száma	38854		108344		83411	230609
B2	rendszerek száma	11		54		11	76
	végpontok száma	16946		72337		3817	93100

⁷ A szolgáltatókat egyrészt a HIF tartja nyilván, miután a szolgáltatás engedélyköteles. Ez a regisztráció nem teljes, mert nem minden szolgáltató kért engedélyt. A szolgáltatóknak az ORTT felé is bejelentési kötelezettségük van, az ORTT-nél azonban a HIF által nyilvántartottaknak csak mintegy 80%-a regisztráltatta magát.

B3	rendszerek száma	12		28		2	42
	végpontok száma	47962		23155		1950	73067
B4	rendszerek száma	5		4			9
	végpontok száma	16711		1573			18284
B5	rendszerek száma	1					1
	végpontok száma	167000					167000
Nem minősített	rendszerek száma		173	7	392	323	895
	végpontok száma		158871	1868	333297	94680	588716
Nem engedélyezett	rendszerek száma		38		28		66
	végpontok száma				3652		3652
Összesen	rendszerek száma	40	219	123	450	396	1228
	végpontok száma	293026	185991	208253	347390	265976	1300636

Előfizetők és szolgáltatások

Az adatszolgáltatók összesen 1200 különböző csomagot állítottak össze különböző kombinációkban. Ezekben a csomagokban 343 tévéműsor fordult elő legalább egyszer. A szolgáltatókra jellemző, hogy leépítik a kevés műsört tartalmazó csomagokat, míg 2000-ben még 108, 2001-ben már csak 44 olyan csomag volt, ahol 5 vagy kevesebb műsor volt található. Leggyakoribbak a 11-20, ezen belül is a 11-15 műsört tartalmazó csomagok, és ezek választéka bővül is a leggyorsabban. Az átlagos előfizetési díj a kis csomagoknál csökkent, a közepeseknél dinamikusan nőtt.

Adatok a csomagokban található műsorok száma szerint, 1999-2001

Műsorok száma programcsomagonként	Csomagok száma			Előfizetők száma			Átlagos előfizetési díj (Ft)		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001	1999	2000	2001
1 – 5	45	108	44	14 956	132 084	166 938	655	1 213	803
6 – 10	130	179	164	41 927	34 151	40 299	265	316	356
11 – 15	302	352	344	118 646	166 345	93 772	396	463	528
16 – 20	207	208	253	218 743	201 551	158 142	647	773	927
21 – 25	141	143	177	210 137	180 510	166 812	1 047	1 100	1 294
26 – 30	96	95	106	230 390	187 752	210 149	1 246	1 229	1 545
31 – 35	46	46	62	138 306	167 002	195 987	1 436	1 706	1 568
36 – 40	24	17	30	87 068	89 167	34 861	1 565	1 559	2 279
41 – 45	17	18	20	81 997	153 010	368 468	1 669	1 585	2 432
46 – 50	10	12	4	152 237	91 704	19 557	2 376	1 676	2 580
51 – 55	13	14	3	114 154	124 429	28 407	2 408	1 732	1 930
56 – 60	1	2	1	19 951	59 190	1 283	1 875	1 700	1 440
61 –	3	–	1	26 490	–	219 052	3 088	–	2 448

Forrás: KSH A vezetékes műsorjelelosztó szolgáltatások Magyarországon 2001

Az előfizetések súlyozatlan átlaga 2001-ben 940 forint volt, ez az érték, mint az előző táblázat mutatja csak kevésbé függ a kínált műsorok számától, de nem független azok tartalmától. Amennyiben az előfizetői számmal súlyozunk, a havi előfizetői díj 2001-ben 1563 forint volt, ami azt mutatja, hogy az előfizetők a drágább csomagokra nagyobb arányban fizetnek elő.

Az előfizetési díjak alakulásának jellemzőit a következő táblázat mutatja részletesebben.

A műsorok és csomagok átlagos havi előfizetési díja nominál- és reálértékben⁸

Megnevezés	1999	2000	2001
Havi előfizetési díjak átlaga Ft	1175	1236	1563
Egy csomagra jutó havi díj maximuma	3875	4200	7740
Havi előfizetési díj változás reálértékben, előző év = 100	–	95,8	115,8

Forrás: KSH és saját számítások

Az előfizetési díj átlaga 2000-s stagnálása után 2001-ben jelentősen nőtt, és ez a maximális árban is megmutatkozik. Az árváltozásokról nyújt összefoglalót a következő táblázat is.

Árváltozások a különböző árucsoportokban az előző évhez képest, %

Megnevezés	2000	2001	2002
Havi előfizetési díj átlagára	5,2	26,5	
Hírközlés	5,3	5,4	2,8
TV előfizetés	7,5	10,5	-7,5
Kulturális és szabadidő szolgáltatás	12,2	12,2	5,8
Szolgáltatások összesen	9,7	9,8	6,4
Fogyasztói árindex összesen	9,8	9,2	5,3

Forrás: KSH Statisztikai zsebkönyv 2002

A 2001-es áremelés minden összehasonlításban nagyon jelentősnek mondható. Nem véletlen, hogy 2002-ben megszorodtak a piaci erőfölénnyel való visszaéléssel kapcsolatos HIF és GVH felé történő bejelentések. (l. a GVH 2003 júniusi összefoglaló jelentését, illetve a HIF 2002-es ellenőrzési tapasztalatait.⁹)

A legtöbb műsort tartalmazó csomagban 63 műsor volt, és az a szám nem is nagyon változik, egy bizonyos számon túl a műsorok áttekinthetetlenekké válnak. Az első 25 leggyakoribb műsort tartalmazza a következő táblázat.

Programok jellemzői 2001-ben

Program	Előfizetők száma	Összes előfizető %-ában	Előfordulások száma	Előfordulások %	Program nyelve
Duna Tv	1 593 251	100,0	1 187	98,2	magyar
M2	1 592 364	100,0	1 187	98,2	magyar
M1	1 588 866	99,7	1 189	98,3	magyar
RTL Klub	1 474 556	92,6	1 068	88,3	magyar
TV2	1 463 600	91,9	1 065	88,1	magyar
Eurosport	1 407 210	88,3	808	66,8	angol/magyar
Satelit	1 175 940	73,8	528	43,7	magyar
PRO 7	1 155 044	72,5	804	66,5	német
CNN	1 147 220	72,0	301	24,9	angol
TV5	1 120 281	70,3	327	27,0	francia
ATV	1 083 779	68,0	830	68,7	magyar
RTL-2	1 074 692	67,5	595	49,2	német
Discovery	1 038 971	65,2	144	11,9	angol/magyar
Viasat 3	1 024 166	64,3	655	54,2	magyar
RAI 1	937 929	58,9	156	12,9	olasz

⁸ Fogyasztói árindex-szel deflálva

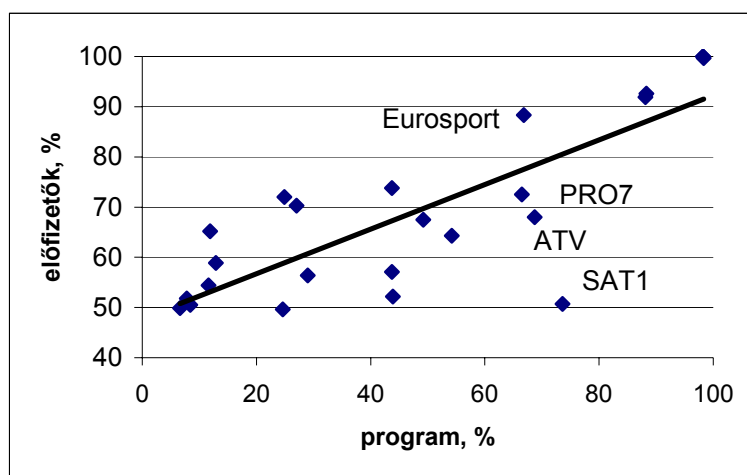
⁹ Mindkettő megtalálható az interneten, www.gvh.hu és www.hif.hu címen

Spektrum	909 091	57,1	528	43,7	magyar
Vox	897 999	56,4	351	29,0	német
VIVA+	867 120	54,4	140	11,6	magyar
Minimax	831 555	52,2	531	43,9	magyar
TVE	825 269	51,8	94	7,8	spanyol
SAT 1	807 450	50,7	890	73,6	német
Budapest Tv	803 855	50,5	101	8,4	magyar
3 SAT	794 586	49,9	80	6,6	német
ORF 1	790 655	49,6	298	24,6	német

Forrás: KSH A vezetékes műsorjelelosztó szolgáltatások Magyarországon 2001

Jellemző a magyar programok túlsúlya az első 25 műsor között. A huszonöt legnépszerűbb program közül tizenkettő magyar nyelvű, kettő elsősorban magyar, 6 német, kettő angol, egy-egy pedig francia, olasz illetve spanyol. (Az eredetileg angol nyelvűek közül a Eurosport és a Discovery egyre inkább magyar szinkronnal is nézhető, ezért magyar nyelvűnek tekinthető.) Az angol nyelvűek közül egyedül a széles körben ismert hírcsatorna, a CNN került fel erre a toplistára. A német programok közül a PRO7 és az RTL-2 előfizetőszáma a magyar kereskedelmi tévékével vetekszik. A magyar televízióműsorok közül – többek közt – a három közszolgálati adás (M1, M2, Duna Televízió), a két országos kereskedelmi (Tv2, RTL Klub), a népszerűvé vált (és azóta meg is szűnt) Satelit, a Viasat 3, valamint a Spektrum, az ATV és az ismert gyerekcsatorna, a Minimax is megtalálható a listán szereplő műsorok között. Meglepő spanyol televízió, a TVE feltűnése, mivel kevésbé valószínű, hogy a spanyol nyelvismeret terjedése ezzel párhuzamosan felgyorsult volna.

Az előfizetői % a program % függvényében és a kapcsolatot közelítő lineáris regresszió

Saját számítások

A fent látható ábra mutatja, hogy az egyes programok csomagokban való szereplésével arányos az előfizetők közti elterjedtség, de a kapcsolat egyáltalán nem függvényszerű. Kiemeltünk a programok 65-70%-ában szereplő négy programot, melyek közül a SAT1 csak az előfizetők, 50, míg a Eurosport majdnem 90%-ánál fogható.

Az alábbi táblázat nyelvenként mutatja be a műsorok megoszlását.

Nyelv	Csomagok száma	Műsorok száma	Előfizetők száma
Magyar	1209	250	1 703 727
Német	1094	33	1 508 527
Angol	917	22	1 460 802
Francia	351	6	1 151 878
Olasz	259	4	1 070 346
Spanyol	105	2	849 896
Szerb	34	3	23 845
Szlovák	25	3	229 754
Szlovén	19	2	556 913
Horvát	19	3	32 499
Portugál	18	2	20 791
Török	16	2	618 126
Román	11	3	559 298
Lengyel	10	3	547 487
Orosz	4	1	5 491
Ukrán	3	1	542 358
Görög	2	1	3 387
Kínai	1	1	438

Forrás: KSH A vezetékes műsorjelelosztó szolgáltatások Magyarországon 2001

A táblázat mutatja, hogy rendkívül nagy a magyar nyelvű műsorok választéka, összesen 250 különböző műsort adnak legalább egy csomagban, és minden csomagban szerepel legalább egy magyar nyelvű műsor. A német és az angol műsorok is elterjedtek, ugyanakkor meglehetősen alacsony különösen az orosz, szerb, horvát, de egyéb környékbeli országok adóinak kínálata is.

Hálózati jellemzők, beruházások

A 437 szolgáltató összesen 1375 hálózatot működtet, a vonalhossz 2001-ben 84 ezer km volt. A törzshálózat folyamatosan korszerűsödik, míg 1999-ben a 18, addig 2001-ben már 44% volt az üvegszálás törzshálózat aránya.

A bővülés 2000-ben volt kiugró mértékű, 2001-ben ehhez képest visszaesés következett be. 2000-ben a beruházások nominális értéke megduplázódott az előző évhez képest, míg 2001-ben éppen meghaladta az 1999-es szintet, reálértékben gyakorlatilag megegyezett a két évvel azelőttivel. A beruházások értéke nem arányos az újonnan bekapcsolt lakások számával, mert a bekapcsolást általában megelőzi a hálózat fejlesztése. 2000-ben a hálózatok összes vonalhossz jelentősen megugrott, 50 ezerről 104 ezer km-re, a bővülés elsősorban a házak hálózati fejlesztése következtében. Ezt követhette 2001-ben egy nagyobb számú bekapcsolás. 2001-ben a hálózatfejlesztés nem volt jellemző, ekkor ugrott meg azonban a bekötött lakások száma.

Beruházások jellemzői 1998-2001

Megnevezés	1998	1999	2000	2001
Beruházások (millió Ft) –	3 468	14 597	27 816	16 343
Újonnan bekapcsolt lakások száma –	95 227	168 881	129 400	193 879
Egy újonnan bekapcsolt lakásra jutó beruházás (Ft)	36 419	86 433	214 958	84 297
100 Ft hálózatértékre jutó beruházás (Ft) –	33,4	79,8	60,1	29,1

Forrás: KSH A vezetékes műsorjelelosztó szolgáltatások Magyarországon 2001

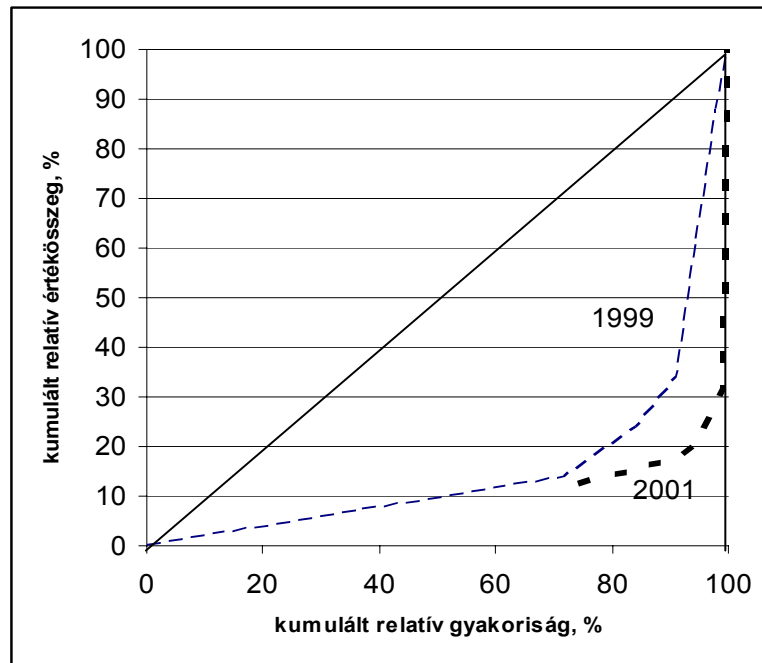
Koncentráció

A kábeltelevíziós szolgáltatások koncentrációja több szempontból mérhető, ilyenek a hálózatérték, a vonalhossz, a díjbevételek, bekapcsolt lakások vagy előfizetők száma. A koncentráció mértéke az elmúlt években fokozatosan nőtt, az 5 legnagyobb szolgáltató 1999-ben az összes díjbevétel 43, 2001-ben 72%-át realizálta. A bekapcsolt lakások száma esetében a két %-os arány 52, illetve 63%. A díjbevételek szerinti koncentrációt elemzi a következő táblázat és ábra.

Árbevétel, M Ft	Szolgáltatók megoszlása, %		Díjbevétel megoszlása, %	
	1999	2001	1999	2001
0-20	71,8	74,3	13,9	12,4
21-50	12,3	14,6	10,0	5,0
51-100	7,1	4,0	9,8	3,5
101-500	6,8	4,3	54,4	10,6
501-	1,9	2,8	11,8	68,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH A vezetékes műsorjelelosztó szolgáltatások Magyarországon 2001

A díjbevétel szerinti koncentráció Lorenz görbéje 1999-ben és 2001-ben

Saját számítások

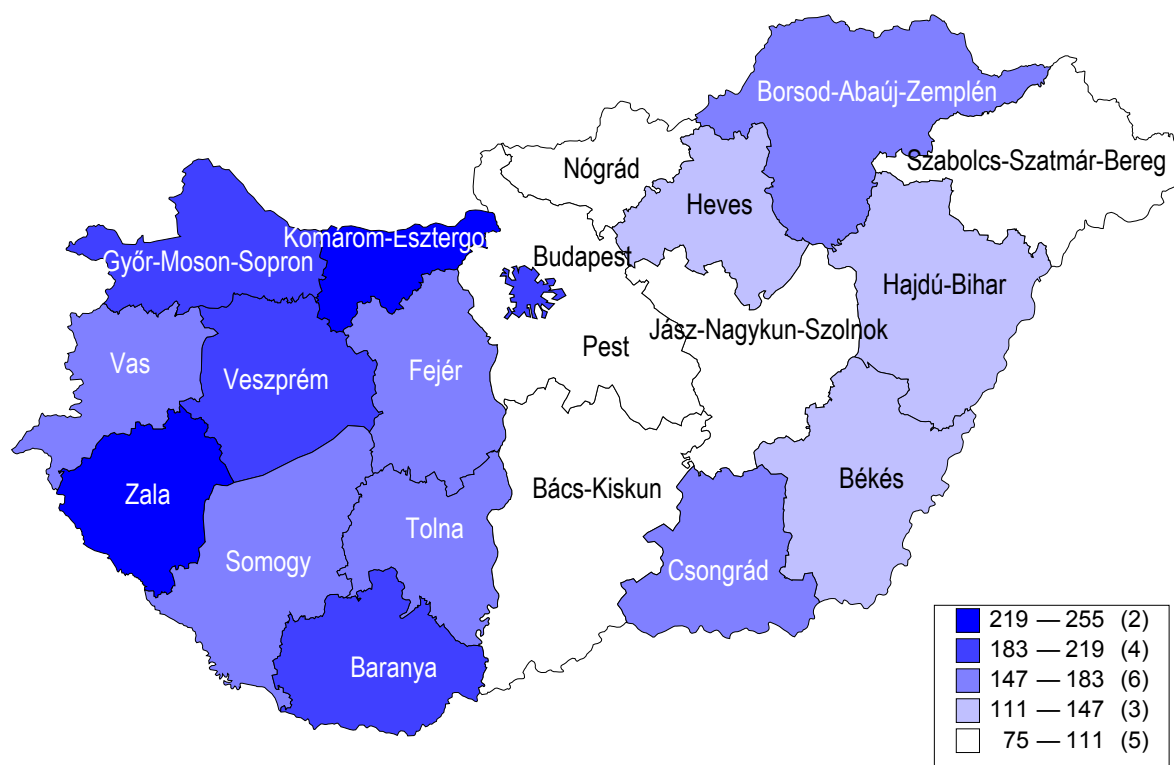
A Lorenz görbe szemléletesen mutatja a koncentráció mértékének növekedését.

Területi különbségek, települések jellemzése

Mint láttuk, a magyar települések %-ában 1229 településen működik kábeltelevíziós szolgáltatás, és a lakások szintén 39%-a ellátott. Az ellátottság szintjében elég nagyok a

különbségek. Komárom-Esztergom megyében a települések 79, Zalaiban 68%-án, Borsod-Abaúj-Zemplén, Győr-Sopron-Moson és Veszprém megyében 50%-án van hálózat. A legalacsonyabb az arány Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (11%), de aránylag alacsony, 25% körüli az ellátottság Jász-Nagykun-Szolnok, Somogy, Nógrád megyékben. A többi megyében átlag körüli színvonal jellemző.

1000 lakosra jutó kábeltelevízió előfizetők száma megyénként

Forrás: KSH A vezetékes műsorjelelosztó szolgáltatások Magyarországon 2001

Az ellátottság területileg erősen különbözik, amit a fejlettség és a településszerkezet egyaránt magyarázhat. A legkevésbé ellátott Duna-Tisza köze és Szabolcs mellett a dunántúli megyék és Budapest a leginkább ellátottak.

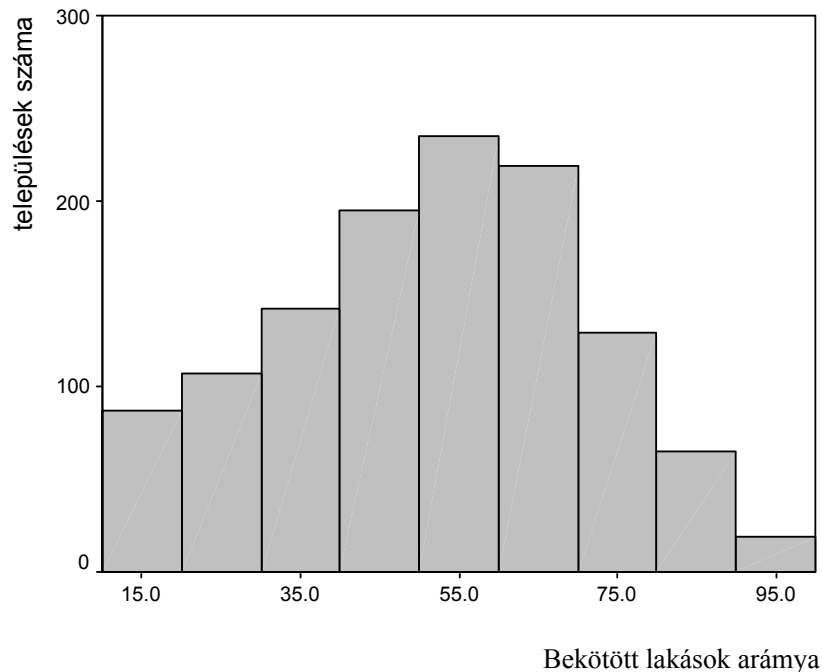
A továbbiakban a KSH TSTAR adatbázisát használjuk fel. A TSTAR adatbázis a magyar településeket jellemzi különböző társadalmi gazdasági jelzőszámokkal. Az elemzések a TSTAR adatai alapján készültek, saját számítások alapján.

Az elemzés az utolsó rendelkezésre álló 2001-es adatok alapján készült. A fő kérdések, melyekre a válaszokat keressük:

- Mi jellemzi a településeket a kábeltelevíziós ellátottság alapján.
- A kábeltelevíziós ellátottság milyen egyéb társadalmi-gazdasági jellemzőkkel függ össze,
- Ezek alapján a települések milyen csoportosítása, tipizálása alakítható ki, mi jellemzi az egyes csoportokat.

Azokon a településeken, ahol van kábeltelevíziós hálózat az ellátottsági arány átlagosan mintegy 53%. A települések eloszlása aránylag szimmetrikus az ellátottság mértéke szerint, enyhén jobbra ferde (azaz a nagyobb ellátottságú települések a gyakoribbak, a tipikus értéknek a 60% körüli ellátottság tekinthető) amint a következő ábra is mutatja.

A kábeltelevíziós hálózattal rendelkező települések megoszlása az ellátottság mértéke (%) szerint

Saját számítások

Értelemszerűen a nagyobb településeken nagyobb arányú a szolgáltatás bevezetettsége, de a nagyobb településeken sem feltétlenül van mindenhol szolgáltató. Budapesten és a 20 legnagyobb város mindegyikében van kábeltelevíziós szolgáltató. A 20 és 50 ezer lakosú 42 település közül 4 helyen (Kiskunhalas, Budaörs, Szentendre, Hatvan) a KSH 2001-es felmérése szerint nem működött szolgáltató. Az 5-20 ezer lakosú települések 26, a 2-4 ezresek 54%-án nincs szolgáltató, míg a legkisebb településeknek csak egynegyedén jelentkezik szolgáltató. Ahol működik szolgáltató, ott is eléggé szóródik az ellátottság mértéke. Itt a településnagysággal nem arányos az ellátottság mértéke, leginkább a legkisebb és legnagyobb települések ellátottak. (Ha egy kistelepülésre bevezették a szolgáltatást, ott az ellátottság mértéke viszonylag magas, átlagban eléri a 65%-ot, a legnagyobb városokban pedig a kétharmadot, míg az országos átlag 53%.) A legkevésbé ellátottak a szolgáltatással rendelkező 5-20 ezer lakosú települések, itt csak 42%-os a mérték.

A továbbiakban a településeket megpróbáltuk csoportosítani társadalmi-gazdasági jellemzőik alapján. Kiindulásként a demográfiai-gazdasági fejlettség jellemzésére 10 mutatószámot választottunk ki. A mutatók a következők voltak:

- Vándorlási különbözet (beköltözők-kiköltözők) a lakosság számához viszonyítva
- Épített lakások aránya az összes lakásszámhoz képest
- Egy állandó lakosra jutó vendégéjszakák száma
- Egy állandó lakosra jutó kiskereskedelmi egységek száma
- 60 éven felüliek aránya a népességben
- Népesség szaporodás- fogyás ezrelékben
- Egy fogyasztóra jutó villamos energia fogyasztás
- Egy fogyasztóra jutó gázfogyasztás
- 100 háztartásra jutó gépkocsik száma

- 100 háztartásra jutó vezetékes telefonvonalak száma

A mutatókat első lépésben csoportosítottuk, hogy a bennük levő információ nagy részének megőrzésével a lehető legkevesebb független szempontot kapjunk. A használt módszer a főkomponens-elemzés volt, amely olyan új, fiktív változókat hoz létre, amelyek egymástól függetlenek, az eredeti változók egy-egy csoportjával rokoníthatók, Négy új szempontot hoztunk létre.¹⁰ Az új, fiktív szempontok a következők:

- Ellátottság, infrastruktúra (villamos energia és gázfogyasztás, autó- és telefonellátottság): A felsorolt változók együtt mozognak, ez a szempont a települések energiafogyasztását, ellátottságát mutatja. Tulajdonképpen a hagyományos jólét mutatószáma.
- Demográfiai helyzet (60 éven felüliek aránya, népességgyarapodás): A két változó ellentétesen mozog, minél előregedettebb a lakosság, annál nagyobb a fogyás és fordítva. Ez a tényező tehát a népesség demográfiai helyzetét mutatja meg.
- Turizmus (vendégéjszakák aránya, kiskereskedelmi ellátottság): a két tényező együtt mozog, és a település turizmussal kapcsolatos helyzetét mutatja, mennyire vonzza a település a turistákat és ezzel párhuzamosan mennyire kiépült a kiskereskedelem rendszere.
- Dinamizmus (lakásbővülés, vándorlási különbözet): a település fejlődését mutatja, mennyire dinamikus vonzza-taszítja a település az újonnan letelepülőket, lakásépítőket.

A négy fiktív szempont szerint (ellátottság, demográfiai helyzet, turizmus, dinamika) csoportosítottuk a településeket.¹¹

5 nagyobb és 3 kisebb csoport alakult ki. A kis csoportok elemszáma 1, 5 és 13, ezek valamilyen szempontból nagyon kilógó, nem tipikus települések, amelyeket az általános elemzésben nem célszerű figyelembe venni. A kilógó települések közt az egy elemű csoportban Szántód található, ahol még az egyéb idegenforgalmi központokhoz képest is kiugróan magas a turizmust jellemző mutató, miután több százezer vendégéjszakát regisztráltak és a kiskereskedelmi egységek száma is borzasztóan magas. (minden állandó lakosra jut egy egység). Mindezek mellett Szántódön nem működött kábeltelevíziós társaság. Az öt települést tartalmazó csoport (Keszü, Ipolytölgyes, Tákos, Gulács, Csaroda) jellemzője az előregedettség és az alacsony ellátottsági szint mellett a kiugró dinamizmus, ami a bevándorlásokban és lakásépítésekben jelentkezik. Ezeken a településeken sem volt kábeltelevíziós szolgáltatás. A harmadik 13 tagú kiscsoport szintén az idegenforgalmi centrum jelleg miatt kilógó (balatoni települések, Várgesztes, Zalakaros, Bük), de Szántóddal ellentétben itt az ellátottság is átlag feletti, és egyébként is dinamikus betelepülés jellemzi a településeket, ami Szántód esetében nem áll fenn. A kábellel való ellátottság tekintetében a csoport vegyes képet mutat, a balatoni települések többségén és Zalakaroson volt szolgáltatás, a nem balatoniakon nem.

¹⁰ A 4 főkomponens az eredeti információ mennyiség kétharmadát tartja meg. A varimax rotáció után a faktorsúlyok segítségével értelmeztük a komponenseket, majd a további elemzésekre már a főkomponensek standardizált, azaz 0 átlagú, 1 szórású, mértékegység nélküli értékeit használtuk fel.

¹¹ A csoportosítás módszere a McQueen-féle k-középpontú nemhierarchikus klaszterező algoritmus. Az algoritmus olyan aránylag homogén csoportokat hoz létre, amelyekben levő települések a négy szempont szerint hasonlóak, míg a különböző csoportok valamely vagy több szempont szerint különböznek egymástól. 8 csoportot hoztunk létre, ez egy aránylag stabil struktúrát jelent. A csoportokat a tömegközéppontjaikkal jellemezzük, azaz a fiktív (0 átlagú, 1 szórású) változók csoportátlagjaival.

A domináns öt csoport jellemzőit mutatja a következő táblázat

Csoport neve, példák	Jellemzők a faktorok szerint	Egyéb jellemzők	Kábeles ellátottság jellemzői
ÜDÜLŐTERÜLETEK Siófok, Balatonfüred, Hévíz...	A lakosság ellátottsági szintje magas, fiatalok lakják, kiugró a turizmus szerepe és dinamikus a fejlődés	Jellemzően közepes méretű települések, 2 és 20 ezer fő közöttiek. Különösen jellemző Somogy, Veszprém és Zala megyében.	Minden településen van kábeltv, szolgáltatás, az ellátottság is átlag feletti, 78%-os.
AGGLOMERÁCIÓ Piliscsaba, Nagykovácsi, Solymár...	Átlagos ellátottsági, demográfiai, turisztikai helyzet, kiugró a dinamika.	Kistelepülések, különösen Pest megyében.	A települések némileg átlag alatti arányban (36%) ellátottak, akik ellátottak, ott az ellátottság mértéke átlagos.
ÁTLAGOS KISTELEPÜLÉSEK Bükkszentkereszt, Zalaszentmihály...	Nem előregedett települések, egyéb szempontból átlagosak.	Szintén kistelepülések, zömmel 500 fő alattiak. Borsod, Vas, Veszprém és Zala megyeiek.	Átlag alatti az ellátottság (32%-os), az ellátottság mértéke átlagos.
PERSPEKTIVIKUS VÁROSOK Vác, Baja, Tata, Esztergom, Dunakeszi, Gödöllő...	Aránylag magas a lakosság ellátottsága, egyébként átlagos települések.	Nagyobb települések, különösen városok tartoznak ide. Baranya, Bács, Győr-Sopron, Pest, Tolna.	Átlag feletti ellátottság (56%).
SZOCIALISTA VÁROSOK Miskolc, Ózd, Dunaújváros, Szolnok, Békés, Mezőtúr...	Alacsony ellátottsági szint, az átlagosnál elöregedettebb települések.	Közepes, nagyobb települések. Békés, Borsod, Heves Jász-Nagykun-Szolnok megyékben jellemző.	Átlag alatti ellátottság (33%). Az ellátottság mértéke is alacsony.

A csoportosítás kiemel ebben az esetben is egy üdülőkből álló klasztert, amelyet magas szintű kábeles ellátottság jellemez. Az agglomeráció településeire nem igazán jellemző az ellátottság. A közhiedelemmel ellentétben a nagyobb települések közül ma már nem a volt szocialista városok ellátottak nagyobb mértékben kábeltv-vel (lakótelepi rendszer), hanem inkább a jobb anyagi helyzetű lakossággal rendelkező egyéb városok.

11. számú melléklet: A Hálózatos Televíziós Rt. műsorszolgáltatóval hálózatba kapcsolódott műsorszolgáltatók jegyzéke

Műsorszolgáltató	ORTT határozat	Hálózatos idő	Szerződésmódosítás hatálybalépésének ideje	Hálózatos műsorszolgáltatás megkezdése
Veszprém TV Kht.	1030/2002. (VI. 27.)	4,5	A testületi döntés napján	2002. június 17.
Zalaegerszeg TV Kft.	1030/2002. (VI. 27.)	~8	A testületi döntés napján	2002. augusztus 1.
Keszthelyi TV Kft.	1030/2002. (VI. 27.)	~4,5	A testületi döntés napján	2002. június 17.
Szeged TV Kft.	1030/2002. (VI. 27.)	~5,5	Díjtartozás rendezése napján	Felmondta a Testület a szerződését!
Szignál – KTV Kft.	1774/2002. (XII. 17.)	~4,5	A testületi döntés napján	2003. szeptember 1. kilépett a hálózatból
Szentlőrinci Média Kht.	1774/2002. (XII. 17.)	~9	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Füred Stúdió Kft.	1774/2002. (XII. 17.)	~6	Díjtartozás rendezése napján	Díjtartozás rendezése napján
Kerko Média Kft.	1774/2002. (XII. 17.)	~4	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Kompilár Kft.	1774/2002. (XII. 17.)	~13,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Sió Televízió Kft.	1774/2002. (XII. 17.)	~6,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Szentgotthárd VTV Kht.	1774/2002. (XII. 17.)	~5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Mór Városi Televízió Kht.	1774/2002. (XII. 17.)	~3,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Martfű Városi Televízió	1774/2002. (XII. 17.)	~8	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Abaúj Computer Kft.	1774/2002. (XII. 17.)	~11	Díjtartozás rendezése napján	2003. szeptember 1. kilépett a hálózatból
<i>Cellömölki Városi Televízió</i>	<i>1774/2002. (XII. 17.)</i>	<i>~5</i>	<i>Díjtartozás rendezése napján</i>	<i>Díjtartozás rendezése napján</i>
Berényi Kábel TV Szövetkezet	1774/2002. (XII. 17.)	~6,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Tatabánya Községi Ház	518/2003. (IV. 17.)	~5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
<i>Városi Televízió Csurgó</i>	<i>518/2003. (IV. 17.)</i>	<i>~4,5</i>	<i>Díjtartozás rendezése napján</i>	<i>Díjtartozás rendezése napján</i>
Kunszentmárton Városi Televízió	518/2003. (IV. 17.)	~6,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Eleki Víz és Csatornamű Kft.	518/2003. (IV. 17.)	~6	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Matyó TV Mezőkövesd	518/2003. (IV. 17.)	~5,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Füzesabonyi Városi Televízió	518/2003. (IV. 17.)	~5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Új Babilon '95 Bt.	518/2003. (IV. 17.)	~6	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Hajdúszoboszlói Városi Televízió	518/2003. (IV. 17.)	~5,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Új Lehetőség Kft.	726/2003. (V. 29.)	~5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
<i>Városi Televízió Kisújszállás</i>	<i>726/2003. (V. 29.)</i>	<i>~5,5</i>	<i>Díjtartozás rendezése napján</i>	<i>Díjtartozás rendezése napján</i>
<i>Sun City Stúdió</i>	<i>726/2003. (V. 29.)</i>	<i>~8</i>	<i>A testületi döntés napján</i>	2003. szeptember 1. kilépett a hálózatból
Sárvári Média Kht.	726/2003. (V. 29.)	~4	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján

Műsorszolgáltató	ORTT határozat	Hálózatos idő	Szerződésmódosítás hatálybalépésének ideje	Hálózatos műsorszolgáltatás megkezdése
Putnok VTV Kht.	726/2003. (V. 29.)	~6,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Hajnal&Hegyi Kkt.	726/2003. (V. 29.)	~8	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
<i>RTV Szekszárd Bt.</i>	<i>726/2003. (V. 29.)</i>	<i>8</i>	<i>Díjtarozás rendezése napján</i>	<i>Díjtarozás rendezése napján</i>
<i>Dedi Szolgáltató Bt.</i>	<i>726/2003. (V. 29.)</i>	<i>~7</i>	<i>Díjtarozás rendezése napján</i>	<i>Díjtarozás rendezése napján</i>
Zelka Rt.	726/2003. (V. 29.)	~14	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Csongrád VTV	726/2003. (V. 29.)	~7	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Bogácsi TV	1827/2003. (X. 16.)	~5,5	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján
Duna Tükör Kft.	1828/2003. (X. 16.)	~6	A testületi döntés napján	A testületi döntés napján

12. számú melléklet: Új földfelszíni sugárzású műsorszolgáltatók jegyzéke

Műsorszolgáltató neve	Műsor neve	Cím	Telephely	Frekvencia/ csatorna	Típus	Szerződéskötés dátuma
RÁDIÓ LINE Kft.	Balaton TV	8600 Siófok , Kele u. 32.	Balatonlelle	41	tv	2003. IV. 29.
Sirály Kft.	Sirály TV	8600 Siófok , Kele u. 32.	Siófok	32	tv	2003. IV. 29.
Donka Kábeltelevíziós Kft.	Csongrád Városi TV	6640 Csongrád , József A. u. 16.	Csongrád	38	tv	2003. VII. 18.
Bihari Antal egyéni vállalkozó	Körzeti Televízió Esztergom	2500 Esztergom , Rákóczi tér 4. IV/2.	Esztergom	57	tv	2003. VIII. 8.
Kölcsey Televízió Műsorszolgáltató Kht.	Szatmár TV	4400 Nyíregyháza , Kálmán u. 1.	Mátészalka	39	tv	2003. VIII. 8.
Track-57 Kft.		8000 Székesfehérvár , Jókai u. 16.	Sárbogárd	87,9	r	2003. VIII. 8.
Erasmus '2001 Bt.	Corvinus Rádió	9400 Sopron , Kútösvény u. 7.	Sopron	104,6	r	2003. VIII. 8.
Ezerjő Média Kft.	Ezerjő Rádió	8060 Mór , Köztársaság tér 5.	Mór	89,0	r	2003. VIII. 25.
Észak-magyarországi Regionális TV Kommunikációs Rt.	Észak-Magyarország Regionális TV	3527 Miskolc , Kandó Kálmán tér 1.	Miskolc	50	tv	2003. VIII. 29.
QPS Kft.	Rádió TOP	3700 Kazincbarcika , Jószerecsét út 10.	Kazincbarcika	88,8	r	2003. X. 29.

13. számú melléklet: Új vezetékes műsorszolgáltatók jegyzéke

Műsorszolgáltató neve	Műsor-szolgáltatás neve	Vételkörzet	Műsorszolgáltatás kezdésének dátuma
Nyíri Ferenc	Szatmár TV	Mátészalka	2003. I. 15.
Gvadányi József Művelődési Ház és Könyvtár	Rudabánya Községi Televízió	Rudabánya	
Hidasi Jenő	Fertőszéplak TV	Fertőszéplak	2003. I. 1.
NT Audio-Video - Stúdió	Falu TV Nemescsó	Nemescsó	2003. I. 1.
Vass Gyula	Zánka TV	Zánka	2003. II. 24.
Lang Péter	Solt Helyi TV	Solt	2003. I. 26.
Konyárért Közalapítvány	Konyári FaluTV	Konyár	2003. III. 1.
Szpisják Pál	Vajszló TV	Vajszló	2003. I. 1.
Csufor László	Bogácsi TV	Bogács	2003. II. 15.
Gazdag Árpád	Monori Képűjság I	Alsónémedi, Bugyi, Csévharaszt, Dabas, Felsőpakony, Gyál, Inárcs, Kakucs, Monor, Nyáregyháza, Ócsa, Örkény, Pusztavacs, Tatárszentgyörgy, Táborfalva, Újhartyán, Újlengyel, Üllő, Vasad, Vecsés	2003. I. 20.
Gazdag Árpád	Monori Képűjság II	Bénye, Ecsér, Gomba, Gyömrő, Káva, Kóka, Maglód, Mende, Nagykáta, Pánd, Pécel, Péteri, Süllyás, Szentlőrincváta, Szentmártonkáta, Tápióbicske, Tápióság, Tápiószecső, Tápiószentmárton, Tóalmás, Úri	2003. I. 20.
Gazdag Árpád	UPC Soros Képűjság	Budapest	2003. I. 20.
Balatonszárszó Általános Művelődési Központ	Szárszó TV	Balatonszárszó	2003. II. 1.
Mátyus Lajos	Kecel TV	Kecel	2003. V. 6.
Mátyus Lajos egyéni vállalkozó	Soltvadkerti TV	Soltvadkert	2003. III. 13.
Studiopapp Bt	Kaposmérő TV	Kaposmérő	2003. III. 15.
Dunaharaszti IPOSZ	Kisduna TV	Dunaharaszti	2003. IV. 1.
Konyárért Közalapítvány	Konyári Falu TV	Konyár	
B.B. Kaleidoszkóp Kft.	Kaleidoszkóp Képűjság	Balatonboglár, Lengyeltóti	2003. IV. 14.
Sziget TV Kft.	Sziget KTV Magazin	Szigetvár	2003. IV. 25.
Körmendi Média Centrum Városi Televízió és Rádió Kht.	Körmendi VTV	Körmend	2003. IV. 1.
Várnai Zoltán egyéni vállalkozó	Video Info Rétság	Rétság	2003. IV. 7.
Vox Coelestis Bt.	Gyula TV	Békéscsaba, Doboz, Békés, Orosháza	2003. V. 1.
Öttevény Községért Közalapítvány	ÖKTV	Öttevény	2003. I. 17.
Nautilus Kft.	Kék Duna Info	Tatabánya	2003. III. 1.
Lenti Televízió Kft.	Lenti TV Kft.	Lenti	2003. V. 5.

Műsorszolgáltató neve	Műsor-szolgáltatás neve	Vételkörzet	Műsorszolgáltatás kezdésének dátuma
Zen-Tech Bt.	Közszolgálati Egészségügyi TV	Szigetvár	2033. V. 15.
FM 20.21 Bt.	FM TV	Szigetvár	2033. IV. 25.
Radován tér és Környéke Kulturális Alapítvány	Civil Sziget TV	Szigetvár	2003. IX. 1.
„Média Trade” Katona Szabolcs egyéni vállalkozó	Tét KTV	Tét	2003. V. 15.
Trial Média Kft.	Boglár TV	Balatonboglár	2003. V. 10.
Szabadi István egyéni vállalkozó	MCKenzye Televízió	Kiskunhalas	
Dunakanyar Informatikai Kft.	Kis-Duna Regionális TV	Dunabogdány, Visegrád, Kisoroszi	2003. IV. 27.
„G, mint Gondolat” Média és Kommunikációs Kft.	Gondolat TV	Szentendre	2003. VII. 22.
Tóth László egyéni vállalkozó	VTV Balatonlelle	Balatonlelle	2003. VI. 24.
Stúdió Moderna 2000 Kft.	Top Shop TV	Kecskemét	2003. VI. 1.
ÉK-TV Kft.	ÉK-TV	Pécs	2003. VI. 23.
Őszikék Nyugdíjas Klub	Balatonszepezdi Hírek	Balatonszepezd	2003. VIII. 1.
Általános Iskola és Óvoda	Pocsaj TV	Pocsaj	2033. V. 15.
Video Kalmár V-5 Stúdió EC.	Villa Filip TV	Révfülöp	2003. VII. 15.
Regionális Fejlesztési Egyesület	Füred TV	Tiszafüred	2003. V. 12.
Edy Marketing Bt.	Csepregi Városi Képűjság	Csepreg	2003. VIII. 21.
Mega 50 PL. Bt.	Balmaz+ TV	Balmazújváros	2003. VIII. 10.
Külsővat Községért Alapítvány	InfoTV	Külsővat	2003. IX. 1.
BV Média Bt.	Eleven TV	Bükkábrány	2003. V. 7.
Primer Média Stúdió Bt.	Rádió Juice	Miskolc	2003. IV. 25.

14. számú melléklet: 2003-ban nyilvántartásba vett műholdas műsorszolgáltatók

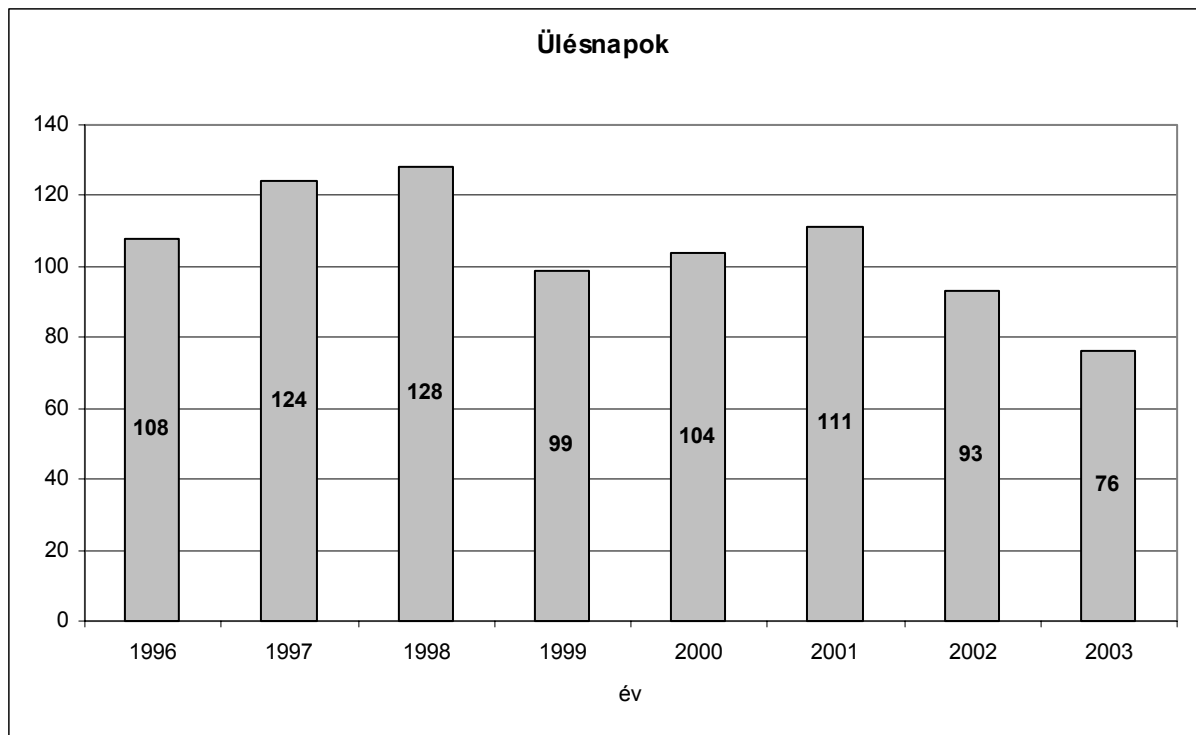
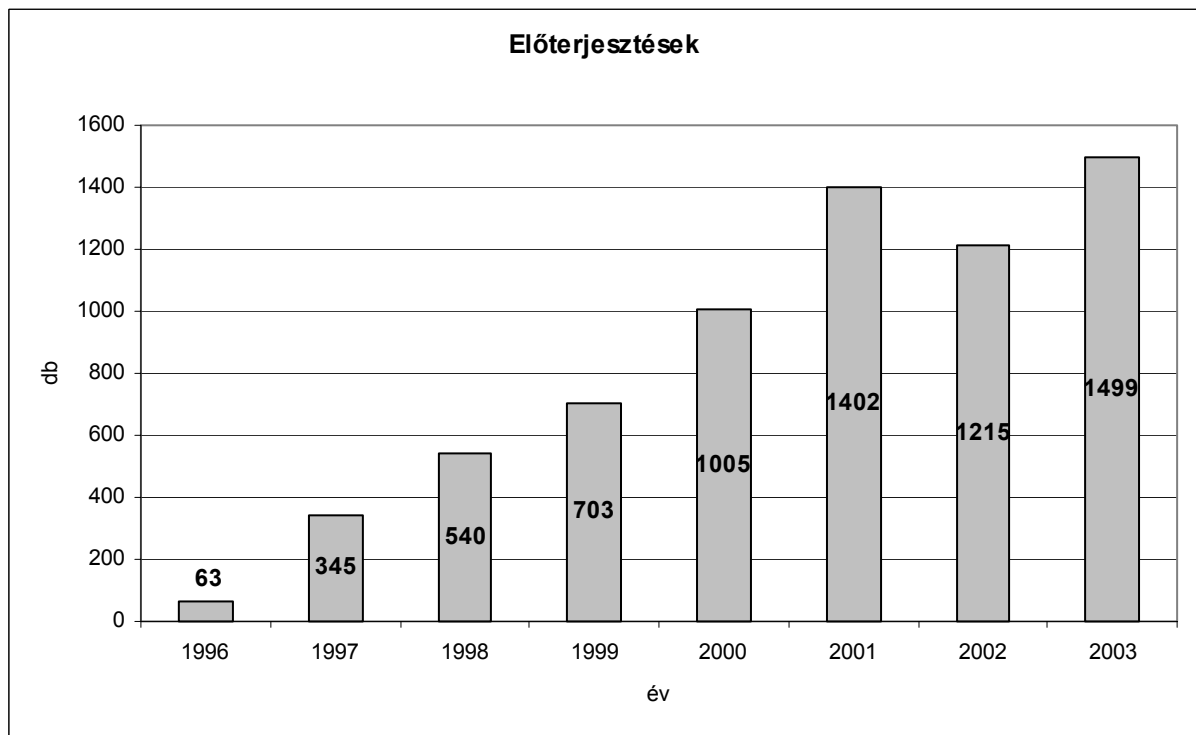
Műsorszolgáltató neve	Műsorszolgáltatás neve	Vételkörzet
SKY POWER Television Szolgáltató Rt.	SUPER 1 TV	körzeti
PRIMA TV Oktatási és Kulturális Rt.	T&N-TV	országos
HBO Pay-TV Műsorszolgáltató Rt.	külföldre irányuló HBO mozicsatorna	Bulgária
HBO Pay-TV Műsorszolgáltató Rt.	külföldre irányuló HBO mozicsatorna	Románia
HUMOR1 TV Rt.	HUMOR1	körzeti
HBO Magyarország Műsorkészítő Rt.	HBO2	körzeti

15. szám melléklet: A nyilvántartásból törölt vezetékes műsorszolgáltatók

Műsorszolgáltató	Cím	A műsorszolgáltatás állandó megnevezése	Vételkörzete	A műsorszolgáltatás fajtája
Abaújszántó Nagyközség Önkormányzat	3881 Abaújszántó , Béke út 51.	Hegyalja TV	Abaújszántó	TV
AVTV Kft.	8400 Ajka , Petőfi Sándor u. 36.	AVTV Képűjság	Ajka	TV
MONIKER KFT.	3713 Arnót , Petőfi u. 84.	MONIKER TV	Arnót Gesztely Sajóvámos Alsózsolca	TV
Drim '98 Bt.	8056 Bakonycsernye , Ifjúság u. 2.	Falu Televízió Bakonycsernye	Bakonycsernye település	TV
Mikszáth Kálmán Művelődési Központ	2660 Balassagyarmat , Rákóczi út 50.	Városi Televízió Balassagyarmat	Balassagyarmat	TV
Helyiérték Egyesület	8630 Balatonboglár , Árpád u. 17.	Helyiérték TV	Balatonboglár Balatonlelle Fonyód Lengyeltóti	TV
Önkormányzat Balatonszepezd	8252 Balatonszepezd , Árpád u. 27.	Balatonszepezdi Hírek	Balatonszepezd	TV
Segítő Hírek Bikalon Teleinformáció Egyesület	7346 Bikal , Zrínyi u. 2.	Községi Televízió Bikal	Bikal	TV
Box TV Rt.	1025 Budapest , Pasaréti út 52/B.	Music Box	Budapest	TV
FIBERNET Kommunikációs Rt.	1021 Budapest , Budakeszi út 51.	Ceglédi Képűjság	Cegléd Gödöllő Kecskemét Baja	TV
Kis-Astrasat Kft.	1181 Budapest , Nagyszombat u. 1.	Bábel-Kábel Stúdió	Budapest, III. kerület, Békásmegyér	TV
Média az Emberért Alptvány	1053 Budapest , Harrer Pál. u. 24.	Tiéd Rádió	Budapest, III. kerület (békásmegyéri lakótelep)	R
Média Stúdió Kft.	1051 Budapest , Arany János u. 25.	„Információs Magazin”	Budapest, IX. kerület	TV

Műsorszolgáltató	Cím	A műsorszolgáltatás állandó megnevezése	Vételkörzete	A műsorszolgáltatás fajtája
Savelle Kft.	1062 Budapest , Székely Bertalan u. 10.	TV 15	Budapest, XV. kerület	TV
Szentmihályi Kereskedelmi és Szolgáltató Bt.	1161 Budapest , József u. 149.	Békás-3. Kábeltelevízió	Budapest, III. kerület (Békásmegyery lakótelep, a KTV hálózat, Adriánusz út, Királyok útja, Pünkösdfürdő út, Madzsar József út által határolt területen belül)	TV
Szent László TV Rt.	Yacht Klub – Budapest , Hajógyári-sziget 606.	Szent László TV	Budapest, II., III., VIII., X., XV., XVI., XVII., XVIII., XX., XXIII. kerület	TV
I-Nett Kft.	9500 Celldömölk , Koptik Ottó u. 27.		Karakó	
Donka Ferencné	6640 Csongrád , Hársfa u. 51.	Csongrád Városi TV	Csongrád	TV
Világablak Alapítvány	2854 Dad , Fő u. 25.	Dad TV	Dad	TV
„Móricz Zsigmond” Városi Művelődési Ház és Könyvtár	4900 Fehérgyarmat , Kossuth tér 17.	Városi Televízió Fehérgyarmat	Fehérgyarmat	TV
Gyöngyösi Városi Televízió Kht.	3200 Gyöngyös , Eszperantó u. 6/a.	Gyöngyösi Városi TV	Hatvan	TV
Gyöngyöshalász Község Önkormányzata	3212 Gyöngyöshalász , Fő u. 44.	Képűjság Gyöngyöshalász	Gyöngyöshalász	TV
Vox Coeletstis Bt.	5700 Gyula , Gyár u. 3.	Gyula Televízió	Gyula	TV
Barcika TV Kft.	3700 Kazincbarcika , Mátyás király u. 2.	Képűjság	Kazincbarcika	TV
Kisvárdai Lakásszövetkezet	4600 Kisvárd , Mártírok u. 7.	„Kis”-Várda Televízió	Kisvárd	TV
ABACUS BT.	4700 Mátészalka , Vágóhíd út 14.	Abacus Stúdió	Kocsord	TV
Média Park Bt.	3529 Miskolc , Középszer u. 70.	Tisza Rádió	Tiszaújváros	R
FM 4 Rádió Szolgáltató Kft.	3519 Miskolc , Fenyő u. 15.	SKY Music Rádió	Miskolc	R
Vektor Rendszerház Kft.	3530 Miskolc , Arany J. u. 2.	Edelény Városi Televízió	Edelény	TV
ZT-COM Kft.	3530 Miskolc , Petőfi u. 11.	Trió TV Miskolc Trió TV Jászberény	Miskolc, Jászberény	TV

Műsorszolgáltató	Cím	A műsorszolgáltatás állandó megnevezése	Vételkörzete	A műsorszolgáltatás fajtája
Neuko Kft.	2094 Nagykovácsi , Sport u. 37.	Nagykovácsi TV Kertvárosi TV	Nagykovácsi, Budapest, II. kerület	TV
Csordás András	4400 Nyíregyháza , Család út 47. Fsz/1.	Szabolcs Kábelkom	Örökösöld	R
Csépányi Kábel TV Bt.	3661 Ózd-Hódoscsépány , Lam út 3.	Hódos TV	Ózd város, Hódoscsépány és Solymás kerülete	TV
HANG Kereskedelmi és Szolgáltató Bt.	7624 Pécs , Tiborc u. 72.	jelenleg nincs állandó megnevezése	Szalánta	TV
Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület	7621 Pécs , Várad Antal u. 7/2.	ÉK-TV	Pécs	TV
Triplett Kft.	7632 Pécs , Móra Ferenc u. 107.	Média Pont TV	Mohács, Harkány	TV
Pilisvörösvári Kábeltelevíziós Kft.	2085 Pilisvörösvár , Fő u. 127.	Információs csatorna	Pilisvörösvár	TV
Szilágyi Zoltán	4150 Püspökladány , Kossuth u. 2.	KTV Képűjság	Püspökladány, Nádudvar, Báránd, Sárrétudvari	TV
Egresi István	3100 Salgótarján , Szérűskert út 90.	Televízió Fluxus	Pásztó	TV
Sió-Média Group Szolgáltató Kft.	8600 Siófok , Tanácsház u. 10/A.	Party Rádió Siófok	Siófok	R
Werner József	6346 Sükösd , Mártírok u. 52.	Nádudvari Magazin	Nemesnádudvar	TV
Gémes Géza	6725 Szeged , Remény u. 31.	Szignál TV	Szeged	TV
Dráva Kábel BT.	7900 Szigetvár , Deák F. tér 16.	Sziget TV	Szigetvár, Darány	TV
Tiszaújvárosi Közösségi Rádió Egyesület	3580 Tiszaújváros , Bólyai köz 4. X/2.	Rádió 35	Tiszaújváros	R
1x1 Média Információs Kulturális és Közművelődési Alapítvány	5200 Törökszentmiklós , Kossuth Lajos út 123. 1/4/25.	1x1 Televízió	Törökszentmiklós	TV
Városlódi Villa Kht.	8445 Városlőd , Fenyves u. 10-11.	Helyi TV Városlőd	Városlőd	TV

16. számú melléklet: Testületi ülések**17. számú melléklet: Testületi előterjesztések**

18. számú melléklet: Testületi határozatok havi bontásban